

3 1761 07288567 6

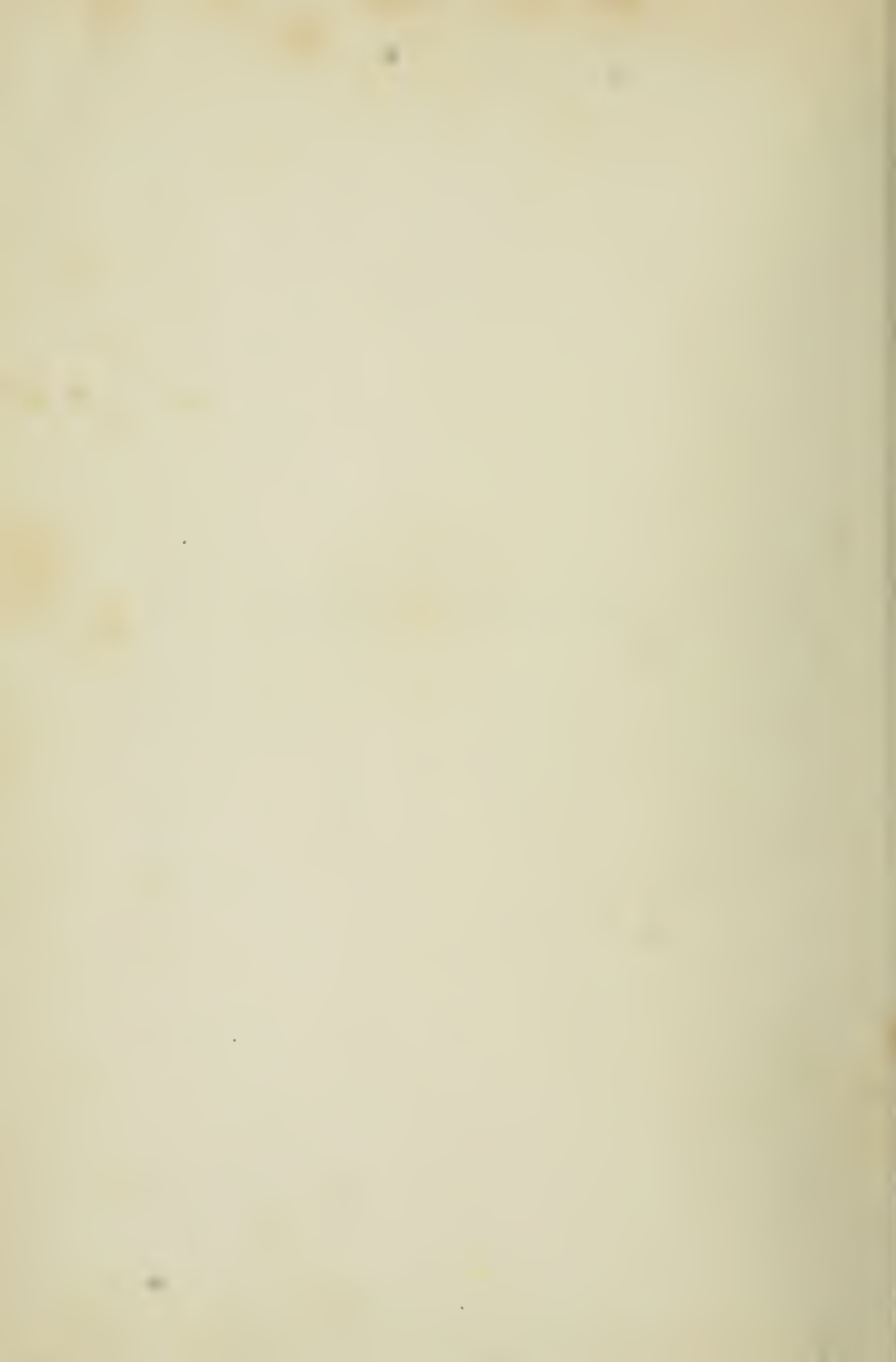
430

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

ET AAR I SIAM.

THE CHRISTMAS

ET AAR I SIAM

BY THE AUTHOR

OF THE "SUNDAY SCHOOL" AND "THE SUNDAY SCHOOL"

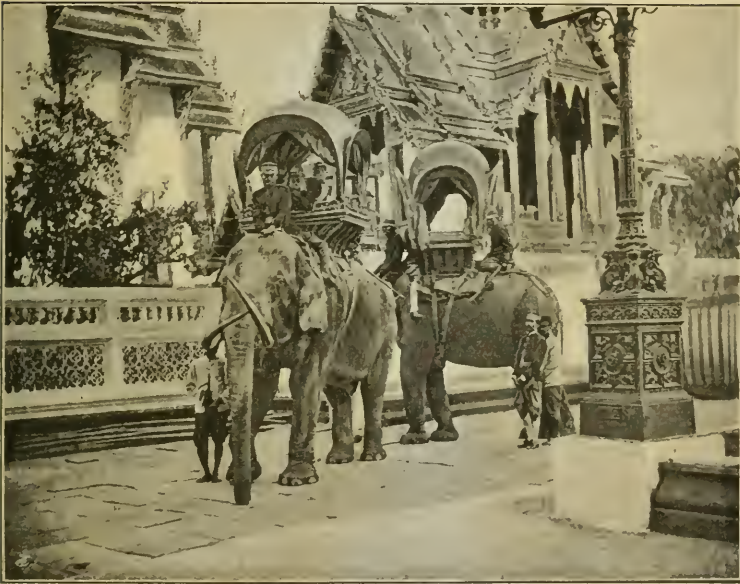
AND "THE SUNDAY SCHOOL"

1894

WALTER CHRISTMAS

ET AAR I SIAM

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHADELSE FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1894

DS
565
C47

TIL MIN GAMLE KADETCHEF

ADMIRAL CARSTENSEN

I TAKNEMLIG ERINDRING.

FORFATTEREN.

INDHOLD.

	Side
FØRSTE KAPITEL.	I
Indledning.	
ANDET KAPITEL.	7
Lidt om Edingburgh. — Afrejsen. — Et Vædderangreb. — Suez Kanalen. — Aden. — Ceylon. — Singapore.	
TREDIE KAPITEL.	24
Ankomst til Siam. — Koh-Si-Chang. — Menamfloden.	
FJERDE KAPITEL.	33
Paladset. — Præsternes Indvielse af Skibet. — Kongens og Hoffets Besøg.	
FEMTE KAPITEL.	44
Den siamesiske Marine. — Forterne. — Køkkenhaverne. — Hæren.	
SJETTE KAPITEL.	54
Siams Historie. — Constantin Falcon. — Kong Chulalongkorn.	
SYVENDE KAPITEL.	66
Siams Geografi. — Produkter. — Handel og Industri.	
OTTENDE KAPITEL.	75
Siameserne. — Sæder og Skikke. — Titler. — Familieadel.	
NIENDE KAPITEL.	85
Buddhas Lære. — Templer. — Præstestanden.	
TIENDE KAPITEL.	94
Lidt om Bangkok. — Hunde og Moskittoer. — Europæerne. — Den danske Koloni.	

	Side
ELLEVTE KAPITEL	107
Siamesisk Alfabet. — Selskabsliv. — Fra Bangkok til Tonga. — Min Garnison. — Expedition til Copah.	
TOLVTE KAPITEL.	125
Ridetur paa Elefanter. — Vildsvinejagt. — Tinminer. — Stoel og Trang.	
TRETTENDE KAPITEL.	141
Penang. — Kineserne. — Politi og Tyve. — Perlemuslinger og Svalereder. — Pulo Rajah. — Afrejse til Bangkok.	
FJORTENDE KAPITEL	158
Lidt politisk Geografi. — Franske og engelske Kolonier. — M. de Lanessan. — Frankrigs Fordring paa Mekongflodens venstre Bred.	
FEMTENDE KAPITEL.	169
Krigsforberedelser.	
SEKSTENDE KAPITEL	179
Urolighederne fortsættes. — Grosguerins Drab. — Note- udvekslinger. — Forberedelser til Kamp.	
SYTTENDE KAPITEL.	192
Affairen ved Paknam.	
ATTENDE KAPITEL.	209
Situationen i Bangkok. — Kongens Proklamation. — Erobringen af »Jean Baptiste Say«, — Ultimatum. — Blokade. — Fjendtlighedernes Afslutning.	
NITTENDE KAPITEL	231
Bang-pa-in. — Europæisk Husholdning i Bangkok. — Siamesisk Theater. — Elefanter.	
TYVENDE KAPITEL.	254
Siamesisk Tidsregning. — Nationale Festdage. — Mønt- system m. m.	
ENOGTVVENDE KAPITEL.	271
Siamesiske Begravelsesceremonier. — En Fattigbegravelse. — En kongelig Ligbrændingsfest.	
SLUTNING.	283

FØRSTE KAPITEL.

Indledning.

Det var paa Deres Majestæters Guldbryllupsdag den 26de Maj 1892. Gaderne vare flagsmykkede, Æresporte, Guirlander og Blomsterdekorationer overalt, Fest og Feststemning, Tusinder af Mennesker sammenstuede i Gaderne. Kongen og Dronningen, efterfulgte af Kejser og Kejserinde, Konger og Dronninger, Prinser og Prinsesser og en endeløs Skare af guldbroderede og ordensbehængte Embedsmænd, Hoffolk, Diplomater og Officerer forlode Slotskirken. Det lange pragtfulde Tog bevægede sig langsomt ned ad Østergade, over Kongens Nytorv, gennem Bredgade til Amalienborg. Alle vilde se det høje Guldbrudepar, alle vilde give en Skjærv til Festens Forherligelse, Hurraraabene bølgede gennem Gaderne, Hatte og Tørklæder svingedes i Luften, enhver mødte i fin Puds, og selv Himlen havde trukket i sin lyseblaa Gallauniform, og fra Solhjælmen fór de gyldne Straaler ned over den flagsmykkede By og satte deres lysende Stempel paa den sjældne Fest.

Min Kone og jeg havde i to stive Timer spadseret omkring paa Amalienborg Plads. Med paatagen ligegyldig

Mine slentrede vi om Arm i Arm, medens vi med spændt Opmærksomhed lyttede efter, »hvad Folk sagde«. Det drejede sig om at faa at vide, hvorvidt Majestæterne havde i Sinde at kjøre ned ad Frederiksgade, eller om de vilde give den kjære Amaliegade Fortrinet. Derefter gjaldt det at operere. Jeg holdt paa, at det var strategisk rigtigt at foretage en Flankebevægelse over mod Hjørnet af Frederiksgade, medens min Kone, som mente at have hørt en bereden Politiassistent udtale Ordet Amaliegade, holdt paa, at vi burde indtage en fast Stilling i Colonnaden. — Da jeg paa dette Tidspunkt opdagede et Par Gardeofficerer af mine Bekjendte i et Vindue i Vagtstuen og mente, at de rimeligvis vilde invitere os til at se paa Stadsen fra deres eget høje Standpunkt, foretog vi en Frontforandring over mod Colonnaden. Men jeg blev sorgeligt skuffet i mit Haab til mine Venner Gardisterne — takket være min Mangel paa Menneskekundskab. Thi vel kan en Gardeofficer være nedladende, ja endogsaa venlig mod en Kollega af en anden Vaabenart om Hverdagen, men naar der er Fest paa Amalienborg, og naar den røde Uniform er knappet tæt om den fyldige Kammerjunkerlieutenant — saa foler han sig hævet over de jævne Medmennesker til et højere Niveau; da kjender han intet til levende Væsener under anden Rangklasse, og han staver Greve med lutter store Bogstaver.

Som jeg delikaterede min Hustru med disse og lignende Betragtninger, hørtos Jubel og Hurraraab fra Mængden, Toget svingede rundt om Hjørnet til Frederiksgade, Folk sloges og masedes, vi bleve puffede og klemte, fik et Glimt af Kejserindens Livkosak at se, saa var Stadsen forbi for vort Vedkommende, og vi gik ud ad Langelinie til.

Trængslen af Mennesker var stor, og da vi kom til Restauranten, var det næsten haabløst at tænke paa at faa

Frokost. Langelinies Pavillon saa ikke indbydende ud den Dag. Gjennem Tobaksrøg og Støv saas kæmpende Menne-sker og Opvartere; nogle sloges om Stolene, andre om Bordene; de, der havde faaet Mad, maatte forsvare den mod de indtrængende Skarer; her væltedes et fuldt Ølglas over i Skjødets paa en pyntet Dame, hvis høje Skrig kun aflokkede Delinkventen et gemytligt Grin, dér fik en gammel velnæret Kavallér et Puf i Ryggen, saa han stak Albuen ned i Hummer-mayonnaisen, den han lige havde glædet sig saa meget til.

Vi gik op ad Trappen til den kongelige danske Yacht Klubs Lokaler, hvor man ganske vist næsten aldrig kan faa noget at spise, men hvor der paa den anden Side er Plads og frisk Luft. Frokost fik vi dog langt om længe, og vi nød den, da den kom. Det er et af de smukkeste Steder i Kjøbenhavn, dér oppe paa Yacht Klubbens Veranda med Udsigt til Sundet og den gode gamle Langelinie. Der er altid fredeligt trods Mylret af Mennesker, trods Dampere, Skibe og Baade.

Jeg havde Rejsefeber. Jeg ved ikke, hvorledes det gaar andre med den Sygdom, men hos mig er den værst om Foraaret. Saa indfinder den sig med sine allerværste Symp-tomer: Tungsindighed, Søvnløshed, Irritabilitet osv. Jeg havde den Dag et slemt Anfald af den, og det var mig ganske umuligt at finde paa, hvor i Alverden jeg kunde rejse hen. Min Rejse til Amazonfloden havde taget svært paa Finan-serne, og Rejser koste Penge.

Da skulde det ske, at Fru S. og hendes elskværdige Datter kom ud til os paa Verandaen og toge Plads ved vort Bord. Fru S. har en Søn, der er ansat i Kongen af Siams Tjeneste, og hvilket Emne kan man vel bedre vælge at tale med en Moder om end hendes Børn? Vi talte altsaa om

Sønnen i Siam, om Bangkok o. lign. Pludselig spurgte Frok. S.: »Hvornaar skal det nye Skib sejle til Siam?«

»Hvilket Skib?« »Véd De da ikke, at Kongen af Siam lader bygge en stor Krydser i Skotland?«

Det vidste jeg ikke et Ord om. Jeg spurgte ud og fik alle de Oplysninger, som Damerne sad inde med, bl. a. at den siamesiske Regjering ønskede et Par danske Søofficerer til Assistance til at føre Skibet ud, og at der ikke var nogen, der vilde med; jeg fik desuden at vide, at den siamesiske Agent for Tiden var i Kjøbenhavn og boede ved Lade-
gaardsaaen.

. Havde ingen anden Soofficer Lyst til at tage til Siam,
 saa vilde jeg gjøre det, og min Rejseplan var strax klar.
 Jeg maatte først tale med Siams Agent, og en Timestid efter
 at jeg havde forladt Langelinies Pavillon, var jeg ved Lade-
 gaardsaaen. Husnummeret vidste jeg ikke, og som jeg gik
 omkring ved den duftende Aabred, spekulerende over, hvor-
 ledes jeg skulde faa at vide, hvor Manden boede, ser jeg et
 højest mærkeligt Væsen, iført en Kvindedragt, sidde paa en
 Bænk udenfor et Hus. Dette Væsens Hudfarve var gulbrun,
 Ansigtet fladt som et Spejlæg, Øjnene lignede et Par Blæk-
 klatter, Munden var en uhyre kulsort Aabning i Hovedet,
 Tænderne, Tungen — alt var sort og endelig Haaret! Det
 var kort afklippet, blaalig sort og strittede ud til alle Sider
 som en Blanksværtaborste. Det faldt mig ind, at det maatte
 være en Siameserinde, hvilket atter bragte mig paa den
 Tanke, at Agenten fra Siam maatte bo her.

Naa, man skal jo være høflig mod Damerne, jeg tager altsaa Hatten af for Væsenet paa Bænken, der i fuld Forstaaelse af Situationen spærrer Munden op til et uhyre Grin og piller sig i Næsen. I Huset boede ganske rigtig den omtalte Agent, som modtog mig med stor Elskværdighed.

Kapitain Andersen — Agenten — havde intetsomhelst siamesisk ved sig; hans jævne danske Ansigt og en udpræget lollandsk Akcent umuliggjorde næsten enhver Tankeforbindelse mellem ham og et saa fjerntliggende Land som Siam, og jeg spurgte mig selv, hvor det var muligt, at hans siamesiske Majestæt kunde finde paa at udnævne denne skikkelige danske Mand til sin Agent.

Jeg gjorde en diskret Bemærkning om Damen paa Bænken, og han oplyste mig om, at det var hans siamesiske Barnepige. Det var mig virkelig en Lettelse at høre, at han ikke var gift med denne Dame, hvad jeg egentlig først havde troet. Fru Andersen, som jeg senere blev forestillet for, viste sig at være en overordentlig nydelig Dame og ligesaa dansk som sin Mand.

Kapitain Andersen og jeg satte os ned, og Underhandlingerne begyndte. Der blev ganske rigtigt bygget et stort Skib i Leith til den siamesiske Regering hos Firmaet Ramage & Fergusson. Skibet, en saakaldet Krydseryacht hed »*Mahachakri*«: den skulde have været færdig til Juni, men blev neppe klar til Afrejse før senere paa Grund af Strejker. Besætningen skulde bestaa af Kinesere, Chefen for Skibet var Kapitain Guldberg, en Dansk, ansat i den siamesiske Marine.

Efter en lang og højst interessant Samtale skiltes vi ad; jeg havde det bestemte Indtryk, at Kapitain Andersen var en Mand, der under et noget dagligdags Ydre skjulte en overlegen Dygtighed og sad inde med en altformaaende Indflydelse i siamesiske Affairer. Da jeg stod i Døren for at gaa, bad Agenten mig at henvende mig til Kapitain B. af Marinen; han kunde give mig flere Oplysninger og definitivt antage mig til Næstkommanderende paa Krydsersen.

Jeg gik ud til Kapitain B. og erfarede, at han allerede havde engageret to Søofficerer, men skulde have mig i venlig Erindring. Fra nu af svingede jeg mellem A. og B., snart mente jeg at have alt i Orden, snart optraadte Prætendenter til Værdigheden og mente at have en tidligere Dato end jeg paa Loftet om Pladsen som første Officer. Da jeg endelig var bleven kjed af den megen Vrøvlen frem og tilbage, besluttede jeg at rejse til Leith, hvor Skibet blev bygget; der kunde jeg bedre overse Situationen og tage min Chance, hvis den tilbød sig. Dertil kom, at jeg altid havde haft Lyst til at se lidt af Skotland, og dette Udbytte af min Rejse til Leith var jeg da i ethvert Tilfælde sikker paa.

ANDET KAPITEL.

Lidt om Edingburgh. — Afrejsen. — Et Vædderangreb. — Suez Kanalen
— Aden. — Ceylon. — Singapore.

Ved min Ankomst til Leith saa jeg for første Gang Kongen af Siams nye Krydseryacht »Mahachakri« ligge udenfor Ramage & Fergussons Værft. Navnet kommer af Maha, et Trefork-Symbol paa Kongens Magt og Chakr et ejendommeligt formet Hjul, Retfærdighedens Symbol; Mahachakri er tillige en af den siamesiske Konges mange Titler.

Skibet er ca. 2000 Tons drægtigt og er bygget i Form af et moderne Kampskib med Vædderstævn, Krigsmærs og Udbygninger paa Siderne til Kanoner; men det er ligesaa svagt konstrueret som en almindelig Fragtdamper, endog Vædderen er hul, og Skroget rager højt op over Vandlinien. Farten er omtrent 13 Knob, men da man i Kontrakten havde glemt at stipulere noget om Kulforbruget, blev Maskinen alt andet end kulbesparende.

»Mahachakri« er indrettet til at kunne huse Kongen, Dronningen, et halvhundrede Paladsdamer, Prinser, Hoffolk, og henved tohundrede Tjenere, Kokke, Kvinder m. m. Der er saaledes ikke megen Plads tilovers til Proviantrum, Ammunitionsmagasiner o. lign.

Kanonerne vare allerede installerede i Skibet: paa Mellem-dækket staa fire omdrejende 4,7 Tommers hurtigskydende Armstrongske Bagladekanoner, og paa øverste Dæk otte Stkr. lettere Kanoner af samme Slags.

To elektriske Lysmotorer oplyse Skibet overalt med kraftige Glødelamper; selv Side- og Topplanterne ere elektriske.

Jeg traf ombord Skibets Chef, Kapitain *Guldberg*. Lieutenant *Blechingberg* samt de tre danske Maskinister *Jonson*, *Sommer* og *Fix*.

Kapitain Guldberg, der i tre, fire Aar har været ansat i siamesisk Tjeneste, er en dygtig, modig og elskværdig Mand, en Type paa den danske Sømandsstand, som er vort Lands berettigede Stolthed.

Med Arbejdet ombord i Skibet gik det kun smaat, det var til at forudse, at det neppe vilde blive færdigt i den første Maaned.

Jeg havde altsaa rigelig Tid til min Raadighed og benyttede den til at gennemstrejfe Edingburgh paa Kryds og Tværs og gjøre Udflugter i Omegnen og i det skotske Højland.

Leith er Edingburghs Havnestad og forbunden med denne ved et Par milelange Gader forsynede med Sporvogne og Jernbaner. De to Byer have tilsammen 300,000 Indbyggere. *Leith* er en flad kjedelig By med Dokker, Værfter, Fabriker, et Myr af Arbejdere, Kærrer og Fragtvogne, uden interessante Bygninger og Mindesmærker, netop som det somer sig en beskeden, flittig og energisk Havnestad.

Edingburgh er den pragtfulde smukt anlagte Storstad, fuld af historiske Minder, Monumenter, Musæer og Slotte, ret en Pryd for det Land, hvis Hovedstad den er.

Byen breder sig over tre Bjærgrygge med dybe Klofter imellem. Det midterste og smalleste af de tre Hojdedrag er den ældste Del af Byen, det oprindelige Edingburgh. Her boede den skotske Adel, her rejste Pikternes Konger deres stolte Slot »Jomfruborg«, det senere »Edingburgh Castle«, og her staar endnu Reformatoren John Knox's beskedne Hus. Men hvor før de skotske Jorddrotter og adelige Vasaller færdedes, hvor Familierne Dougglas og Hamilton, Greverne af Crawford og de Ross havde deres Residenser, der boer nu Edingburghs laveste Pøbel i stinkende krogede Gyder, hvor Usselhed og Armod griner fra hvert Vindue og hver Dør.

Den sydlige Bjærgryg har Hovedstadens velstaaende Borgerstand og Arbejderbefolkning bemægtiget sig, og Gade op og Gade ned ser man den samme Type paa Huse. Hver Familie før sig beboer Stedet fra Kjælder til Kvist, der er et lille Stykke Have foran og en Smule Gaardsplads bag, det er hele Herligheden. I et saadant Hus tilbringes den halve Dag paa Trappen; det giver god Motion. Kjøkkenet ligger i Kjælderens og Soveværelserne paa tredie Sal. Husmoderen, der skal betale Mælkemanden, maa hente sin Portemonnaie 56 Trappetrin oppe. Naar hun kommer ned igjen og skal tørre Sveden af Panden, har hun glemt sit Lommetørklæde — atter en Expedition tilvejs. Har saa endelig den dødtrætte Dame begyndt at koge Mælken til Frokostens Café-au-lait, høres et gjennemtrængende Hyl fra Husets Top; det er Baby der vaagner, og denne Gang er Rejsen 20 Trin højere, idet Barnekammeret ligger paa Kvisten, — og dette er dog kun Husets næsthøjeste Punkt, thi en stejl og smal Hønstige fører gennem en Lem op til Tørrerloftet umiddelbart under Husets Tag.

»My house is my castle«, siger Englænderen med Stolt-hed, det er snarere hans »Taarn«. Men hvis der er Ulemper

forbunden med at have sin Huslejlighed i Højden i Stedet for, som vi Kontinentalere, at have den i Længden, er der virkelig ogsaa store Fordele forbunden dermed. I England og Skotland kjendes neppe den Kjøkkentrappesladder, der kultiveres i Kasernehusene, ej heller til de frygtelige Kampe, der leveres om fælles Vaskehuse og Torrelofter. Og hvilke storartede Benmuskler maa ikke Trappesystemet udvikle. Jeg tilskriver de engelske Hjems Indretning en stor Del af Æren for Sportens høje Standpunkt i Storbritannien. De Staal-muskler, der sætte de forbausende Verdensrecorder, fik deres første Trænering paa Vejen fra Legepladsen i Gaarden til Sovekammeret i Husets Top.

Men det var om Edingburgh, jeg vilde fortælle.

I den nordlige Del af Byen holder Beaumonden til. Omegnens Godsejere bo her om Vinteren Dør om Dør med Edingburghs rige Bankiers, Rhedere og Kjøbmænd. Hovedgaden, den lange elegante, asfalterede Princess Street bestaar næsten udelukkende af Byens fineste Butikker og Hoteller. Disse ere urimelig dyre, og vil man opholde sig i nogen Tid i Skotlands Hovedstad, bor man leje sig et Par meublerede Værelser i den nordlige Del af Byen. For 4 à 5 Pund Sterling om Ugen kan man leve godt og komfortabelt.

Der findes mange smukke offentlige Anlæg i Edingburgh, og har man gjort sig den Ulejlighed at studere lidt af Skotlands Historie i Middelalderen, vil hver Spadseretur, man foretager sig i Byen blive interessant, thi overalt møder Øjet Minder fra Skotlands vilde Kampperiode, hvor Stuarterne med Sværd i Haand maatte værges sig mod deres mægtige Undersaatters Oppositionslyst.

I Holyrood Palace oprulles blodige Dramaer for Fantasiaen, naar man betræder Marie Stuarts lille Værelse ved Siden af hendes Sovekammer. Her var det, hun souperede

med sine tre Hofdamer og Privatsekretæren Rizzio, da hendes udsvævende og ryggesløse Mand, Darnley førte sine drukne Svirebrodre op ad Løntrappen til Dronningens Gemakker. Fra Tærskelen til det inderste Værelse viser endnu en bred sort Stribe den Vej, Morderne slæbte Rizzios blodige Lig.

Edinburgh Castle, Landets stærkeste Fæstning og Stuarternes faste Borg, er fuld af Minder om blodige Voldshandlinger og dristige Vaabenbedrifter. Her kæmpede den kjække Kirkaldy de Lagrange for Marie Stuarts Sag, medens hans landflygtige Dronning hensygnede i Fængslet paa Dronning Elisabeth af Englands Slot Carlisle. Kirkaldy holdt *Edinburgh Castle* længe imod den skotske Hær; først da Dronningen af England sendte ham sine Tropper paa Halsen, og Hungersdøden truede de Belejrede, overgav han sig og Borgen til Englænderne. Elisabeth lod den tappre Mand halshugge.

Ogsaa Omegnen af *Edinburgh* er Udflugter værd. Paa høje Kapervogne, trukne af fire Heste, kører man til Firth of Forth og beundrer den mægtige Jernbro, et af Jordens Ingenieurvidundere; eller man kører til Lord Roseberrys uhyre Gods og spadserer i de store Parkanlæg.

Men er *Edinburgh* smuk og Omgivelserne interessante og storslaaede, er Befolkningen til Gjengjæld saa kjedelig og ugemytlig som mulig. Pedantiske, stive og afmaalte i deres Væsen, Hypokriter i deres reglementerede Søndags-Kristendom, haardhjærtede Gniere i Pengesager, afvisende og hovne mod Fremmede, knap nok høflige mod deres egne Damer. En Gang om Ugen slaar den lavere Befolkning Gjækken løs, dette foregaar hver Lørdag Aften. Den skotske Gemytlighed, man da bliver Vidne til, er om muligt endnu mere frastødende end den dagligdags Uelskværdighed; den bestaar nemlig i en grundig Drikken-sig-fuld i Whisky paa Kneiperne, hvorefter

en slingrende Promenade foretages ned ad Gaderne under Afsyngning af sjofle Sange.

Jeg foretog naturligvis den stereotype Touristrejse gennem de skotske Søer »Loch Katrine« og »Loch Lomond«, hvor hvert Hotel, hver Klippe og hver Dampers have Navne, tagne fra Walter Scotts Romaner. Der er Valpladser og gamle Borge og Robin Hoods Hule, altsammen meget interessant, hvis man bare ikke var tvungen til at se disse i Selskab med en Skare Turister bevæbnede med »Vejviseren i Nordskotland«, røde Lommebøger og Fotografapparater. Den uendelige Turiststrøm, der hvert Aar overflyder disse skønne Egne, tramper Romantiken ihjel.

I Slutningen af September var »Mahachakri« saa vidt færdig, at den sidste Prøvetur kunde foregaa — en Fuld-kraftsprøve paa fire Timer. I Lighed med saa mange andre Prøveture blev den dog ikke til stort mere end en Frokostprøve, men denne faldt da ogsaa ud til alles Tilfredshed. En Mængde Mennesker vare inviterede. Talerne vare talrige og udsøgte; stor Glæde blandt tilstedeværende Søkrigere vakte Mr. Fergussons Speech, hvori han lagde særlig Vægt paa den nye Krydseryachts of- og defensive Egenskaber.

Efter Prøveturen gik endnu et Par Dage, og saa kom Skibets provisoriske Besætning ombord. Kun Halvdelen var Kinesere, og Resten bestod af Negere, Mulatter, Malayer og Javanesere; en værre Samling Banditter har jeg aldrig set udenfor en Straffeanstalts Mure. De bleve sendte fra et stort Hyrekontor i London, og vi maatte tage dem, som de vare.

I Begyndelsen af Oktober sejlede vi fra Leith. Jeg fik Dagen inden Afrejsen Tilladelse fra Marineministeriet til at gaa med som Næstkommanderende; en nylig engageret Skotte, Mr. Haslop, blev anden Officer, Blechingberg, der efter at

have gennemgaaet Cadetskolen i Kjøbenhavn var blevet udnævnt til Lieutenant i den siamesiske Flaade, var 3die, og Peter Hald, en meget lovende ung dansk Styrmand, 4de Officer.

Mr. Fergusson, den ene af Cheferne for det Firma, der havde bygget Skibet, fulgte med os til Suez for at iagttage »Mahachakris« Egenskaber som Søskib. Han havde dog ikke megen Glæde af denne lille Lystrejse; mange gode Egenskaber ved Krydseryachten har han neppe fundet, og de mange daarlige, som vi andre fandt, bleve daglig med stor Ihærdighed udpegede for ham.

Vi gik til Dartmouth i Kanalen og fyldte Kul. Her kom Kapitain og Fru Andersen samt vor gamle Bekjendt Siameserinden ombord. Vejret var pragtfuldt hele Vejen. Det mest interessante Moment paa denne Del af Rejsen var, da vi fik Lejlighed til at forsøge Skibets offensive Egenskaber ved et Vædderangreb mod en paa Højden af Cap Finisterre slumrende Hval. Vædderen ramte Søhyret omtrent midt i Maven og slæbte Dyret afsted et antageligt Stykke Vej. Hvalen der øjensynlig befandt sig ilde i den uvante Situation, laa krum-bøjet tværs over Skibets Stævn og klappede Munden op og i, som om den vilde raabe Holdt! Da vi stoppede, gled Hvalen ned ad Stævnen og forsvandt i Havet.

Denne i den nyere Krigshistorie vist sjældent forekommende Art Vædderangreb gav Anledning til megen Munterhed ombord, og vi vare alle opfyldte af det Haab, at Hvalfiske maatte være den eneste Forhindring, som »Mahachakris« Stævn i Fremtiden vilde møde paa sin Vej.

Skjønt vi kun gik med reduceret Fart, ca. 10 Knob, havde Skibets kulslugende Maskiner allerede midt i Middelhavet fortæret vort Forraad. Vi kunde da ikke naa til Port Said, men maatte gaa ind til Malta for at fylde Kul. Her

skilte vi os af med en af vor sorte Besætnings værste Elementer, en Neger, der blev afleveret i det lokale Fængsel for at afsone et Forsøg paa Mytteri. Fire Dage efter vare vi i Port Said.

Ved Suez-Kanalens Udløb i Middelhavet ligger *Port Said*, en af Jordens vederstyggeligste Byer. Et Samlingssted for Bærmen af Levantens Folkeslag. Italianere, Grækere, Tyrker, Jøder, Persere og Ægyptere have her opslaaet deres Boder og Butikker, rede til at snyde hver Rejsende, der sætter Foden paa Land. I Port Said sælges de sletteste Varer til dyreste Pris, og i Byens Udkanter florere Spillehulerne, Knejer med Mavedanserinder og offentlige Fruentimmer; Tyve og Slyngler have frit Spil til at gjøre Indhug paa den forbydende Turiststrøms Pengebeholdning.

Paa den østlige Side af Kanalen have Kulleverandeurerne deres Oplagspladser, og en tæt Sky af Kulstøv hviler over hele denne Del af Byen.

Fra Port Said til Suez Havn *Port Ibrahim*, strækker sig den 160 Kilometer lange Kanal, som Ferdinand de Lesseps i Aaret 1869 fuldførte efter 10 Aars Arbejde; den er et af de mest storartede Foretagender, der nogensinde er blevet udført i Handelens og Skibsfartens Interesse. Udbyttet ved dette Kanalarbejde har overtruffet de dristigste Forventninger, henved 4000 Dampere og op imod 200,000 Rejsende passere nu aarlig Suez-Kanalen. Aktionærerne kunne glæde sig ved nogle og tredive Procents Udbytte. Selve Turen gennem Kanalen er uden Interesse. Man ser kun Ørken overalt — det vil sige uhyre flade Strækninger bedækkede med Sand. Af og til opliver et Stationshus, nogle arbejdende Kameler eller en Araberlejr det ensformige Landskab. Som oftest

ses ikke andet end et Dige, dannet af det fra Kanalarbejdet udgravede Ler, Sand og Sten. En langagtig So — den store og lille Bittersø — passeres, dernæst endnu et Stykke Kanal, og man er i det røde Hav.

Paa 10 à 12 Timer kan Rejsen fra Port Said til Suez fuldføres, men er der mange Dampere i Kanalen, maa man

Suez.

idelig hale til Land i Udvidelserne og lade modgaaende Skibe passere; dette tager Tid. 20 Timer er den sædvanlige Gjennemfarts Tid.

»Mahachakri« tog det med Ro. Vi laa stille om Natten, og næste Dag løb vi paa Grund i den lille Bittersø, takket været Lodsens Mangel paa Agtpaagivenhed.

I det røde Hav var Varmen trykkende, en Storm drev Ørkenens Sand ud over Havet, Dækket laa fuldt deraf. Den gode Krydseryacht var temmelig livlig i sine Bevægelser. Jeg haaber, den vil optræde med mere Adstadighed, naar hans Majestæt Kongen af Siam foretager den ofte omtalte Rejse til Evropa, ellers bliver den neppe en Lystrejse.

Der er ikke noget mere fortvivlende end at skulle beskrive en Turistrute som Rejsen fra Port Said til Singapore. Hundreder af Globe-trotters have udpenslet deres Indtryk af Aden og Colombo, deres vidunderlige Oplevelser i det røde Hav og deres Forbauselse ved Synet af Singapore. Jeg erklærer mig for at være ude af Stand til at variere Themaet, og vil ikke engang gjøre noget Forsøg i den Retning.

A propos! De ved maaske ikke hvad en Globe-trotter er — paa dansk vel nærmest en Klode-Traver. Det er en Mandsperson eller en Kvinde, som i den forbryderske Hensigt at udgive en Rejsebeskrivelse kjober en Billet hos Cook, og derpaa traver Kloden rundt, ophobende Notitser og gjørende Bemærkninger over alt og om alt, hvad de se og høre. Det er en almindelig Sport blandt andre Turister at trække Klode-Traverne godt tilvands, — Typen er ikke vanskelig at gjenkjende — og de ere et let Bytte i Hotellerne og paa Passagér-damperne for vittige Hoveder, der fylde de godtroende Rejsebeskrivere med de utroligste Historier og Oplevelser, sikkert paa at gjenfinde dem i disses senere udkomne »Rejser i fjerne Farvande«, »Oplevelser i forskellige Verdensdele« eller lignende.

Sex Døgn varede Rejsen fra Suez til Aden, hvor vi atter maatte fylde Kul.

Byen *Aden* ligger paa en lille Halvø, der skyder sig ud

i Bugten af samme Navn, omtrent 100 engelske Mile ost for Bab-el-Mandeb Strædet. Det har været en snedig Englænder, der først fandt paa, at der kunde gøres noget ud af dette af Guder og Mennesker forladte Sted. Det er blottet for Vegetation, end ikke det nøjsomste Mulæsel kunde spise sig mæt, og Landet bagved er milevidt ikke andet end en Sandorken. Desuden regner det kun et Par Gange om Aaret, saa man skulde egentlig ikke tro det muligt, at Mennesker og Dyr kunde trives paa et saadant Sted.

Men da Englænderne slog sig ned paa den lille nøgne Halvø, skete der en mægtig Forandring, og nu er Aden et af de vigtigste Punkter for engelsk Handel og Politik i Østen. Tusinder af Dampere fylde Kul paa denne Plads og næsten hele den sydarabiske Export af Kaffe er trukket ned til Aden, til stor Skade for andre Handelspladser, der som Byen Mocca for Exempel før have været bekjendte for deres Kaffeexport.

Byen er stærkt befæstet og af stor Vigtighed som Støttepunkt for den britiske Søkrigsmagt i Østen.

Aden er egentlig en Dobbeltby, forbunden ved en fire engelske Mile lang Vej, der tildels er udhugget i Klippen. Den sydlige By bestaar af Pakhuse, Kuloplag, Kjøbmandshuse og Hoteller; tillige de store Ferskvandsbeholdere og Destillationsbygninger, Gouvernørens Bolig og Soldaterbarakker tæt ved Fæstningsværkerne.

Vil man se det rigtige Aden, gjør man bedst i at leje en Vogn og lade sig kjøre rundt til den anden Side af Halvøen. Man passerer da den Vej, der fører hen over den store arabiske Ørken; lange Karavaner af belæssede Kameler sno sig gjennem den sandede Vej; af og til ses stolte arabiske Krigere højt tilvejs paa Kamelens Ryg, bevæbnede med Landser, Geværer og Krumsabler, der blinke i Sollyset.

Den gamle Aden By er temmelig udstrakt og indeholder vel en Snes Tusind Indbyggere, Størsteparten muhamedanske Hinduer. Ved de lave Huse og snævre Gader er der intet seværdigt, derimod bør man tage de store Vandreservoirer i Øjesyn. De ere udhuggede i Klippen, og her hente Byens Indvaanere deres Drikkevand.

Da jeg var nede i disse Vandbeholdere, vare de næsten tomme. Kun Bunden var dækket af en stinkende slimet Væske, som neppe fortjente Benævnelsen Drikkevand.

Med Skibet fyldt med Kul — baade i Kulkasserne og paa nederste Dæk — dampede vi videre i det Haab at naa Singapore eller idetmindste Penang, inden Beholdningen atter var sluppet op; men nej, de umættelige Maskiner aad os læns, og vi maatte efter ni Dages Sejlads søge ind til *Colombo* paa *Ceylon*.

Denne »Indiens Perle« er en af Englands skønneste og frugtbareste Kolonier.

Alt for Aarhundreder siden kæmpede indfødte Hovdinger og indiske Fyrster om den rige Ø; saa kom de entreprenante Hollændere i Midten af det 17de Aarhundrede til Ceylon og satte sig fast paa flere Punkter af Øen. Senere erobrede Portugiserne et Stykke Land — det nuværende Colombo — men dreves bort herfra af Hollænderne. Som Høg over Høg sloge Englænderne ned og gjorde sig efterhaanden til Herrer over hele Ceylon. Hollænderne maatte opgive de Besiddelser, som de i næsten halvandet Aarhundrede havde hersket over.

Det er dog først fra Aaret 1848, da den engelske Guvernør Lord Torrington underkuede de buddhaistiske Indfødtes sidste

Oprør, at Englænderne i Ro kunde nyde Magtens Sødme og fuldføre Kolonisationen af deres skønne Ø.

Der er ingen Passage for store Skibe mellem Ceylon og de nordfor denne liggende Øer, idet en sandet og stenet undersøisk Tange forbinder dem. Ceylons nordlige Halvdel er flad, ufrugtbar og sumpet, hvorimod den sydlige Del er bjærgrig. Naturen her er saa vild og romantisk som vel muligt. I Dalene, gjennemflydte af klare Floder, findes den yppigste tropiske Vegetation; fra Bjærgsiderne strømme Vandfaldene brusende ned, store Skove dække Højdedragene, og hele Øen er bedækket med rige Kaffe og Palmeplantager.

Ceylon var Buddhaisternes Tilholdssted under de blodige Religionskrige med Brahmas Tilbedere, og der findes derfor endnu talrige og højst interessante Templer og andre Minder fra denne Tid.

Øens Hovedstad er Colombo, og skjønt dens Betydning nu er noget forringet paa Grund af Byen *Galles* Rivaliseren, er den dog endnu Ceylons vigtigste Handelsplads.

Som i alle Østens Byer holde Europæerne til i den ene Del, de Indfødte i den anden, den saakaldte »sorte« Del af Colombo, og her findes de interessante Bazarer, hvor hinduiske, arabiske, singhalesiske og jødiske Kjøbmænd falbyde Ædelstene, Strudsfjer, Guld- og Sølvsmykker, Skildpaddearbejder o. lign., og da Sagerne ere smukke og Priserne efter betydelig Sjakren billige, er Handelen altid livlig, hver Gang en Passagerdamper ankrer i Havnen og slipper Turistflokken i Land.

Øens egentlige Indvaanere, Singhaleserne, ere ypperlige Søfolk, der med stor Behændighed manøvrere deres mærkelige smalle kanolignende Baade.

Vi styrede nu mod Malacca, ned gennem Strædet og ankrede i Slutningen af November paa Singapores Rhed, hvor »Mahachakri« som en ny Skibstype vakte ikke ringe Opsigt blandt de derværende Orlogsmænd. Ikke langt fra os laa en lille hvidmalet Bark, det var »Thoon Kramom«, den siamesiske Marines Øvelseskib, hvis daværende Chef var Kapitaen *Vil*.

Denne elskværdige Mand (Bangkoks nuværende Havnekapitaen) kom strax efter ombord paa »Mahachakri«. Han havde bragt 150 Siamesere ned til Singapore som Besætning for det nye Skib. — Næste Morgen vrimlede det med smaa gulbrune, halvnøgne Siamesere ombord hos os. De folte sig strax lidt utilpas i det store Skib, men snart vendte deres naturlige Livlighed tilbage, og de vaskede, skruppede og malede, saa det var en Lyst; med abeagtig Behændighed klatrede de omkring i Rigningen og sludrede i det siamesiske, for mig helt ukjendte Sprog.

Kun to Dage fik vi Ro til at gjøre Skibet lidt i Orden og sende vor tidligere Bandit-Besætning i Land; saa kom der telegrafisk Ordre fra Bangkok om strax at gaa til Koh-Si-Chang.

Inden jeg damper videre ind i de siamesiske Farvande, maa jeg give en kort Beskrivelse af Singapore — som det sommer sig en pligtopfyldende Globe-trotter.

Singapore ligger paa en Ø udenfor Sydspidsen af Halvøen Malacca. I Begyndelsen af dette Aarhundrede var Oen bedækket med tætte Skove og Jungel, hvor Tigre og Vildsvin havde deres Tilhold; selve Byen existerede ikke, og alt hvad der fandtes af Mennesker, var nogle faa Fiskerfamilier, som boede paa Øens Sydspids. 1824 kjøbte det engelsk-ostindiske Handelskompagni Singapore af Sultanen af Jahore for en Betaling af 200,000 Kr. en Gang for alle og

Sportsklubbens Pavillon i Singapore.

Orang-Utang-Unge.

omtrent 50,000 Kr. i aarlig Afgift. Nu — 70 Aar efter — beboes Øen af over 200,000 Indvaanere, og Handelsvarer til en Værdi af 500 Millioner Kr. passere aarlig ind og ud af Singapores Rhed.

Fraregnet det smudsige Kineser- og Malayer-Kvarter er Byen storartet anlagt. Længst nede mod Havnen ligger Englændernes uundværlige Sportspladser, et stort og velplaneret Anlæg, forsynet med et elegant

Klubhus. Bagved Byen hæver Terrainet sig noget, og her ligger Gouvernørens Slot med en pragtfuld Park i engelsk Stil, samt Singapores berømte botaniske Have, blandt hvis Seværdigheder den sjældne Orchidé-samling særlig bør fremhæves.

I Hotel de la Paix saa jeg for første Gang en af de berømte Orang-Utang Aber fra Borneo. Det var et vældigt Exemplar, sikkert mellem 7 og 8 Fod høj, men den sad sammen-

Malayerbaby.

krøben i et altfor lavt Bur, som var forsynet med svære Jærntremmer. Disse Aber leve altid i Træerne og komme overhovedet ikke ned paa Jorden, hvor de ere hjælpeløse og næsten ude af Stand til at bevæge sig. Beboerne paa Borneo fange et betydeligt Antal aarligt og bære sig ad hermed paa den Maade, at Aberne drives hen til en Udkant af Skoven; Træerne rundt om dem fældes saaledes, at de ikke kunne forlade deres høje Stade uden at stige ned paa Jorden, og ere de først der, fanges de let med Net og stærke Reb.

Orang-Utang'er ere en Spekulationsvare. Dampskibskapitainer kjøbe dem af de Indfødte for 15—20 Dollars, og bringe dem til Singapore, hvor de afhændes for det tidobbelte Beløb. I Europa betale omrejsende Selskaber og zoologiske Haver fra 1000 Dollars og opefter for et godt Exemplar og tjene endda derved. Men Vanskeligheden er at holde Liv i »Skovmenneskene«; faa Procent af dem opleve at se Europa, og dèr er Levetiden kun kort.

Der er naturligvis en Del Lighed mellem disse store Aber og Mennesket, men dog ikke i nogen overvældende Grad, hvilket Læseren kan overtøge sig om ved at sammenligne ovenstaaende to Børnefotografier.

TREDIE KAPITEL.

Ankomst til Siam. — Koh-Si-Chang. — Menamfloden.

Fjerde Dags Aften efter vor Afrejse fra Singapore ankrede vi ved *Koh-Si-Chang*, en Ø beliggende nogle Mil Syd for Munden af Menamfloden og ikke langt fra Golfens østlige Kyst.

Den Øgruppe, hvortil Koh-Si-Chang hører, danner en udmærket Havn, beskyttet baade mod Nordost og mod Sydvest Monsunen. Dybtgaaende Skibe indtage her deres Ladning, da der paa Barren udenfor Flodmundingen i det højeste er 14 Fod Vand. Ofte sker det, at Dampere i Bangkok indtage Ladning, indtil de stikke henved 14 Fod, hvorefter de gaa ud til Koh-Si-Chang for at fylde op.

Selve Øen er gold og stenet, kun bedækket med Buske og Krat. Vand findes ikke, og Øen maa siges at være saa lidet indbydende til Beboelse som muligt. Ikke desto mindre har Kongen af Siam valgt denne lille stenede Plet til sit Yndlingsopholdssted, i Stedet for at vælge en af de mange frugtbare og skønne Øer, der findes spredte rundt i Golfen.

Med uhyre Bekostning har Kongen ladet sig bygge Slotte, Villæer, Harems-huse og Templer; han har ladet hugge Veje

ud i Klipperne, udhulet store Grotter og Bassiner i Bjærgsiderne og har ladet bringe Tusinder af Ladninger Jord fra Fastlandet for at anlægge Parker og Haver.

Men selv en orientalsk Enehersker med sin uhyre Rigdom kan ikke forandre Naturen, og Koh-Si-Chang er lige saa ufrugtbar, stenet og uindbydende nu, som den var, for Hans Majestæt udnævnte den til sin Favorito.

Som sagt »Mahachakri« ankrede der, og faa Minutter efter kom Richelieu roende til Faldrebet.

Kommandør *Andrée du Plessis de Richelieu* er en dansk-født Mand. Den første Del af hans Levnetsløb er saare trivielt: Skoledreng i Aarhus, Skibsdreng, Matros, Styrmand og Reservelieutenant i Marinen. Efter at have aftjent sin Værnepligt sejlede han til Indien med det gamle Dampskib »Fyen« og havnede i Bangkok, hvor den daværende danske Konsul *Kobke* tog sig af ham. Nogen Tid efter blev han ansat i den siamesiske Marine, hjulpet frem af Marineminister *Chow Sye*, Fader til Lieutenanterne *Pheen* og *Klang*. Richelieu blev Chef for Kongen af Siam Lystyacht »Vesatris«, sejlede med den unge Enehersker og voxede sig mere og mere fast i hans Gunst. Med aldrig svigtende Energi arbejdede han sig op ad den yderst farlige, stenede og stejle Sti, der fører til siamesisk Ære og Kongens Gunst. Han passerer forbi mangel en langsommere Ærgjerrighed, mangel en svagere og mindre klog Mand. Stien er fuld af kæmpende og arbejdende Mennesker, Europæere, Siamesere og Kinesere. Kun de færreste ere begavede med en saadan Grad af Villie-styrke, at de kunne føre Kampen til Ende og naa til Toppen af den Vej, der fører til Magt i Siam. De fleste tabe Modet og Lysten, Maalet synes dem mindre attraaværdigt, jo længere

de komme opefter. Men Richelieu hører ikke til disse. Det Maal, han satte sig har han naaet. Da Chow Sye, den mægtigste Mand i Marinen, faldt i Unaade, naaede Richelieu op til Toppen.

Nu er han næsten Nummer Et i det siamesiske Marine-departement. Ganske vist har han en Overmand, men denne, Prins *Kachon*, er en uvidende og tarvelig begavet Person, som man sjældent bebøver at regne med.

Ved første Øjekast gjør Richelieu ikke Indtryk af at være nogen ualmindelig Mand. Hans lave, lidt klodsede Skikkelse, og hans uregelmæssige Ansigtstræk give et lidet distingveret Totalindtryk; men hans Øjne ere kloge, og man opdager snart, at der er udbredt noget mere end almindeligt energisk og kraftigt over den hele Personlighed, som ikke hurtigt glemmes. Richelieu anses for at være en af de mest velhavende Europæere i Bangkok, og han har megen Indflydelse i maritime Sager. Richelieu har neppe mange Venner, han har sikkert flere Misundere og Fjender. Men ingen kan frakjende ham en sjelden Grad af Arbejdsdygtighed og Energi. Desværre har det skortet ham paa solide Kundskaber, og derfor har meget af hans Arbejde været spildt. Den siamesiske Flaade, som han i en Snes Aar har været ansat ved, er kun en Parodi paa en Krigsflaade; Materiellet, Personellet og hele Organisationen er næsten ubrugelig. En erfaren, veluddannet Soofficer kunde sikkert i den lange Tid have bragt det til langt bedre Resultater. Men dette bør ikke lægges Richelieu til Last. Thi dels ere Forholdene i Siam af forskellige Grunde vanskelige at arbejde under, dels har Richelieu aldrig haft anden maritim militær Uddannelse end den højst tarvelige, der bliver danske Reservelieutenanter til Del. Og sikkert ikke én udaf 100 Reservelieutenanter havde formaaet at bringe det saa vidt som Kommandør Richelieu.

Han hejsede sit Flag paa Kongeyachten, inspicerede Skibet og gav Ordre til næste Morgen at gaa til *Paknam*.

Barren, der strækker sig halvmaaneformet rundt om Menamflodens Munding, er dannet af Dynd og Jord, som Floden i umindelige Tider har ført med sig. Lavvande blotter uhyre Banker af stinkende Mudder; ved Højvande er alt oversvømmet. Paa den sydlige Side af Barren er rejst et Fyrtaarn, der paa Afstand ligner en mægtig udspændt Paraply; paa den nordlige Side ligger et lille rødmalet Fyrskib fortojet. Et Par Bøjer og Banker mellem disse to Fyr lede Skibene gennem det S-formede Løb fra den salte Golf ind til den brungule Flod. Fire Lodser, der ere stationerede i en lille Skonnert udenfor Barren, tage Skibe til Bangkok og ud igjen for en Gjennemsnitsbetaling af hundrede Dollars.

Hundreder af cirkelrunde Bambusindhegninger med lange Fangearme, de saakaldte »Baa'er« ere plantede i Barrens Mudder fra Kyst til Kyst. Fiskene, der vandre op i den kileformede Golf, søgende Næring fra Flodudtømningerne, trænge ind i Baa'erne, hvor de ved Lavvande blive fangede med Net. Store Skarer af lange smalle Fiskerbaade søge hver Dag ud til Barren, fylde Baadene med lækre Saltvandsfisk, store og smaa, med Rejer, Aal og Blæksprutter, og sejle tilbage til de store Fiskemarkeder i Bangkok.

Der er Præmie for den Ladning Fisk, der først kommer til Byen om Morgen, og Baadene flyve med utrolig Fart opad Floden, gennem Flodarmene, Kanaler og »Klong'er« med det stigende Vand, der forandrer Flodstrømmens Retning.

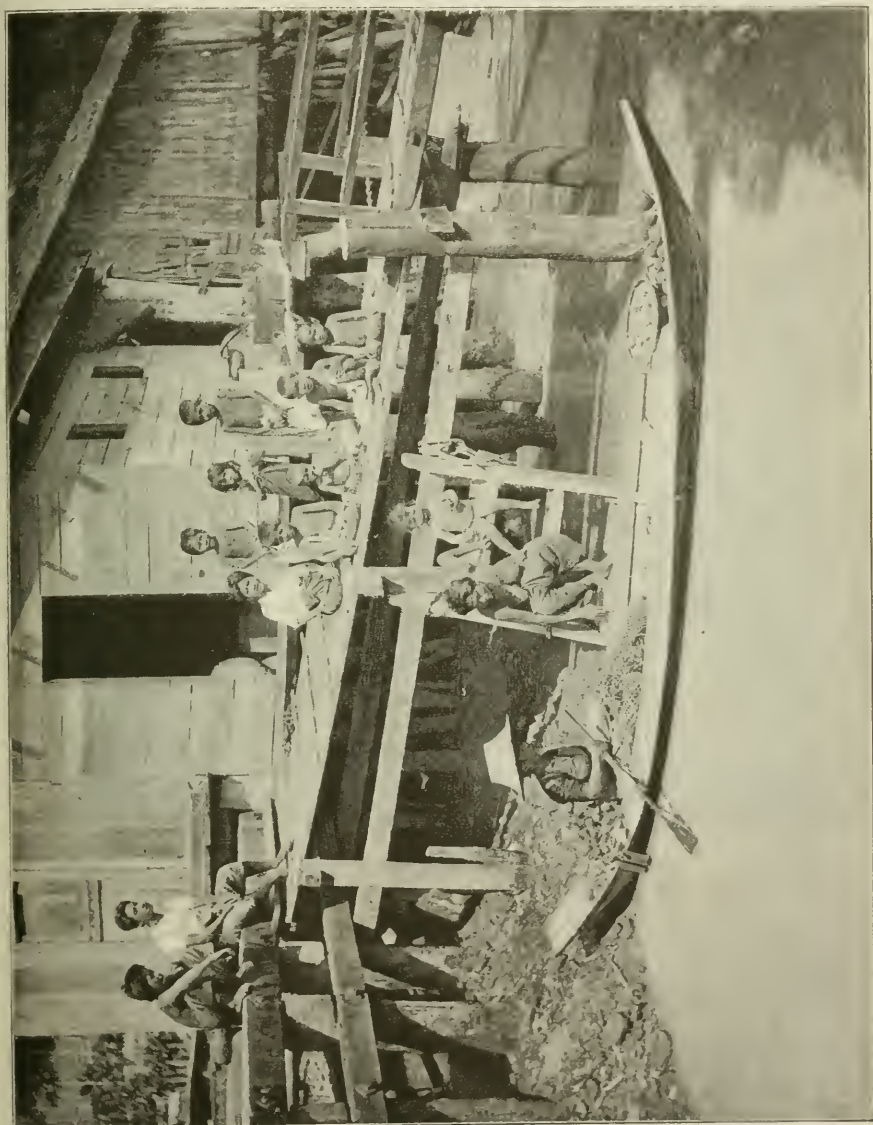
»Mahachakri« dampede efter to Timers Sejlads over Barren, passerede det store nyanlagte Fort *Chula Chom Klao*, hvor den Gang den danske Kapitain *Gottsche* var Chef, og ankrede en halv Times Tid efter udenfor det ældre og mindre Fort *Phi Sua Samut*. Dette Fort ligger paa en Ø, dér hvor Floden er bredest; ved Siden af, ligeledes paa en Ø, er bygget et meget smukt, snehvidt, buddhaistisk Tempel, der ser ud, som om det svømmede i Floden. Ligeoverfor paa Fastlandet ses den lille By Paknam, hvis Befolkning lever af Fiskeri og Andeopdrætning.

Ifølge Siams Traktater med de europæiske Magter kunne alle Krigsskibe uhindret gaa saa langt op ad Floden som til Paknam; her skulle de egentlig bringe Kanoner og Ammunition i Land, inden de kunne faa Tilladelse til at gaa op til selve Hovedstaden. Dette skeer dog aldrig mere. Krigsskibene passere uhindret Paknam og ankre i Bangkok ud for de respektive Konsulater; Koffardiskibe derimod stoppe op og lade deres Papirer visitere af Toldembedsmændene i Paknam.

Herfra til Bangkok er fornylig Siams første Jernbane bleven anlagt; den er bygget af den dygtige danske Ingeniør *Kinch*.

Vi laa et Par Dage med Skibet ved Paknam, hvor vi malede og pudsede. De smaa Siamesere sled i det baade Dag og Nat, og det varede ikke længe, inden »Mahachakri« straaledede i friskmalet Pragt.

Topfiguren paa den maritime Kransekage, Prins *Phra Ong Kachon*, kom ogsaa ombord og gav sit Besyv med i Laget. Dette bestod dog nærmest i en kraftig Anvendelse af Tamp og siamesiske Ukvemsord, men der var ingen, der brød sig videre om den gamle Herre, da alle vidste, at han var saa temmelig uvidende om maritime Sager og uden videre

Scene at Flodlivet.

Indflydelse, og jeg tror, at han selv gik omkring med en knugende Fornemmelse af at være aldeles tilovers.

Den sjette December lettede vi og dampede op ad Floden. Det er en henrivende smuk Sejlads. Bredderne ere bevoxede med den skønneste tropiske Vegetation, hist og her ses store Betelpalme-Plantager, siamesiske Hytter med Bambusvægge, tækkede med Palmeblade, halvnøgne Kvinder og helt nøgne Børn i maleriske Grupper paa Træplatformene foran Husene. Talrige Watter, Templer, i deres ejendommelige siamesiske Bygningsstil, med tredobbelte, snørklede Tage, slanke hvide Søjlerækker og Spir, halvt skjulte bag de omgivende store Havers skyggefulde Træer og frodige Slyngplanter, smaa smalle Kanoer, pagajede af en enkelt Mand, kinesiske Djonker med store finnelignende Sejl — et broget sælsomt Liv, der tiltager, jo nærmere man kommer Bangkok. Af og til vige Træerne langs Bredderne tilbage og lade os fra Damperens høje Dæk glimtvis skue milelangt ud over Siams flade Land — fladere end selve Amager. Ikke et Bjærg eller en Høj bryder det ensformige Sletteland. Overalt ses Rismarker. Bøflerne, Siamesernes trofaste Trælle, trampe søvnige afsted, slæbende den tunge Træplov gennem den fede Jord; hist og her rage brune Hytter frem over de grønne Marker. Risfugle, Snepper og langbenede Hejrer befolke det rige Land, der overalt er gjennemskaaret paa kryds og tværs af Kanaler, gravede eller naturlige; alle faa de Næring fra den store Flod Menam d. e. »Vandenes Moder«.

Videre dampede vi, til Husene stode tætte og Baadene vrimlede om os, og saa vare vi i Bangkok.

I en Strækning af fem til sex engelske Mil svøber denne By sig om Floden. For faa Aartier siden existerede neppe

en Gade i Bangkok og ikke en Vogn fandtes. Det er endnu smaat nok bevendt med Kjøretojerne. Men Floden bøder herpaa. Kanalerne ere Byens Gader, Husenes Stolper staa i Vand, mange af Hytterne flyde paa Pramme langs Bredderne, fortøjede til svære Træpæle. Det er betegnende, at Børnene lære at svømme, endog før de kunne gaa.

Kongens Palads i Bangkok.

I Bangkoks sydlige Del holde Europæerne til. Her ligge Dampere og Sejlskibe fortøjede, her ryge de lange Skorstene fra Rismøller og Savværker, og her have de fremmede Magters Ministre og Konsuler bygget deres pyntelige Stenhuse og »Bungalows«, luftige Villaer byggede paa høje Sten- eller Træpiller, ofte hævede indtil ti Fod fra Grunden.

Efter det europæiske Kvarter kommer den fattige Del af Byen, hvor Siamesernes og Kinesernes Smaahtter ligge tæt sammenpakkede, og endelig den nordligste Del, der afslutter Bangkok med de kongelige Paladser paa den østlige og Orlogsværftet paa den vestlige Side af Floden.

Udenfor Paladset, tæt op til den kongelige Landing, fortojede vi med det nye Kongeskib.

FJERDE KAPITEL.

Paladset. — Præsternes Indvielse af Skibet. — Kongens og Hoffets Besøg.

Hen paa Eftermiddagen vare vi færdige med Fortøjningen, og strax vrimlede det overalt paa Skibets tre Dæk med Hof-folk, Præster, Lakajer og Slaver fra Paladset. Tæpper bleve lagte paa Dækket, Silkegardiner hængte op overalt, Stole og Sofaer anbragte alle mulige Steder — for næste Morgen skulde Kongen komme, og Skibet indvies.

Præsterne i de lange gule Dragter, Talarer og Skærf, med glatragede Hoveder og Vifter i Hænderne havde især travlt. De anbragte Altre, hængte vellugtende Kranse og Buketter op og slæbte omkrig med store og smaa Buddha-Statuer.

Det store Telt paa Agterdækket blev omdannet til et Tempel: i Midten opstilledes et Alter med Buddhas Billede i Guld, omgivet af Kjerter og Blomster; tæt herved Kongens gyldne Stol og Bord. Bagved Kongens Plads stod opstillet alle Slags Vaaben, Spyd, Sværd og Dolke af Guld og Sølv, besatte med Ædelstene og en mærkelig revolverlignende Bøsse af Sølv med massiv Elfenbens Kolbe.

Næste Morgen, da Kongen ventedes, vare Skibene flag-smykkede, Officerer, Soldater og Matroser i Galladrugt, men de ventede længe forgjæves. Kongen af Siam er hævet over

Kongen af Siam.

almindelige Menneskers Tidsinddeling, og det falder ham naturligvis ikke ind, uindskrænket Hersker som han er over hele Siam og alle Siamesere, at tage Hensyn til om hans Undersaatter maa vente eller ej. Den Dag maatte vi vente

i mange Timer for Hans Majestæt kom, og jeg skal da benytte Tiden til at give en kort Beskrivelse af den kongelige Residents.

Den ældste Del af Bangkok By kaldes City'en, og er indesluttet af høje og svære Mure med store Porte, Vagts-taarne og Skydeskaar. Som en By for sig i denne ældste Del af Bangkok ligger Kongens Residents, der ligeledes ved tykke Mure er afspærret fra Omverdenen og forsvaret af den talrige og velbevæbnede Paladsgarde. Indenfor disse Mure ligge Kongens mange og pragtfulde Paladser, Dronningernes Slotte, Templerne, Ministerialbygninger, de hellige hvide Elefanter Stalde, Soldaterkaserner, Boliger for Tusinder af mandlige og kvindelige Tjenestefolk osv. osv.

Mange af disse Bygninger ere holdte i den for Siam ejendommelige og skønne Bygningsstil med snørklede tredobbelte Tage, indlagte med Mosaik i mange Farver, med Guld og Sølvplader. Skatte af Guld, Sølv og Ædelstene ere ophobede til uberegnelige Værdier i Slottenes dybe Kjældere. Paladserne selv ere monterede med de kostbareste evropæiske, kinesiske og japanesiske Meubler, Spejle, Vaser og Malerier. De sjældneste Kunstgjenstande og Nipssager af Elfenben og massivt Guld og Sølv, oversaaede med Diamanter, Rubiner og andre kostbare Ædelstene ses overalt i de kongelige Gemakker.

Da Kongen, som alle østasiatiske Monarker, lever i Polygami er den kongelige Familie naturligvis talrig. Af Dronningerne har den første højest Rang, hun er Moder til Kronprindsen. Flere af Kongens Sønner ere sendte til Evropa for der at gennemgaa civile eller militaire Skoler, dels i England, dels i Danmark.

Flere af Kongens Brødre ere Ministre eller indtage andre høje Stillinger i Landets Administration. De vigtigste blandt

disse Prinser ere Devawongse, Swasti Sobhana, Ong Noi og Damrong. De to første regnes for de bedst begavede og mest indflydelsesrige blandt Siameserne. Prins Devawongse er Udenrigsminister og har i denne yderst vanskelige Stilling aflagt Beviser paa en ualmindelig Dygtighed og Arbejdskraft.

Siams Førstedronning.

Prins Swasti, der er opdraget i Oxford, gjorde ligefrem Opsigt ved denne berømte Lærestanstalt ved sin eminente Begavelse og har efter sin Hjemkomst til Siam beklædt forskellige høje Embeder. Efter Sammenstødet med Frankrig rejste han som overordentlig Ambassadeur til Paris og London for der at klare Siam ud af sin preære Situation.

Det meste af Dagen hviler Kongen, men efter Solnedgang, naar Køligheden indtræder, bliver der Liv i Paladserne. Ved Midnatstid samles Kongen med Ministrene og andre høje Embedsmænd til Statsraad, der ofte varer til langt ud paa Natten. Undertiden foretager Kongen Udflugter i Byen eller ned ad Floden.

Et Par Gange om Aaret rejser Kongen og hele Hoffet til Øen Koh-Si-Chang for at nyde godt af den friske Sobrise. Undertiden forlægges Residentsen til et Lystslot længere oppe ad Floden, det saakaldte *Bang-pa-in*; paa en saadan Udflugt var det, at den tidlige Førstedronning druknede sammen med sit spæde Barn ved at Baaden, hvori hun sad, kæntrade. Til Minde om denne sørgelige Begivenhed lod Kongen bygge et pragtfuldt Tempel paa Flodbredden ved det Sted, hvor Uykken skete.

Den nuværende Førstedronnings Navn er *Somdet Pranang Klow Sawang Wattana*, hun er i høi Grad afholdt paa Grund af sit elskværdige og ligefremme Væsen og for sin store Godgjorenhed. Hun befatter sig slet ikke med Politik og Regjeringshandling, men lever udelukkende for sine Borns Opdragelse. Ligesom hun af Rang er højere end de øvrige Dronninger, saaledes er hendes Slot det største og smukkeste og hendes Hofholdning talrigst. Hun ledsager Kongen over alt paa hans Udflugter.

Kongen af Siams Yndlingspalads ligger omtrent i Midten af den hele Paladsby. Dets Stil er en Sammenblanding af orientalsk og evropæisk, kun Taget er ægte siamesisk og overordentlig skjønt forarbejdet. Blandt de mange store Rum i Slottet er Audientssalen et af de pragtfuldeste. Gulve og Vægge ere af Marmor, smukt udførte Malcrier af den kongelige Familie pryde Vægfladerne. Meublementet er meget kostbart lige fra Tronstolen til den mindste Taburet.

Fra Paladset.

Endnu skjønnere er den egentlige Tronsal, hvor Kongen den 11te November 1868 blev kronet under Navn af *Prabat Somdet Pra Paramend Maha Chulalongkorn Kate Klow*

Yu Hua. Kongens øvrige Titler vilde fylde flere end en Side i denne Bog. Ved Kroningen overrakte Landets højeste Dignetarer den nyvalgte Hersker de siamesisk-kongelige Insignier: Krone, Sværd, Scepter, to uhyre Diamantringe til Pegefingrene, svære Guldkæder, Solskærm, Vifte og Tøfler. Den Budahistiske Ypperstepræst indviede ham og under Kanonsaluten udraabtes Kong Chulalongkorn til Enehersker over alle Siamesere. Hans Villie er Landets Lov.

*

*

*

Mellem den kongelige Landing og Paladsets Yderport ligger en aaben Plads med en lille tempellignende Bygning i Midten. Rundt om denne stod et Par Batailloner Soldater opstillede og et stort Militair-Orkester. Henimod Kl. halv sex blev der Røre paa Pladsen, Soldaterne sprang op og stillede sig i Geled, Musikken spillede den siamesiske Nationalmelodi, Paladsets Porte aabnedes, og det kongelige Tog kom ud.

I Spidsen for Processionen gik en Snes Mænd i spraglede Dragter, nogle bærende Spyd, andre med Knipper af Stokke, ligesom de romerske Fasces, og dernæst kom Kongen selv, siddende paa en pragtfuld aaben Bærestol med den store Silkeparasol — et af de kongelige Insignier — over Hovedet. Rundt om ham og bagved ham gik store Skarer af Prinser med Kronprinsen i Spidsen, Hoffolk, Officerer, Soldater og Slaver bærende gyldne Betelæsker, store Guld og Solv Spytteskaale og lignende, for siamesiske Dignitarier nødvendige Luxusgjenstande. Ved det lille Tempels Fod steg Kongen ud af Bærestolen og gik alene tværs igjennem Bygningen, som ingen uden han maa betræde. Imidlertid styrtede hele Følget med Parasolbæreren i Spidsen afsted uden om Templet

for at komme tidsnok, til Kongen kom ud paa den anden Side.

Saa drog Toget videre, dog efterladende Spyd- og Stokkebærerne. Kongen gik rask og spænstig ud mod Landingen, bærende et Guldsværd i højre Haand.

Ombord paa »Mahachakri« blæste Musikken de vildeste Toner, Trommerne gik, Soldaterne præsenterede Gevær, Støjen var øredøvende. Kongen gik op ad Faldrestrappen, Richelieu og gamle Prins Kachon bukkede og skrabede, vi andre stode saa stive som Tinsoldater og ventede med Ængstelse, til det vigtige Øjeblik skulde komme, da vi kunde aflevere vort allerunderdanigste Buk.

Men Kongen skuffer vore Forventninger; istedetfor at gaa agterud gaar han lige hen til Maskinskylliget og bøjer sig frem for at se ned i den store dobbelte Maskine. Da han atter rejser sig op, staa alles Øjne stive i Hovederne af Rædsel, thi O ve! Kongen er fuld af hvid Maling. Paa Hænderne og paa den broderede sorte Frakke ses et nøjagtigt og skinnende hvidt Aftryk af Maskingelænderet.

Kongen ser paa Richelieu, denne kaster et strængt Blik paa Andersen, der mildt bebrejdende betragter Guldberg, han ser vredt til mig, og jeg stirrer rasende paa Blechingberg. Da opklarer et venligt Smil Kongens Ansigt, han slaar ud med Haanden og ler, Kronprinsen ler, Richelieu smiler, og vi andre Smaafolk tillade os en ærbødigt Fnisen. »Plamasen« gjorde ingen Ulykker dengang. Kongen gik videre og inspirerede Skibet til sin og alles store Tilfredshed.

Lad os se lidt paa Kongen og hans Følge.

Hans Majestæt har altid været anset for at være den smukkeste Siameser, og jeg maa indrømme, at han saa paa-faldende godt ud. Han er af Middelhøjde med regelmæssige

Ansigtstræk og et særdeles velproportioneret Legeme. Hans Ansigtsudtryk er klogt og venligt, hans Optræden fuldstændig kongelig og værdig.

Kronprinsen var kun 14 Aar gammel og temmelig lille af sin Alder. Han gjorde Indtryk af at være meget intelligent

Kronprinsen af Siam.

og stolt. Med den unge Prins fulgte hans engelske Hushovmester og Lærer, Mr. Morant, en Mand, der maaler sine sex Fod og tre Tommer paa Strømpesokker, en ren Kæmpe ved Siden af sin Elev Kronprinsen.

Mr. Morant er en intelligent og gjennemdannet Mand, der har gjort alt, hvad der stod i hans Magt for at løse sin interessante og ansvarsfulde Opgave, Tronfølgerens Opdragelse.

Mellem Prinserne ses *Devant* med sit kloge smilende Diplomatsansigt, Prins *Ong Noi*, Generalissimus for Hæren, Prins *Damrong*, der fornylig har rejst hele Europa rundt og sikkert endnu erindres af mange i Kjobenhavn. Der er Kongens Livkusk — en af de fornemste Folk i Landet — hvis Bryst er bedækket med store Ordener. For et Aar siden faldt han i Unaade, da han ikke sad paa Bukken i rette Tid. Kongen fratog ham Titler, Stilling, Ordener og Ejendom, men sex Maaneder efter kjørte han atter den kongelige Ekvipage og var altsaa i Naade. Midt i Følget vralter en Tyksak afsted. Han er den fedeste og maaske den rigeste Mand i Siam. Sit frastødende Forbryderfysiognomi lægger han i de venligste Folder, naar han hilser paa Europæerne, dem han hader som Pesten. For 20 Aar siden var han simpel Kuli, der slæbte Vand og gjorde andet Slavearbejde. Nu er han Gouvernor, udsuger og piner den fattige Befolkning og tæller sine Penge i Millionvis, efter hvad man fortæller.

Vi kunne ikke beskæftige os mere med Følget, Kongen kommer tilbage, vi have den Ære at blive forestillede for Majestæten, der nedladende giver os Haandtryk.

Skibet indvies af Præsterne. Et siamesisk Præsteorkester hamrer løs paa Gongoner og Træspil og blæse sære Toner ud af lange Rørfløjter. De gule Mænd synge hellige Sange og drage om i lang Gaasegang fra Dæk til Dæk overalt paa Skibet — i Saloner og Sovelukafer, i Maskinrum og Pantry — gjennemtrængende alt med den bedovende Ylang-Ylang Lugt fra de hvide og gule Kranse, de bære i Hænderne.

Mørket falder paa, det elektriske Lys tændes, og til Kongens store Glæde straalet hans nye Kongeskib, »Maha-chakri« i et mægtigt Lyshav.

Hans Majestæt er sikkert meget videbegjærlig og interesserer sig for alt nyt og evropæisk. Han undersøgte alt ombord paa det nøjeste og morede sig over de elektriske Maskiner, der baade kunde oplyse Skibet, lave Is og blæse frisk Luft gennem alle Kahytter og Lukaf'er i Skibet.

Saa vidt jeg kunde forstaa, gav Kongen Ordre til at foretage en Del Forandringer i Meublementet ombord, og ikke saa mærkeligt at Hans Majestæt, der er bekjendt for sin gode Smag, ikke kunde føle sig hjemme mellem alle de smagløse Farvesammensætninger i hans Salon'er. Med ægte skotsk Smag vare Meublerne holdt i rødlig Mahognifarve, Gardinerne i skrigende Gult, Gulvtæpperne vare grønne med røde og blaa Blomster osv. osv.

Men alt i alt var Kongen tilfreds og først sent ud paa Natten forlod han sit Skib.

FEMTE KAPITEL.

Den siamesiske Marine. — Forterne. — Kjøkkenhaverne. — Hæren.

Efter tre Dages Ophold ved Paladset fortojede vi »Mahachakri« ved en Boje midt i Floden udenfor Værftet. Floden er her ikke bredere, end at Skibet lige kan svaje rundt uden at røre de stejlt opgaaende Flodbredder.

Marinens Skibe ligge alle fortojede i Midten af Floden, og man faar strax ved Synet af den lange Række hvidmalede Dampere det Indtryk, at Siam virkelig har noget, der kan kaldes en Marine; men den Illusion bliver man hurtig færdig med. Det Motto som staar over vort kongelige Theater i Kjøbenhavn kunde passende anbringes over Indgangsporten til det kongelige Værft i Bangkok — dog med Udeladelse af det første Ord.

Den siamesiske Flaade bestaar af følgende Skibe: *Mahachakri*, *Makut Rajakumar*, *Coronation*, *Jong Jot*, *Nirben*, *Han Hak Sakru*, *Thoon Kramom*, *Apollo*, *Akkarct*, *Siam Mongkut*, *Siam Supporter*, *Rising Sun*, *Ubon*, *Chamroen* samt en Del Steamlauncher og Dampbarkasser.

Det eneste Skib af alle disse, der vilde egne sig til Krigsbrug, er »*Makut Rajakumar*«, hvis den havde brugelige

Kanoner, men det har den ikke. Dens fem gamle Bagladekanoner af fransk Konstruktion med Bundskrue og Kile, ere kun farlige for Betjeningsmandskabet selv. Makut Rajakumar, der er af Størrelse som »Guldborgsund«, blev for tre Aar siden bygget i Hongkong for den spanske Regerings Regning. Spanierne kasserede imidlertid Skibet som usødygtigt,

»Mahachakri« paa Floden.

og et Firma i Bangkok købte det derefter til Brug for den siamesiske Marine.

Den nye Krydseryacht, Mahachakri, har jeg tidligere beskrevet. Kanonerne ere udmærkede, men Skibet selv er at ligne ved en uhyre svømmende Attrap, et flydende Palads bygget i Form af et Panserskib, hvis Skrog rager ca. 30 Fod op over Vandlinien. Det har fire svære hurtigskydende

Bagladekanoner paa Mellemdækket og otte smaa Kanoner af samme Slags paa øverste Dæk, endvidere Pantermær til Revolverkanoner og Vædderstævn. Men Skibet er bygget af tyndt Staal, Kjedler, Maskine, Krudt- og Granatmagasiner ere uden Beskyttelse (Kjedlerne rage et godt Stykke op over Vandlinien) og Vædderen er hul som et udpustet Æg.

Kongelige Lystyachter.

Coronation og *Jong Jot* ere henved 30 Aar gamle Lystyachter, bevæbnede med fire smaa glatlobede Messingkanoner og en større Armstrong Forladekanon midtskibs foran Broen.

Nirben samme Type som de sidstnævnte Skibe, men et Nummer mindre.

Han Hak Sakru af Typen »Oresund«, men mindre. Dens Forladekanon kan ikke baxes og Farten er højst fire og en halv Knob.

Thoon Kramom er et lille Barkskip, der i sin Tid sejlede med Ris fra Bangkok. Nu udnævnt til Øvelsesskib og har otte smaa glatlobede Messingkanoner.

Apollo, Akaret og Ubon ere ubevæbnede Lystyachter.

Chamroen er en lille Fragtdamper.

Endelig haves *Siam Mongkut, Siam Supporter* og *Rising Sun*, der alle maa klassificeres som Sirskibe, en Kategori, der neppe findes i andre Mariner. De bruges hverken til Depot- eller Kasernes skibe eller til nogetsomhelst andet, men de ere pænt hvidmalede som de øvrige Orlogsskibe, og Rejsningerne er pynteligt skrabede og lakerede.

Af disse tre Sirater har *Siam Mongkut* endnu sine Skruer, der ere berøvede *Rising Sun*. Med *Siam Supporter* har man haft det Uheld, at den er sunket. To Maskinister — saaledes fortælles der — havde Fribolig i Skibet mod at holde den gamle Skude paa Pumperne. En Dag kom de fulde ombord og glemte at slaa læns. Resultatet var, at Skibet sank, inden de to Herrer bleve ædru; *Siam Supporter* ligger endnu paa Flodens Bund, hvor den gjør ligesaa megen Nytte som sine to endnu flydende Kammerater.

Marinens europæiske Officerer ere: Kapitain *Guldborg*, Kapitain *Wilson*, Lieutenanterne *Blechingberg*, *Hald* og *Rob*.

Maskinmestrene paa Skibene ere: *Addison*, *Jonsen*, *Sommer*, *Fix* og *Sharp*.

Orlogsværftet ledes af Kommandeur *Richelieu* og Ingenieur *Balfour*; Dokken af Kapitain *Trail*.

En ikke uvæsentlig Gren af »Marine-Departementet« er *de kongelige Kjøkkenhaver*, anlagte paa Orlogsværftets Grund. Herfra forsynes Kongens Bord med Grøntsager; en Andedam er fornylig bleven anlagt, ligesom man med Held har givet sig i Lag med Hønseavl.

Under Marinen sortere endvidere Flodforterne, to i Tallet nemlig *Chula Chom Clao* og *Phi Sua Samut* (Paknam Fortet). Det førstnævnte er en ganske ny Fortifikation ved Flodmundingens vestlige Bred. Den er bevæbnet med syv 6 Tommers armstrongske Bagladekanoner i Forsvindingsaffutager. Desuden findes her et temmelig stort Antal Kruppske Baglade-Feltkanoner.

Fortet *Chula Chom Clao* er ved sin Beliggenhed, Form, Bygning og Bevæbning et aldeles unyttigt Stykke Fortifikation; det er udelukkende bygget af Mursten og derfor særdeles farligt for Besætningen. Paa det Sted, hvor fjendtlige Skibe passere paa nært Hold, kan kun en, højst to, af Kanonerne bruges, da Taarnene ere lagte i Linie, der peger mod dette Punkt; desuden er det en ubegribelig taktisk Fejl at anlægge et Fort paa et Sted, hvor ethvert Krigsskib traktatmæssigt har Ret til at passere, omtrent en dansk Mil fra, altsaa helt udenfor den egentlige Kamplinie.

Det andet Fort er anlagt paa en lille Ø og er bevæbnet med to svære Forladekanoner og tre 6 Tommer Bagladekanoner i Forsvindingsaffutager. De armstrongske Bagladekanoner ere indrettede til at skyde hele Kompasset rundt, hvilket Marinebestyrelsen imidlertid har umuliggjort ved at bygge en Barak øst for Kanonerne, til Brug for Fortchefen. Denne Bolig, der ligner et langt Træskur, og som afgiver en Betyggelse mod, at Fortets Projektiler nogensinde skulde kunne ramme et fjendtligt Skib, der passerer Osten om Øen — hvilket alle Skibe, der skulle til Bangkok, maa gjøre — blev nedrevet efter Affairen den 13. Juli, men er nu atter gjenopbygget.

Marineartilleriets europæiske Officerskorps bestaar af Lieutenanterne *Andersen, Rosenstand, Kolts og Busch*.

Marinens Lønninger ere ikke høje. En Kapitains Gage varierer fra \$ 150, 180 op til \$ 250. Med 150 eller 180 Dollars kan en ugift Officer slaa sig igjennem, hvorimod selv \$ 250 kun er lidet i en By som Bangkok for en Mand, der skal underholde en Familie. Om Lønnens Storrelse kan man nu sige, hvad man vil, der er jo ingen, der tvinger en Europæer til at modtage Ansættelse i den siamesiske Marine. Uheldigt er det derimod, at Gagerne ikke blive udbetalte til bestemte Tider. At have 3 à 4 Maaneders Gage tilgode er Reglen, men endog saa lang Tid som et Aar er ikke helt usædvanligt. Det er blevet mig fortalt, at Lieutenant *Wanstrom* — der for nogle Aar siden var ansat i Marineartilleriet — havde 13 Maaneders Lønning tilgode, da han døde.

Marinens Budget varierer temmelig meget fra Aar til andet; jeg antager, men tør ikke bestemt slaa det fast, at den samlede Sum for ordinære Udgifter andrager omtrent $2\frac{1}{2}$ Millioner Kroner aarlig foruden Nybygninger og Nyanskaffelser.

Dette er en betydelig Sum, naar det tages i Betragtning, at alle Skibene paa et nær ligge stille i Bangkoks Revier de otte à ni Maaneder af Aaret, og sjældent foretage længere Expeditioner end fra Paladslandingen i Bangkok til Kongens Palads paa Koh-Si-Chang (ca. 6 Timer) eller fra Bangkok til Bang-pa-in (ca. 4 Timer).

Det, som virkelige Mariner bruge Penge til, saasom Eskadreøvelser, Opmaalinger, Skarpskydningsøvelser, Damp- og andre Prøver, Torpedovæsen, Skoler og Uddannelsesanstalter, et stort Officers- og Underofficerskorps — alt dette koster i Siam intet, af den simple Grund, at saadanne Institutioner ikke eksistere. Naturligvis haves der heller ingen Artillerister eller overhovedet noget vel uddannet Mandskab,

ligesom en stor Del af Siams Farvande og Kyster endnu ikke ere opmaalte.

Næsten alt Forbrugsgods til Marinen kjøbes i Bangkok hos et Skibshandlerfirma til Butikspriser — og de ere høje i Østen. Dette Arrangement er saa meget mere mærkeligt, som Chefen for den omtalte Kjobmandsforretning under Kommandør Richelieus Fraværelse overtager dennes Stilling i Marinedepartementet. Herved opnaaes det sjældent ideale Forhold, at Kjøber og Sælger repræsenteres af samme Person.

Mandskab til Skibe og Forter indkaldes i Almindelighed hver tredie Maaned, og Tjenestetiden er tre Maaneder. Det er selvfølgelig ikke muligt at uddanne Mandskab fuldtud i denne korte Tid; noget kunde der dog nok bringes ud af Personellet, da Siameserne ere lærenemme og behændige, men et alvorligt Forsøg i denne Retning har man ikke foretaget.

Under Marinedepartementet horer en lille fast Stab af Underofficerer, og mellem disse findes adskillige dygtige Folk.

Enkelte indfødte Officerer existere ogsaa, men disse have ingen militair Uddannelse, ligesom de ere blottede for Kundskaber i Navigation, og da der ingen Opdragelsesanstalter for Marinens Officerer og Underofficerer findes i Siam, er Muligheden for at faa en ensartet og veluddannet Stab af Befalingsmænd derfor udelukket.

Disciplinen i den siamesiske Marine er saa slet som mulig. Desertioner finde daglig Sted, ligesom Tyverier og Slagsmaal. De almindelige Straffe bestaa i Stokkeslag og Fængsel. De første administreres enten af Officererne selv eller af en Underofficer. Fængselsstraf i Jærn paa ubestemt

Tid er almindelig. Deserterer en Mand, og han ikke strax findes, bliver hans Fader, Moder, Hustru eller Born sat i Jærn, i det Haab at Desertoren selv vil komme tilbage og tage sin Straf. Denne Art Retfærdighed »for Smed at rette Bager« synes os Europæere noget fremmed, men den har Hævd overalt i Siam.

*

*

*

Skjønt Hæren i Siam langt fra kan maale sig med nogen europæisk Arme, staar den dog højt over Marinen i Retning af Uddannelse og Disciplin. En stor Fordel for Hæren har det været, at en af Kongens Brodre, Prins *Ong Noi*, en intelligent og hæderlig Mand, i flere Aar har staaet i Spidsen for den. Adskillige dygtige europæiske Officerer have fra Tid til anden været ansatte som Lærere ved Hærens Officers- og Underofficersskole. For Øjeblikket besidder Siam kun to europæiske militære »instructors«, nemlig Kapitain Gérini — en Italiener — og Major *Schau* — en Dansk —; begge disse Officerer ere særdeles ansete i Siam og have bidraget meget til at hæve Hæren til dens nuværende i høj Grad anerkjendelsesværdige Standpunkt.

Officersskolen er en stor og pompøs udseende Bygning, særdeles vel indrettet; og efter de Prøver jeg har set paa Elevernes Færdighed i Exercits, staa de ingenlunde paa noget lavt Trin.

Af Geværer og Ammunition findes betydelige Mængder i Bangkok, tilstrækkeligt — antager jeg — til at bevæbne 50,000 Mand. Dertil haves en stor Artilleripark af Kruppske Feltkanoner og Mitrailleuser.

Tiden, hvori den siamesiske Menigmand kaldes under Fanerne for at øves i Vaabenbrug, er dog altfor ringe til at

en nogenlunde grundig Uddannelse kan finde Sted. Desuden mangler den rette militaire Aand mellem Officerer, Underofficerer og Menige — den Overordnede forstaar ikke at sætte sig i Respekt, og den Underordnede forstaar aabenbart ikke, hvorfor han bør vise Respekt.

Begivenhederne i den allersidste Del af Landets Historie have vist, hvor nødvendigt det er for et saa udsat Land som Siam at kunne indgyde overmodige Naboer Respekt. Dette kan kun ske ved at udvikle Landets Forsvarsvæsen. Flaaden og Hæren maa være af den Beskaffenhed, at en eventuel Fjende maa anstrænge sig for at undgaa den Mulighed at lide et Nederlag.

Da Kina og Japan fik Øjnene op for, hvor nødvendigt det er at kunne forsvare sig, indkaldte de Europæere, der vare særlig uddannede i Krigshaandværket og betalte dem for at etablere en Hær og en Flaade. Efterhaanden lærte Kineserne og Japaneserne, hvad de mente, de behøvede at vide, og saa sendte de Europæerne bort og arbejdede videre paa Grundlag af, hvad de havde lært.

Jeg tror, det er paa Tide, at Siameserne bære sig ad paa samme Maade.

Det er ejendommeligt at observere, hvorledes den siamesiske Regering særdeles vel forstaar, at naar dens Told-, Telegraf- eller Postvæsen, dens Mine- eller Jærnbanedepartement skal bringes i Orden efter europæisk Monster, maa dygtige professionelle Europæere — Folk, der ere opdragede i det specielle Kald — indforskrives. Naar det derimod gjælder om de militære Departementer, kan enhver Europæer uden Hensyn til tidligere Livsstilling og Uddannelse anvendes.

Man vil saaledes ved at gennemgaa Siams yderst faatallige europæiske Officerskorps se Styrmand og Koffardikapitainer, ja selv en Sejlmager, optræde som Admiraler,

Kommandorer og Kapitainer. Sekondlieutenanter uden Examiner og Folk i ganske civile Stillinger drage fra deres Fædreland for nogle faa Aar efter at optræde i Siam som betydelige Kapaciteter paa det militære Omraade.

Dette er i Længden saare uheldigt. For det første ere de Penge, som den siamesiske Regering anvender paa slige Militær-Opdragere, ganske spildte; for det andet kaste disse europæiske Karnevals-Officerer et ridikult Skær over hele det siamesiske Forsvarsvæsen i Europas Øjne, thi man anlægger — og ikke uden Grund — sin Maalestok til Bedommelse af Eleven, efter hvad Læreren er værd.

Siams Regering, der har gjort saa meget for at udvikle Landet i de senere Tider, faar forhaabentlig snart Øjnene op for de uheldige Forhold i Forsvarsvæsenet og foretager en radikal Forandring i Systemet.

Enkelte Tegn pege i denne Retning. Det bedste af disse forekommer mig at være, at en af Kongen af Siams ældste Sønner, Prins *Chirá*, for Tiden modtager sin militaire Uddannelse i den danske Landofficersskole. Den unge Prins viser sig, saavel ved sine glimrende Examiner som ved sin hele Optræden at være i Besiddelse af en ganske ualmindelig Grad af Intelligens og Anlæg for praktisk Militærvæsen.

Som en af den siamesiske Konges ældste Sønner vil Prins *Chirá* allerede i en ung Alder komme til at beklæde de højeste Stillinger ved sin Faders Hof og i den siamesiske Hær. En ny Æra i militær Henseende vil da sikkert oprinde for Siam, især da det er Meningen at lade en anden af Kongens Sønner uddanne som Soofficer; Marinen vil saaledes neppe længere blive Stedbarn.

SJETTE KAPITEL.

Siams Historie. — Constantin Falcon. — Kong Chulalongkorn.

Noget faktisk om Siams Historie indtil Midten af det fjortende Aarhundrede lader sig neppe berette. Der eksisterer en gammel siamesik Bog, kaldet »Phongsarada-Muanguna«, i tre Dele, omhandlende de første Afsnit af Siams Historie, men heri ere historiske Data og religiøse Kroniker saaledes flettede ind i hverandre, at det vilde være vanskeligt, om ikke umuligt, at skille Sandhed fra Fiktion.

Saa meget kan man dog slaa fast, at Siameserne — eller som de kaldtes *Thais* — have været et krigersk Folkefærd, der uafbrudt bekæmpede Nabofolkene, saasom Kineserne og Birmanerne. Siameserne angreb senere Cambodja og erobrede meget Land fra Malayerne. Krigslykken fulgte dem dog ikke altid. Til Tider trængte fremmede Erobrere ind over Grænserne, ødelagde Landet, drev Siams Konger ud af Fæstninger og Borge og jævnedes Byerne med Jorden. Men altid rejste Siameserne sig paany, og Fjenden blev jaget ud over Grænsen.

Aar 712 efter Siamesernes Tidsregning (1350 eft. Christi Fødsel) grundlagde Kong *Phya Uthong* Hovedstaden *Juthia*,

eller som den nu kaldes, *Ajuthia*, nogle Mil Nord for Bangkok, og fra denne Periode op til vore Dage findes en temmelig paa-lidelig fyrretyve Bind tyk Beretning om Siams Historie.

Phya Uthongs Rige indbefattede dengang sexten Provinser, deriblandt Malacca, og var et meget mægtigt og frygtet Land.

1543 erobrede Kong *Maha-Raxa-Thirat* Byen *Lavek*, dengang Hovedstad i Cambodja. Men da overskred Kongen

Ruin fra Ajuthia.

af *Pegu* (Birma) Grænsen, i Spidsen for en Hær paa 300,000 Mand samt 7000 Krigsefanter og slog Lejr udenfor Siams Hovedstad. Kongen og hans Dronning *Surigo-Thoi* faldt i Kampen udenfor Byens Mure, men Kongen af Pegu maatte hæve Belejringen og vende tilbage til sit eget Land, dog kun for en kort Tid.

Den næste siamesiske Konge havde det overordentlige Held at komme i Besiddelse af syv hellige hvide Elefanter;

herover blev Kongen af Pegu saa jaloux, at han marscherede ind i Siam med en Hær paa 900,000 Mand, 7000 Elefanter og 12,000 Krigere til Hest. Denne Styrke lod til at have imponeret Kongen af Siam, thi han overlod sin Modstander 4 af sine hellige Dyr samt sin Son, hvorefter den fjendtlige Armé trak sig tilbage.

I Aaret 1555 belejrede Kongen af Pegu atter Ajuthia i 9 Maaneder og erobrede endelig Byen, der blev plyndret og fuldstændig odelagt. Næsten alle Indbyggerne samt Kongen bortfortes til Pegu tilligemed Ajuthias umaadelige Skatte. Samtidig trængte Kongen af Cambodja, der havde en gammel Regning at opgjøre med Siameserne, ind i Landet, plyndrede og rovede og bragte Tusinder af Slaver med sig hjem.

Det saa sørgeligt ud for Siam i de næste Aar, men Kong *Phra Naret* bragte Landet paa Fode. 1568 gjenopbyggede han Hovedstaden, befæstede den stærkere end nogensinde før og begyndte derpaa sit Hovedværk, Tilbageerobringen af de Provinser, der tidligere horte under Siam, saasom *Chieng Mai* og *Laos-Staterne*. Den første ligger i den nordlige Del af Siam og betragtes endnu som Hovedsædet for denne bjærgrige og skovbedækkede Del af Landet. Kongen svor en dyr Ed at ville vaske sine Fødder i den forhadte Konge af Cambodjas Blod, og saasnart hans øvrige Fjender gav ham lidt Tid tilovers, drog han med sin Hær til Cambodjas Hovedstad Lavek og begyndte en Belejring. Efter flere Maaneders haardnakket Modstand blev Lavek stormet og erobret, og Kongen af Cambodja taget til Fange.

Lagt i Lænker fortes han frem for den siamesiske Konges Trone. Halsen blev skaaret over paa den kongelige Fange, og hans Blod tappet ud i et Fad, hvorefter Kong *Phra Naret* opfyldte sit Løfte, idet han vaskede sine Fødder i sin Fjendes Blod.

Efter denne Bedrift vendte Phra Naret sine Vaaben mod sine Forfædres gamle Modstander Kongen af Pegu; ogsaa han blev overvundet og dræbt.

Under en af de næste Konger blev i Aaret 1612 Buddhas berømte Fodtrin opdaget i et Bjærg Øst for Ajuthia. 1630 fødtes en Prins med fire Arme (?), han fik Navnet *Phra Narai*, og det lykkedes ham efter at have dræbt Storsteparten af sin Familie at bestige Tronen Aar 1656.

Tre Aar efter kom den berømte Constantin Falcon til Siam.

Constantin Falcon er den eneste Europæer, der nogensinde har indtaget en ledende Stilling i Siam.

Han var født i Grækenland Aar 1647 af venetianske Forældre. En tidlig udviklet Lyst til Soen drev ham ombord i Datidens engelske Sejlskibe; som tiaars Skibsdreng gjorde han sin første Tur til England.

Den lunefulde Skjæbne behandlede den begavede og dristige venetianske Dreng saare ublidt. Gang efter Gang forliste de Skibe, han sejlede med. To Gange mistede han selv Skib og Ladning i siamesiske Farvande; tilsidst drev hans Brigantine i Land paa Malabarkysten, hvorved han mistede alt undtagen en Sum rede Penge. Paa den ugjæstfrie Kyst mødte han en Lidelsesfælle, en anden skibbruden Mand, der viste sig at være en siamesisk Gesandt, som af sin Regering var sendt til Kongen af Persiens Hof, men paa Hjemrejsen efter fuldendt Mission havde haft det Uheld at strande med sit Skib paa samme Sted som Falcon.

De to Lidelsesfæller sloge sig sammen, fragtede et Skib og sejlede tilbage til Siam. Efter allehaande Besværligheder naaede de den gamle Kongestad Ajuthia, hvor den hjemvendte Gesandt ikke lod Falcon i Stikken. Han forestillede

denne for Kongen og Ministrene, hvorved Falcon forties til Foden af den Stige, der hurtig skulde bringe ham tilvejs til Indflydelse, Rigdom, Ære og — Fald.

Falcon fik stor Indflydelse paa Kongen og viste et sjældent Administrationstalent. I Modsætning til det Maal, europæiske Lykkeriddere i senere Tider. desværre saa ofte synes at have sat sig som Opgave, lader Falcon til at have bestræbt sig for at spare den siamesiske Konge for unødvendige Udgifter. Han satte en Ære i at bruge saa faa Penge som muligt af det kongelige Skatkammer. Paa denne Maade indgød han Siameserne en Tillid, som ingen Europæer for, eller efter ham har opnaaet. Han havde rigelig Lejlighed til at arbejde paa Udviklingen af Siams Handel, thi denne Periode af Landets Historie var forholdsvis fredelig, og Kongen lod Falcon have frie Hænder med Raadighed over Skatkammerets Pengebeholdning. Skibe bleve byggede, Handelsforbindelser vedligeholdtes eller stiftedes, og Landets Opdyrkning fremmedes. Falcon gjorde Kongen af Siam til en af Ostens rigeste Monarker.

Som dygtig Diplomat udsendte han Ambassadører til Ostens forskellige Hoffer for at sikre venskabelige Forbindelser og knytte Alliancer. Det lykkedes ham senere at sætte sig i Forbindelse med det franske Hof. Ludvig d. 14. modtog de siamesiske Udsendinge og sendte Chevalier de *Chaumont* til Siam med Gaver til Kongen.

Falcon, der interesserede sig levende for Kristendommens Udbredelse i Siam, indførte katholske Præster og Jesuiter, der uhindrede fik Lov til at prædike og stifte Missioner.

I Aaret 1686 vendte *Chaumont* tilbage til det franske Hof, ledsaget af tre fornemme Siamesere. Det var Falcons Hensigt at knytte en fast diplomatisk Forbindelse med det

franske Kongerige, at vække Ludvig d. 14.s Interesse for Siam, at faa franske Tropper stationerede i forskjellige faste Stillinger langs Menamfloden og derpaa, stottende sig til europæisk Magt og Indflydelse, at faa den siamesiske Konge omvendt til Kristendommen.

Til en Begyndelse gik alt godt; Kongen af Frankrig sendte strax to Regimenter Soldater til Siam, hvor de bleve garnisonerede i Bangkok, der dengang kun var en By af ringe Betydning, men dog befæstet, og Falcons Magt var nu paa sit Højeste. Han var saa at sige enevældig, idet Kongen aldrig foretog sig det mindste Skridt uden at spørge sin højt-betroede Minister tilraads. Men da blev Kong Phra-Narai syg. En af hans Sonner *Chao-Dua* samt en mægtig siamesisk Stormand *Phra-Pet-Raxa* sammensvore sig mod Constantin Falcon. Det indflydelsesrige Præsteskab, der ganske naturligt hadede de europæiske Missionærer og de kristne Lærdomme, ophidsede Befolkningen mod de indvandrede »Farangs«.

Den franske Kommandant i Bangkok *Desfarges* synes at have svigtet Falcon i det afgjørende Øjeblik.

De Sammensvorne besatte det kongelige Palads, sikrede sig den syge Konges Person og arresterede Falcon. Phra-Pet-Rexa styrede fra nu af Landet som Regent, idet han kun lod Kongen beholde sin Titel. Falcon derimod blev hals-hugget i en Skov udenfor Ajuthia, alle hans Skatte konfiskerede, og de franske Soldater dels myrdede, dels jagede ud af Landet.

Ethvert Spor af europæisk Civilisation i Siam blev udsløttet, og daarlige Tider oprandt for Landet.

Birmanerne gjorde Indfald, og det lykkedes dem efter en to-aarig Belejring at erobre Ajuthia, som gik op i Flammer. Dette skete i Aaret 1767, og Landet var da ganske i

Hænderne paa Kongen af Birma. Siams Konge flakkede omkring som fredløs Mand og døde i stor Elendighed.

Da fremstod den siamesiske Nationalhelt *Phya-Tak* og reddede Landet. Han var, da Ajuthia blev odelagt, Gouvernor i en af de nordlige Provinser. Her samlede han en lille Skare modige Mænd, og med dem marcherede han sydpaa under idelige Skjærmysler med Birmanerne.

Phya-Tak erobrede *Chantaboon*, en velbefæstet By Sydøst for Bangkok, som endnu horer til Siams vigtigste Punkter, byggede henved hundrede Krigskanoer, roede op ad Floderne og drev Fjenderne foran sig, til han naaede Ajuthias Ruiner. Her stod Hovedslaget, efter hvilket han var Herre over Landet, medens Fjenderne trak sig bort over den birmanske Grænse.

Phy-Tak lader til at have været en rastløs og krigersk Mand. Han erobrede Stykke for Stykke alt, hvad der havde hørt under Siams Magtomraade ligefra Cheing-Mai til de sydligste Provinser paa Malacca Halvoen og fra Margui til Cambodja, hvis Konge blev Vasal af den siamesiske Krone.

Kong Phya-Tak endte med at trække sig tilbage fra Regeringen, idet han blev Præst. Hans tidligere Første-minister lod ham myrde i Aaret 1811 og bemægtigede sig Tronen under Navnet *Phra-Phuli-Chao-Lyang*. Denne Konge, der er Stifteren af det nuværende Dynasti, flyttede Byen Bangkok fra Flodens vestlige til dens østlige Bred, hvor nu det kongelige Palads staar.

Ved Kongens Død burde den tyveaarige Kronprins *Chao-Fa-Mongkut* have bestegit Tronen, men en ældre Son af den afdøde Konge bemægtigede sig Regeringen og styrede Landet som første Konge, medens Chao-Fa-Mongkut som buddhistisk Præst hengav sig til Studier af Religion, Geografi, Historie o. lign. Første-Kongen døde i 1851, og Chao-Fa-

Mongkut kunde nu i Sikkerhed bestige sin Faders Trone. Han var en af de dygtigste Konger, Siam har haft. Han havde et aabent Blik for Europæernes Overlegenhed i mange Ting og indkaldte derfor Officerer og Ingeniører fra Europa, byggede Krigsskibe og Fæstninger, indrettede et Trykkeri efter europæisk Monster, lod grave Kanaler og gjorde sit Bedste for at fremelske Handel og Industri. Kong Chao-Fa-Mongkut havde et uhyre Harem; de fornemste blandt Haremskvinderne, de 35 kongelige Mødre, fødte ham 84 Born, hvoraf de 35 vare Sønner. Ved Kongens Død den 1. Oktober 1868 var der som altid i Siams Historie megen Splid om, hvilken af de mange Sønner, der skulde arve den ledige Krone.

Den afdøde Konge havde altid udmærket sin niende Son, den nuværende Hersker, fremfor sine øvrige Børn og tildelte ham den højeste Rang som Kronprins. Ikke desto mindre var Situationen temmelig farlig for den unge Prins, da mægtige Partier ved Hoffet dannede sig til Fordel for et Par af de ældre Sønner, allerede inden Kongens Død. En af de mægtigste siamesiske Prinser, den senere Regent, greb da med kraftig Haand ind i Begivenhedernes Gang. Inden endnu nogen anede, at Kongen var død, sammenkaldte han de højeste Prinser og Adelsmænd i Paladset, besatte alle Udgange med sine egne Soldater og lod Forsamlingen vide, at ingen kom levende ud, før Spørgsmaalet om Tronfølgen var løst.

Det lykkedes ham paa den Maade at sætte Kronen paa sin egen Tronprætendent Kronprinsens Hoved, samme Nat som Kong Chao-Fa-Mongkut var død.

Ved sin Faders Død var Tronfølgeren for ung til strax at kunne gribe Regeringens Tøjler, og Riget styredes i de

fem første Aar af den kraftige Regent, medens den unge Konge fortsatte sine Studier og for en kort Tid iførtes den gule Præstedragt. — Den 16. November 1873 fandt den egentlige Kroning Sted, Kong Chulalongkorn overtog selv

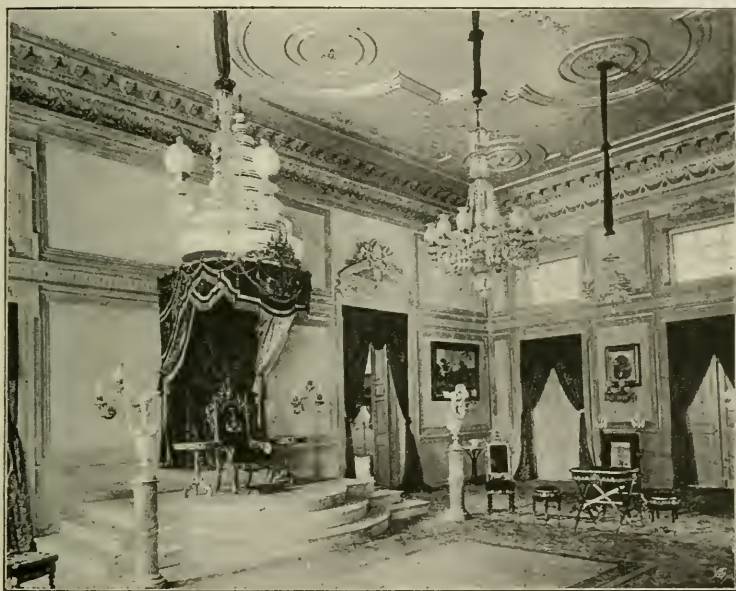
Kongen af Siam i Kroningsdragt.

Regeringen, og Siam styredes nu af en klog, energisk og hjærtensgod Konge, til hvem alle — Siamesere som Europæere — havde de største Forventninger.

At disse paa enkelte Omraader bleve skuffede, bør ikke regnes Kongen til Last, men derimod det moralsk og fysisk

ødelæggende Haremsliv, det fordærvelige og indviklede øst-orientalske Regeringsmaskineri, der hæmmer, ja næsten umuliggjør enhver ærlig og redelig Stræben fra Kongens Side henimod Reformen og Retfærdighed.

Kong Chulalongkorn regnes med Rette for at være en af Østens mest oplyste og bedst begavede Monarker. Navnlig

Kroningssalen i det kongelige Palads.

hans første Regeringsaar vise en Række af energiske Forsøg paa at reformere Landet og indføre europæisk Civilisation. Hans eneste Stræben synes at være den, at føre Siam til Fremskridt og Folket til Lykke. Vi se, hvorledes han befaler sit Folk »at staa op som Mænd« istedetfor at kravle paa alle fire som Dyr, naar de stedes til Audiens for hans Trone. Han befaler, at alle Børn, der fødes som Slaver efter hans

Regeringstiltrædelse, skulde være fri. Post- og Telegrafvæsenet forbedres under Europæeres Ledelse. En anset og højtbegavet Englænder, Mr. *Williams*, indkaldes for at ordne Toldforvaltningen efter europæisk Monster; en anden fremragende Englænder, Mr. *Morant*, leder den unge Kronprins's Opdragelse. Hæren forbedres og udvides, og Antallet af Flaadens Skibe foroges. Et nyt Fort anlægges. Unge Mennesker — Kongens Sønner og Brodre samt Born af hojerestaaende Siamesere — sendes til Europa for at uddannes og oplæres til Officerer og Videnskabsmænd. Kongen foretager Rejser dels i sit eget Rige, dels til Nabolandene, for selv at sætte sig ind i Forholdene.

Men vi se desværre ogsaa, hvorledes han uafbrudt modvirkes i det skjulte af det reaktionære Parti indenfor Paladset, og hvorledes mange af Kongens Reformere svækkes og umuliggøres ved enkelte høje Embedsmænds Havesyge og Tyranni.

Daarlige Elementer blandt indkaldte Europæere misbruge deres indflydelsesrige Stillinger til egen Fordel, medens de søge at vinde Kongens Yndest og Tillid ved Smiger og Kryben. Mange indfødte Prinser betragte med Jalousi de enkelte dygtige indkaldte Europæere, modvirke og hæmme disse i deres Virken, saa at de, slovede af den haabløse Kamp, enten forlade Landet eller forholde sig passive, med Hænderne i Skødet.

Det er ikke saa mærkeligt, at mange Siamesere med Uvillie se paa Europæerne, og at et stort Parti i Landet forlanger: Siam for Siameserne; thi i Virkeligheden har den voxende europæiske Indflydelse gjort mange Ulykker i Siam og svækket Kongerigets Magt og Prestige.

Kong Chulalongkorn er imidlertid for klog til ikke at indse den store Fordel, Landet kan have ved at drage Nytte

af Europæernes store Dygtighed paa mange Omraader. Det ledende Princip skulde være, at de indforskrevne Europæere skulde optræde som »Lærere« for Siameserne, og det burde aldrig tillades dem at blive saa længe i Landet, at de fik Indflydelse ud over deres egentlige Virkefelt. Dette er imidlertid saare vanskeligt.

Enhver Fremmed, der kommer til Siam, vil sikkert føle sig stødt og forbavset over utallige Forhold og Skikke, som ere ejendommelige for Landet og Indbyggerne, og han vil let tabe Taalmodigheden over de mange Vanskeligheder, ethvert Fremskridt støder paa. Men hvor er det muligt i en Hurtighed at forandre Sæder og Skikke, der have haft Hævd i Aartusinder? Siam gaar, om end langsomt, saa dog sikkert, en stærk Udvikling imøde, kun maa Kongeriget have Ro dertil og være fri for voldsomme Forviklinger med europæiske Stormagter. Og kunde det i Fremtiden altid blive regeret af saa kloge og humane Herskere som dets nuværende Konge, da havde Landet sin Fremtid sikret.

SYVENDE KAPITEL.

Siams Geografi. — Produkter. — Handel og Industri.

Siam kaldes af Siameserne selv *Muang-Thai*, hvilket betyder »de frie Mænds Kongerige«. Navnet Siam kommer af *Sajám*, det er »den brune Race«.

Paa den Tid, da »Mahachakri« kom til Siam, var Kongeriget en Trediedel større, end det nu er, og det strakte sig fra 4de til 22de Bredegrad mod Nord og fra 96de til 102den Grad østlig Længde, med et Fladeindhold af omtrent 12,000 geografiske Kvadratmile.

Det egentlige Siam, det flade, frugtbare risdyrkende Land, danner den midterste Del af Kongeriget og strækker sig mod Syd ud til Siam Bugten. Store Floder med tallose Arme og Kanaler gennemflyde dette Lavland, der i Regntiden, naar Floderne svulme op, omdannes til en kæmpemæssig Sump.

I en uhyre Bue omslutes Siams Lavland af mægtige Bjærgkjæder, der skraane ned mod det fælles Midterparti. Den vestlige Bjærgkjæde strækker sig ud til den yderste Spids af Malacca-Halvoen, den østlige ender i Cambodja. Begge Bjærgkjæder mødes mod Nord og danne den nordligste Del af Siam, det bjærgrige *Laos-Land*.

Af Floderne ere Menam og Mekong de betydeligste; den sidstnævnte danner nu Grænsen til de franske Kolonier i Bagindien, men medens Menam er dyb, fri for Skjær og Grunde og navigabel langt op i Landet, er Mekong kun sejlbar paa korte Strækninger, ellers overalt opfyldt af Klipper og Grunde, mellem hvilke det fremtrængende Flodvand hvirvles rundt i farlige Malstrømme. Selv naar Flodvandet staar højest, er det næsten umuligt at besejle denne Flod, og kun faa, mellem hvilke vor Landsmand Kapitain *Castenskiold*, have fuldført det Vovestykke at besejle den helt ned til dens Udløb.

Af mindre Floder kan nævnes: *Petrio*, *Tachan*, *Meklong* og *Chantaboon*.

Udenfor hver Flods Udløb i Havet ligger en Barre af Dynd og Sand, og denne forhindrer større Skibe fra at befare Floden fra Søen. Siameserne gjøre intet Forsøg paa at grave dybere Kanaler gennem Barrerne; de betragte disse som et naturligt Værn for Landet.

Siam er et tropisk Land, hvor Thermometret selv om Vinteren sjældent gaar ned under 16 à 18 Gr. Celsius; men medens Sommervarmen, der ofte stiger til 32—35 Grader, føles trykkende mellem Bjærgene og i de tætte Skove, kan den ikke siges at være generende i Lavlandet, som Vinden frit kan blæse hen over.

Sommertiden — fra Maj til Oktober — er tillige Regntid. Nordvestmonsunen fejer da store Skymasser fra Havet ind over Landet, Regnen strømmer ned og afkoler Luften. Der, hvor Skyerne møde Bjærgene, falder Regnen tættest; den fylder de tørre Flodlejer, Strømmene bruse ned ad Bjærgenes Sider og flyde ud over det lave Land, hvor alt i Efteraarsmaanederne staar under Vand.

Vintertiden er herlig i Siam. Monsunen blæser fra Nord-ost, Luften er kølig, klar og tør, Nætterne saa kolde, at man maa svøbe sig ind i tykke Tæpper. Da høstes Risen over hele Landet, Fiskerne sætte Nættene ud i den stille Golf, Jægeren skyder Snepper og Duer i Tusindvis, og for Europæerne i Bangkok er det Saison; det gaar løs med Baller og anden Selskabelighed.

De vigtigste Udførselsprodukter for Siam er Teaktræ og Ris.

Den nordlige Del af Siam er bedækket med Skove, hvis kostbareste Træsart er Teak. Agenter for de store Firmaer i Bangkok gennemrejse Skovene og mærke sig, hvor Teaktræerne staa tættest. Firmaerne ansøge den siamesiske Regering om Koncession paa Skovdistrikterne og faa ofte disse indrømmede mod at betale en vis Afgift pr. »Log« (Træstamme). Nu kan Arbejdet begynde, Mandskab hverves og Elefanter kjøbes. Fremgangsmaaden er følgende:

Træet fældes, Grene og Bark bortfjernes. Elefanterne slæbe de nogne Stammer ned til det tørre Flodleje, og her mærkes Træet med Ejerens Stempel, der brændes eller indhugges i Stammerne.

Stamme efter Stamme falder for Oxen, og langs Floderne ligge de nu og vente paa Regntidens Komme.

Hen paa Foraaret falder den første Regn, og efterhaanden fyldes Flodlejerne; Stammerne flyde ned ad Floden, hvis der falder Regn nok det Aar; ofte slaar det fejl, og Træet ligger da over til næste Regntid.

Men fyldes Floderne rigeligt, er Teak-Mændene glade. Tusinder af Logs fare ned med den rivende Strøm; ofte strande de og opfange de næste Stammer, saa at de kunne stable

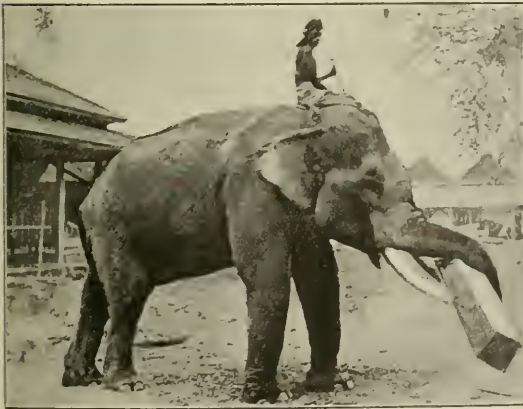
sig op over
hverandre til
et helt lille
Bjærg. Nu
maa Elefan-
terne tage fat.
De store til-
syneladende
klodsede Dyr
balancere ud
paa Stammer-
ne og vælte
dem fra hver-

Elefant i Arbejde.

andre, til det hele Bjerg atter er bragt flot; de slide med
Snablerne, skubbe med de lange Stodtænder, trompete af
Vrede, naar Arbejdet ikke gaar glat fra Haanden, og naar de
ere færdige, trampe de hjem, svingende Snablerne i Triumf.

Ved Byen *Cheing Mai*, der ligger, hvor Skovdistrikterne
ophøre, blive de flydende Træstammer opfiskede og ordnede

Elefant i Arbejde.

efter Stempel-
mærkerne i
store Flaader,
ofte paa flere
hundrede Logs.
Sex à otte
Mænd hverves
til at bringe
Flaaderne ned
til Bangkok til
Savmøllerne.

Stammerne
bindes fast til

hinanden med stærke Rattanbaand, midt paa Flaaden bygges en lille Hytte, og saa driver det Hele afsted. Mændene stage eller ro for at holde Stammerne midt i Floden, og en Maaned eller to senere ligge de ved Savværket, rede til at saves ud i Planker, Brædder eller svære Tømmerklodser. De store Firmaer *Borneo Co.*, *Birma Trading Co.* og andre have Koncessioner paa udstrakte Skovarealer oppe i det nordlige Siam. Skovene plyndres uden nogen Plan, og der er Fare for, at Landet snart vil være blottet for den kostbare Træsart, hvis der ikke bliver taget kraftige Forholdsregler mod Udryddelsen af Teaktræerne.

Den siamesiske Regering startede for nogle Aar siden for egen Regning et Tømmerforetagende. En amerikansk Missionair skulde administrere det og fik 800,000 Ticaler (lidt over en Million Kroner) udbetalt af Regeringen. Han begyndte at fælde Træ efter en stor Maalestok og flaadede mange tusinde Logs til Bangkok. Imidlertid mislykkedes hans Foretagende; Regeringen, der ikke fik de fastsatte Renter af Pengene, konfiskerede de Logs, han sendte ned til Bangkok og standsede saaledes hans Virksomhed.

Kapitain Castenskiold, der i en længere Aarrække havde været ansat i den siamesiske Hær, havde imidlertid forladt denne Stilling, som han med Rette fandt, hverken var lukrativ eller svarende til hans Trang til Virksomhed.

Han havde et Par Aar haft Lejlighed til at sætte sig grundigt ind i det siamesiske Skovvæsen og fik nu Tilbud om at overtage Posten som Direktør for Regeringens Skovdistrikter. I denne Stilling har han indlagt sig store Fortjenester af Siam og sender aarlig en Mængde Teaktræ til Bangkok. Da det er Meningen efterhaanden at inddrage alle Skovene i Siam under Regeringens egen Kontrol, vil Kapitain Castenskiold saaledes faa en overordentlig interessant og

fremskudt Stilling i Siam og en Virksomhed, som maaske ingen Overførster i noget andet Land kan vise Magen til. Export af Teak fra Siam var i Aaret 1892 14,637 Tons til en Værdi af 62,793 Lst.

Skjønt der ogsaa udenfor Lavlandet avles Ris, den saakaldte Bjærgris, er det dog paa Siams udstrakte lave Slette-land, at den langt overvejende Del af Risen dyrkes. Da det er en Betingelse for Høsten, at Markerne én Gang om Aaret oversvømmes, graves Kanaler fra Floderne ind i Landet, overalt hvor ikke naturlige Flodarme gjøre dette unødvendigt. Derfor ser man over hele Lavlandet et Virvar af Floder, Bifloder, Kanaler og Klonger, der ofte ligge tørre i Vinter-tiden, men som fyldes med Vand i Regntiden.

Rismarkerne pløjes, jævnes og inddeles i smaa Firkanter (et Par Tusind Kvadratalen store) ved lave og smalle Jorddiger. Risen plantes, naar den er nogle Tommer høj, ud i Markerne i snorlige Rækker og med regelmæssige Mellemrum. Den voxer videre og venter paa Vandet.

Henad Juni begynder Regnen at strømme ned, Vandet i Kanalerne stiger, og snart ere alle Markerne oversvømmede med den grønne Ris ragende op.

For lidt Vand giver daarlig Høst, for meget kvæler — drukner — Risen. En mislykket Høst betyder Hungersnød i Landet, og med Spænding iagttages Vandets Stigen og Falden fra Dag til Dag.

I Løbet af Vinteren modnes Risen; den høstes, fyldes i de store Risbaade og bringes til Møllerne i Bangkok.

I Møllerne hobes Risen op i store Skure, til den skal males. Ved Hjælp af Elevatorer bringes den raa Ris (med Skallerne paa) op til Toppen af Møllen, hvor Kornet rystes

i roterende Kar, og alle Urenligheder fjernes. Dernæst føres den ned mellem to flade Sten, hvis Bevægelser løsne Skallerne fra Kjærnen. Herfra føres den forbi roterende Vifter, der blæse Skallerne bort. Efter gjentagne Rystelses- og Vifteprocesser er Risen aldeles ren og deles i to Stromme, den hele og den brudte, ned til Bunden af Mollen, hvor den fyldes i Sække og staves af Vejen.

I Aarene 1891 og 92 var Rishøsten kun tarvelig. Det sidste Aar exporteredes 198,000 Tons, hvilket er Halvdelen af, hvad der exporteres i gode Aar; derimod tegnede 1893 til at blive overordentlig gunstigt, og en Export af 700,000 Tons forventedes.

Det er af Vigtighed at kunne gjøre sig til Herre over Vandets Stigen og Falden i Markerne, og med dette for Øje har et dansk Selskab dannet sig med Ingeniørerne *Westenholz* og *Kinch* i Spidsen. Selskabet har kjøbt et stort Stykke Land, indhegnet af Diger og i umiddelbar Nærhed af en stor gravet Kanal. Selskabets Bestyrer, Hr. *Schwalbe*, dyrker Jorden ved Hjælp af Javanesere, og det er Meningen ved Anvendelse af Pumper altid at kunne skaffe den rigtige Vandstand tilveje. Det er Hensigten at plante Majs eller Jute efter Rishøsten for saaledes at kunne høste to Gange om Aaret.

Foreløbig have Forhaabningerne ikke slaet til, men ethvert nyt Foretagende skal jo overstaa sine Bornesygdomme, og Lærepenge maa betales. Foretagendet er grundet paa sunde Principper og vil sikkert bringe Starterne en god For tjeneste.

Næsten al Bangkoks Handel er i Hænderne paa Englænderne og Kineserne; 87 pCt. af de Dampere, der passere Barren, ere engelske, derefter komme Tyskerne med 7 pCt. Franske Handelsinteresser, som Pariserbladene i den senere

Tid have talt saa meget om, ere for intet at regne. Dampskibet »J. B. Say«, der nu tilhorer den siamesiske Regering, var det eneste franske Skib, der kom over Barren; det løb mellem Saigon og Bangkok og blev holdt oppe ved Subsidier fra den franske Regering. Medens engelske Skibe i 1892 exporterede Varer til en Værdi af 1,200,000 Lst., var Værdien af fransk Export knap 8000 Lst. I Bangkok repræsenteredes de franske Interesser for Handel og Industri af et enkelt Kjobmandsfirma og en Barbér. Import fra engelske Skibe var i 1892 93 pCt. Exporten i samme Aar 85 pCt. af Totalsummen.

Det meste af Smaahandelen og saa godt som al Industri besorges af Kineserne, der arbejde haardere, billigere og bedre end andre Racer. Overalt langs Flodens Bredder ligger deres flydende Butikker fortojede, og i den Del af Byen, der kaldes *Sampeng*, findes lange Basarer og Tusinder af smaa Værksteder — alt tilhørende Kineserne.

Tre Fjerdedele af Rismøllerne i Siam drives af Kinesere; de have Monopol paa Opiumsudsalg, Fiskehandel, Spillehuse og Lotteri; i den senere Tid have de oprettet store Kjobmandsforretninger; de fragte Skibe og trænge efterhaanden Europæerne ud af Forretningslivet.

Mindst 50,000 kinesiske Kulier arbejde i Rismøller, losse Skibe, kjøre Ritschauer (Jinrikshaes), bygge Huse og Skibe; deres Organisation er storartet og Disciplinen stræng.

En eventuel Strejke af Kineserne i Bangkok vil betyde det samme som Standsning af alt Forretningsliv i Byen; de ere simpelthen uundværlige.

Der konsumeres i Bangkok Masser af Tobak, kinesisk og siamesisk, i Form af Cigaretter. Derfor er ogsaa Forbruget af Tændstikker enormt. Japanesiske Tændstikker have nu fortrængt alle andre Fabrikata, de ere ganske vist slette, men

tillige utrolig billige. Man kan kjøbe 10 Æsker for en Penny. Der importeres aarligt fra Japan til Bangkok 86 Millioner Æsker.

Opium importeres aarligt for ca. 50,000 Lst. Det er særlig Kineserne, der konsumere det, da Siameserne betragte Opiumsrygning som en Last. Man maa dog ikke tro for meget paa Opiums fordærlige Indflydelse. Nydt med Maade skader den ikke — ligesaalidt som en Frokostsnaps daglig kan siges at ødelægge en Europæers Sundhed. Kinesere, der ere forfaldne til Opiumsrygning, ere ligesaa hyppigt forekommende, som Europæere, der ere forfaldne til Nydelsen af Brændevin, Øl, Whisky eller Gin.

OTTENDE KAPITEL.

Siameserne. — Sæder og Skikke. — Titler. — Familieadel.

Man regner i Almindelighed, at Bangkok har mellem 5 og 600,000 Indbyggere; af disse er lidt over Halvdelen Siamesere, Resten Kinesere, Malayer, Hinduer og 5 à 600 Europæere.

Da næsten al Handel, Industri og Skibsfart tilhører den Halvdel af Indbyggerne i Bangkok, der ikke er Siamesere, er der forholdsvis lidt at bestille for den anden Halvdel. Heldigvis er der Plads i Regeringsdepartementerne for et uhyre Antal store og smaa Embedsmænd, der ganske vist ikke bestille meget, men som heller ikke faa store Gager. Dog ti à femten Dollars om Maaneden rækker langt i Siam, Føden er billig og Klædedragten let. Jeg har set mangen en lille Bestillingsmand underholde to, tre Koner og en Vrimmel af Børn for en Snes Dollars i maanedlig Gage.

En stor Del af den siamesiske Befolkning er Slaver, hvilket kunde synes underligt i et Land, hvor Slaveriet er ophævet. Men Sagen er den, at Debitor er Kreditors Slave, til Gjælden er betalt. Ofte pantsætter en Mand eller Kvinde sig for en vis Sum Penge og arbejder da uden Vederlag hos

Kreditor. Dog maa denne underholde Slaven med Mad og Klæder; den Dag Pengene tilbagebetales, er Slaven fri, og intet forhindrer ham i strax at forlade sin tidligere Herre.

Salg af unge Piger er meget almindeligt. Kinesere og ugifte Europæere benytte sig ofte heraf. Priserne variere

Siamesisk Dame.

efter Pigens Udseende. Hundrede Kroner anses for god Betaling. Kjøberen maa da sørge for den unge Pige, klæde hende og forære hende Smykker. Hun kan nemlig løbe væk, naar som helst hun vil, da Loven ikke hjemler Kjøb og Salg af unge Kvinder; men som oftest bliver hun hos

ham, der har kjøbt hende, vel vidende, at hendes Kaar ere ulige bedre der, end hvis hun giftede sig med en Siameser.

Siameserinden er vel proportioneret og ikke styg; dog skæmmes hendes Mund ved Brugen af Betel, der gjør Læber, Tænder og Gane kulsorte. De højtstaaende Siameserinder have ofte temmelig hvid Hud og smukt formede Hænder og Fodder. De lavere staaende Kvinder ere derimod mørkere i Farven og grovere skabte.

Giftermaal mellem Siameserne indbyrdes er ikke uden Besvær. Der maa indledes Underhandlinger med Forældrene, og Bruden maa kjøbes. Prisen for hende kaldes *Ka nom* ๓: »Prisen for Moderens Mælk«. Brudgommen og hans Venner bringe paa den fastsatte Dag Pengene til Brudens Forældre tilligemed Foræringer til Præsterne, Bruden selv og hendes Familie. Selve

Siameserpiger fra Bangkok.

Vielsesakten bestaar nærmest i, at Præsten overstænker Parret med indviet Vand. — For at undgaa unødigt Vrovl og Udgifter plejer et Bryllup i de lavere Klasser at foregaa paa den Maade, at de unge Folk en skønne Dag lobe væk med hinanden, tilbringe Brudenat og Hvedebrødsdage hos en Ven eller Bekjendt eller i et Tempel, hvorefter de vende hjem og bede de fortornede Forældre om Tilgivelse, som sjældent er vanskelig at erhverve, da Forældrene rimeligvis selv have holdt Bryllup paa denne Maade.

Skilsmisse er ikke vanskelig at erhverve, man jager blot sin Hustru væk; men Personer, der holde mere paa Formerne, pleje at indtræde i et Kloster et Par Maaneder; naar de atter forlade dette, ere de at betragte som ugifte.

Fornemme Siameserinder.

Det nationale Stykke i Siamesernes Klædedragt er deres *Pannum*, ogsaa kaldet *Paloi*. Det bestaar af et langt Stykke Tøj, der gjøres fast midt paa Livet, derefter rulles Enderne sammen og tages mellem Benene op til Ryggen, hvor de

fastgjøres. Alle Siamesere, saavel Mænd som Kvinder, fra Kongen og ned til den simpleste Slave, bære Panum, der naturligvis varierer i Farve og Stof efter Bærerens Smag og Formuesomstændigheder. De tarveligere Kvinder svøbe et

Siamesisk Familie.

smalt Klæde over Brystet; de gifte iblandt dem gaa dog som oftest nøgne ned til Bæltestedet, medens de mere velhavende Siameserinder bære Trøjer af Silke og Kniplinger.

Siameserne elske Pynt og bruge alt, hvad de have tilovers af Penge til Indkjøb af Smykker. Det kongelige Skat-

kammer indeholder Masser af Juveler, og Paladsdamerne og alle de kongelige Børn ere overlæssede med de kostbareste Smykker og Ædelstene.

Medens de lavere staaende siamesiske Kvinder udføre næsten alt Arbejdet i Hus og Hjem, føre de højerestaaende Damer et temmelig orkesløst Liv i Hjemmet. De unge Piger ere blottede for Skolekundskaber, og naar de gifte sig, kunne de højst brodere lidt og lave Syltetoj og Kager. Selskabsliv mellem Siameserne indbyrdes kjendes ikke — rimeligvis paa Grund af Familiens Talrigheid. Der er iøvrigt ogsaa Selskabelighed nok i de Riges Huse, hvor Tallet af Koner, Børn, fattige Slægtninge og Slaver ofte loper op i Hundreder.

Urenlige ere Husene i høj Grad. Ud og ind i Gaardene og i Stuerne løbe Svin, Ænder, Høns og Hunde; at gjøre rent inden Døre, vaske og skruppe kjendes ikke, knap nok en let Fejning af og til. Kineserne ere svinske; de gjøre kun rent i Hjemmet en Gang om Aaret, nemlig hver Nytaarsdag, og Siameserne ere ikke meget bedre. Dog holde de deres Legemer rene og bade sig ofte i Floden flere Gange om Dagen.

Siameserne have altid været et krigersk Folkefærd lige op til vore Dage; og endnu ynde de at bære Uniform, at høre Salut af Kanonskud og at se militaire Skuespil, Parader, Processioner og lignende. De Titler Kongen benaader sine Undersaatter med ere da ogsaa alle af militair Oprindelse. Disse ere Chow Phya, Phya, Pra, Luang og Koon — for at nævne dem i nedadgaaende Orden. Indehaverne af saadanne siamesiske Titler bruge ofte at oversætte dem paa europæisk ved Greve, Baron etc., men dette passer ikke ganske ved en

nærmere Undersøgelse af Forholdene. De stammie alle fra de gamle feudale Tider, da Siams Konge opbød til Krig, og Stormændene stillede med de afhængige Folk, Smaavasaller, Soldater og Slaver. Det er endogsaa fastslaaet, hvormange Mand der hører under hver Grad. Medens saaledes en Chow Phya kan komme op til 10,000, er en Phya højst 5000 værd og en Phra 3000. Ingen af de ovennævnte Militair-Titler er arvelig, og da Kongen af Siam nutildags forskafter sig Soldater paa anden Vis end ved at befale sine Phya'er, Phra'er og Luanger at møde med dem, er Titlen, praktisk set, ikke af nogen Betydning.

Noget tilsvarende til vor europæiske Adel findes ikke. En siamesisk Adelsmand maa altid tilhøre en Kongeslægt. Fra Kongerne som Centrum udstraaler alt fornemt i Riget. Kongens Børn ere Landets fineste Undersaatter, dernæst kommer hans Brødre og Halvbrødre, deres Børn igjen ere en Grad lavere, og saaledes tyndes Fornemheden ud, til den naaer sin laveste Grad »Nai«. En Nais Søn har ingen Titel, saa dér flyder Familien ud i det brede, bestandig borgerlige. Men der er mange Grader fra selve Kongen til det borgerlige: Chou Fa, Krom Luang, Kone Kum, Mom Rajawongse, Mom Chao etc. Jeg prætenderer ikke at nævne disse Familietitler i rigtig Rækkefølge, ej heller kan jeg erindre dem alle; det er aldrig lykkedes mig at trænge tilbunds i den siamesiske Hofkalender. Et Billede, der passer godt for denne Slægtsadel, der efterhaanden tynder ud, er en Flod, der deler sig i flere Bifloder, disse atter i Smaaløb, der stadig delende sig ende med at løbe ud i Havet og forsvinde. Stoppes Hovedflodens Tilløb (Kongen dør), bliver Afløbene ved at rinde nogen Tid endnu, til alt Vandet er løbet ud; men samtidig vælder en ny Flod frem (den næste Konge), og nye Smaalfloder dannes derved.

En praktisk Forholdsregel er denne Formindskelse af Slægternes Fornemhed, — ellers vilde der nu neppe være en Siameser med lavere Titel end kongelig Højhed.

Skolevæsenet i Siam er i en temmelig daarlig Forfatning. Der findes ganske vist ifølge »Siam Directory« et Undervisningsministerium med en Minister, to Sekretærer, to Skoledirektorer, sex Skoleinspektorer, en Direktør for Skolebogtrykkeriet og ni andre Skoleembedsmænd; men det synes ikke, som om Skolernes og især Elevernes Antal paa nogen Maade svarer til det overvældende Antal Skoleembedsmænd. I Siam træder dog Kirkerne, »Watterne«, i Skolernes Sted og Præsterne i Lærernes. Herved opnaaes virkelig, at næsten alle Siamesere kunne læse og skrive, men meget ud over dette giver Undervisningen ikke.

Kongen, der interesserer sig levende for Undervisningsforholdene, har nu taget Sagen i sin Haand og har bestemt, at Skoler skulle oprettes rundt om i Landet; desuden sendes paa Kongens Bekostning adskillige unge Siamesere til Europa for der at oplæres til nyttige Haandværk.

Det er ogsaa nu gaaet op for de mere dannede Siamesere, at der maa gjøres noget for at opdrage Ungdommen, og for ikke længe siden stod der en Artikel i Bangkoks siamesiske Avis, omhandlende det ønskelige i at faa flere Skoler oprettede. Forfatteren citerer nogle Ord af Wellington: »Slaget ved Waterloo blev vundet i Eton Skole«. Mindre pompøse Ord kunne gjøre samme Virkning, men Meningen er god nok. Soldaternes Undervisning begynder i Poge-skolen; en Dreng er ikke født med Patriotisme i Livet, det maa han lære. Han lærer det i Geografitimerne, hvor han faar at vide, hvorledes hans Fædreland ser ud, han lærer det

i Historietimerne gennem Fortællinger om Forfædrenes Kampe, Sejre og Nederlag — der faar han at vide, hvem han skal betragte som sit Lands Fjender, og senere kan han — som Soldat — lære, hvorledes han bedst kan forsvare sit Fædreland. En Mand, der ikke kan læse eller skrive og er ganske uvidende om Historie og Geografi, har ikke mere Begreb om Patriotisme end den bjæffende Koter, der farer i Benene paa hvem som helst, dens Herre pudser den paa.

Europæerne, særlig Missionærerne, have oprettet mange Skoler i Siam, baade i Bangkok og oppe i Landet. Men Missionærer ere mindst af alt uegenyttige; i deres Skoler opdrages kun kristne Børn, og saalænge dette er Tilfældet, vil Europæernes Skolevirksomhed i Siam have ringe almen Interesse.

Kronprinsens Gouvernør, *Morant*, har længe arbejdet paa at hæve det siamesiske Skolevæsen. Han har forskrevet dygtige Lærere fra England til at lede de kongelige Børns Opdragelse, og han har startet den saakaldte »*Sunandalayaskole*» efter en storartet Maalestok. Kongen overlod Morant to store paladslignende Bygninger til Oprettelsen af en Pigeskole for højerestaende Siameseres Døttre. Denne Skole blev med betydelig Bekostning indrettet til at kunne huse

Siamesisk Postbud.

henimod hundrede Børn, med Sovesale, Legeplads, Arbejds- og Gymnastiklokaler, Kogescole m. m. efter nyeste og bedste Principer. Tre dygtige engelske Lærerinder forskreves for høje Gager, og Skolen aabnedes med stor Pomp. Men Eleverne bleve borte. Et Aar efter Skolens Aabning var Antallet naaet op til en halv Snes.

NIENDE KAPITEL.

Buddhas Lære. — Templer. — Præstestanden.

Brahmas Lære har for Tusinder af Aar siden været spredt over hele Østen, Indien, Archipelaget, Kina, Japan og andre Egne. Et af Hovedprinciperne i denne Lære var Menneskenes Inddeling i Kaster, hvilket betegner denne Religion som den mest aristokratiske, der maaske nogensinde har eksisteret. Menneskeslægtens Udvikling vanskeliggjordes, og hverken Begavelse, Energi eller Rigdom kunde hæve en Person udover den Kaste, i hvilken han var født. En Kulis Efterkommere i tusinde Generationer maatte blive Kulier; det var den uomstødelige Lov.

Men Kasteinddelingen blev af de lavere stillede i Samfundet betragtet som en Vederstyggelighed, et Aag, og da Befrieren endelig kom, modtoges han med Begejstring.

Aar 542 før Christi Fødsel fejredes i *Oudh*, et af Indiens sexten Kongeriger, omtrent hundrede engelske Mile fra *Benares*, den skønne Prinsesse *Maha-Maja's* Bryllup med Prins *Siri-Suthot*. Strax efter Brylluppet bar Engle den smukke Brud til Himmalajas hellige Bjerg, hvor Guddommen i en hellig

hvid Elefants Skikkelse viste sig for hende. Derpaa bragtes Prinsessen tilbage til Paladset, hvor Brudgommen ventede hende.

Ni Maaneder efter fødtes en Søn, der fik Navnet *Sithat-Raxa-Kuman*, senere kaldet Buddha. Legenden om den unge Profets første Levetid beretter om de vidunderlige Mirakler, han udførte, hvorledes han — ligesom senere Kristus — træder op i Templerne og belærer de gamle Præster om deres Pligter og om den rette Religion. Der er i det Hele saa megen Lighed mellem Buddhas og Jesu Liv og Lære, at man vanskelig kan tænke sig, at de kristne Dogmer ere helt uden Paavirkning af den femhundrede Aar ældre Buddhisme.

I en tidlig Alder gav Buddha Afkald paa denne Verdens Goder. Han drog ud i Skovene som Eremit og grublede over Brahmas Lære, over Livets og Dødens Gaader. Sex Aar tilbragte han i Ensomhed og vendte derefter tilbage til Menneskenes Samfund.

Fra nu af optræder Buddha som Profeten, der prædiker den rene og ene saliggjørende Religion. Han ifører sig den laveste Kastes Dragt, den gule Kjortel, der senere blev Præsternes hellige Klædning. Hans Lære er den reneste Socialisme: alle Mennesker paa Jorden ere Brødre og skulle elske hverandre som saadanne; Kastevæsenet maa ikke existere, da alle ere lige — Mænd som Kvinder; han benægter Brahmas Præsters hellige Inspiration og erklærer, at Præsterne kun maa betragtes som Lærere; han bygger Klostre, hvori enhver Mand og Kvinde kan optages og belæres i den rette Tro, men intet Løfte binder Klostrets Beboere, der frit kunne drage bort, naar det behager dem; han tillader kun Offringer af Blomster, Lys og Rogelse.

Buddhas Lære spredtes lynsnart over hele Indien, og allerede to hundrede Aar efter Stifterens Død var den

dominerende i Østen, ligesom den paa denne Tid blev indført paa Ceylon, i Kina, Bagindien og Japan.

Men Brahmas Tilhængere mandede sig op, og en blodig Religionskrig rasede mange Aar i Østen. I Hindostan bleve alle Buddhaister enten myrdede eller jagede ud af Landet; de døde i Hundredetusindsviis, for deres Tro, men helt udrydte den nye Lære kunde Brahminerne ikke. Store Dele af Forindien, Ceylon, Bagindien, den indiske Øgruppe, Kina og Japan holde den Dag idag fast ved Buddhas Lære.

I det niende Aarhundrede efter Christi Fødsel opstod en ny Buddha eller »Jaina« (hellig Mand), der dannede en Sekt indenfor Buddhaismen, hvis Lære han forsøgte at rense. Jaina forøgede Antallet af Helgene fra syv til fire og tyve, prædikede Respekt for alt levende — Mennesker som Dyr. Mange Steder i Indien oprettede han endog Hospitaler for gamle svagelige Dyr.

Ligesom Buddhaisterne tillader han ingen Dyreoffringer, tilbeder ikke Ilden og anerkjender ikke Præsternes hellige Inspirationer; men han gjør dog store Indrømmelser til Brahminerne, idet han tillader Kasteinddeling og Tilbedelse af de hinduiske Guder.

Denne nyere Afart af Buddhaismen, »Jainaismen« kaldet, blev derfor taalt af Brahminerne, der samtidig ihjelslog og fordrev Buddhaismens Tilhængere.

Forestillingerne om Buddha selv ere højst forvirrede. Han staar for den almindelige Bevidsthed som en kæmpe-mæssig Skikkelse. Der fortælles, at han i syv Aars Alderen kunde tage en voxen Elefant ved Halen og kaste den langt bort. Hans Bue kunde tusinde Mænd ikke spænde, og Lyden af hans Buestræng hørtes i en Afstand af syvtusinde Mile.

»Buddhas Fodtrin«, der forevises mange Steder i Siam, kunde man bygge anselige Huse paa. Den vildeste Legende er dog den, der fortæller om, hvorlunde Buddha fik den Tanke personlig at prædike sin Lære i Siam. I samme Anledning skrævede den hellige Mand over det indiske Ocean fra For-

Statue af Buddha.

til Bagindien. Men en Klat Ler blev hængende ved hans Hæl og faldt i Havet, og den Klat er Ceylon!

Buddha fremstilles siddende eller liggende, ofte ere Statuerne af kolossale Dimensioner. I *Wat Po* i Bangkok findes en kæmpemæssig sovende Buddha, hundrede og halvtreds Fod lang, og i hele sin Længde belagt med Guldplader.

I et Tempel ved Ajuthia er opstillet en siddende Buddha, som maaler to hundrede Fod i Højden. I Slutningen af det femtende Aarhundrede lod Kong *Rama Tibodi den anden* en kostbar Statue støbe. Den forestillede Buddha staaende og er to og halvtredsindstyve Fod høj. Ved Støbningen blandedes Guld, Sølv, Jern, Messing og Bly sammen til en Vægt af syv Millioner Pund. Et mægtigt Wat byggedes til at huse denne kostbare Statue, der kaldtes *Phra Sesanpet* eller »den Alvidende«. Nu er Statuen borte og Templet en Dynge Ruiner.

Den berømte »Smaragd Buddha« er vel en af de kostbareste. Den findes i det kongelige Tempel i Paladsbyen. Navnet har den efter en kæmpemæssig Smaragd, anbragt midt i Gudens Pande.

Hvormange Tusinde buddhaistiske Templer, der findes i Siam, ved neppe nogen med Bestemthed. Sejler man op ad Floden, pæsseres det ene Wat efter det andet; i Bangkok ligge de saa tæt, at en Trediedel af Byens Areal er Tempeljord.

Watterne variere naturligvis i Størrelse og Udseende, men Princippet i Bygningsmaaden er altid det samme. Midterpartiet, det egentlige Tempel med Buddhas Statue, er et stort, langagtigt, firkantet, hvidt Hus, omgivet af en Søjlerække, som bærer det tredobbelte Tag med de mærkelige hornagtige Udbygninger, der ere saa ejendommelige for siamesisk Bygningskunst. Uden om Templet ligge Præsternes Boliger, *Salaren* (et aabent Skur, hvor Rejsende kunne overnatte eller udhvile) og endelig Krematoriet, hvor Ligene brændes. Ofte ere Templerne omgivne af høje Mure med store Indgangsporte, bevogtede af dæmonlignende Statuer. Templernes Tage ere belagte med smaa Stykker forskjelligtfarvet Porcellain,

Guldplader og Mosaik og straalet med vidunderlig Glans i det stærke Solskjær.

Det største Tempel og vel tillige det ældste i Bangkok er *Wat Chang* paa den vestlige Side af Floden. Det er bygget i Form af et Taarn med vældige Dimensioner — over to Hundrede Fod højt. Trappetrin fore halvvejs op til Toppen, og gjør man sig den Ulejlighed at gaa derop, har man den skjønneste Udsigt over Byen og Floden. Paladstemplerne *Wat-Kao* ere pragtfulde. Det største Wat, *Maradob*, bærer paa Ydermuren smukt udforte Frescomalerier. Hele Bygningen er indlagt med Guldplader, Perlemor, forgyldte Forsiringer og Ornamenter.

Wat Siket er bygget paa en kunstig opført Høj, indsluttet af svære Mure. Fra Wattet, hvortil en Stentrappe fører op, har man en vidtstrakt Udsigt over Bangkok, Floden og det omliggende flade Risland. Ved Foden af dette Wat ligger den fattige Befolknings Begravelsesplads og Krematorium.

I Templerne leve de buddhaistiske Præster. De ses overalt i Byen, paa Landet og paa Floden. Ved ethvert Oplob, Procession eller Fest ere de tilstede i deres afstikkende, gule Dragter. Saalænge Præstedragten bæres, leve de i Colibat, og der er strænge Straffe — især dog for Kvinderne — for eventuelle Overtrædelser af Kyskhedsløftet.

Hvert Tempel ledes af en Præst af højere Orden »*Chovat*« kaldet; under ham staa Munkene, de Præster, der hellige hele Livet til Tempeltjeneste, og tilsidst komme Disciplene, der kun for en kortere Tid indtræde i Præstestanden for at »aafjæne deres Religionstjeneste«.

Alene i Bangkok findes 15 à 20,000 Præster. Tre Maaneder af Aaret er det forbudt Præsterne at forlade deres

Boliger i Watterne; Resten af Aaret have de Lov til at forandre Bopæl, og de rejse da fra et Kloster eller Wat til et andet. Det er billigt for en Præst at rejse; han faar alt frit, hvor han kommer frem, baade Føde og Befordring, kun sine egne Klæder maa han føre med sig.

Buddhaistiske Præster.

I Klosteret slaaes Gongonen ved Dag gry, Præsterne staa op og gjøre Baadene klare. I Stævnene staar fuldt af Kar og Lerpotter. Fra Hus til Hus ro Præsterne, hvert Sted faa de nogle Skefulde Ris, Fisk, Frugter og Kager. Naar der ikke er Plads til mere, vende de tilbage til Watterne, hvor det

let erhvervede Maaltid indtages. Hele Formiddagen gaar med at ryge, drikke The, spadsere eller modtage Besøg. De unge Disciple »*Lukit*« kaldede, oplæres i Læsning og Skrivning. Klokken halv tolv indtages det sidste Maaltid, som maa være afsluttet inden Middag, og fra nu og til næste Morgen tør Præsterne intet nyde. Ved Nattetid samles alle Temples Beboere om Buddhas Billede og bede.

Buddhas Instruxer for sine Tempeltjenere ere meget strenge, ja umulige at overholde; her ere nogle af dem:

Dræb og pin ikke Dyr.

Stjæl ikke.

.Dyrk ikke Jorden, da dette ikke kan gøres uden at dræbe Orme og Insekter.

Omhug ikke Træer, thi de have Liv.

Drik ingen berusende Drikke.

Spis intet efter Kl. 12 Middag.

Hvil Eder ikke paa noget Sted, der er hævet mere end
12 Tommer over Jorden.

Rør hverken Guld eller Solv.

Bær aldrig Vaaben.

Syng ikke Elskovssange.

Spil ikke paa musikalske Instrumenter.

Lev af Almisser og ikke af Eders Hænders Gjærning.

Betragt ikke Kvinder.

Kjob ikke og sælg ikke.

Rag Eders Hoveder hver fjortende Dag.

Tal ikke med Kvinder paa afsidesliggende Steder.

Tal ikke ondt om Næsten.

Sæt Eder aldrig paa Maatte sammen med en Kvinde.

Rør aldrig en Kvinde, end ikke en ganske lille Pige.

Hvis I drømme om Kvinder, er det en Synd, der maa afsones.

Le aldrig højt.

Spis ikke Kjødet af Mennesker (!), Elefanter, Heste, Slanger, Tigre, Krokodiller, Hunde eller Katte.

Sov ikke i Seng sammen med andre, etc. etc.

Det er Præsternes Opgave at belære Folket om den bedste Maade at leve paa; men de straffe ikke, bebrejde aldrig Nogen noget. Buddha selv opfordrer til Ligegyldighed. Præsterne maa hverken nære Had eller Kjærlighed, godt og ondt maa tages med lige stor Ro; Ejendom bør ingen bryde sig om at erhverve, thi det slipper dog altid ud af Hænderne paa Ejermænd; intet i Universet tilhører Mennesket; end ikke dets eget Legeme, thi hvem kan bevare sit Legeme i uforandret Form og Udseende? Smiger og Ros bør være Mennesket ligegyldige; Sult, Tørst og Savn bør taaes med uforstyrrelig Sindsligevægt.

Ligesom Kristus befalede sine Disciple at leve et fattigt og nøjsomt Liv, saaledes opfordrer Buddha til Afholdenhed og Fattigdom. Men hverken de kristne eller de buddhaistiske Præster synes at have Smag for ringe Kaar. De gamle Præster i Siam ere næsten alle velhavende Mænd — til Held for deres mange naturlige Arvinger.

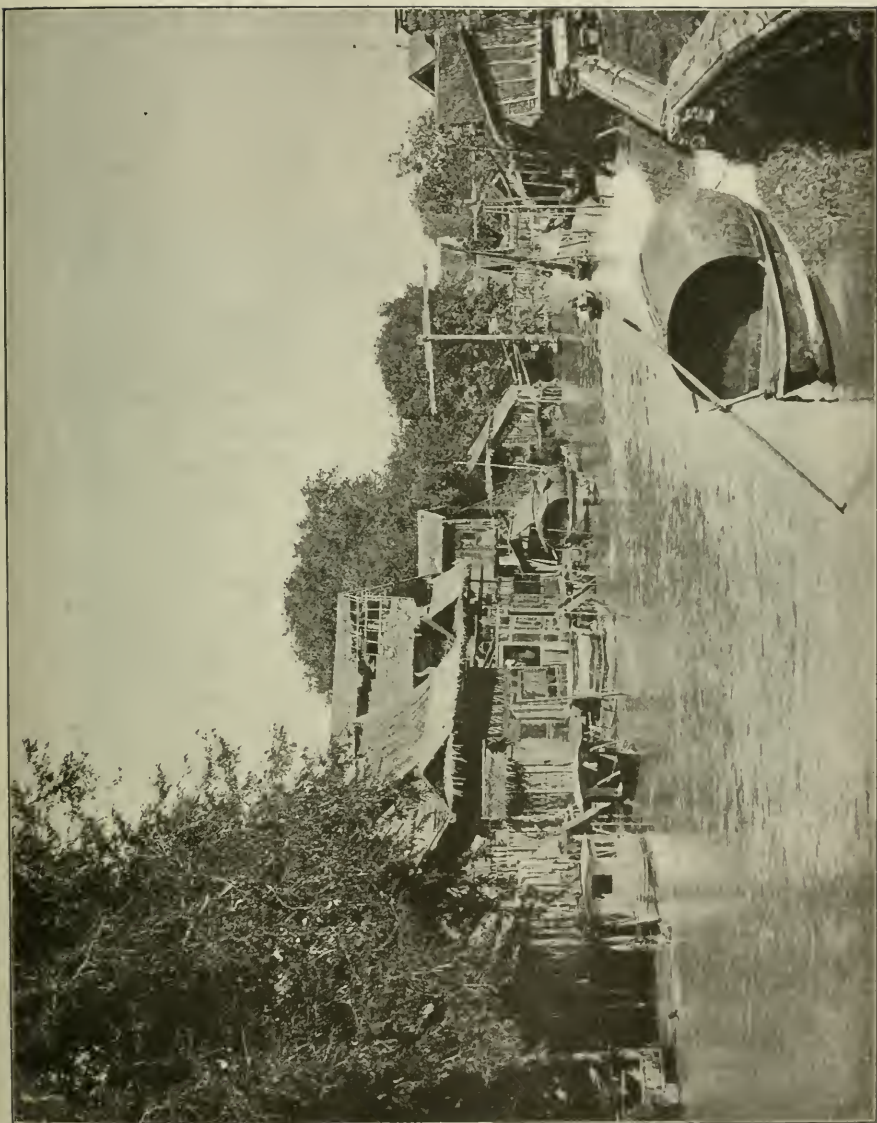
TIENDE KAPITEL.

Lidt om Bangkok. — Hunde og Moskittoer. — Europæerne. —
Den danske Koloni.

For tredive til fyrretyve Aar siden vare Gader og Veje næsten ukjendte i Bangkok, Vogne existerede ikke. Siden den Tid har Byen udviklet sig betydeligt.

Da alt i Siam koncentrerer sig om Kongen, er det en Selvfølge, at Forbedringerne særlig have fundet Sted i og ved Paladset. »Cityen« — den Del af Bangkok, der ligger indenfor Bymurene — er nu gjennemskaaret af brede og lige Gader, de fleste udstraalende fra det store aabne Terrain, der ligger udenfor Paladsmuren, og som bruges til Excercerplads for Soldaterne. Indenfor og langs med Bymuren løber en bred Vej, og midt i Cityen ligger »Kongens Have«, et smukt Parkanlæg med et Tillob til en zoologisk Have: en Snes Bure indeholdende sjældne Fugle, Tigre, Aber og andre Dyr samt en lille Dam med Krokodiller. I Haven musicerer Militairorkestret af og til, og Europæerne mødes der til en Eftermiddagspromenade.

Det er Departementet for de offentlige Arbejder, der har Æren af det smukke og moderne Udseende, adskillige Dele af Bangkok i de senere Aar have erhvervet sig. Den

Floodgade i Bangkok.

ledende Europæer i dette Departement er den italienske Signor *Allegri*, der med overlegen Dygtighed og megen Skjønhedssands har forestaaet Anlægget af de smukke Promenader, Haver og Bygninger, der give Bangkok Præget af en virkelig Storstad.

Fra Cityens Hovedport mod Syd og helt ned gennem Byens Længde løber en lang Gade, og her har Ingenieur *Westenholz* anlagt en Sporvej, sex engelske Mile lang, den eneste elektriske Bane, der findes i Østen. Til en Begyndelse blev Vognene trukne af smaa siamesiske Ponyer, men nu drives den halve Del af Linien ved Elektricitet, og i Løbet af næste Aar skal denne Driftsmaade udvides til hele Linien. Ved Siden af at have Æren af det mest iøjnefaldende Tegn paa moderne Fremskridt i Bangkok skaffer Westenholz sine Aktionærer store pekuniære Fordele ved sin glimrende Bestyrelse. Tyve Procents aarligt Udbytte og Udsigt til, naar hele Linien bliver elektrisk, fem og tyve à tredive Procent, er ikke daarligt, selv i et Land, hvis officielle Rentefod er femten Procent. Ingenieur Westenholz er maaske den eneste Europæer i Bangkok, der er virkelig afholdt af Siameserne. De beundre hans aldrig svigtende Redelighed og Mod. Hele hans lille Hær af Sporvejsfunktionærer, Kuske og Konduktører se op til ham som til et højere Væsen, hvis Beskyttelse og Hjælp de aldrig forgjæves appellere til.

Fra City-Muren og Syd paa til den europæiske Del af Byen strækker sig det lave tætbebyggede *Sampeng*, det kinesiske Handelskvarter. Alt kan kjøbes her, og alt kan sælges. Gaderne ere for snævre, til at Vogne kunne befare dem, og Bodernes Tage naa ofte sammen midt ud over Gaden.

Sampeng er delt i Distrikter. I et har Blikkenslagerne samlet sig, og Støjen af Hamren paa Blik er ulidelig; dernæst

kommer Smedenes Kvarter, Fiskehandlernes, Frugtsælgeres o. s. fr. En Gyde er helliget Fabrikationen af forgyldte Buddhafigurer og smaa Altre, i en anden forarbejdes Legetøj. Pantelaanere findes overalt. Deres smaa Boder ere overfyldte med Smykker, Tallerkener, Piber, Paraplyer, Klæder, Vaaben, Stokke osv. Meget er naturligvis Tyvegods. Pantelaanerne

Flydehuse og Flodbaade.

i Bangkok ere samvittighedsløse Hælere, der ustraffet kunne tage mod alt, hvad der bliver dem tilbudt; paa den anden Side kan den bestjaalne Europæer — hvis han da er saa heldig at opdage sin Ejendom — uden videre konfiskere denne, uden at Pantelaaneren tør kny.

Fra Sampeng drager hver Morgen store Skarer kinesiske Handlende ud med smaa transportable Butikker, der i

Almindelighed bestaar af to Kurve, balancerende over Skuldrene med et Aag imellem. De sælge Legetøj, Frugter, Isenkram o. l. Andre ro op og ned ad Floden i smaa smalle Baade og sælge deres Varer til Flydehusenes Beboere. Naar Sol gaar ned, tændes Lamperne i Sampeng; Petroleumsflasker

Kinesisk Gadesælger.

med en brændende Væge stikkende op af Flaskehalsen er den almindeligste Form. Hele Kvarteret illumineres med Tusinder af disse Lys. Der handles og arbejdes ikke mere, men nu gjør Kineseren sine Boger op og tæller sin Fortjeneste ved Hjælp af lange Tavler, hvor Smaakugler trukne paa

Messingpinde repræsentere Regnetabellen. I Opiumsboden sidde og ligge de forfaldne, skeletlignende Rygere, smaa-nynnende eller hensunkne i en salig Døs. Paa Spillehusenes Gulv ses en Skare Kinesere og Siamesere — mange Kvinder er der imellem — siddende paa Hug om den firkantede Maatte, der træder i Stedet for Spillebordet. Foran hver Spiller er ophobet en lille Bunke Kobber- og Solvpenge. Croupier'en triller Tærningerne og vender Kortene med samme overlegne Ro som hans Kollegaer i Monte Carlo. Han fordeler Gevinsterne og inkasserer Tabet, — til Spillerne ere blankede af eller af andre Grunde forlade hans Lokale.

Den kinesiske Læge sidder endnu i sin aabne Hytte, omgivet af tykke Bøger og allehaande smaa Glasflasker og sære Krukker. Han helbreder eller slaar ihjel, som det kan falde sig og er sikkert lige saa

Kinesisk Læge.

dygtig i den Kunst, som hans europæiske Brodre i Æsculaps Tjeneste. — Ved Midnatstide er Sampeng øde og stille, en enkelt Politibetjent lister gennem Gaderne, nu og da hylér Kvarterets Pariahunde i Kor, men ellers hersker Gravens Stilhed overalt, indtil Solen paany farver Østens Himmel rød. Da vaagner alt til Liv i det lave tætbyggede Kvarter, hvor nu hundrede Tusinder Arme og Hjerner arbejde, til Dagen atter har slidt sig til Ende.

Til Bangkoks værste Plager høre Pariahundene, Smaavognene trukne af Kulier, de saakaldte »Ritschaws«, samt Moskittoerne.

Den skabede gule, forsultne og fejge Pariahund findes overalt i Østen — fra Konstantinopel til Jokohama, men neppe noget Sted saa talrig og saa ynkelig i Udseende som i Bangkok, hvor den eneste Stopper for Racens Formerelse er Mangel paa Føde.

Hundene ere Kastedyr. Den fineste Kaste boer hos Europæerne og de rige Siamesere, de næstfornemste ere de, der holde til i Watterne og særlig i Wat-Siket, hvor de leve højt paa, hvad Aadselgribbene levner dem af Menneskelig. Den laveste Kaste er den, der ikke holder til i noget bestemt Hus, men er fordelt i alle Byens Kvarterer. Der er mindst ligesaa mange Hunde som Mennesker i Bangkok. Skade at Buddhaisterne ikke tør slaa Dyr ihjel; mindst en halv Million Hunde burde lade Livet. Men hvis dette skete, maatte Regeringen ufortøvet oprette et Renovationsvæsen, der kunde overtage Hundekompaniets Forretning, at holde Byen fri for Uhumskheder.

Takket være Pariahundenes Fejghed ere de temmelig ufarlige for Bangkoks Indvaanere, dog bør man som Regel hellere gaa udenom en Hund end sparke den afvejen, da Hundegalskab ikke er ualmindelig i Siam, hvor man tilmed er saa forbistret langt borte fra Pasteurs Etablissement.

Overalt i Østen er det almindelige Befordringsmiddel »Jinrishkaen«, ogsaa kaldet »Ritschaw'en«. Det er et japanesisk Kjøretøj, en pyntelig lille Enspænder-Kaleshevogn trukket af en Kuli. Jeg har ikke set et eneste anstændigt Kjøretøj af denne Art i Bangkok. Her optræder disse i den

mest lurvede, defekte og smudsige Form. Ingen Europæer vilde nedlade sig til at benytte disse Vogne, kun den laveste Befolkning bruger dem, ligesom de hyppigt benyttes til Transport af bastede Fedesvin, Ænder og Høns. Men der er nok af dem alligevel, det rumler med dem overalt til stor Gene for Fodgængere og Vogne. Kulierne kjøre ikke af Vejen for Nogen, med mindre de faa et Stokkeslag over Nakken eller risikere at blive paakjorte af Hestevognene.

Siam er Moskittoernes Land par excellence. Naar Vandet overflyder det tætte sumpede Jungle Land, opstaar der Myriader af disse smaa Uvæsener, som i skytætte Skarer styrte sig over Mennesker og Dyr. I Bangkok, hvor der er rigeligt med Kulrøg, Lampeos og lignende insektfordrivende Midler, optræde Moskittoerne forholdsvis beskedent, men udenfor Byen, paa Floden og i Skovene ere de uudholdelige og odelægge ganske de henrivende skønne tropiske Aftener.

Hvis man ikke, saa snart Sol gaar ned, søger Beskyttelse under Moskittonettet, er man fortabt. De graadige Insekter falde som en Flok Mordere over En og bore deres giftige Braad ind paa ethvert ubeskyttet Sted af det menneskelige Legeme, sugende Blodet ud og efterladende en ulidelig Stikken og Kløen i Kroppen.

I Bangkok er enhver Seng forsynet med Moskittonet, og enhver nogenlunde velhavende Familie ejer et lille Moskittohus, lavet af ganske fint Staaltraadsnet, hvor man kan undfly de graadige Insekter. Over Spisebordet bevæger en uhyre Vifte sig, holdt i Bevægelse af en Kuli; denne Vifte, Ponka'en, har den dobbelte Opgave at sætte Luften i Bevægelse for at skaffe Kjølighed tilveje, og at holde Moskittoerne borte fra de Spisende. Men jager man Plageaanderne bort

over Bordet, falde de En an under Bordet og stikke gennem Strømperne. Rørstole ere farlige at sidde paa — med mindre en Avis anbringes over Sædet.

Europæerne bo i den sydlige Del af Byen, hvor ogsaa Konsulaterne og de engelske og franske Legationer ere etablerede. »United Club«, fælles for alle Nationaliteter, samt den tyske Klub have deres Lokaler paa dette Sted. Her ligger ogsaa Toldbygningen, Post- og Telegrafkontorerne samt nogle Hoteller.

Af de fem à sex hundrede Europæere, der findes i Bangkok, er næsten Halvdelen Englændere, Skotter og Ir-lændere, dernæst kommer den danske og tyske Koloni med ca. tresindstyve Medlemmer hver.

Mange danske ere ansatte i Regeringens Tjeneste: i Hæren Major *Schau*, i Flaaden Kommandør *Richelieu*, Kapitain *Guldborg*, Lieutenanterne *Blechingberg*, *Hald*, *Kolts*, *Busch*, *Andersen* m. fl.; Maskinmestrene *Jonson*, *Sommer* og *Fix*. I Udenrigsministeriet Bibliothekar *Sveistrup*; ved de kgl. Museer Assistent *Sildorff*. Af de mange danske i civile Stillinger nævner jeg Brødrene *Kinch*, *Lichtenberg*, *Møller* og *Jacobsen* og fremfor alt Dr. *Deuntzer*. Denne har i en lang Aarrække opholdt sig i Bangkok, hvor han dels har virket som praktiserende Læge, dels som Indehaver af det største Apothek paa Pladsen. Dr. *Deuntzer* regnes med Rette for at være den dygtigste Læge i Siam, maaske i hele Osten.

Ingenieur *P. B. C. Kinch*, der i sin Tid anlagde Paknam Banen, begynder nu Anlægget af en Jernbane ved Byen Malacca; han og hans Hustru forlade snart Bangkok, hvor deres gjæstfri Hus sikkert vil blive savnet af mange. Hr.

Hannemann er Direktor for Paknambanen, der under hans dygtige Ledelse tegner til at skulle blive et lukrativt Foretagende.

Ingeniør *Westenholz*, den populæreste blandt de Danske i Siam og en af de mest ansete blandt Europæerne, er som før nævnt Direktor for den elektriske Sporvej. Han har Løfte fra Regeringen om en ny Koncession — en Jernbane, der skal forbinde det frugtbare og tætbefolkede Risland Vest for Bangkok med Hovedstaden. Dette bliver sikkert et overordentlig indbringende Foretagende og vil have stor Betydning for Udviklingen af denne Del af Landet.

Ingeniør *Rovsing*, den eleganteste »bachelor« i Bangkok, er for Tiden beskæftiget med at opmaale Landet Øst for Menamfloden, hvor han udstikker nye Jernbanelinier. Hans Livlighed, Elskværdighed og store musikalske Begavelse har forlængst gjort ham til den første Mand i Selskabslivet i Bangkok; han er alles erklærede Yndling.

Kapitain *Andersen*, Chefen for Skibsprovianteringsfirmaet Anderson & Co., er en af de Danske, der i det længste Tidsrum har haft fast Ophold i Bangkok. Man kan med Rette bruge Udtrykket »selfmade man« om ham. Son af fattige Haandværksfolk i Nakskov, gik han i en tidlig Alder tilsøs og arbejdede paa flere Skibe som Tommermand. Senere fór han med Sejlskibe paa Kinakysten, kom til Bangkok og købte sammen med sin nu afdøde Kompagnon »Oriental Hotel«, der den Gang kun var et ubetydeligt Træhus. Hjulpet frem af en rig Siameser byggede han det nye og store »Oriental Hotel«. Sammen med Hotellet driver Firmaet en Skibsprovianteringshandel, et Bageri og en Sodavandsfabrik. Firmaet »Andersen & Co.« har Planer om at starte en Teaktræforretning i stor Stil mellem Bangkok og Kjøbenhavns Frihavn. Det er Meningen efterhaanden at kapre al

Teakhandel paa Østersøen og gjøre Frihavnen til fremtidig Stapelplads for denne Branche.

Dansk Generalkonsul i Siam er Englænderen Mr. *Leckie*, og hvor fortræffelig han muligvis kan være som Menneske, maa man dog undre sig over, at Regeringen har udnævnt ham, en Udlænding, der er Chef for et af de mest dominerende Firmaer i Siam, til Overhoved for vore brave Landsmænd i Bangkok. Mr. Leckies Firma »Borneo Co.« driver allehaande Forretninger: Teakexport, Rismøller, Rhederi og Agentur for den siamesiske Regering, (Kul, Træ, Vaaben o. lign.). Hvor vanskeligt maa det ikke være for Mr. Leckie at varetage de Danskes Interesser ved Siden af sit eget Firmas — særlig hvor dette optræder som Konkurrent paa samme Marked, og hvor ubehageligt maa det ikke være for den danske Konsul eventuelt at skulle optræde mod den siamesiske Regering, samtidig med at han andrager denne om Koncessioner og andre Begunstigelser. Heller ikke er det altid heldigt for de Danske i Siam at skulle underkaste sig en Udlændings Dom, særlig naar denne Udlænding ikke har Begreb om danske Love og aldrig har ejet saa meget som et Exemplar af Danmarks Traktat med Siam, skjont den findes oversat paa Engelsk og kan kjøbes i Butikkerne i Bangkok.

Siam er det Sted i Osten, hvor der findes flest Danske, og hvor Betingelserne ere gunstigst for deres Fremgang, saavel i Handel som paa andre Omraader. Onskeligt var det, om Udenrigsministeriet i Danmark kunde sende en betalt Konsul til Bangkok for at varetage de Danskes Interesser. Kun en af Staten lønnet Mand vil være i Stand til upartisk at virke som Overhoved for den danske Koloni.

Jeg ved ikke, efter hvilke Principper der udnævnes Konsuler for Danmark. Det synes, som om Hovedprincippet

er at undgaa at faa Embedet besat med en dansk Mand eller endog med et dansktalende Menneske. Jeg har haft min Opmærksomhed henvendt paa Konsulatspørgsmaalet overalt, hvor jeg har været i Udlandet. Mange flinke Konsuler har jeg kjendt, men desværre ogsaa mange umulige Repræsentanter for vort Land.

Det værste Konsulatforhold, jeg har oplevet, var paa Øen St. Domingo, hvor Danmarks Konsul var et sex Aar gammelt Lig — han stod stadig opført i Hof- og Statskalenderen. I en anden By paa samme Ø forefandtes det danske Riges Repræsentant at være et falleret og højst fordrukkent Individ, der benyttedes af en Skibshandler som »shark« — Haj — en Livsstilling, der navnlig bestaar i at drikke fremmede Skibskapitainer fulde og lokke dem til Principalens Bod.

I Bangkok er Trangen til en anden — en dansktalende — Konsul stor. De derværende Danske have ansøgt om at faa en betalt Konsul ansat i Siam, og da Rigsdagen har vedtaget en Lov om Udsendelse af statslønnede danske Konsuler til fremmede Pladser, naar Konsulater bliver vakante, er der maaske ad Aare et lille Haab for vore Lannsmænd om at faa deres Ønske tilfredsstillet.

Inden jeg slutter min Omtale af den danske Koloni i Bangkok, vil jeg nævne en Mand, der for nogle faa Aar siden spillede en temmelig fremtrædende Rolle dér, og som efter sin Afrejse fra Siam har været Gjenstand for en ualmindelig modbydelig Bagtalelse, der endog er naaet til hans Fædreland, Danmark, og dér er bleven kolporteret videre. Denne Mand er Ingeniøren *A. de Linde*, et højt-begavet, talentfuldt Menneske, der for ca. 9 Aar siden rejste til Siam efter en glimrende overstaet Examen.

I Bangkok fik Linde Ansættelse i Regjeringsdepartementet for »public works«, og blev snart sin Chefs, en siamesisk Prins, mest betroede Mand. Han udkastede Planer til mange Foretagender, der senere have vist sig at være særdeles lukrative, bl. A. den nuværende elektriske Sporvogn. Hans Held og hans ofte noget hensynsløse Virksomhedstrang skabte ham mange Misundere. Da vilde Uheldet, at Chefen for det Departement, hvori han var ansat, faldt i Unaade; han blev afskediget, og drog Linde med sig i Faldet.

Denne Kalamitet blev benyttet af Fjenderne, der startede en formelig Forfølgelse mod Linde, mod hvem de rejste de mest latterlige Beskyldninger.

Linde forlod Bangkok og begav sig til Kina, hvor han ved flere Lejligheder har været rosende omtalt for sine dygtige Ingeniørarbejder.

I Danmark har der verseret Rygter om, at Linde havde været fængslet, dømt osv. Dette er Usandhed og Opspind fra Ende til anden. Linde staar uden en Plet paa sig, skylder intet Menneske i Siam en Cent, og kan, naar han vil, vende tilbage til Bangkok lige saa frank og fri, som da han første Gang kom dertil.

ELLEVTE KAPITEL.

Siamesisk Alfabet. — Selskabsliv. — Fra Bangkok til Tonga. — Min Garnison. — Expedition til Copah.

Fjorten Dage efter min Ankomst til Bangkok overtog Kapitain Guldberg sin tidligere Kommando som Chef for Kanonbaaden »Makut Rajakumar, hvorefter jeg overtog Tilsynet med »Mahachakri«, som kom i Dok og blev Gjenstand for et grundigt Eftersyn.

Jeg førte en temmelig orkesløs Tilværelse ombord paa Skibet de første to Maaneder og benyttede Tiden til at lære lidt Siamesisk, hvilket viste sig at være et ganske ualmindelig vanskeligt Sprog. Hver Morgen mødte min taalmodige lille Siamerserlærer og arbejdede ufortrødent en Time paa at banke Alfabetet ind i mit Hoved. Det lykkedes ham aldrig.

Saavidt jeg erindrer, bestaar det siamesiske Alfabet af 44 Bogstaver, dertil kommer henved et Dusin Lydtegn, og alle disse Bogstaver og Tegn kunne kombineres i det uendelige. At Bogstaverne ikke ligne vore, er en Selvfølge. De udtales omtrent ens, hvilket er ganske sindsforvirrende. Selve Alfabetet lyder saaledes: Gaah — Kaah — Kaah — Kaah — Kaah — Kaah — Ngaa — Djaah — Tjaah — Tjaah — Saah —

Tjaah — Jaah — Daah — Taah — Taah — Taah — Naah — Daah — Taah — Taah — Thaah — Thaah — Naah — Baah — Paah — Paah — Faah — Paah — Faah — Paah — Maah — Jaah — Raah — Laah — Vaah — Saah — Saah — Saah — Haah — Laah — Aah — Haah. Desforuden haves Lydtegnene som et Slags Krydderi paa den noget flove Alfabetuppe. Det maa dog bemærkes, at Siameseren over eller under Bogstaverne anbringe langt flere Kroller, Streger og Prikker end her ere anvendte, hvorved Udtalen af de forskjellige ens udseende Bogstaver varieres. At Siameserne kunne bruge saadanne Bogstaver til Sammensætning af Ord med Mening, er i og for sig ganske mærkeligt. De fleste Siamesere skrive nydeligt, og Sproget er langtfr stygt. Mange Ord ligne hinanden i den Grad, at kun et fint udviklet musikalsk Øre kan opfatte Lydforskjellen.

Söa betyder f. Ex. baade Frakke, Tiger og flere andre Ting; men jeg lærte aldrig at udtale det paa den rigtige Maade; dette gjorde imidlertid ikke saa meget til Sagen, da der aldrig var Tigre ved Haanden, naar jeg bad min Tjener om Frakken.

Landets Børn have heldigvis en meget hurtig Opfattelses-evne, hvilket gjør det muligt for Europæerne at klare sig med grumme ringe Kjendskab til Sproget.

Siameserne ere lærvillige og høflige — især de lavere Klasser. Det er en sand Fornøjelse at exercere med dem, de ere behændige som Aber.

En laverestaende Siameser sætter sig altid paa Hug, naar han tiltales af sin Overmand. Ofte lægger han Haandfladerne sammen og bevæger de foldede Hænder op og ned foran Ansigtet; dette kaldes at »corrabbe«. For os Europæere er der noget frastødende ved denne østerlandske Ydmyghed, og det betragtes som en stor Skam for en hvid Mand at

corrabbe, selv for Kongen. Man fortæller om visse Europæere, at de i Smug vise deres Ærbødighed overfor Siams Hersker paa siamesisk Vis; intet nedsætter en Mand saa meget i Europæernes Øjne som saadan slavisk Optræden.

Jeg blev Medlem af den fashionable Klub i Bangkok. Det er »United Club«, der som tidligere bemærket er fælles for alle Nationaliteter — i Princippet — men naturligvis er den specielt engelsk. Dette er rimeligt nok, da Halvdelen af Europæerne i Byen ere britiske Undersaatte; man befinder sig vel derved, thi kun Englænderne have det rigtige Begreb om Klubliv.

Det er os danske umuligt i vore Klubber — baade civile og militære — at se bort fra Stands- eller Aldersforskjel. Hovedprincippet for Livet i Klubber bør være, at alle dér ere lige; om en Mand er Kontorist eller Principal, om han er Jagtjunker eller Excellence, Sekondlieutenant eller Admiral, *burde* være ganske ligegyldigt, han er Medlem af Klubben und nichts weiter. Dette gennemføres indtil de yderste Konsekvenser i engelske Klubber, hvorfor man ogsaa dér føler sig særdeles vel tilmode.

Vi have langt igjen herhjemme — og i de andre Kontinentallande med for den Sags Skyld — inden vi naa saa vidt, at vi udenfor Tjenesten eller Kontortiden tør betragte hverandre som Ligemænd. Vi rejse os op fra vore magelige Stole i Klubben og bukke ærbødigt, naar en Rangs-person træder ind; en stakkels Lieutenant lever længe højt paa den Ære, at en Kommandør eller Oberst har nedladt sig til at banke ham af i et Parti Carambolage, Snobberiet drives endog saa vidt, at unge jævnaldrende Kammerater tage Hatten dybt af for hverandre, naar de mødes paa Gaden.

I »United Club« i Bangkok samles Medlemmerne gjerne henad Klokken sex; der spilles da Billard eller Kegler, eller der

læses Aviser og Tidsskrifter i de magelige Rorstole paa den kjølige Veranda, og der drikkes Masser af »Stingers« (et malayisk Ord, der betyder »halvt«), smaa Glas iskoldt Sodavand med Whisky.

Tyskerne have en Klub for sig selv, og dèr gaar det lystigere til.

En nyankommen, der prætenderer at høre til det gode Selskab, maa strax efter Ankomsten til Bangkok gjøre en Ronde og aflægge Visit hos Byens europæiske Spidser. Til dem horer først og fremmest den engelske Minister, den engelske, østrigske og hollandske Konsul samt Kongens europæiske Raadgiver *Mr. Rolin Jacquemyn*. Kommandor Richelieu horer ligeledes til Selskabets Spidser, og i hans Hjem nyde mange Europæere stor Gjæstfrihed. Hans Hustru staar i Retning af Skjønhed, Dannelse og Intelligens meget højt mellem de Bangkok Damer.

Det europæiske »Selskab« i Siams Hovedstad er vel ligesaa talrigt som »Selskabet« i en By som Viborg. Man kjender hverandre saa inderlig godt, og efter at have spist og danset sig sammen en Saison igjennem er man kommet saa vidt, at Damerne ikke engang kunne bekvemme sig til at sige Ondskabsfuldheder om deres fraværende Veninder. Middagene ere skrækkelig lange, Varmen borttager efter anden Ret hver Gnist af Appetit, drikke har man heller ikke Lyst til — de to reglementerede Middagstimer slide sig dræbende langsomt afsted.

Ballerne ere endnu værre. Alene den Tanke at skulle trække i en stivet Skjorte og sort Kjoletøj paa en Tid af Aftenen, hvor Sværme af Moskittoer opfyldte Værelset, faar Sveden til at trille ned ad Panden.

Og saa at danse i 30 Graders Varme! Man er vaad af

Transpiration efter de to første Danse, og man maa holde ud til tre om Morgenen — det er fashion.

En af de hyggeligste Aftener, jeg har tilbragt i Bangkok, var den første Juleaften, hvor de fleste Danske vare inviterede til Middag hos Kommandør de Richelieu. Vi fik Risengrød og Gaasesteg foruden en Mængde andre rare Retter; bag- efter var der Juletræ med Presenter; der blev musiceret og Husets nydelige og elskværdige Frue sang nogle henrivende danske Fædrelandssange. Der var virkelig Stemning over den Aften.

*

*

*

Heldigvis laa jeg kun stille i Bangkok til Slutningen af Januar Maaned, paa hvilket Tidspunkt jeg fik Kommando over det Skib, der skulde afløse Stationsskibet paa Malaccas Vestkyst, og da der ovenikjøbet var Udsigt til Uroligheder med de kinesiske Minearbejdere i Byerne, modtog jeg med Glæde min nye Kommando.

»*Jong Jot*« var det Skib, jeg blev Chef for; Navnet, der er siamesisk, betyder »den Første« eller »den Uovervindelige«, et noget pompøst Navn paa en snart trediveaarig gammel Skude af Størrelse som »*Hauch*«, skonnertrigget og med en Armering bestaaende af fire smaa nydeligt udarbejdede glatløbende Forladekanoner af Messing samt en 6" Jern Forladekanon midtskibs mellem Fokkemasten og Kommandobroen.

»*Jong Jot*« havde i længere Tid ligget ubenyttet ved sin Bøie i Floden og saa derfor noget afrakket ud; dens Solsejl var nærmest en Samling Huller. Jeg lod den male og pudse op i en Fart og fik med stor Liberalitet Lov til at forsyne min Kahyt med Tæpper, Glas og Porcelain fra Marinens Leverandør Hr. Andersen.

Min Næstkommanderende — og eneste Officer — var en ældre Lieutenant, der havde virket i Marinens Tjeneste næsten ligesaa længe som Skibet selv. Jeg vil kalde ham Mr. Short — hans rigtige Navn skal jeg af menneskekjærlige Grunde ikke publicere.

Lieutenant Short var en halvgammel tyk lille Fyr med et Ansigt »der ikke løj«. Det var saa rodt som en Glød, Næsen var tyk, knoppet og blaalig, Øjnene blodskudte; ingen kunde tage fejl af Typen. Et stort graat filtret Skjæg omgav dette Ansigt, der iøvrigt ikke var blottet for et vist godmodigt Udtryk. Short kom som Skibsdreng til Bangkok og sejlede som halvvoxen Knos paa Marinens Skibe, der den Gang sorterede under Regenten. Denne mægtige Mands Hjerter vandt Short ved at servere ham Lobescows, en Ret, der den Gang formodentlig ikke var kjendt i Siam, og som Regenten udnævnte til sin Favoritpise. Dermed var Fyrens Lykke gjort, og havde han holdt sig fra Flasken, er det umuligt at sige, hvor højt tilvejs Lobescowsen kunde have bragt ham. Men han kunde ikke lade være med den Drikken.

En Ven sagde til mig, lige inden jeg sejlede fra Bangkok: »Har Du husket at tage Proppen med?« »Hvad for en Prop?« »Herregud,« sagde min Ven, »der havde Du nok nær glemt det allervigtigste! En god stor Prop maa altid findes ombord i ethvert Skib, som Short gaar ud med. Sagen er den, at naar han faar et af sine Anfald — Delirium naturligvis — falder han gjerne om paa Dækket, og i en Fart maa Proppen puttes i Munden paa ham, ellers bider han Tungen over!«

Besætningen bestod af 60 Mand — Risfugle kaldte — da de kom lige fra Landet og aldrig havde bestilt andet end dyrke Ris. Desuden havde jeg fire Quartermasters (Malayere), en Serang (Baadsmand), en Kanonér og en Skriver. Ombord

paa Skibet blev dernæst sendt 125 Soldater til at afløse den tidligere Garnison og to siamesiske Læger, der skulde starte et Hospital paa Øen *Tonga*, min Hovedstation.

Den 2den Februar dampede »Jong Jot« over Barren ad Singapore til. Skibet havde ny Maskine og Kjedler, og skulde kunne gjøre ti Mils Fart, men Kullene vare saa usle, at Maskinmesteren, en udmærket dygtig Mand, Mr. *Aastrøm*, ikke kunde drive Farten op til mere end fem og en halv Knob.

Nordost Monsunen blæste frisk, og snart begyndte Skibet at rulle. Naar jeg undtager en Gang, jeg var Vidne til, at Besætningen i en Kostald indebrændte, har jeg aldrig hørt Mage til Vrælen, som da mine to hundrede Sømænd og Soldater bleve søsyge. Det var første Gang i deres Liv, de saa det salte Vand, og hver og en troede sikkert, at hans sidste Time nu var kommet, og at Skibet skulde opsluges af Bølgerne.

Fem Dage varede denne lystelige Sejlads. Jeg maatte uafbrudt være paa Kommandobroen, da der naturligvis ikke kunde være Tale om at overlade noget Ansvar til Lieutenant Short. Denne »Søofficer« var ikke naaet saa vidt, at han kunde tage en ordentlig Solhøjde eller den simpleste Deviations-Observation.

I Singapore laa der fuldt af Orlogsmænd, engelske, russiske og franske. Med Blusel modtog jeg de skyldige Visitter fra disse Skibe, thi »Jong Jot« saa' saa skrækkelig ud, som det overhovedet var muligt for et lille Skib efter saa lang en Rejse med tohundrede søsyge Mennesker og uden en eneste Spuling.

Jeg gjorde Visit hos den kommanderende General i Land, Sir *Charles Warren* og hos Gouverneuren Sir *Cecil Smith*, der beklagede sig over »Mahachakri«s efterladte Negerbesætning, som nu drev omkring i Gaderne og tiggede. Ingen

Kapitain havde villet tage de sorte Banditter ombord i sit Skib, og nu faldt de Singapores Kommune til Byrde.

Jeg fyldte Kul og dampede videre op gennem Malacca Strædet, hvor der var smult Vande. Besætningen levede op, og det lykkedes mig at faa Skibet i nogenlunde Orden.

Den siamesiske Kyst paa Vestsiden af Malacca er ikke opmaalt, der findes kun et lille Kort over Øen Tonga, men det er højest upaalideligt. Paa hele Kysten fandtes dengang kun et Fyr, nemlig ved Indløbet til Puket Havn, og det var ikke stort andet end en Lanterne. Lodser haves heller ikke, og kun en sjælden Gang lykkes det at faa fat paa en »bekjendt Mand« — i Almindelighed en malayisk Fisker.

Sejladsen er altsaa ikke uden Vanskeligheder, især da Farvandet hører til de allerfarligste. Overalt findes Øer og Klipper, blinde Skjær og Sandbanker samt Flodbarrer, der skifte Form og Dybde efter hver Monsunperiode. Min Næstkommanderende, Mr. Short, der havde befaret disse Farvande uafbrudt i de sidste tyve Aar, viste sig komplet uvidende om alt Kysten vedrørende.

Drukkenboltes Hjerner ere sjældent til at lide paa. Den eneste Gang, jeg forsøgte at følge hans Anvisning, var jeg nærved at sætte Skibet til.

Den 12te Februar kom jeg til Tonga. Det er en stor, bjærgrig, men frugtbar Ø, paa hvis sydøstlige Side Byen *Puket* ligger, tæt ved en stor naturlig Havn, dannet af en dyb Bugt og skjærmet af to Smaaoer ud mod Havet. I Havnen ankrede jeg »Jong Jot« lige ved Siden af »*Nirben*«, det siamesiske Skib, jeg skulde afløse, og som havde ligget ved Stationen de sidste otte Maaneder. »*Nirben*« er mindre end »Jong Jot«, men af samme Type. Otte og fyrretyve Timer efter min Ankomst forlod det tidligere Stationsskib

Puket, medtagende alle de paa Vestkysten garnisonerende Tropper og returnerede til Bangkok.

Hans Excellence *Phya Dip Kosa* er Gouvernør paa Tonga samt Regeringens Kommissær over alle de Gouvernører, Rajah'er og Sultaner, der staa under Siams Overherredømme paa Vestkysten af Malacca. Han er en saare mægtig Mand og hans to Brødre, hvoraf den yngste, Luang *Narisoorn*, er opdraget i England, ere hans Assistenten.

Jeg roede en Fjerdingvej op ad en lang muddret Klong eller Kanal til Byen, da jeg vilde melde mig til Stedets højeste Øvrighedsperson, Gouvernøren. Alle de tre Brødre fandt jeg i et lille Kontor, hvor de sad paa Stole, men med de bare Ben trukne op under sig — tyggende Betel og rygende Cigaretter. Luang *Narisoorn*, en elskværdig ung Mand, der taler og skriver engelsk flydende, agerede Tolk, og snart vare vi alle fire fordybede i en højst interessant Konversation om Kongens Sundhed og Bangkok-Nyheder af forskjellig Art. Cigaretrogen fyldte det lille Kontor, den ene Kop lækker glohed kinesisk The forsvandt efter den anden, og vi bleve gode Venner. Ved Solnedgang fik vi os nogle Sæt Tennis paa en udmærket asfalteret Lawn udenfor Gouvernørens Residens.

Med *Phya Dip* og hans to Brødre levede jeg altid i bedste Forstaaelse, og det var næsten med Sorg, at jeg skiltes fra dem.

Af Europæere paa Tonga fandtes to Missionærer, en Skolelærer og en Politiinspektør. Denne sidste var en temmelig velhavende Mand, som førte et gjæstfrit Hus, hans Hustru, en Englænderinde fra Penang, var en højst elskværdig Dame. Det gjør et underligt Indtryk at træffe en saa ladylike og distingveret Person som Fru *Weber* — Politiinspektørens Hustru — i et saa lidet tiltalende Milieu som Byen Puket,

et Samlingssted for den laveste og usleste Befolkning af Kulier og kinesiske Minearbejdere. Jeg tvivler om, at der noget Sted i Siam findes en mere svinsk og ildelugtende By end Puket og en mere frastødende Klasse Mennesker end denne Byes Beboere.

Jeg fordelte mine medbragte Soldater i fire forskellige Byer ved Malaccas Kyst: *Stoël*, *Trang*, *Punga* og *Copah* og beholdt kun fyrretyve som Garnison ved Puket.

Udenfor Byen nede ved Bugten ligger en Kaserne paa en lille Høj, og udenfor den staar otte glatlobede Messingkanoner rundt om en Flagstang. Kasernen er et aabent Bambusskur, men mere behøves heller ikke i Troperne. Min indfødte Officer *Nai Choi* boede i et lille Hus for sig selv, desuden lod jeg strax bygge et godt Kogehus og Spiseskur til Mandskabet.

Jeg tog mig for daglig at exercere mine Søfolk og Soldater, inddelte Ugens Dage til Øvelser, Monstringer, Hvile- og Spisetider. Søndag Morgen holdt jeg Parade og Inspektion paa Skibet og i Kasernen, straffede Mandskabet for Uorden osv. Dette lod til at være en uhort Fremgangsmaade og betragtedes som et frækt Indgreb af mig paa den i Puket Garnison bestaaende Skik og Orden; længe varede det ikke, før Misfornøjelsen med mit strenge Regimente kom til Udbrud.

Jeg havde givet Ordre til halvanden Times Exercits Morgen og Aften, hvad man dog neppe vil anse for overdreven meget — men det var akkurat tre Timers daglig Arbejde mere, end man ellers var vant til i Tjenesten paa Vestkysten. Desuden følte Soldaterne sig krænkede over, at jeg ønskede Geværerne holdte rene indeni Lobet — de fandt det ganske latterligt at udstrække Pudsningen udover det ydre —

det man saa' paa. Den indfødte Officer og Underofficererne sloge sig sammen med Mandskabet imod mig, og min Skriver ombord skrev flere Klager til Marinedepartementet i Bangkok, underskrevne af alle de misfornøjede.

Da jeg fik det at vide, besluttede jeg at tage kraftigt fat. Jeg kaldte Nai Choi ombord i »Jong Jot«, inviterede ham ned i min Kahyt, hvor jeg egenhændig administrerede ham et saadant Livfuld Bank, at han hverken kunde røre Arme eller Ben længe efter. Dernæst kom Turen til min Serang og min Skriver. Da denne Afbankning var besørget, lod jeg afholde Parade, ved hvilken jeg holdt en Tordentale til hele Styrken — Lieutenant Short agerede Tolk — og lod tilsidst hver tiende Mand udtage, lægge over den store Kanon forude og tildele tre Dusin Slag Tamp.

Efter denne Kraftudfoldelse ventede jeg saa smaat at blive myrdet, for Siameserne ere ret farlige, naar de ere ophidsede; men der skete intet Forsøg i den Retning. Derimod gik det strygende med Exercits og Marcheøvelser, der var rent og pænt i Kasernen, og saalænge jeg var paa Stationen, havde jeg aldrig Grund til at klage over mine Folk. Jeg tror endog, de næsten vare bedrøvede, da jeg rejste.

I Slutningen af Februar Maaned holde Kineserne Nytaarsfest. Det er den eneste Gang i det hele Aar, at de tage Ferie, og saa gjøre de det ogsaa tilgavns; de spille Hasard, ryge Opium og skeje ud paa enhver Maade, der kan friste en Kineser. Sædvanlig varer Nytaarsferien tre, fire Dage, men i Tonga og i det Hele overalt, hvor der er Tinminer, udstrækkes Nytaarsfesten ofte til en Maaned à sex Uger. Minearbejderne faa deres Løn udbetalt for hele Aaret paa én Gang. Alt Arbejde ophører, og Kulierne drage i store

Skarer til den nærmeste By, hvor de spille og solde deres surt erhvervede Fortjeneste for hele Aaret op i ganske kort Tid.

I Dagene lige efter Nytaar maa der passes godt paa, for de kinesiske Kulier ere urolige Hoveder. Politiinspektøren i Spidsen for sine Betjente og jeg med mine Soldater maatte uafbrudt være paa Færde ved forekommende Optøjer. Rygter om Oprør og om en paatænkt Massakre af alle Siamesere og Europæere summede os om Øerne. Mindst tresindstyve tusinde Kulier vare dengang dragne til Puket, og overfor den Horde skulde min lille Styrke samt Politibetjentene ikke nytte stort. I Puket skete dog intet af Betydning den Gang.

Derimod kom der en Dag Ilbud fra Vicegouvernøren i *Copah*, at dér var det rent galt. Ti tusinde Kulier vare komne til Byen, de lavede Vaaben, havde bestilt Krudt i Penang og vilde myrde hver levende Sjæl, der ikke bar Pisk.

Gouvernøren Phya Dip lod mig hente, og vi havde en lang Konference om, hvad der burde gøres. Resultatet blev, at jeg skulde rejse til Copah og staa Vicegouvernøren bi, medens Politiinspektøren, Kapitain *Weber*, tog Kommandoen over mine Soldater i Tilfælde af Uroligheder paa Tonga.

Luang Narisoon gik ombord med mig i »Jong Jot«, og vi sejlede Nord paa.

Copah hedder en gammel malayisk Provins Nord for Tonga. Byen, der er beliggende to og tyve engelske Mile inde i Landet, hedder ogsaa Copah, og det samme er Tilfældet med Floden, ved hvilken Byen ligger. Tidligere var det en selvstændig Stat under en malayisk Rajah; nu er det en siamesisk Provins, Vicegouvernøren er Siameser, men

Befolkningen bestaar mest af malayiske Bønder og kinesiske Minearbejdere.

Efter tolv Timers Sejlads langs med den bjærgrige og skovbevoxede skønne Kyst kom jeg til Floden Copahs Udløb i Havet. Ved Højvande dampede Jong Jot over Barren og opad Floden, hvor jeg ankrede saa langt oppe, som jeg kunde gaa for Vandstanden.

Landgangstropperne bleve mønstrede. Jeg udtog fyrretyve Mand, hvoraf tredive bleve bevæbnede med Rifler, to hundrede Patroner udleveredes til hver og dygtigt med Proviant; min kinesiske Kok og Tjener fulgte med mig, bærende Provianten. En Time efter Ankringen roede Expeditionen, fordelt i tre Baade, op ad Floden.

Vi havde det indgaaende Vande med os, saa vi kom hurtigt afsted, men over fem Timer varede dog denne Rotur. Copah er en meget smuk Flod, der snor sig mellem Bjerge og gennem tætte Skove. Krokodiller — nogle af umaadelig Størrelse — laa og soled sig paa de lerede Skrænter; Papegøjer, vilde Duer og andre Fugle flagrede fra Gren til Gren, og talrige Aber sprang omkring ved Bredderne af Floden, fiskende Muslinger og andet spiseligt.

Luang Narisoon var ligesaa ivrig Jæger som jeg, og vi havde god Sport den Dag. Et Par mægtige Krokodiller skød vi med vore Rifler, og i Forenden af Baaden laa fuldt af Bekkasiner og grønne og brune Duer.

Som vi roede længere op ad Floden, blev Landet fladere, og Rismarkerne kom tilsyne mellem Træerne. Store Flokke af Bøfler badede sig i Floden, kun Hovederne med de mægtige Horn ragede op over Vandet. Hen paa Eftermiddagen fik vi Øje paa Byen Copah, og de tre Baade lagde til ved Landingen.

Jeg ordnede min Styrke i Land og marscherede op til Byen. Først kom Trommeslageren og en Hornblæser, de gjorde et syndigt Spektakel paa deres Instrumenter; lige bag Musikken marcherede Lieutenant Short stolt og strunk med dragen Sabel og forholdsvis ædru, dernæst kom de tredive Matroser med Gevær i Hvil. Trainet, ti Mand stærk, under Kommando af min Kok, dannede Arriergarden, bevæbnet med et mægtigt Flaskebatteri og store Kurve med Proviant.

Ved den uvante Larm af Tromme og Horn styrtede Copahs Befolkning ud af Husene og iagttog med synlig Respekt min lille Trop, der taktfast marscherede op til Vicegouvernørens Hus.

Byens høje Øvrighedsperson, der neppe havde ventet en saa prompte Opfyldelse af sit Ønske om Assistance fra Puket, kom farende ud af sin Bolig i en mildest talt uanstændig Paaklædning. Smuk var denne Siameser ikke. Han var engang som Barn faldet over en Flaske og havde ved den Lejlighed faaet hele Næsen skaaret af sig. Hans Ansigt saa ud, som om det havde to Munde, en paa langs og en paa tværs. Dette Barndomsuheld havde dog ikke givet ham nogen særlig Afsky for Flasker i Almindelighed; i de ti Dage, jeg opholdt mig i Copah, saa jeg ham aldrig helt ædru.

Den forhenværende Rajahs talrige Familie boede endnu i Byen, og de mange rummelige Huse laa som en lille By for sig, indesluttet af høje og stærke Stenmure. Alle de svære Porte vare tilmurede, og kun en lille Dor blev holdt aaben. Det var en hel lille Fæstning, og jeg valgte den naturligvis strax til mit Hovedkvarter til stor Forfærdelse for den Masse Kvinder — rimeligvis den gamle Rajahs Harem — der boede indenfor Murene. Byens Garnison, fem

og tyve Mand stærk, inddrog jeg og havde altsaa nu fem og halvtresindstyve Mand, bevæbnede med Henry Martini Rifler, under min Kommando. Byens Politiinspektør, en gammel hollandsk Skibskapitain *de Jong*, kunde mønstre tredive Politibetjente, men de vare kun bevæbnede med gamle Forladekarabiner, der neppe skulde kunne gjøre en eventuel Fjende stort Afbræk.

Inden Solnedgang gik Narisoon og jeg en Tur gennem Byens eneste Gade. Der var propfuldt af kinesiske Kulier overalt, og i adskillige Butikker var man ivrigt beskæftiget med at reparere Geværkolber, Spyd, Sabler og »Khriser«, malayiske Sabelknive.

Vicegouvernøren forsikrede mig, at der var mindst ti tusinde Minearbejdere i Byen — hvad jeg nu nok tror var Overdrivelse — og han vidste fra sine Spioner mellem Kineserne, at disse blot ventede paa to Djonker, ladede med Krudt, der vare paa Vej fra Penang til Copah. Naar Krudtet kom, skulde Massakren gaa for sig.

Jeg gav Ordre til, at en Politibaad og et af mine egne Fartøjer skulde patrouillere paa Floden nedenfor Byen hele Natten og udlovede en Belønning af ti Ticaler til den Baad-besætning, der fandt Djonkerne.

Natten gik roligt, næste Dag samlede jeg min Styrke til en Marschtur gjennem Byen. Senere holdt jeg Skydeøvelser, lod Trommen og Trompeten røre uafbrudt og lavede i det Hele saa meget Militær-Rabalder, som det var muligt med mit fattige Apparat. Jeg fandt otte smaa Messing-karronader paa Affutager; de tilhørte Rajahen. Fem af dem vare endnu ganske brugelige, en Blikkasse med Krudtkarduser fik jeg ogsaa fat paa, men Kugler havde vi ingen af. Denne Vanskelighed kom vi dog udover, idet det viste sig, at Daaser til henkogt Hummer og kondenseret Mælk

passede saa nogenlunde i Løbene. En Snes af disse tomme Daaser fyldtes med Politibetjentenes Karabinkugler og loddedes til; de kunde brillant bruges som Kardæsker.

Mit Batteri var nu i Orden, og Train'et samt nogle Slaver øvedes i at trække Karronaderne i lange Reb. Viskestager og Ladeapparater lavedes i en Fart af Bambusrør.

Det var min Plan at gjøre en Razzia gjennem hele Byen, konfiskere alt, hvad der fandtes af Vaaben i Husene og arrestere en halv Snes af de rigeste Kinesere og Mineejere. Naar det var gjort, vilde jeg bag min improviserede Fæstnings Mur rolig vente, til Kulierne drog tilbage til Minerne, hvilket ikke kunde vare ret længe, da de i over tre Uger havde huseret i Copah og naturligvis spillet og sviret Pengene op.

Jeg sammenkaldte et Krigsraad, bestaaende af Luang Narisoon, Lieutenant Short, Vicegouvernoren samt de Jong og udviklede her min Krigsplan. Halvdelen af Soldaterne under Kommando af Short og Narisoon med tre Kanoner skulde postere sig ved den Ende af Byens Gade, der var nærmest Rajah'ens Residens og spærre af, saa at Kulierne ikke kunde slippe bort. Jeg selv vilde tage den anden Halvdel af Styrken samt de to Kanoner og marschere udenom Copah til Byens andet Endepunkt. Her skulde ogsaa de Jong møde med tyve Politibetjente og to Boffelkarrer. Under Beskyttelse af Kanoner og Tropper kunde Politiinspektøren ransage hvert Hus, konfiskere Vaabnene samt foretage de nødvendige Arrestationer. Boffelkarrerne vare bestemte til Transport af Vaabnene. Efterhaanden som de Jong og hans Betjente avancerede op ad Gaden, vilde jeg med min Styrke følge efter og stadig dække ham for eventuelle Angreb fra Kinesernes Side. Til Slut »Marche triomphale« tilbage til Fæstningen og højtidelig Opbrænding af Vaaben og Ammunition i

Overværelse af de arresterede Kinesermatadorer. Opstillingen af Tropper og Kanoner samt den omgaaende Marschbevægelse skulde foregaa om Natten, saa at alt ved Dag gry var i Orden; en løs Salve fra de fem Kanoner skulde være Signalet til Razziaens Begyndelse.

Jeg var henrykt og stolt over min Felttogsplan, men til min store Skuffelse lod den aldeles ikke til at falde i Krigsraadets Smag. Vicegouvernøren turde ikke tage noget Ansvar paa sig, Luang Narisoon var ogsaa betænkelig, han mente det var bedst at spørge »store Broder« i Puket om Tilladelse; Politiinspektør de Jong svor, at vi vilde blive myrdede alle som én af Kulierne, og kun min brave Næstkommanderende erklærede hikkende og blussende af Gin, at han vilde staa og falde som en Mand!

Jeg udpegede for Raadet, at Faren vilde blive ulige større, hvis vi ventede, til Kineserne havde faaet den forventede Ladning Krudt, at Minekulierne vare fejge, at Copah jo kun bestod af én smal Gade, hvor den store Menneskemasse ikke kunde sprede sig til alvorlig Kamp etc. etc.

Jeg fastholdt min Plan og gav de Jong samt Gouvernøren to Dages Frist, for i den Tid at kunne samle Malayer fra Omegnen til Beskyttelse af Byen, hvis mit Forehavende skulde falde uheldigt ud.

Samme Nat blev jeg vækket af min Søvn af Short, der meldte, at Patrouillebaadene havde overhalet en Djonke tre Mile nedenfor Byen og fundet flere Tønder Krudt ombord. Djonkens Fører var undsluppet, men hele Besætningen, sex Mand, tagen tilfange.

Det var gode Nyheder. De sex Kinesere stode udenfor Huset bagbundne og rystende af Angst. De bleve strax bragte i Arrest; Krudttønderne lod jeg næste Morgen sænke i Floden.

De to følgende Dage gjorde jeg lange Marschture med mine Folk, lod dem skyde til Skive og knaldede lidt med de smaa Karronader.

Den sidste Aften, inden Felttoget mod Kulierne skulde gaa for sig, kom et stort Optog til Huset, hvor Narisoon og jeg havde vort Kvarter — betegnet ved et siamesisk Flag paa en Bambusstang — det var den grimme Vicegouvernør og fire af Byens fornemste »Piske« med stort Følge af Tjenere og Slaver.

Kineserne bade om godt Vejr. De erklærede, at alle Kulierne havde forladt Copah og gjenoptaget Arbejdet i Minerne, hvilket virkelig viste sig at være sandt, og de svor, at ingen skulde forstyrre Roligheden i den kjære By.

Den bange Vicegouvernør havde sladret af Skole om min Felttogsplan mod Kulierne, og disse vare luskede ud af Byen til deres respektive Miner, som de først til næste Nytaar kunde forlade.

Saaledes endte »Oprøret i Copah«. Det er heldigt, at Fejghed er et af Kinesernes mest fremtrædende Karaktertræk; ellers saa det galt ud for os Europæere.

Tiltrods for den fredelige Losning af Copah-Affairen endte den dog ikke helt uden Blodsudgydelse. Ialt mistede tre Kulier Livet. Dog dette Uheld maa gaa paa Tilfældighedernes og mine Folks altfor store Ivrigheds Regning. Alle tre laa de paa deres Gjerninger, da der i den Hytte, hvori de opholdt sig, var Vaaben skjult, og alle tre bleve ramte af Kugler fra mine Folks Rifler, der mere eller mindre tilfældigt gik af i Utide.

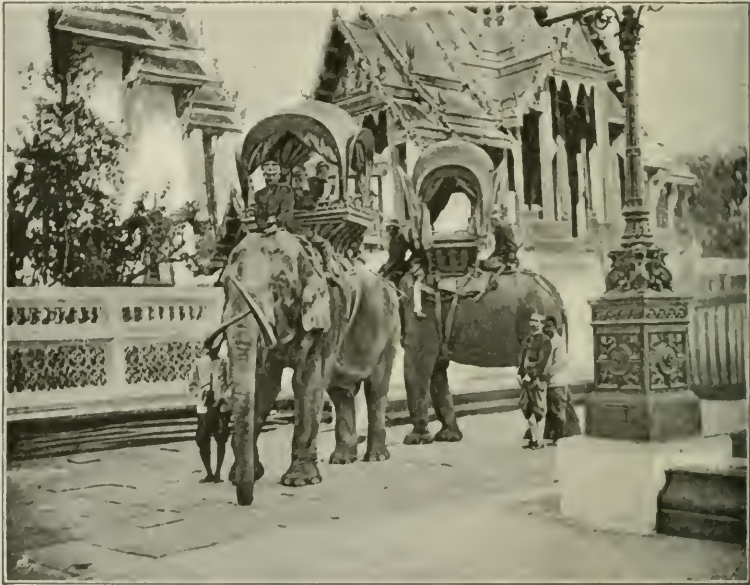
TOLVTE KAPITEL.

Ridetur paa Elefanter. — Vildsvinejagt. — Tinminer. — Stoël og Trang.

Et Par Morgener efter at de ovenomtalte Begivenheder havde fundet Sted, bestemte jeg mig til at foretage en Recognosceringstur i Byens Omegn for at se, om Kulierne ikke opholdt sig der. Den gamle Rajah ejede sex smukke Rideelefanter, og dem lode vi sadle. Elefanterne opholdt sig udenfor Byen, hvor de i Frihed, men med de to Ben sammenbundne, græssede langs Floden. Herfra blæve de nu drevne ind og gjorde klare til vor Expedition. Et lille Hus af Bøffellæder med Træbund anbragtes paa Dyrets brede Ryg og spændtes fast med solide Reb rundt om Elefantens Mave og Bringe. Et Reb med en stor Messingring til at stikke Halen igjennem, forhindrede Huset eller Sadlen fra at skyde sig fremover. Elefantdriveren, almindeligvis en halvnøgen Malayer, satte sig overskrævs paa Halsen lige bag ved de to enorme Ørelapper, og herfra ledede han Dyret med en svær Jernpig, med hvilken han knubsede Elefantens Hoved paa modsat Side af den Vej, han ønskede at dreje til.

Den største af Elefanterne, en gammel Han med uhyre Stødtænder, var bestemt til Narisoon og mig. Den gjorde

«Salam» — hilste — idet den hævede sin Snabel op over Hovedet og lagde sig derpaa ned paa Knæ, medens vi kravlede op i Huset og satte os ned med Fødderne paa Elefantens Ryg. Først rejste den sig op paa Forbenene og saa paa Bagbenene. Denne Bevægelse satte Huset og dets Beboere i en saadan Svingning, at vi nær vare blevne slyngede

Opsadlede Rideelefanter.

ud over Elefantens Hoved, heldigvis nøjedes vi dog med at tabe vore Stanleyhatte og dunke Hovederne sammen. Toget satte sig i Bevægelse. Først kom Mr. Narisoon og jeg, dernæst min Kok og Tjener medførende Proviant. De sidste Elefanter havde kun en aaben Kurv istedetfor et Hus, og i hver sad fire af mine Matroser, bevæbnede med Rifler, grinende over hele Ansigtet af Glæde over den forestaaende

Ridetur. Det er en sjælden Spas for en fattig Siameser at komme paa Elefantryg.

Et saadant Ridt er ingen Fornøjelsestur for den uøvede. Han bliver rystet og svunget uafbrudt, der er hverken Hvile eller Ro paa Ryggen af en Elefant. Siameserne klare sig bedst, da de trække Benene op under sig, men det er kun en tvungen Stilling for en Europæer. Elefanten, vel Jordens stærkeste Dyr, kan ikke bære stort mere end fire à fem hundrede danske Pund paa længere Strækninger. Den bevæger sig med samme Hurtighed som en Mand i jævn langsom Gang — omtrent fem danske Mil om Dagen kan den tilbagelægge, men den er sikkrere paa sine Ben end noget andet Lastdyr og overordentlig behændig. En Elefant kan kravle opad de snævreste Bjergstier, ned gennem Kløfter, vade over rivende Vandløb og snubler aldrig. Men ingen kan drive den over et Sted, som den ikke tror er sikkert.

Vi skulde for Exempel strax udenfor Copah passere en Bro. Den saa solid og svær nok ud til at kunne bære to, tre Dyr ad Gangen, efter mit Skjøn i det mindste, men det vilde vor gamle stædige Elefant ikke indlade sig paa. Den stod stille og trompetede gennem sin mægtige Snabel, og skjønt Driveren dunkede den i Hovedet, saa det drøede, vilde den ikke avancere et Skridt. Vi maatte gjøre en lang Omvej ned paa Bunden af en »Klong« og op igjen, hvorved vi næsten spildte en halv Time.

Maalet for vor Expedition var en Landsby to Mil fra Copah; her tænkte vi, at de oprørske Kulier muligvis havde forsamlet sig, men Byen var rolig og mennesketom. Vi red ind i de tætte Skove, hvorigjennem en snæver Elefantsti slyngede sig. Ofte maatte Driveren med sin Khris — Malayer-nes korte Sabelkniv — hugge Grene af for at lade vort Hus paa Elefantens Ryg passere. Af og til raslede det i Jungelen,

og en Flok Vildsvin foer os forskræmt forbi; dejlige Orchidéer hængte overalt ned fra de kæmpemæssige Træers Grene, men man skal være forsigtig med at tage dem, thi netop bag disse store Snylteplanters brede Blade ligge Gift-slangerne ofte sammenrullede.

Efter et fem Timers Ridt naaede vi et lille buddhaistisk Tempel, hvor vi stoppede. Trætte og med værkende Lemmer forlode vi vort ophøjede Stade paa Elefantens Ryg og strakte os paa »Salarens« Bambusgulv. Her bragte Kokken os vor Frokost, og den smagte os, sultne og tørstige som vi vare.

Ganske underligt at sidde dér midt i en Urskov paa Malacca i et hedensk Tempel og spise sig mæt i engelske Kiks med dansk Smør, Nordsøhummer, benløse Sild fra Marstrand, Aalborg Snaps og Flensborg Export-Beer. Tilslut røg vi en hollandsk Cigar med Havanna Etikette. Jorden er kun lille nutildags.

Paa Tilbagevejen hændte intet mærkeligt, naar jeg undtager, at en af vore Elefanter løb løbsk. Nogle af disse Dyr ere vænnede til at staa for Skud, andre kunne ikke taale at høre dem. Driveren havde forsikret os, at alle vore Elefanter vare opdragne til Jagtbrug, og da vi lige udenfor Copah saa en Flok grønne Duer komme mod os, kunde hverken Narisoon eller jeg modstaa Lysten til at gjøre et Skud. Vi gav Duerne en Salve og tre faldt, men samtidig horte vi en mægtig Larm bag os. En af de bageste Elefanter var bleven sky og foer afsted, trompetende med Snabelen højt i Vejret. De ulykkelige Fyre paa Ryggen af det forskrækkede Dyr tabte Geværer, Huer og Patrontasker, og en af dem faldt af og trillede henad Jorden. Det lykkedes heldigvis Driveren at standse Elefanten temmelig hurtigt og komme tilbage. Alt viste sig at være ubeskadiget, kun Græsrytteren havde faaet nogle slemme Skrammer og et stort Hul i Hovedet.

Short samt Halvdelen af Styrken sendte jeg tilbage til »Jong Jot«, efter at Minearbejderne havde forladt Copah. Selv blev jeg der endnu nogen Tid sammen med Narisoon for at jage lidt og samle Orchidéer. Det var især Vildsvinejagt, vi morede os med. I de tætte Skove omkring Copah vrimler det med Vildsvin; de holde sammen i Flokke, bane lange Stier gennem det tykkeste Jungleskrat ned til Sumpe og Floder. Blive de forstyrrede og forfulgte, redde de sig gerne op i Bjærgene. Klapjagt er den eneste Maade at komme Vildsvinene tillivs paa. Malayerne ere udmærkede til dette Brug, de ere smidige og haardhudede og forstaa at bruge Khrisen saa kraftigt, at de kunne passere igjennem det tykkeste Krat. Vi havde nok af dem, for Vicegouvernøren havde efterhaanden faaet henved fem hundrede Malayerne hentede ind fra Landet til Beskyttelse af sin dyrebare Person.

Narisoon, gamle de Jong og jeg stillede os i Almindelighed ovenover en Kløft eller Dal, hvor vi antog, at Svinenes Retraitelinie laa, og her ventede vi saa i det tætte Krat og med et halvt hundrede Alens Mellemrum paa Dyrene.

Malayerne trak i Linie uden om Kløfterne og trængte frem mod det Sted, hvor vi havde posteret os. Klapperne raabte og larmede; af og til raslede det i Jungelen, der var saa tæt, at vi umuligt kunde se hverandre, og en Flok Vildsvin styrtede forbi — jeg kunde akkurat skimte Flokken som en mørk Stribe, der pilsnart passerede mig. Endelig falder der Skud, tre fire store Svin passere saa tæt, at jeg kunde sparke dem, og jeg knalder løs. Selv med en Winchester Magasinriffel kan man sjældent gøre mere end et Skud, da Skoven er for tæt og Dyrene for hurtige, det er altid »snap-shot«; men træffer man ikke den ene Gang, har man bedre Lykke næste, og det vrimler af Vildsvin. En

Gang var Narisoon saa heldig at faa Skud paa en smuk, stor Hjort.

Hvad der giver Jagten særlig Interesse er, at Vildsvinene selv om de næsten altid flygte for Mennesket, dog kunne være ret farlige. De gamle Orner ere bevæbnede med Stødtænder, lange og skarpe som Dolke, og de styrte vildt afsted, altid ligeud og uden at bryde sig om Forhindringer. Staar Jægeren i deres Vej, risikerer han at faa Maven sprættet op. Helst bør man søge Dækning bag et større Træ, hvis Stamme tvinger Flokken til at dele sig.

En Dag var jeg saa heldig at skyde sex store Svin, Malayerne spise dem ikke, men Kineserne og Siameserne lade sig dem smage godt.

Ikke sjældent forville Bøfler sig ind i de store Sumpe og Skove, hvor de hurtig blive »vilde«. De ere da yderst farlige for Europæerne. Synet og rimeligvis ogsaa Lugten af en hvid Mand er tilstrækkelig til at gjøre selv den tammeste Bøffel gnaven. Den stikker Snuden tilvejs, saa de mægtige Horn ligge horizontalt ud over Ryggen; den snuser og stamper i Vrede. Den vilde Bøffel angriber uden Betænkning enhver hvid Mand, den møder paa sin Vej, og mange ere Historierne om Europæernes vidunderlige Frelse fra Bøffelangreb.

Jeg selv blev engang udenfor Puket angrebet af en Bøffel og var nær kommet galt afsted. Jeg gik eller rettere vadede gennem Rismarkerne for at skyde Bekkasiner, da jeg stødte paa en enlig Bøffel, der laa i et Mudderhul og badede. Jeg gik videre, men opdagede snart, at Dyret fulgte efter mig. Jeg har ligesaa megen Respekt for Bøfler i Siam som for løsgaaende Tyre i Danmark og forsøgte derfor at naa min Baad, der laa en fire à fem Hundrede Alen borte ved Strandbredden. Jeg halede af, alt hvad jeg kunde, saa Vandet, der stod over Rismarkerne, sprøjtede mig om Ørene, men Bøffelen

satte i Galop og var hurtigere end jeg. Det blev mig snart klart, at dens spidse Horn vilde naa mig, inden jeg kunde naa min Baad. Intet Valg stod mig da aabent; jeg gjorde omkring og knaldede de to Skud Sneppehagl af i Hovedet paa Bæstet, hvorpaa jeg atter smurte Haser og puttede to friske Patroner i min Bøsse. Men Bøffelen havde faaet nok. Da jeg vel var i Sikkerhed, saa jeg den galoppere omkring i en Cirkel og brøle som en afsindig.

Et Par Dage efter mødte Ejermændene hos mig med en Anmodning om at faa Dyret betalt. Han sagde, at jeg havde drillet hans Bøffel og bagefter skudt begge Øjnene ud paa den. Jeg smed den uforskammede Fyr ud; man har da Lov til at forsvare sit Liv mod en siamesisk Bøffel.

*

*

*

Efter et ti Dages Ophold i Copah sejlede jeg bort og vendte tilbage til Puket, hvor jeg fandt alt i Ro og Orden. Hele Øen over havde Kulierne gjenoptaget Arbejdet i Minerne, og Gouvernøren kunde atter et Aar se Fremtiden roligt imøde.

Jeg byggede mig et Hus nedenfor Kasernen ved Hjælp af Soldaterne og Matroserne samt nogle Straffefanger med Lænker om Benene. Materiale fik jeg af Regeringen og i Løbet af tre Uger var Huset fix og færdigt, ganske stort og rummeligt, med fire gode Værelser og en Veranda helt rundt, desuden Baderum og Kogehus.

Jeg var selv Arkitekt, og Arbejdet var ikke vanskeligt. Dels var Husets Materiale af letteste Art, dels er enhver Siameser vant til at bygge den Slags Boliger. Man stikker Grundplanen af paa Jorden, rammer Pæle ned paa passende Steder. Fem Fod over Jorden lægges Tværplanker, og over

det Gulvet. Vægge, Skillerum og Tag bygges af »Attap«, en Art flettede Palmeblade; Bambusmaatter træde istedetfor Vægge; fire Trædøre, Vinduer og en Trappe fuldende Huset.

En saadan Bolig bygges for nogle faa Hundrede Dollars og kan vare flere Aar.

I denne Bambusvilla boede jeg, min Kone og min lille Datter et Par Maaneder, indtil vi rejste til Bangkok, og vi førte en højst idyllisk Tilværelse der. En kinesisk Tjener og en malayisk Barnepige holdt Huset i Orden, medens Kineserkokken regerede i Køkkenet og hver Morgen travede til Byens Marked med et Par store Kurve for at gjøre Indkjøb til Dagens Forbrug. I Troperne kan Madvarerne ikke holde sig ud over en enkelt Dag, og Is haves ikke paa Tonga.

Ved Solopgang var alle paa Benene. Min Gig fra »Jong Jot« med fire flinke Siamesere laa klar udenfor Huset. Vi sejlede gjerne ud til den nærmeste Ø, hvor vi badede fra den hvide bløde Strandbred i Skyggen af de høje Klipper. Efter Badet lagde vi fra Land med Baaden og medede. Fisk var der altid nok af, og paa en halv Time kunde vi hale et Par Snese lækre Saltvandsfisk op i Baaden.

Ved Lavvande roede vi hen til Klipperne og skrabede os en Kurv fuld af dejlige friske Østers; smaa var de, men de smagte fortræffeligt.

Ofte satte jeg Sejl paa Baaden og strøg ud og ind ad de mange smaa Kanaler og Havarme, hvor Ænder, Søver og Ryler i store Flokke laa mellem Græs og Siv og lod mig komme langt indenfor Bøsseskuds Afstand. Mangt et Maaltid Vildt har jeg bragt hjem fra disse Sejlture, til Afvexling fra den sædvanlige Kyllinge- eller Andesteg.

Rundt om Huset lod jeg plante smaa Kokustræer, og hele Verandah'en rundt hang dejlige Orchidéer, som jeg havde samlet i Copah og Trang.

En sorgløs og tilfreds Periode af mit Liv levede jeg i det beskedne lille Bambushus paa Tonga.

*

*

*

Som jeg før har omtalt, er Hovederhvervet paa Tonga Tinminerne, og Regeringen i Bangkok har fra tre til fire hundrede tusinde Dollars aarlig Indtægt af Øen, idet Minejerne betale en vis Afgift pr. »Slap« — en Tinklump paa omtrent hundrede Pund. Det er udelukkende Kinesere, der bearbejde Minerne og altid ved Hjælp af Kulier.

Tinminerne findes oftest i udtørrede Vandløb og strække sig gjerne fra en Bjergskraaning eller Høj ud ad det flade Land til. Der er neppe Tvivl om, at den store Beholdning af Metallet findes inde i Bjergets Side og derfra er bleven vasket ud af Vandstrømme, der i langsommelige Tider have flydt ned ad Bjerget. Jo længere ned ad Minerne bearbejdes, det vil sige jo længere man fjerner sig fra Bjerget eller Højen, jo sparsommere bliver ogsaa Udbyttet. Men det er naturligvis lettere at arbejde i løs Sand eller Jord end inde i et Bjerg, og saalænge der findes Tinminer i det flade Land, ville de blive foretrukne for de rigere, men vanskelige Bjergminer.

Tongas Jordbund er gul og graa — let Jord og Sand — og som brede mørke Aarer strække Minerne sig gjennem Landet; jo mørkere Farven er, jo mere righoldig er Aaren, Tinstøv og Jord er blandet sammen og ligner Sand selv, saa finkornet er det.

Fremgangsmaaden ved Udvinning af Tin fra disse Miner er paa Tonga, som overalt paa Malacca, saare simpel og primitiv. Sandet fyldes i flade Kar, der rystes godt. Det tunge Tin søger Bunden, det lette Sand eller Jord bliver ovenpaa. Med Vand skylles Sandet ud af Karrene, og Tinnet er nu tilbage,

om end i temmelig uren Skikkelse. I store Digler smeltes Metallet og støbes i saakaldte »Slaps«. Den Tin, der saaledes udvindes, er altfor uren til at kunne anvendes direkte. Den maa omsmeltes og renses, inden den kan exporteres til Europa.

Mange Penge tjenes og mange tabes ved Minespekulationer. Minerne kunne være enorm rige, men ofte ere de ikke en Cent værd. Der er store Omkostninger forbundne med Arbejdet. Først maa Landet, hvor Minerne findes, kjøbes, Huse og Skure til Arbejderne bygges, Kulier forskrives; Pumpeværker, der arbejde Dag og Nat, holde Minen tør, ellers vil Grundvandet hurtigt opfylde alle Hullerne og ødelægge Arbejdet. Ofte maa Dæmninger bygges for at forhindre Havet fra i Springtider at overskylle hele Terrainen.

Tæt ved mit Hus laa en af de største Tinminer i Tonga; den tilhorte en Kineser, og han beskjæftigede den Gang 1400 Kulier. Da Minegravene naaede ud til det salte Vand, byggedes en kolossal Mole udenom hele Minen, og Arbejdet fortsattes langt ud i Havet.

*

*

*

Jeg foretog nogle Udflugter til mine Garnisoner i Stoël og Trang.

Stoël var fordum en uafhængig malayisk Stat, men er nu forlængst inddraget under Kongen af Siams Protektorat. Rajah'en er kun af Navn Hersker i sit lille Rige, det regeres i Virkeligheden temmelig despotisk af Gouvernøren paa Tonga, der repræsenterer Regeringen i Bangkok. Andre Vasaller paa Malacca ere ikke saa afhængige som f. Ex. Sultanen af *Queddah* og Rajah'en af *Renong*, men dette har dels sin Grund i disse Smaasouveræners personlige store

Rigdom, dels i Englands overvældende Indflydelse paa Halvøen. De malayiske Fyrster vide saare vel, at de kun behøve at strække Haanden ud og bede om Englands Beskyttelse for at blive modtagne og indlemmede i den lange Liste af kronede Hoveder, som det mægtige Storbritannien yder sin Protektion; men de gjøre det sikkert grumme nødigt. Siams Regering er ikke vanskelig at komme tilrette med; Afgiften

Betelplantage.

bestaar kun i en Guldblomst aarlig og i nogle Gaver til de ledende Mænd i Bangkok. Men Englænderne frygte og hade de; Religions- og Racehadet mod Europæerne i Østen er ikke mindre nu, end det var i det store engelsk-ostindiske Kompagnis Dage.

Stoël hedder Rajah'ens Residensby, ti engelske Mile inde i Landet. En Flod af samme Navn som Byen fører

dertil, og udenfor Munden er Vandet saa lavt, at Skibe maa ankre i sex à syv engelske Miles Afstand fra Land. Det var altsaa en alvorlig Rotur, jeg havde for mig, for jeg naaede op til Byen. Her er bjergrigt og smukt, Landet er godt opdyrket, og jeg saa talrige Bøfler — altid et Bevis

Nydannet Vej gennem en Plantage.

paa Beboernes Velstand. Rajah'en er en forholdsvis fattig Mand, men han tog vel imod mig og beværtede mig paa det bedste. Selv kunde han ikke deltage i Maaltiderne, da det strider imod Malayernes religiøse Skikke at sidde tilbords med Vantro.

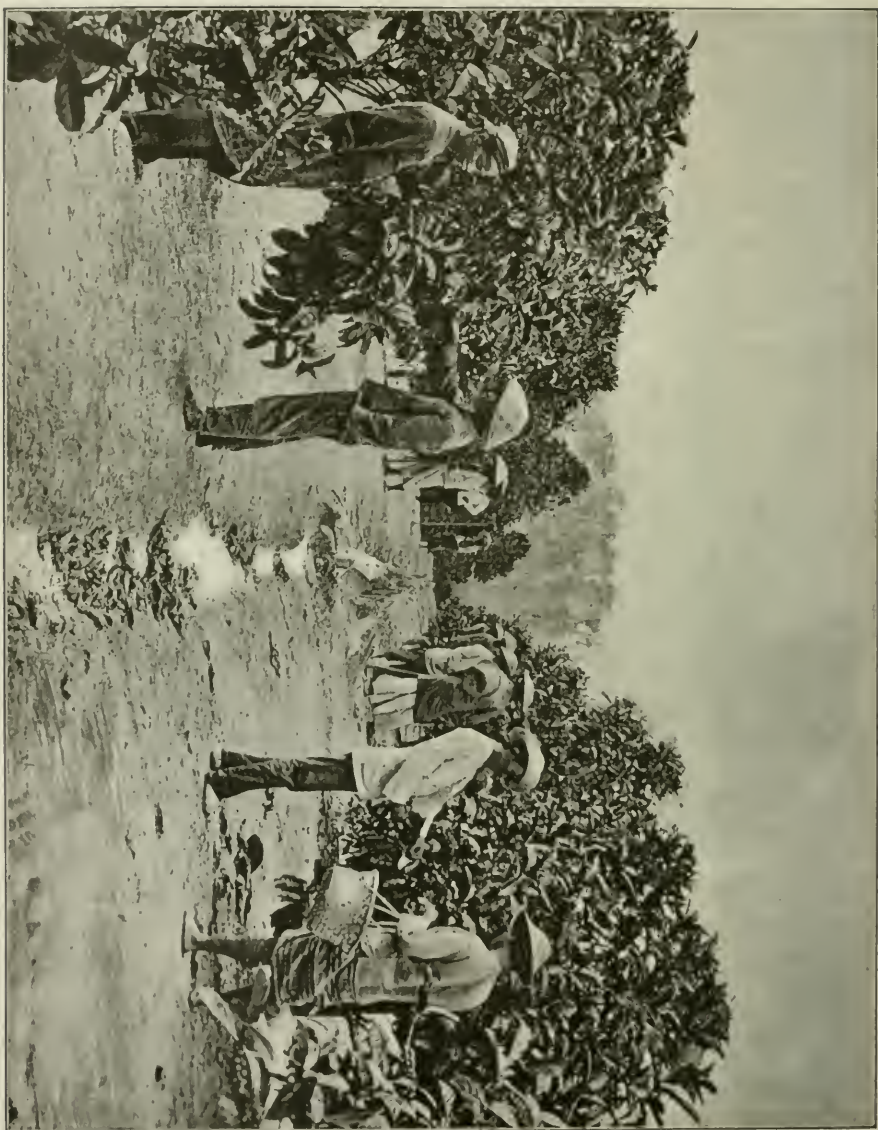
Rajah'en af Stoël var en spinkel og sygelig udseende Mand omkring de fyrre. Hans hele Liv var hengledet i Haremet med Spil, Opiumsrygning og Vindrikning. I en Mands kraftigste Alder lignede han en svag Olding, rystende paa alle Lemmer, som om han havde Feber.

Hans Land er rigt paa Mineralier; Tin, Jern og Kul ere fundne flere Steder; Jorden er frugtbar og udmærket egnet til Peberdyrkning. Men Rajah'en bryder sig ikke om andet end at drikke Gin og ryge Opium. Han lader Kinesere indkræve Skatterne og dyrke Jorden, som de selv ville, mod en aarlig Afgift.

Paa en Udflugt, som jeg foretog om Eftermiddagen, saa jeg nogle udstrakte Peberplantager lige udenfor Byen. Peber har i sin Tid gjort mange Plantere rige; det stod for otte-ti Aar siden højt i Pris, men Følgen deraf var Overproduktion, og i de senere Aar har Peberkulturen ruineret talrige Plantageejere i Østen.

Paa Sumatra og Borneo, paa Malacca og i Siam bedækkede for faa Aar siden Peberplantagerne Akre i Hundredetusindvis, men Ejerne gik fallit, Dyrkningen af Jorden opgaves, og Junglen kvalte Pebertræerne.

Halvejs mellem Stoël og Tonga ligger en smuk Ø *Telibon*. Som en Kile skjærer den sig ind, hvor Landet danner en Bugt, og inderst inde i Bugten flyde to store Floder ud i det salte Vand, nemlig *Trang* og *Plien* — den første løber mod Syd, den sidste mod Vest. Ved Højvande kunne Skibe med ti Fods Dybgaaende flyde over Barren, og ere de først paa den anden Side denne Forhindring, er Floden navigabel, i en Strækning af femten Mil. Begge Floderne flyde gennem meget frugtbare Egne og i Bjerg-

Kaffieplantage.

kjæden, hvor de have deres Udspring, findes alle Slags Mineralier og Kul.

Den tidligere Rajah flyttede Byen Trang syv engelske Mile ned ad Floden af samme Navn til dens nuværende Plads, tretten Mil fra Munden. Dette gav Provinsens Handel og Agerbrug et stort Opsving.

Da jeg havde stationeret fem og tredive Soldater i Trang, maatte jeg af og til foretage Inspektionsrejser dertil. Stedet er overordentlig malerisk, idet Floden er bred og danner utallige Øer. Byen og det omgivende lave Land indesluttet næsten overalt af Bjerge, hvis Sider ere bevoxede med uhyre Skove. Der findes Rismarker og store Kaffeplantager rundt om i denne Provins. Kaffen skal endog være af meget god Kvalitet.

Paa Malacca ere mange Plantager i de senere Aar blevne anlagte, og Flertallet betaler sig godt. Det gjælder naturligvis om at faa Land, der særlig er egnet til Kultivering af Kaffe, men det er ikke vanskeligt paa Halvøen. Det værste Stykke Arbejde er at rydde Skovene bort for at gjøre Plads til Plantningen, og dette Arbejde udføres i Almindelighed af kinesiske eller malayiske »Contractors« mod en vis Betaling pr. Acre (paa Ceylon £ 2 og paa Malacca £ 1 à 1½). Træerne fældes og brændes, Stubbene ryddes bort, Jorden pløjes og Grøfter graves til at lede det overflødige Regnvand bort. Samtidig anlægges Veje, »Bungalows« bygges til Europæerne og Hytter til Arbejderne. Derpaa rejses de forskellige Bygninger, der ere nødvendige til Rensning, Udvaskning, Tørring og Sortering af Bønnerne.

En Plantage paa tre hundrede Acres — altsaa af temmelig almindelig Størrelse, kan anlægges med de nødvendige Bygninger og drives i de første tre Aar — til første Høst — for £ 4000, to og halvfjerdssindstyve tusinde Kroner. I fem

paafølgende gode Aar skulde en saadan Plantage kunne give en Nettoindtægt af ca. tre hundrede tusinde Kroner. Men naturligvis er Udbyttet kun i sjældne Tilfælde saa stort. Fald i Priserne, for megen eller for ringe Regnmængde og ødelæggende Insekter ere de hyppigst indtrædende Aarsager til Tab for Kaffedyrkerne.

Malayerne ere ikke daarlige Kaffedyrkere, og paa Malacca ere de adskilligt billigere end de importerede Kulier.

TRETTENDE KAPITEL.

Penang. — Kinesere. — Politi og Tyve. — Perlemuslinger og Svalereder.
— Pulo Rajah. — Afrejse til Bangkok.

»Jong Jot« var et gammelt Skib, Agterstævnen havde længe været skrøbelig, og i Slutningen af Marts Maaned var det blevet rent galt fat med den. Rorstævnen var ædt halvt op af hvide Myrer, og da den slemme Aarstid med Sydvest Monsun og høj Sø nærmede sig, besluttede jeg at tage til Penang for at faa Skibet repareret og i Dokken stivet lidt af med Jernknær.

Pulo-Penang er en engelsk Ø, den hører tilligemed Provinsen *Wellesley*, *Malacca* og *Singapore* under det saakaldte »Strait-Settlements«, en særlig Del af Englands koloniale Bestyrelse. Øen Penang, (Navnet er malayisk og betyder Betelnød) hørte oprindelig under Sultanatet *Quedda*. I den sidste Halvdel af det attende Aarhundrede giftede den engelske Kapitain *Leight* sig med Datteren af den daværende Sultan af *Quedda Abdallah* og fik som Medgift blandt andet Øen Penang. I Aar 1786 købte det ostindiske Kompagni denne Ø af *Leight*, der iøvrigt blev dens første engelske Gouvernør.

Senere har Pulo-Penang, eller som den ogsaa kaldes »Prince-of-Wales Island«, udviklet sig til at blive en af de vigtigste Handelspladser i Bagindien. I militær Henseende spiller den en Rolle ved at beherske den nordlige Del af Malacca-Strædet. Den har en ganske god Fæstning. Forøvrigt er Penang frugtbar, har en udmærket Havn og Dok og driver en udstrakt Handel.

Den første April kom jeg til denne By og bragte »Jong Jot« til Dokken, hvor den blev repareret. Penang er smukt anlagt med brede Veje, flotte Bygninger, offentlige Anlæg og en engelsk Kirke. Den har sit Forretnings- og Villa-kvarter; langs Strandkanten findes Hotellerne og de rigeste Indvaaneres Villaer; ved Havnen ligger Forretningsgaden »Beech-Street« med Banker, Stores, Dampskibskontorer og Shipchandlers.

Bag Byen strækker sig en Række Bjerge mod Syd og Vest; ved Foden af Bjergskraningen ligger Penangs botaniske Havn. Den er nok et Besøg værdt. Anlægget selv er smagfuldt og Haven vel forsynet med sjældne tropiske Træer og Blomster, men the great attraction er et Vandfald, der fra Bjergets Top brusende styrter ned i Havens Baggrund, hvor Vandet efter sin viltre Fart samles i store murede Bassin'er og ledes gennem Rørledninger til Penang, her fordeles det over hele Byen til Drikkevand.

Talrige Aber holde til i Haven paa de Steder, hvor Træerne bære moden Frugt. Der lader til at være godt Sammenhold og Kammeratskab i Abernes Samfund. Det er flere Gange hændt, at kaade Personer, der have moret sig med at kaste Sten efter Dyrene eller paa anden Maade drillet dem, ere blevne angrebne af den hele Abeflok og med Nød og neppe ere slupne levende ud af Haven.

De rigeste Folk i Penang og Singapore ere Kinesere; de eje de smukkeste Huse, de bedste Heste og Vogne samt de mest indbringende Forretninger. Europæerne konkurrere indbyrdes og ere uden Sammenhold, hvorimod Kineserne altid optræde samlede. De have i Virkeligheden Magten i de engelske Kolonier. Franskmændene og især Hollænderne

Haveanlæg i Penang.

holde derimod deres kinesiske Undersaatter nede, behandle dem yderst strængt og tillade dem aldrig at stille sig i Niveau med Europæerne.

Den engelske Kolonialregering følger et andet Princip — Frihed for alle i Handel og Vandel og Lighed overfor Loven. Princippet er smukt nok, men det turde i Længden være farligt. Den sidst afgaaede Gouvernør i Strait Settlements

Sir Cecil Smith var efter de flestes Mening altfor svag overfor »Piskene«, og disse vare ikke sene til at benytte sig deraf. De dominerede i Byerne, trodsede Lovene, hvis disse ikke behagede dem og gjorde sig faktisk til Herrer over Penang og Singapore.

Et Exempel vil belyse Regeringens mærkelige Eftergivenhed overfor Kineserne. De fleste af Husene i Østen have Halvtag, der strækker sig et Stykke ud over Gaden, saaledes at Fortouget i Almindelighed ligger i Skygge. Nu plejede de Handlende i Singapore at stille deres Varer til Skue paa Gaden udenfor Butikkerne, for saaledes paa en bekvem og billig Maade at udvide deres Butikslokaler. Da dette tog Overhaand, udstedte Gouvernøren et Forbud mod denne Uskik. Fem og tyve Dollars Bøde var Straffen for Overtrædelse af Forbudet. De europæiske Handlende ryddede strax Pladsen udenfor deres Butikker, men Kineserne vilde ikke lystre; de idømtes Bøder, men nægtede at betale dem. Og da Gouvernøren for Alvor vilde tvinge sin Lov igjennem, satte Kineserne sig paa Bagbenene, og det med en Hurtighed og et Sammenhold, som vakte almindelig Forbauselse, og som gav de engelske Filantroper noget at spekulere over.

Paa samme Dag standsede Kineserne Arbejdet over hele Singapore. Kulierne nægtede at losse Damperne; i Dokken og paa Værftet stod alt stille; alle Byens kinesiske Forretninger, fra den største til den mindste, lukkedes. Europæerne bleve forskrækkede og saa maaske nu for første Gang, i hvilken Grad de vare afhængige af Kineserne. Der var ingen Mad at opdrive, da alle Slagtere, Bagere og Frugthandlere havde lukket. Ritschaw-Kulierne nægtede at kjøre for de Hvide; i Klubber og Hoteller kunde ingen Spise eller Drikkevarer faaes, da alle Opvarterne og Kokkene vare Kinesere.

Da denne Stilstandsperiode havde været nogle Dage, begyndte Kulierne at skeje ud. De drev i store Skarer omkring i Gaderne, væltede og sønderloge enhver Vogn, hvori der sad Europæere, Vinduerne knustes, Dokken angrebes og var paa et hængende Haar ved at blive brændt.

Medens alt dette foregik i Byen, laa Rheden fuld af Orlogsmænd, og bagved Byen, i Fortet, vare omtrent femtenhundrede engelske Soldater garnisonerede. Det havde været Regeringen en let Sag at prygle Kineserne dygtigt af og tvinge dem til at gjenoptage Arbejdet; men ikke en Soldat viste sig, ikke en Matros blev sendt i Land.

Da maatte Byens værdige Kommunalraad gjøre det ydmygende Skridt at bede om godt Vejr hos Kineserne, og disse vare saa naadige at lytte til Raadets Bønner. Den forhadte Lov maatte dog forinden annulleres, og først derefter gjenoptog Kulierne Arbejdet paa Skibene i Havnen, Butikkerne aabnedes for Europæerne — men Fortougene ere stadig at betragte som en Forlængelse af Butikkerne bagved, og Europæerne maa smukt spadserere ude paa den støvede solhede Gade mellem Vogne, Ritschaws og Lastdragere.

Mere kompetente Dommere end jeg have talt for og imod den engelske Kolonialpolitik; det kan være, at hvad der for den Uindviende tager sig ud som frygtagtig Eftergivenhed, i Virkeligheden er god Politik, men efter min Mening bør Europæerne aldrig betragte Kineserne som deres Venner, men som de farligste Modstandere, de endnu have haft at gjøre med. Paa Arbejdsmarkedet har den gule Race allerede overvundet alle andre, hvor Konkurrencen har været lige; i Handelsverdenen er det samme Tilfældet. I Politiken staar Kina som en frygtelig Magt, der nu kun venter paa sin Cæsar, Peter den store eller Napoleon, for at lægge hele Asien — og maaske Europa med — under sit Herredømme.

Overfor saadanne Undersaatter som Kinesere turde Eftergivenhed være saare farlig; det himmelske Riges Sonner betragte den neppe som et Tegn paa Styrke.

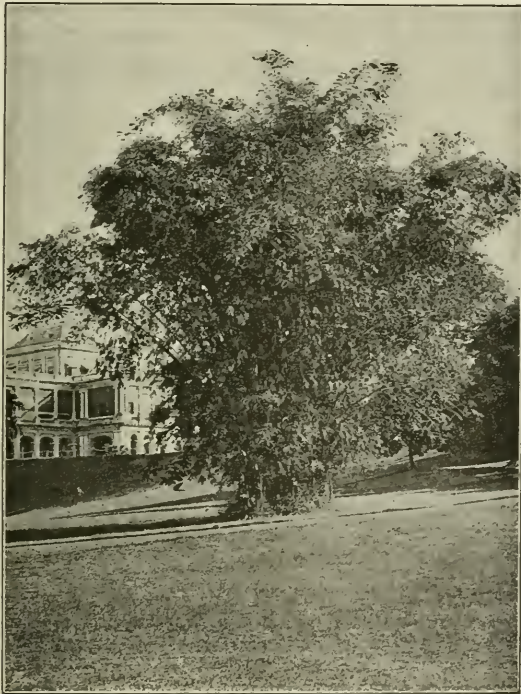
Det vil være af Interesse at se, hvorledes den siamesiske Regering i sin Tid behandlede Kineserne i Bangkok, da disse gjorde sig udtilbens. I Siam hersker der en nogen anden Opfattelse af, hvorledes oprørske Kulier skulle behandles end i de engelske Kolonier.

Det er vist nu fire Aar siden, at der i Omegnen af det kinesiske Nytaar udbrod Uroligheder blandt den kinesiske Befolkning i Bangkok. Det var intet Oprør mod den siamesiske Regering, men kun Klammeri mellem Kineserne indbyrdes, og det udartede til almindeligt Slagsmaal. Huse og Døre barrikaderedes, og Kineserne skød paa hverandre tværs over Gaderne fra Forskansningerne. Der var almindelig Bestyrtelse i Sampeng i den Anledning; adskillige Kinesere bleve dræbte, Huse nedbrændte osv. Da dette havde staaet paa et Par Dage, mente Regeringen, at nu kunde det være paa Tide at sætte en Stopper for videre Vrøvl, og Kineserne fik Ordre til at holde inde med Skydningen. Men den Befaling brøde de sig fejl om. Saa behandlede Siameserne dem som Oprørere og standsede Urolighederne med Magt.

To determinerede danske Officerer, Major Schau i Hæren og Kommandør Richelieu i Flaaden paatog sig at bringe Orden tilveje i Byen. Medens den første med sine Soldater marscherede ned ad Byens lange Hovedgade, landsatte den anden sine Matroser ved Sampeng, og fra Land- og Søsiden omringedes Kineserkvarteret.

Piskene tænkte ikke paa at gjøre Modstand, og Siameserne, der nok kunne lade sig intimidere af europæiske Soldater,

men aldrig af Kinesere, faldt som Løver over Befolkningen i Sampeng. De stormede Barrikaderne, sprængte Dorene, kravlede op paa Tagene og lode sig falde ned i Husene. Enhver Kineser, der gjorde Modstand, blev dræbt, mange sprang i Kanalerne og bleve skudte i Vandet. Resten blev

Bambusgruppe.

arresteret. Siameserne bandt Kineserne sammen ved Piskene i Bundter paa femten à tyve Stykker; flere Tusinde Uro-stiftere dreves som Fanger paa denne Maade op i Byens nordre Ende og indsluttedes i Kaserner og Watter. Næste Morgen var Byen rolig, nogle af Arrestanterne bleve

halshuggede, andre fik Tamp og løslodes. Siden den Tid have Kineserne holdt sig rolige i Bangkok.

Baade Major Schau og Kommandør Richelien bleve belønnede for deres energiske og hurtige Optræden.

De kinesiske Tyve overgaa sikkert alle andre i Behændighed og navnlig i Frækhed. Lommetyverier ere det rene Barneværk for dem, og en første Klasses Tyv nedlader sig sjældent til saadant Pillearbejde. Nej, indmurede Jernpenge-skabe, store Kvægbesætninger, og hele Indholdet af Butiks-lokaler, det er noget der forslaar, og det er, i det mindste i Singapore og Penang, de kinesiske Tyves Specialitet.

I én Maaned blev i Singapore nogle og tyve Jernpenge-skabe stjaalne. De bleve ikke opbrudte, men bragte ud af Husene og Kontorerne. Det viste sig, at Tyvene ofte havde maattet anvende svære Bomme, Tallier og Reb for at løfte de tunge Jernskabe ud af Vinduerne og fire dem ned paa Gaden, hvor Boffelkarrer ventede for at transportere dem bort. Og saa stille arbejdede disse Tyve, at Folk, der sov i de tilstødende Værelser, ikke engang vaagnede ved Støjen.

Kinesertyvenes Frækhed er utrolig.

Penangs vise Fædre sad en Dag forsamlede i Kommunal-raadslokalet. I den store Sal hængte et kostbart Uhr. Under Mødet gaar Døren op, tre Kinesere marschere ind med Stige og Værktøj og begynde at skrue Uhret løs. Raadets Formand, der naturligvis troede, at det var Uhrmagerens Folk, der skulde hente Uhret til Reparation, bad de tre Fyre skynde sig, da de forstyrrede Mødet ved deres Støj, hvortil Kineseren paa Toppen af Stigen roligt svarede, »at han skyndte sig alt, hvad han kunde«.

Uhret blev da ogsaa temmelig hurtig taget ned, omhyggeligt dækket til med et Klæde, hvorpaa de tre Fyre forsvandt med Uhr, Stige og Værktøj. Men Byens vise Fædre saa aldrig mere deres fine Uhr, thi de tre Uhrmager-svende vare slet og ret Tyve.

Det engelske og det indfødte Politi faar sjældent fat paa Indbrudstyvene, der altid »arbejde« nøgne og med hele Legemet indsmurt i Olie; Pisken som ellers altid er et godt Holdepunkt hos en Kineser, kan Politibetjenten ikke benytte sig af, da den overalt bliver besat med Synaale.

*

*

*

Malaccas Vestkyst er rig paa Perlemuslinger — mere korrekt vilde det være at sige Perlemodermuslinger, da de Perler, man finder i dem, kun have ringe Værd. Muslingerne ere store, ofte over en Fod lange og meget tykke. Perlemoder er dyrt, og det betaler sig godt at drive dette Muslingefiskeri.

Ved Copahflodens Munding har et kinesisk Kompagni fra Penang faaet Koncession paa at fiske Muslinger mod at betale en temmelig betydelig Afgift til den siamesiske Regering. Malayiske og javanesiske Dykkere anvendes hertil. De blive to til tre Minutter under Vandet og fylde Skallerne i Jerntraads Kurve, med hvilke de fire sig ned paa Bunden. Muslingerne ligge tæt sammen i »Lejer« eller »Beds«; ofte kan fra en saadan Bed fiskes over 100,000 Muslinger, og da et jævnt stort Exemplar er en Dollar værd, indses det let, at en heldig Fisker kan faa gode Procenter ud af sine Penge.

Nord for de siamesiske Besiddelser paa Vestkysten ligger den engelske Provins *Mergui*. Udenfor Kysten

danne talrige Øer et helt Archipelag. Her findes fuldt op af Perlemuslinger, og et stort engelsk Fiskeriselskab »Mergui Company« gjør udmærkede Forretninger. Selskabet har ladet bygge halvtresindstyve Smaaskonnerter og har en hel Hær af Dykkere og Søfolk. Kun den halve Aarstid kan der arbejdes, nemlig under Nordost Monsunen. Sydvest Monsunen sender hele det indiske Oceans Bølger ind paa Vestkysten. Brændingerne slynge Vandet op over Øerne i Archipelaget, og Fiskerbaadene maa søge Læ indenfor Flodmundingerne.

En god Indtægtskilde for den malayiske og kinesiske Fiskerbefolkning paa Malacca er de spiselige Svalereder, der findes i store Mængder paa Toppen af de stejle utilgængelige Klippeøer, som Farvandet er saa rigt paa. Svalerne, der have lang Erfaring for, hvor efterstræbte deres Reder ere, udsøge til Rugepladser de allerfarligste Klipperevner og Smaaspalter paa en lodret eller ludende Klippevæg. Men ere Fuglene snedige, saa ere Fiskerne modige og behændige — Rederne faa de som oftest fat paa.

Naar man sejler mellem Klippeøerne, hvis Sider ere blottede for Vegetation og se ud, som vare de sprængte ud af et stort Bjerg, har man Vanskelighed ved at forstaa, at noget Væsen uden Vinger kan naa op til Toppen af dem. Men roer man tæt ind til Klipperne, opdager man tynde Touge af Rattan — Spanskrør — eller Bambusstager, sammenbundne med Palmefibre; de naa op til Toppen, hvor de forsvinde. Hvorledes de ere fastgjorte, hvordan det er muligt at klatre trehundrede Fod opad et Spanskrørstoug, at overhovedet noget menneskeligt Væsen har Mod til at betro sit Legemets Vægt til saa usolide Apparater, er en

Gaade. Brister Touget, er det den sikre Død; thi mod de nøgne spidse Klippestykker ved Øens Fod knuses ubarmhjertigt det menneskelige Legeme, skulde Bestigningen mislykkes.

Jagten efter Svalereder er farlig og kræver mange Menneskeliv aarlig, men dyrt maa ogsaa Gourmand'en betale Udbyttet. Rederne ere hvide, halvt gjennemsigtige som Alabast og omtrent tre Tommer i Gjennemsnit. Jeg har oftere spist Svaleredesuppe — den er sødlig og tynd med smaa firkantede Stykker Rede svømmende deri, — men jeg har aldrig kunnet finde noget pikant eller velsmagende ved denne Ret.

Det var ved en kinesisk Bryllupsmiddag i Puket, at jeg første Gang nød spiselige Svalereder i Østen.

Kort Tid efter min Ankomst til Øen fejrede den rigeste Mineejers Søn sit Bryllup med den næstrigste Kinesers Datter. Det skulde være en extra stor og flot Middag, da den nemlig samtidig skulde være Forsoningsfest mellem de to Familier, der i en lang Aarrække havde staaet fjendtligt overfor hinanden i Anledning af nogle Processer om Minestrækninger.

Som en af Øens Honoratiores fik jeg tilsendt en Invitation paa ildrødt kinesisk Papir.

Jeg fulgtes sammen med Phya Dhip Kosa og hans Brødre til Brudgommens Hjem, hvor vi bleve modtagne med en gennemtrængende Fanfare af et stedligt Orchester, der trakteredede nogle kinesiske Musikinstrumenter af et saa mærkeligt Udseende, at man ikke faldt paa at undre sig over den infernalske Musik, der udgik fra dem.

Huset, hvor Bryllupsmiddagen skulde staa, var lille og ualmindeligt snavset. Paa Toppen af Trappen modtoges vi

af den rige Mineejer, en tykmavet godmodig Fyr, der trods sin Embonpoint udførte en Række forbausende hurtige Bøjninger med Overkroppen for derved at udtrykke sin Ærbødighed og Glæde over det fine Besøg. Ved hans Side stod Brudgommen selv, en sextenaarig Dreng, klædt i pragtfuld Silkedragt og med kostbare Diamantringe paa alle ti Fingre.

Selve Bryllupshøjtideligheden var til min store Ærgrelse allerede overstaaet; men Kineserne ynde ikke at lade Vantro være Vidne til deres religiøse Ceremonier; Bruden fik vi ikke engang at se. Kun Middagen var tilbage, og da hele Selskabet var samlet, bares den ind og serveredes paa en Mængde smaa Borde, der stode opstillede i tre Værelser.

Et noget større Bord end de andre stod midt i den første Stue, og omkring dette samledes »den finere Portion«, min Ringhed iberegnet.

Første Ret var den forømtalte Svaleredesuppe. Terrinen sattes midt paa Bordet, og hver fik en lille Kop og en kortskaftet Porcelainsske. Samtidig fore alle Skeerne ned i Terrinen, og vi øste op i vore Kopper, hvorfra vi indslubrede den fine Ret, som jeg for mit Vedkommende gjerne havde ombyttet med en Tallerken Ærter. — Efterhaanden som Kopperne tømtes, fyldte man dem fra den store Beholdning, hver med sin Ske — det var ikke appetitligt.

De to næste Retter vare Ragout'er af Høns og Ænder med Grøntsager. Drikkevarerne vare Cognac og The; istedetfor Brød fandtes Appelsinskiver og Vandmelonkjærner, hvilket sidste, for mig helt ukjendte, Fødemiddel lod til at være almindelig yndet. Her fik jeg for første Gang Lejlighed til at spise med Kinesernes Pinde »chopsticks«. De holdes med tre Fingre og ere ikke nemme at manvrere.

Megen Konversation lod det ikke til, at man satte Pris paa, enhver huggede i sig af Retterne med stor Iver; af og til løftede en eller anden sit Glas og brolede »Lima, Lima, Lima!« hvorpaa alle Glassene tømtes.

Fjerde Ret saa delikat ud: nogle lange hvide Skiver garnerede med Grønt; men ikke saa snart havde jeg faaet et Stykke i Munden, før jeg skyndsomst maatte forlade Lokalet og styrtede ned i Gaarden, hvor jeg kastede de tre første Retter op. Den delikat udseende Spise var Hajfinner, der sikkert vare halvraadne. Denne Episode afsluttede Middagen for mit Vedkommende, og jeg maatte overvære Resten af den som Tilskuer.

»Lima, Lima, Lima!« hørtes snart uafbrudt fra alle de mange Borde. Lystigheden indfandt sig, Tungebaandene sattes i Bevægelse, Tobaksrøg fyldte Værelserne — thi det stod enhver frit at ryge under alle Stadier af Maaltidet. Slutningen af Middagen var et helt Chaos. Kinesere og Siamesere drak med hinanden, der blev sunget og holdt Taler.

Efter Middagen ryddedes den største Stue for Spisebordene, og der blev sendt Bud til et nærliggende Thehus efter det derværende Kvindepersonale. En halv Snes kinesiske »Damer« mødte med Harper, Trommer, Bækkener og andre Instrumenter, og nu begyndte en musikalsk Aftenunderholdning, der hurtigt nødte mig til at fortrække.

Narisoon og jeg fulgtes ad hjem. Jeg udspurgte ham om kinesiske Bryllupsceremonier. Han vidste ingen rigtig Besked hermed. — Slutningen af Konversationen.

Jeg: Er der slet ingen Ceremonier, der minde Dem om engelske Bryllupper — saadan noget som at sende Stykker af Bryllupskagen omkring til gode Venner og Bekjendte?

Han: (efter en længere Grunden) Jo vist saa! Morgen
 efter Brylluppet skal Brudeparret sende deres Lagener
 omkring til den nærmeste Familie til Beskuelse.

Jeg: — — — —?!!!

*

*

*

Min ledige Tid ved Puket benyttede jeg til at foretage
 nogle Opmaalinger af Floderne Trang, Copah og Renongs
 Mundinger. Det har altid været mit Yndlingsarbejde at
 opmaale Kyster og Øer og kaartlægge dem, og her var
 fuldt op at gøre i den Retning.

Der ligger en lille Øgruppe Sonden for Tonga, helt
 ude i Havet, ved Navn »*Pulo Rajah*«. Den regnes alminde-
 ligvis for at høre til Siam, men den har altid været ubeboet,
 og Siameserne skulde vist have ondt ved at bevise deres
 Ejendomsret til Øerne, der saavidt jeg véd aldrig officielt
 ere blevne annekterede af den siamesiske Regering. I
 Penang gik der Rygter om, at Tyskland eller Rusland vilde
 bemægtige sig den omtalte Øgruppe, og dér oprette en
 Kulstation. Dette lod troværdigt nok, da der paa den
 største af Øerne findes en dyb Bugt *Gulnare Cove*, som
 aabner sig mod Nordvest og saaledes giver Læ mod begge
 Monsuner. Der er tillige god Ankerbund.

For at komme eventuelle Lysthavende i Forkjøbet og
 virke til Fordel for den Regering, jeg tjente under, besluttede
 jeg selv at annektere Pulo Rajah i Kongen af Siams Navn.

Jeg sejlede da en Morgen ud fra Puket Havn og styrede
 over mod Øerne, hvis høje Bjergtinder tonede i svag violet
 Taagefarve i Morgendisen. Henad elleve om Formiddagen
 naaede jeg den nordligste og største Ø i Gruppen og op-
 dagede dér Gulnare Cove. Jeg sendte Short ind med en

Jolle for at tage Lodskud i Bugten og fulgte selv efter med Jong Jot. Inde i den smalle Bugt var der lige Plads for Skibet til at svaje rundt med ti Favne Kjæde ude og to og en halv Favne Vand, god Sandbund.

Der var bedaarende smukt derinde. En stor grydeformet Dal strakte sig helt hen til Strandbredden, og ned mod denne sænkede sig Bjergets Sider terrasseformede; det var ret Idealet af en Plads til Anlæg af en Kaffe- og Kokusplantage. Hen paa Eftermiddagen gik jeg iland med fem og tyve Mand, lod rejse en Flagstang, højste det siamesiske Flag under Salut og erklærede Øen annekeret af den siamesiske Regering.

Men Flag og Bambus ere forgængelige, og jeg lod derfor male paa et glat Klippestykke, hvis Flade vender ud mod Indløbet til Gulnare Bugten, en stor hvid Elefant paa rød Grund, (det siamesiske Flag); nedenunder staar paa siamesisk: Pulo Rajah, Kongen af Siams Ø 1893. Fem af Skibets bedste Malere udførte Kunstværket i Zinkhvidt og Rødt, og da Elefanten er saa stor som en Ko, og Bogstaverne næsten en Alen høje, vil Klippemaleriet falde i Øjnene paa enhver, der sejler ind i »Gulnare Cove«. —

Jeg fik snart andet at bestille end at annekere Øer og opmaale Flodmundinger, thi allerede i Maj Maaned trak truende Uvejrsskyer sammen paa Østens politiske Himmel. Franskmændene havde et Par Maaneder tidligere paa den mest utvetydige Maade af Verden vist Lyst til at udvide deres bagindiske Koloniers Grænse paa Siams Bekostning, — de rykkede nu med annamitiske Tropper op langs Mekongs venstre Bred, havde leveret nogle mindre Skærmydsler med de dér boende Laosstammer, der stode under siamesisk Protektion, og besatte efterhaanden Øerne i Floden.

Om den fransk-siamesiske Konflikt skal jeg i næste Kapitel berette udførligere; her skal jeg kun bemærke, at det saa truende ud, at Aviserne vare fulde af allehaande Krigsrygter, og at jeg imødesaa en Krig mellem Frankrig og Siam som en rimelig Konsekvens af de begyndende Fjendtligheder.

Aldeles umuligt var det ikke, at Frankrig kunde tænke paa at besætte Tonga og gjøre Puket til en Flaadestation. Dels findes ingen fransk Plads paa hele det indiske Ocean, dels vilde det være et godt Træk mod Englændernes overvældende Indflydelse paa Malacca.

Jong Jots fire smaa Messingbasser og gamle armstrongske Forladekanon samt de faa Legetøjskanoner udenfor Kasernen kunde selvfølgelig ikke forsvare Puket Havn mod eventuelle Angreb fra franske Skibe; men fra Bangkok fik jeg Løfte om et Batteri Kruppske Feltkanoner, og det hjalp strax paa Situationen.

Jeg satte Soldaterne i Arbejde med at opkaste en Skanse paa en i Bugten udlobende Landtange og ledte efter et Sted ved Indsejlingen til Havnen, hvor en anden Forskansning passende kunde bygges. Da fandt jeg paa Nordost Siden af den østligste Ø Levninger af en gammel Sørøverfæstning — tykke Stenmure med Skydeskaar — helt skjult af Junglekrat. Jeg lod rydde en Vej op til Stedet, bringe Sten, Kalk, Ler og Værktøj over fra Puket og begyndte saa ved Hjælp af mine Matroser samt Straffefangerne at reparere det gamle Murværk og rydde alle Træerne omkring Stedet bort.

Men medens jeg stod midt i disse Arbejder, modtog jeg telegrafisk Ordre til strax at retournere til Bangkok, efterladende Skibet under Kapitain Webers Kommando.

Den 24de Maj sejlede jeg sidste Gang fra Puket ombord i Jong Jot, som Captain Weber skulde bringe tilbage. Min brave Næstkommanderende, Lieutenant Short havde meldt Forfald til denne Expedition, han laa nemlig i en Hytte i Land i et Anfald af Delirium.

FJORTENDE KAPITEL.

Lidt politisk Geografi. — Franske og engelske Kolonier. — M. de Lanessan.
— Frankrigs Fordring paa Mekongflodens venstre Bred. —

Bagindien, der nu i sine Hovedtræk bestaar af *Birma* mod Vest, *Siam* i Midten, *Tonkin*, *Annam*, *Kochin-Kina* og *Cambodia* mod Øst og Syd samt *Malacca-Halvøen*, maatte tidligere inddeles i langt flere Stater, der under et Utal af Konger og Smaafyrster bekrigede hverandre, saaledes at de enkelte Landes Grænser udvidedes eller indsnævredes, alt efter Krigslykkens Løner. Det var egentlig først efter Englændernes Erobring af Birma mod Vest og Fransk-mændenes Undertvingelse af Annam, Cambodia og Kochin-Kina mod Øst, at en vis Stabilitet indtraadte i Magtfordelingen i Bagindien.

I *Birma* havde Englænderne allerede i det ostindiske Kompagnis Dage stor Indflydelse, og denne har senere holdt sig vedlige. England mente at have et Slags Protektorat over Landet og saa kun ugjerne, at andre europæiske Magter søgte at faa Fodfæste dér.

Kong *Te Bauw*, der besteg den birmanske Trone i Aaret 1878, var en højst uregerlig Kavaller. Han lod det meste

af sin talrige Familie myrde og begik allehaande Grusomheder mod sine Undersaatter, som han iøvrigt plyndrede og udpinte efter bedste Evne. Han var fordrukken, udsvævende og ødsel; Englænderne hadede han af sit ganske Hjerter, og disse gjengjældte hans Følelser. Saavel i England som i Birma selv blev Kong Te Bauv anset for at være den modbydeligste Tyran i Østen, og da han en Dag lod flere Hundrede Fanger indebrænde for at spare Omkostningerne ved deres Underhold, blev det dog for galt, og talrige Adresser indsendtes til den engelske Regering med Bøn om at faa Birmas Konge afsat.

Det er slemt at være grusom, men det er dog værre at røre ved engelske Handelsinteresser. Og det var først, da Kongen af Birma begyndte at favorisere franske Handelsmænd paa engelske Firmaers Bekostning, at England for Alvor skred ind.

Kong Te Bauv overtraadte Traktaterne, forhaanede Kolonialregeringen og gav franske Kompagnier store Koncessioner. Da udrustede England endelig under General *Prendergast* en Styrke paa henved 10,000 Mand, som afgik til Birma. Et Ultimatum overrakte Kongen, og da han svarede derpaa med en Uforskammethed, besatte de engelske Tropper ufortøvet den kongelige Residens *Mandalay*. Kongen blev afsat og med sin Familie bragt til Madras, hvorpaa Vicekongen af Indien i Dronningen af Englands Navn indlemmede Birma som en ny Provins i det store indiske Kejserrige.

Kopierende Englændernes Færd i Birma gik Franskmandene frem i den østlige Del af Bagindien. Snart er det en Traktats Krænkelse, snart en indfødt Fyrstes Forhaanelse af en fransk Konsul, der giver Frankrig den fornødne Anledning til at skride ind og hævde »den nationale

Ære«. Resultatet af et ihærdigt Arbejde er Erobringen af Tonkin og Kochin-Kina samt Protektoratet over Annam og Cambodia.

Trods sin udsatte Stilling mellem Englands og Frankrigs Kolonier, sin store Frugtbarhed og Rigdom paa Mineralier og sin forholdsvis svage militaire Position havde Siam hidtil heldigt undgaaet Konflikter med de europæiske Naboer. En Grænseregulering var fornylig i al Fredelighed ført til Ende mellem Siam og britisk Birma, — Grænsereguleringen mod Øst skulde faa et mere krigersk Præg.

De to Arvefjender Frankrig og England have i Tidernes Løb udviklet sig i højst forskellige Retninger. Takket være sin gunstige isolerede Beliggenhed har England i en tohundredeaarig lang og temmelig fredelig Periode kunnet udvikle sig indadtil og udvide sig i kolonial Henseende i alle fem Verdensdele. De nuværende ypperlige Forhold i de engelske Kolonier ere Frugterne af lang Erfaring, der har kostet dyre Lærepenge i Guld og Blod. Direkte Indtægter har Landet ikke af sine Kolonier, men indirekte tilflyder der Moderlandet Rigdom, Magt og Prestige.

De engelske Kolonier regeres efter de mest liberale Principper: Frihandel og Lighed for alle med Hensyn til Love og Religion. Ingen Toldlove beskytte eller begunstige engelske Fabrikater og Produkter, ingen Bestemmelser forhindre fremmede Nationers Skibe i at konkurrere med Englændernes paa Fragtomraadet. Næsten overalt, hvor det engelske Flag vajer i Kolonierne, blomstrer Handel, Skibsfart og Industri, og selv om Englands koloniale Undersaatter ikke elske deres Herrer eller foretrække det fremmede Herredømme for fuld Frihed, erkjende de dog dette Regiments store Humanitet og forstaa at vurdere den forholdsvis

Frihed, der tillader dem at udvikle sig efter deres særlige nationale Ejendommeligheder og Existensbetingelser.

Frankrig har ganske manglet en lang og rolig Udviklingsperiode. Dette Land er naaet frem til sit nuværende Standpunkt gennem store Omvæltninger og stærke Svingninger mellem de mest forskellige Regeringsformer.

Frankrigs Stormagtstilling i Europa absorberer Landets Kraft og Borgernes Ydeevne, kun lidet kan ofres paa koloniale Udvidelser, og Franskmanden, der fremfor alt er Patriot, har kun liden Interesse for koloniale Spørgsmaal.

I Modsætning til Englænderne, der, betragtede sig som Verdensborgere, føle sig kaldede til at færdes hele Jorden over, og for hvem det næsten er en Pligt idetmindste i en Periode af deres Liv at føre deres »struggle for life« udenfor Gammelenglands Grænser, hade Fransk mændene i deres intensive Kjærlighed til Fædrelandet at expatriere sig. Saa længe der blot er den mindste Mulighed for en Franskmand til at fortjene det nødvendige til Livets Ophold i sit eget Land, tænker han ikke paa at drage bort.

En af de Ting, der bringer de franske Kolonier i Miskredit er da ogsaa, at den franske Befolkning dér i sine Hovedtræk bestaar af de uheldigste Elementer blandt Moderlandets Indvaanere — de gode Elementer blive hjemme. Derfor er det uretfærdigt at ville dømme Frankrig efter de Fransk mænd, der befolke Kolonierne, ligesaa lidt som man skal lede efter gode engelske Typer i de engelske Straffeanstalter.

Da Frankrig altsaa har manglet Tid og Lejlighed til, som England, at udvikle sig til en stor Kolonialmagt, og da Fransk mændene end ikke have synderlig Interesse for, hvad de nu engang have erhvervet sig udenfor Europa, er det ikke saa mærkeligt, at Forholdene i deres Kolonier ere mindre heldige.

Den franske Republiks Frihedsprinciper anvendes ikke i Kolonierne. Hovedprincippet her er aabenbart kun at favorisere Frankrigs Industri, Handel og Skibsfart paa andre Landes Bekostning. Den frie Konkurrence er bastet og bundet, Lighed for Loven eksisterer ikke, da den indvandrede franske Befolkning paa alle Omraader betragtes som staaende over Landets oprindelige Indbyggere.

Resultatet af Frankrigs Kolonialpolitik er tarveligt. Hverken direkte eller indirekte tilflyder der Moderlandet Fordele, der endog i en ringere Grad kunne veje op mod, hvad disse Kolonier har kostet Frankrig af Menneskeliv og Penge.

Napoleon den tredie havde store Planer for i Bagindien. Han har vistnok troet at kunne realisere Ludvig den fjortendes Drøm, Oprettelsen af et fransk-ostindisk Rige for derigjennem at kunne holde England Skak i Østen. Krigen 1870—71 stoppede Udførelsen af hans Planer, men han fik dog begyndt. I 1856 sendte den franske Kejser Ambassadører til *Siam* og *Birma*, hvor de bleve venligt modtagne. Annamitterne optog de franske Tilnærmelser mindre fredeligt — de skjød paa Diplomaterne og myrdede nogle Missionairer samt en spansk Biskop. Dette gav Anledning til, at Frankrig og Spanien i Aaret 1859 erobrede Saigon. Spanierne overlode deres Allierede Byttet, hvorved Franskmændene bleve Herre over det udstrakte *Mekongdelta*. Herfra trængte de mod Nord, og *Annam* faldt under fransk Protektorat. I 1866 foretoges flere Expeditioner over den kinesiske Grænse, og de idelige Rivninger med Kina fore sluttelig til det bekjendte Felttog, som endte med Tonkins Erobring.

1867 underskrevet en Traktat mellem Siam og Frankrig, ifølge hvilken det førstnævnte Land definitivt opgav sit nominelle Overherredømme over Cambodia imod, at Frankrig definitivt gav Afkald paa de to tidligere cambodianske Provinser *Angkor* og *Battambang*, der indlemmedes i Siam.

Udover dette fandt ingen Grænseregulering Sted, men det gjordes heller ikke nødvendigt, for efter en Krig, der netop drejede sig om Grænsespørgsmaalet mellem Siam og Annam, og som blev udkjæmpet for omtrent et Aarhundrede siden, bleve Annamiterne drevne over paa den anden Side af den lange Bjærgryg, der parallel med Annams Kystlinie strækker sig flere Hundrede Mile ned fra Tonkin mod Saigon.

Siden denne Krig har Annamiterne holdt sig paa Øst-siden, Laotianerne og Siameserne paa Vestsiden af Bjærgene.

Alle bagindiske Kaart, selv de franske, angive Grænsen mellem Siam og Annam som værende den omtalte Bjærgkjæde, og mange Mile Vest herfor løber Mekong Floden, som Frankrig i 1893 erklærer for at være den rigtige »videnskabelige« Grænse.

Efter Traktatens Afslutning 1867 mellem Frankrig og Siam syntes alle Stridsspørgsmaal at være bragt ud af Verden; Frankrig har siden haft nok at gjøre med at ordne Forholdene i sin nye Provins Tonkin, og Siam arbejdede under Kong Chulalongkorns Regering ufortrødent paa sin indre Udvikling.

1866 blev en videnskabelig Expedition udsendt fra Frankrig til Cochinchina for at undersøge og kaartlægge de franske Kolonier — et af Expeditionens Medlemmer og senere dens Chef var den bekjendte Lieutenant *Garnier* — og Resultatet foreligger i et omfangsrigt Værk betitlet »Voyage et exploration en Inde-Chine effectuée par une commission Française«. Paa de Kaart der følge med dette

interessante Værk er Siams Grænse mod Vest den lange, oftere omtalte, annamitiske Bjærgryg, medens Sydgrænsen er trukket betydeligt *Sønden for Stung Treng og Oen Kohne*.

Monsieur de Lanessan, tidligere Medlem af det franske Deputeretkammer og nuværende Gouvernør i »Indo-Kina«, har altid interesseret sig stærkt for fransk Kolonialpolitik og har stedse været en af de ivrigste Talsmænd for Frankrigs Udvidelse udenfor Europa. Han har i sin Tid (jeg tror i 1886) udgivet en Bog »l'Expansion Coloniale de la France«, der vakte nogen Opsigt.

Det er en bekjendt Sag at Lanessan var en god Ven af den uheldige franske Børspolitiker Baron de Reinach, og denne havde allehaande Planer for i Østen. Han vilde gennemskjære Malacca-Halvøen og derved lede Strømmen af Skibe til Kina over Saigon istedetfor som nu over Singapore; desuden havde han den Plan at starte et Dampskibsselskab med det Formaal at befare Mekong Floden og udnytte de udstrakte Teaskove langs denne Flods Bredder.

Lanessan har som Gouvernør i Saigon neppe glemt Vennen Reinachs Planer, og med det Formaal for Øje at udvide de franske Besiddelser mod Vest til Mekong har han trolig arbejdet i adskillige Aar i fuld Forstaaelse med den franske Minister i Bangkok *Monsieur Pavie*. Denne Mand, der i den beskedne Stilling som Telegrafist kom til Saigon, blev pousseret af Monsieur Lanessan. Han foretog nogle Smaaexpeditioner i det indre af Landet og studerede nøje Forholdene i Mekong Dalen.

Da Monsieur de Lanessan fik Telegrafisten Pavie udnævnt til Minister i Bangkok, havde han Kortene paa Haanden og kunde begynde det lille muntre Parti Écarté, hvis Indsats blev en Trediedel af Kongeriet Siam.

Naar et saa rigt og i Forhold til evropæiske Stormagter saa svagt Land som Siam ved Skjæbnens lunefulde Tilskikkelse kommer til at ligge mellem to saa farlige Naboer som England og Frankrig, bør det tage sig meget i Agt for ikke at fornærme disse; men saa klog var Siam ikke altid. Havde Regeringen i Bangkok holdt sig Traktaterne strengt efterretteligt, havde den behandlet Stormagternes Repræsentanter udsøgt høfligt, og havde den fuldtud respekteret Europæernes Lighed for Loven — ogsaa naar Dommerne vare Siamesere — havde Spillet været vanskeligere for den ærgjerrige Gouvernør i Saigon. Frankrig overrumplede uden Lov og Ret Siam, det er utvivlsomt; hverken Monsieur Pavie eller Monsieur de Lannessan har nogensinde for Alvor ment, at Frankrig havde Gnist af juridisk Ret til at flytte Grænsen til Mekong — men hvad betyder det: Er ikke Traktater og internationale Love og Folkeret det bare Humbug? En Slags diplomatisk Gjøgler hvormed der pyntes op i Historien; det er Butterdejgen uden om Posteien, den tager sig godt ud, men Pokker ivold med den, naar man vil have fat paa Indmaden. — Vi Danske kunne tale med om den Slags Ting. Vi sidde lige saa net i det som Siameserne. Vi har leget den Leg med Traktater og store Naboer, vi have troet at kunne spille op og pukke paa vor Ret og vore Traktater — vi fik Prygl og maatte betale Gildet. Det er akurat lige saa haabløst for Siam at indlade sig i Krig med Frankrig, som det var for Danmark at slaas med Østrig og Preussen.

En af de første, der højt udtalte Lannessans Tanker at udvide Frankrigs Kolonier i Bagindien paa Siams Bekostning, var *Prins Henri af Orleans*, og efter ham har franske Journalister

og Deputerede slaaet til Lyd for de samme Planer i det Haab at vække Franskmandenes Interesse derfor. Men i Frankrig véd man af dyrekjøbt Erfaring hvad koloniale Eventyr koste, og den sørgelige Krig i Tonkin var i altfor frisk Minde. Ministeriet i Paris turde ikke sætte sin Popularitet paa Spil ved aabenlyst at støtte en Ærgjærrighed som Gouvernøren over Indo-Kina og indlade sig paa Erobring i Østen. Men Lanessan havde Midler i Hænde til at tvinge Ministeriet til Eftergivenhed; det gjaldt kun om at bilde Franskmandene ind at deres national-militære Ære var krænket, saa gaa de nemlig med til alt.

Og Siam var desværre alt andet end forsigtig.

Saasnart Spørgsmaalet om Frankrigs Fordringer om en ny »Mekonggrænse« blev rejst, gav Regeringen i Bangkok Ordre til at forstærke Militærposterne ved den sydlige og østlige Grænse for derved at pointere, hvem der var Herre i Landet. Pavie protesterede herimod, men Siameserne stode fast paa deres Ret og lagde endog smaa Garnisoner i Stung-Treng og i nogle gamle Forskansninger paa Øen Khone.

Dermed havde Lanessan Spillet gaaende. I Paris havde han imidlertid ladet udarbejde et Kaart over den østlige Del af Bagindien, og herpaa ses for første Gang Cambodias Nordgrænse at være krobet adskillige Mile ind i Siam; den laa pludselig Nord for alle de Punkter, som Siameserne havde besat med Tropper, og nu gaa Begivenhederne Slag i Slag.

Lanessan giver sine franske Officerer og annamitiske Tropper Ordre til at rykke mod Nord og drive Siameserne ud af de faste Stillinger, som ligge Syd for den nye Grænselinie, og som altsaa »retmæssigt« tilhøre Frankrig.

I Midten af Maj Maaned 1893 hørte vi om det første Sammenstød i den fransk-siamesiske Konflikt, nemlig en

ubetydelig Skjærmydsel mellem Laotianere og Annamiter samt Tilfangetagelsen af den franske Kapitain Thoreux, der bragte noget Proviant op ad Mekong. Dette skete i Omegnen af Khone.

Denne Affaire blev af Lanessan og Haandlangere pustet op til noget enormt. Frankrigs Ære var blevet traadt for nær, kun Blod og Landafstaaelse kunde aftvætte den Plet paa Frankrigs Vaabenskjold, at en af dets Officerer var bleven taget tilfange!

Havde den siamesiske Regering strax udleveret Thoreux til de franske Autoriteter i Saigon, kunde Siam maaske endnu have haft en Chance til at slippe ud af Ubehagelighederne, men til alles ubegrænsede Forbauselse blev den fangne Capitain slæbt omkring i det Indre af Landet, og Udleveringen fandt først Sted omtrent tre Maaneder efter. I Paris beklagede den siamesiske Gesandt det Sammenstød, der havde fundet Sted og erklærede, at Regeringen i Bangkok intet Ansvar kunde have for hvad Laotianerne foretog sig. Men i det franske Udenrigsministerium blev denne Undskyldning dog neppe tagen for gode Varer, især da der samtidig fra Bangkok sendtes Vaaben og Ammunition i store Masser til Gouvernørerne over de østlige Provinser med Ordre til at standse Franskmændene i deres Fremrykning.

Imidlertid lode de fransk-annamitiske Tropper sig ikke standse; de trængte op langs den østlige Flodbred og besatte Øerne i Mekong samt Flodens Bredder.

Dette foregik i Maj og første Halvdel af Juni Maaned.

Hs. kgl. H. Krom Mun Damrong Rahchanubap.

FEMTENDE KAPITEL.

Krigsforberedelser.

Den tredie Juni kom jeg atter tilbage til Bangkok, hvor jeg havde ventet at finde stor Travlhed i Anledning af den forestaaende Krig. Men alt var næsten ligesaa roligt, som da jeg forlod Byen. Ingen syntes for Alvor at tro paa Krigen; derimod ventedes den østerigske Kronprins, og til Ære for ham blev der gjort store Anstrengelser for at gjøre Modtagelsen saa festlig som muligt. Især var der Travlhed paa det kongelige Værft, og Masser af kinesiske Tømmermænd arbejdede paa Telte, Æresporte og lignende. Den kongelige Landing var ikke til at kjende igjen for alle de Flag, Bannere, Tribuner og Telte, der vare opstillede — alt i østrigske og siamesiske Farver. »Willkommen« stod der over den pompøsts udstyrede Landingstrappe. Det gjaldt Kronprinsen af Østrig-Ungarn, men det var Franskmændene, der kom.

Samtidig maatte der jo tages fat paa Forberedelserne til Landets Forsvar. Et Skib blev sendt til Chantaboon et andet til Tachan Floden. Forsvaret af Menamfloden og

Paknam var dog det vigtigste, da denne var Nøglen til selve Landets Hovedstad, og det blev da bestemt, at jeg skulde stationeres udenfor Paknam for at etablere et Forsvar af Flodmundingen ved Hjælp af Torpedoer og sænkede Skibe. Denne »Spærring« skulde støtte sig til Fæstningen Chula Chom Klao, der imidlertid ikke var mere end halv færdig, og bag ved Linien mod Nord skulde i det afgjørende Moment Marinens Skibe operere.

Ganske stolt over den mig betroede Opgave drog jeg en tidlig Morgenstund i en Dampbarkas ned ad Floden til Paknam og gik ombord paa Coronation, der skulde være mit Stationsskib. Jeg sejlede ud til Flodens Munding, undersøgte Forholdene hvor Minespærringen skulde anbringes og udkastede sluttelig en Plan for Forsvaret.

Det er ingen let Opgave i og for sig at spærre en Flod, der er en god Fjerdingsvej bred, med Torpedoer; men med tilstrækkeligt Materiel og en betydelig Arbejdsstyrke kan det naturligvis lade sig gøre. Desværre viste det sig, at Orlogsværftet i Bangkok kun var i Besiddelse af nogle faa Torpedoer og næsten helt blottet for Dynamit, Bomuldskrudt, Kabler og elektriske Batterier. Jeg maatte altsaa hjælpe mig foruden. Gamle Jern-Oliedunke bleve omdannede til undersoiske Miner, hos et elektrisk Lyskompagni i Bangkok købte vi Kabel, og et Jernbanekompagni laante os Dynamit.

Arbejdere kneb det ogsaa med. Alt, hvad der var at opdrive i Bangkok af kinesiske Tømmermænd, brugtes dels til at lave de ovenomtalte Æresporte til det forventede fine Besøg af den østerigske Kronprins, dels til at arbejde paa det nye Fort, og jeg var altsaa henvist til at hjælpe mig med mine egne siamesiske Matroser, der naturligvis ikke havde mere Begreb om Torpedovæsen end kjøbenhavnske Ladegaardslemmer om Kunstindustri. Min eneste Assistance

var Maskinmesteren paa Coronation, en halvblods Siameser; men ham maatte jeg snart skille mig ved paa Grund af hans utrolige Dovenskab og uforskammede Opførsel.

Den ene Uge efter den anden gik med at lave Torpedoerne istand. Hver Morgen sejlede jeg ud til mit »Torpedoskib« en gammel Jagt, i hvis Last alt Materiellet laa ophobet. Af Værktøj havde jeg ikke andet end en lille, gul Værktøjskasse — af den Slags der bruges i Husholdninger — og hele Dagen tilbragte jeg, omgiven af ivrige, men uforstaaende Siamesere, med at spledse Knaldkviksolvspatroner i Kabelenderne, fylde Minerne med Explosionsstof, tilskrue dem vandtæt, oprulle Kabler, lave Bøjer og lignende. Det gik kun langsomt fra Haanden, og jeg maatte stadig holde Øje med Matroserne, der i deres Hjerters Uskyld ikke kunde forstaa, hvorfor de ikke maatte sidde paa en aaben Kasse, fuld af Dynamit, og ryge Cigaretter.

I Tidsrummet fra den femte Juni til den trettende Juli fik jeg lavet 32 Torpedoer, hvoraf kun de sexten bleve fyldte. Det fra Europa bestilte Bomuldskrudt kom nemlig først 24 Timer før Affairen, og det var jo lovlig sent.

Efterhaanden blev der bragt mig nogle gamle Skuder ud til Spærringsstedet. De skulde sænkes i Linie tværs over Floden. Med utroligt Besvær bleve de fortøjede paa tværs af Strømmen, hvorefter jeg sprængte Bunden ud af dem med Dynamit. Det var en meget oplivende Beskjæftigelse. Fra Dynamitladningen førte jeg Ledningen hen til en lille Damper, der laa et Stykke fra den gamle Halk, og med et Induktionsapparat sendte jeg den elektriske Gnist til Ladningen, der exploderede med et mægtigt Brag. Træstumper og Rundholter fløj os om Ørene, og Vandet strømmede ind. Langsomt sank de gamle Skibe, medens hele Batailloner af Rotter entrede op ad Luger og Trapper

og klatrede op i Rigningen. Tilsidst brasede Dækkene sammen, Rejsningerne faldt, alt forsvandt i en Hvirvel; men snart saas Røstværker og enkelte Rundholter atter paa Vandets Overflade drivende afsted med Strommen tæt besatte af Rotterne, der paa disse improviserede Redningsbaade sejlede ad Havet til.

Da vi kun havde et ringe Antal Skibe at sænke, byggedes Forhindringer af svære Pæle som rammes ned i Flodbundens Dynd. De saa helt latterlige ud; paa Afstand lignede Pælene en Række gamle Mænd, der stod og svajede frem og tilbage i den stærke Strom og rystede paa Hovederne over den sørgelige Rolle, de spillede. Det var en tarvelig Spærring. Jeg tror saamænd, at de franske Orlogsskibe kunde have løbet igjennem baade Pælerækken og de gamle raadne sænkede Skibsskrog, uden at det vilde have forvoldt dem den mindste Mæn.

*

*

*

For mig var denne Tid, der gik forud for Paknam-Affairen, i høj Grad deprimerende. Situationen var mere end haabløs, og jeg havde faaet tildelt et Hverv, som det var mig ganske umuligt at opfylde. Selv med tilstrækkeligt Materiel og et stort og velindøvet Personel vilde de fem Uger, jeg havde til min Disposition, være en altfor ringe Tid til at etablere en virkelig effektiv Spærring tværs over den brede Flod, hvis rivende Strom ofte ødelagde, hvad jeg med stort Besvær havde stillet op. Men at jeg ganske alene, uden en eneste kyndig Mand til Assistance, skulde kunne udlægge en Torpedospærring, der burde strække over en Linie af en Fjerdingvejs Længde, var selvfølgelig utænkeligt. En høj Grad af Modløshed og Slaphed greb mig, og jeg

ønskede ofte, at Franskmændene vilde komme, saa at det Hele kunde blive overstaaet jo før jo heller.

Jeg og min Familie boede i denne Periode i et Par Værelser i Chefsboligen paa det lille Fort Phi Sua Samut. Dette laa paa en lille flad Ø, som hvert Højvande dækkede med Vand, saa kun Voldene laa tørre. Husene stode paa Pæle, og mange Gange har jeg lagt til med min Baad lige ud for Husets Veranda. Ret en Idyl for Frøer og alskens Kryb.

Foruden Fortchefen, Major Holck, beboedes Øen af nogle siamesiske Officerer og Underofficerer, hvis Pælehus-Boliger laa spredte paa Øens Nordside. Langs vippende, smalle Bræddebroyer balancerede man ud til de forskjellige Vaaninger; Høns trivedes kun daarlig dér paa Øen, men Ænder var der mange af. Dog klagedes der ofte over, at Krokodillerne stjal saa mange af dem.

Neppe noget Sted i Siam er saa befængt med Moskittoer som Paknam og det omgivende Land. Saasnart Solen gik ned, kom de smaa Rovdyr jagende over Floden i tætte Skyer og overfaldt alt levende. Mangen en Gang har vi maattet lade Middagsmaden i Stikken og flygte ind i det kvalme lille Moskittohus, hvorfra vi kun kom ud for at gjemme os indenfor Sengenes Moskittonet.

*

*

*

Det vilde være fejl at lægge Ansaret for den mærkelige Ligegyldighed, der fra de højeste maritime Autoriteters Side vistest Søforsvaret af Floden Menams Munding, over paa en enkelt Mands Skulder. Blandt Siameserne selv fandtes ingen Sagkyndig paa det maritime Omraade, og der havde aldrig før været nogen Søofficer ansat i Marinen. Denne har derfor

udviklet sig som »Jacht-Marine«, og som saadan er den utvivlsomt udmærket. Dertil kom, at man i Bangkok ikke troede paa, at Frankrig for Alvor havde ondt isinde — skjønt der ellers var Tegn nok, som tydede herpaa.

Derimod nærede man en klippefast Tro til Fortet *Chula Chom Klao* og mente, at dette var tilstrækkeligt stærkt til at kunne tilbagevise ethvert Angreb fra franske Krigsskibe.

De evropæisk-opdragne Siamesere stillede sig dog meget skeptiske overfor Siams Forsvarsanstalter, og vægtige Roster hævdede sig advarende mod Krigspartiets Galskab; men de besindigere Mænd havde dengang ikke Kongens Øre, derfor gik det til Yderligheder. Siam mente sig stærk nok til at kunne optræde som Stormagt overfor Frankrig, og det maatte naturligvis ende galt.

Efterhaanden som Tiden skred frem, blev Krigsrygterne vildere og vildere. Efterretninger om Sammenstød mellem siamesiske og fransk-annamitiske Tropper i Mekong-Dalen bleve hyppigere og hyppigere. Tre Gange blev Allarm-trommen rørt: nu kom de franske Kanonbaade! og for hver Gang det viste sig at være blind Allarm, bleve Siameserne mere og mere overmodige. Regeringen stolede aabenbart paa Forsvarsvæsenet, troede virkelig, at Frankrig ikke turde erklære Siam Krig.

Paa det nyanlagte Fort *Chula Chom Klao* arbejdedes ivrigt. Bjerge af Mursten bragtes hened og henved 2000 kinesiske Kulier murede, tomrede og gravede. Kanonerne vare allerede paa deres Pladser i Forsvindingstaarnene, og Kapitain Gottsche exercerede med Soldaterne, saa det var en Lyst. Siameserne tumlede godt nok med deres Kanoner, det eneste de manglede var at lære at skyde med dem, og det lærte de desværre aldrig.

Den fjerde Juli var der stor Uro paa Forter og Skibe: Kongen vilde inspicere Forsvarsforanstaltningerne ved Flodmundingen. Skibene smykkedes med Flag, Soldaterne trak i deres reneste hvide Dragter og Officererne i Gallauniform.

Ombord i Lystdamperen »Ubon« ankom Kongen henad Klokken elleve med et glimrende Følge af Prinser, Generaler og Hofkavallerer. Kommandør Richelieu førte Damperen, og da Kongen gik iland paa den lange Bro, der fra Land strækker sig ud over Kystens Mudderbanker, blev han modtaget af henved 100 Soldater, der afgav Æresvagt. Indenfor Broen holdt et Par Sporvogne, der med et Forspand af Soldater bevægede sig paa Tip-Vogdenes Skinner. Disse Vogne befordrede Kongen og Følget op til Fortet, hvis Inspektion lod til at tilfredsstille Hs. Majestæt.

En Skiveskydning, der var arrangeret ved at opstille en stor Skive paa en Flodbanke nedenfor Fortet, gav ogsaa tilfredsstillende Resultat. Men her maatte man beklage, at Skiven ikke var anbragt i en meget længere Afstand og ud i det virkelige Dampskibsløb — Resultatet vilde ikke have været saa tilfredsstillende, men langt mere *oplysende* for Hs. Majestæt.

Efter Fortet kom Turen til Spærringen og Minerne. Inspektionen løb ogsaa her af til alles Tilfredshed. Den lange Stolperække stod nok saa pænt og nejede for Kongen og saa helt bister ud. Som Slutningsnummer sprængte jeg en Mine; Olieunken og dens 32 Pd. Bomuldskrudt exploderede korrekt og slog Vandet højt tilvejs. Denne Sprængning løb heldigt af, og Kongen var saa naadig at komplimentere mig ombord paa Minedamperen, hvor der desværre kun stod 32 tomme Miner, som ventede paa at fyldes med Explosionsstof.

Kongen, Prinserne og Generalerne gik atter ombord i Ubon og dampede tilbage til Bangkok. Det gjorde mig ondt at tænke paa, at Siams Hersker var bleven bestyrket i en Illusion; Ansvarer herfor paahviler de af hans Omgivelser, som han dengang havde Tillid til, og som ikke vovede at sige ham Sandheden fuldt ud.

Han maatte saaledes tro, at Landets Forsvar var fuldstændig i orden, og jeg er vis paa, at han med Beklagelse tænkte paa, hvad der ventede Franskmændene, naar de først skred til Angreb.

Krisen stod nu for Døren. Stemningen i Paris var paa Kogepunktet, Franskmændene forlangte Krig.

»Progrés« skrev paa dette Tidspunkt:

»Er ikke Kapitain Thoreux's Tilfangetagelse casus belli?

Er ikke enhver fjendtlig Handling mod det franske Flag paa Mekong et Brud paa bestaaende Traktater, og nødvendiggjør det ikke Krig?

Betyder ikke Siamesernes uafbrudte Angreb paa Øen »Khone« casus belli, og er det ikke vor Pligt paa det ubarmhjerterigste at hævne de tre saarede Soldater?

Og dog er Monsieur Pavie endnu i Bangkok og vore Tropper rykke ikke ind paa siamesisk Territorium!

Hvad er Grunden?

Hvorfor bliver Bangkok ikke stormet og lagt i Aske?

Siam gjør Krigsforberedelser og kjøber Vaaben og Ammunition; hvorfor er da den franske Kina-Escadre uvirksom?»

Den Stemning som ovenstaaende Uddrag af Pariserbladet er et Udtryk for, lader ikke noget tilbage i Tydelighed at ønske.

Det er endelig lykkedes at vække den franske Nationalstolthed, og den er ikke til at spøge med. Ligesom visse i Sagnhistorien berømte Sværd, der ikke kunde trækkes af Balgen, uden at der flød Blod, saaledes med den franske Nationalfølelse: hver Gang den vækkes, fordrer den et Offer enten fra Fjenden eller fra sig selv. Og denne Gang blev Offeret Siam.

Hs. Kgl. H. Krom Luang Devawongse Varoprakarn.

SEKSTENDE KAPITEL.

Urolighederne fortsættes. — Grosguerins Drab. — Noteudvekslinger. —
Forberedelser til Kamp.

Hele Juni og Begyndelsen af Juli Maaned fortsattes Urolighederne i Mekong Dalen, og nu hændte det meget beklagelige Tilfælde, at den franske Inspektør *Grosguerin* blev dræbt. Versionerne om hvorledes dette skete, ere selvfølgelig højst forskellige fra fransk og fra siamesisk Side. Jeg skal her give den franske Beretning om Tildragelsen, til Trods for at den senere har vist sig at være temmelig ukorrekt; men som Begivenheden dengang fremstilledes i de franske Blade, ophidsede den de franske Gemytter og fremskyndede i høj Grad Begivenhedernes Gang.

Den siamesiske Guvernør i Cammon Dalen blev nødt til at trække sig mod Nord, trængt ud af sin Stilling ved de Franskes Fremrykning, og da han ingen Soldater havde til Beskyttelse for sig og sin Familie i de urolige Tider, henvendte han sig til den franske Resident *Luce*, der var stationeret sammesteds, med Bøn om Beskyttelse. Residenten opfyldte hans Ønske, gav ham Elefanter og Vogne til Trans-

port af Familie og Bagage samt stillede Inspektør Grosguerín og en Eskorte af annamitiske Soldater til hans Disposition.

Efter et Par Dages Rejse blev Grosguerín syg, og Expeditionen maatte gjøre Holdt. Den Syge blev anbragt i en laotiansk Hytte.

Ikke langt fra dette Sted opholdt Guvernøren over *Outhan* sig med en Del laotianske Tropper. Han har rimeligvis troet, at hans Kollega fra Cammon var bleven taget tilfange af Franskmændene og sendte derfor 200 Mand afsted for at befri ham. Grosguerín blev dræbt tilligemed 17 Annamiter af Eskorten, kun tre undslap. Den franske Version udlægger dette Overfald som Forræderi fra siamesisk Side. Jeg skal senere komme tilbage til den saakaldte »Phra Jot Proces«, der omhandlede Grosgueríns Drab, og som frembyder Momenter af stor Interesse.

D. 10. Juli underrettede den franske Minister i Bangkok, *Pavie*, den siamesiske Udenrigsminister om, at to franske Kanonbaade vare afsendte fra Saigon til Bangkok for at beskytte de franske Undersaatter dér i de urolige Tider. Det maa her bemærkes, at i Bangkok allerede fandtes en fransk Kanonbaad *Lutin*, og at den havde været der i et Par Maaneder. *Lutin* havde i flere Dage ligget kampberedt med Revolverkanoner i alle tre Mers, og dette gav Anledning til megen Ophidselse blandt Befolkningen i Bangkok.

Angaaende de to Kanonbaade *Inconstant* og *Comète*, der afgik fra Saigon, blev der i Dagene fra den 10de til den 13de Juli fort en Noteudveksling mellem det siamesiske Udenrigsministerium og det franske Gesandtskab. Jeg kopierer her disse Noter, der give et klart Overblik over Situationen og ikke behøve nogen Kommentar.

Nr. 1.

Monsieur Pavie til Prins Devawongse.

Ministre de la République Française à Bangkok, le 10 Juillet 1893.

Monsieur le Ministre.

J'ai l'honneur d'informer Votre Altesse, que j'ai été invité par mon Gouvernement à faire connaître au Gouvernement de Sa Majesté que, le Gouvernement Anglais ayant décidé l'envoi de plusieurs bâtiments à Siam, en motivant cette mesure sur la situation troublée et la nécessité de protéger ses nationaux, le Gouvernement de la République a résolu pour les mêmes raisons de suivre cet exemple.

Deux bâtiments de la division navale doivent en conséquence rejoindre le Lutin à Bangkok.

En me chargeant de cette communication M. Develle m'a également invité à préciser, qu'il s'agit exclusivement d'une mesure identique aux dispositions, dont l'Angleterre et d'autres Puissances ont pris l'initiative.

Les deux bâtiments mis en route sont la Comète et l'Inconstant. Ils m'ont été annoncés, par l'Amiral, comme devant arriver à la barre le 15 Juillet, j'ai, par suite, l'honneur de prier Votre Altesse Royale de vouloir bien donner les ordres nécessaires pour qu'ils soient pourvus de pilotes à leur arrivée.

Veuillez agréer Monsieur le Ministre, les assurances de la haute considération avec laquelle, j'ai l'honneur d'être, de Votre Altesse Royale, le très-obéissant serviteur.

A. Pavie.

Note Nr. 1.

(M. Pavie til Prins Devawongse.)

Herved har jeg den Ære at underrette Deres Kgl. Højhed om, at min Regering har anmodet mig at meddele Hans Majestæts Regering, at da den engelske Regering har bestemt sig til at sende flere Krigsskibe til Siam og

motiveret dette ved den vanskelige Situation og Nødvendigheden af at maatte beskytte sine Undersaatter, har den franske Regering af de samme Grunde bestemt sig til at følge dette Exempel.

Som Følge heraf ville to Skibe af Flaadedivisionen slutte sig til Kanonbaaden *Lutin* i Bangkok.

Idet M. Develle har paalagt mig at give denne Meddelelse, har han samtidig bedet mig præsicere, at det her kun drejer sig om de samme Forholdsregler, som England og andre Magter have taget Initiativet til.

De to Krigsskibe paa Vejen hertil ere *Comète* og *Inconstant*. Admiralen har underrettet mig om, at de ville ankomme udenfor Barren den 15de Juli, og jeg har derfor den Ære at bede Deres Kgl. Højhed om at give de nødvendige Ordre, for at de kunne erholde Lodser ved deres Ankomst.

Modtag o. s. v.

A. Pavie.

Nr. 2.

Monsieur Pavie til Prins Devawongse.

Ministre de la Republique Française à Bangkok, le 10 Juillet 1893.

Monsieur le Ministre.

J'ai l'honneur d'informer votre Altesse, que je viens d'être avisé de la part de l'Amiral Humann, que l'*Inconstant* passera la barre le 13 juillet au soir.

Je la prie en consequence de vouloir bien donner les ordres nécessaires, ainsi que je le lui ai demandé par ma lettre de ce jour.

L'Admiral insiste beaucoup pour que conformément au traité, ce bâtiment remonte à la capitale, le Gouvernement lui ayant fait connaître qu'il considérait ce fait comme un droit indisputable.

Veuillez agréer etc. etc.

A. Pavie.

Note Nr. 2.

(Fra M. Pavie til Prins Devawongse.)

Jeg har den Ære at underrette Deres Kgl. Højhed om, at Admiral Humann har meddelt mig, at *Inconstant* vil passere Barren den 13de Juli om Aftenen.

I den Anledning anmoder jeg om, at de nødvendige Ordre maa blive udstedte, saaledes som jeg har skrevet i mit Brev af Dags Dato.

Admiralen insisterer bestemt paa, at Skibet — i Overensstemmelse med Traktatens Bestemmelser — passerer op til Hovedstaden, idet Regeringen har underrettet ham om, at den ansaa dette for en uomtvistelig Ret.

Modtag o. s. v.

A. Pavie.

Nr. 3.

Prins Devawongse til Monsieur Pavie.

Foreign Office, Bangkok, 10th July 1893.

Monsieur le Ministre.

By the letter of to-day you inform me, that the English Government having decided to send several men-of-war to Siam, alleging as a motive for this measure the disturbed situation and the necessity of protecting their countrymen, the Government of the French Republic has resolved for the same reasons to follow the example, and that consequently two ships of the naval division, la Comète and l'Inconstant, must rejoin the Lutin at Bangkok. You add that they are announced by the Admiral as intending to arrive at the bar on 15th July.

In reply, I have the honour to state, that His Majesty's Government has not till now received any notification from the English Government of any intention to send to Bangkok or even to Paknam or anywhere into the Menam other men-of-war than the Swift, which is now anchored before the British Legation in the same condition as the Lutin is anchored before the French Legation. And, as you say, that M. Develle invites you to declare precisely, that the exclusive object of the intended measure is to act identically in the same way as England and other Powers, the logical conclusion which I infer from this declaration is that, as long as no other Powers will have more than one man-of-war in the Menam, France,

will not insist on sending other men-of-war besides the Lutin.

Let me add, that the first man-of-war that came to Bangkok, among those which are here now, is the Lutin, and it is thus not exact to say, that 'other Powers took the initiative to such a measure.

I need not remind you under what threatening circumstances, the Lutin which arrived here on 14th March, and which even on 20th March announced the intention of leaving on 21st, was on the same day ordered to stay until further instructions, and I think there is a general conviction that, if the Lutin left Bangkok, no other foreign man-of-war would stay here, and the disturbed situation would be changed into a very quiet one.

Accept, Monsieur le Ministre, the renewed assurance of my high consideration.

Devawongse Varoprakarn,
Minister for Foreign Affairs.

Monsieur A. Pavie,
Minister-Resident and Consul-General
of the French Republic.

P. S. This letter was written, when I received your note of this evening at half past ten, whereby you inform me, that l'Inconstant will be at the bar on the evening of the 13th July. I trust that, for the reasons which are set forth above, you will telegraph to the Admiral to show that the fact, on which the sending of the ship is founded, is erroneous.

I must also object to an interpretation of the Treaty, which would give to any Power an absolute right to send into the territorial waters of Siam and to the capital of the Kingdom, as many war-vessels as they should like. The spirit of the Treaty cannot be, that Siam should be deprived

of the natural right of any nation to protect itself, and the French Government will easily understand that, under present circumstances, cannot, without abdicating our right to exist as an independent State, adopt such interpretation.

Devawongse.

Note Nr. 3.

(Prins Devawongse til M. Pavie.)

I Deres Brev af Dags Dato underretter De mig om, at da den engelske Regering har i Sinde at sende flere Orlogsskibe til Siam og som Motiv anfører de forstyrrede Tilstande og Nødvendigheden af at kunne beskytte Undersaatterne, har den franske Republiks Regering af samme Grunde bestemt sig til at følge dette Eksempel, og at som Følge heraf to Skibe af Flaadedivisionen: *Comète* og *Inconstant* ville forene sig med *Lutin* i Bangkok. De tilføjer, at de efter Underretning fra Admiralen ville ankomme til Barren d. 15de Juli.

I Gjensvar til dette har jeg den Ære at bemærke, at Hs. Majestæts Regering indtil Dato ikke har modtaget nogen Meddelelse fra den engelske Regering om dennes Hensigt at sende til Bangkok, ikke engang til Paknam eller noget andet Sted i Menamfloden andre Orlogsmænd end *Swift*, der nu har sin Ankerplads ud for den engelske Legation — ligesom *Lutin* ligger ud for den franske Legation. Og da De skriver, at M. Develle udtrykkelig beder Dem præcisere, at den eneste Grund til de trufne Forholdsregler er at handle i Overensstemmelse med England og andre Magter, maa den logiske Konklusion, som jeg kan udlede af denne Erklæring, blive, at saalænge ingen anden Magt ønsker at have mere end én Orlogsmænd i Menam, vil Frankrig heller ikke insistere paa at sende andre Krigsskibe hertil end *Lutin*.

Lad mig tilføje, at af de Krigsskibe, der for Tiden ere her, var *Lutin* det første der kom, og det er saaledes ikke aldeles korrekt at sige, at det var andre Magter, der tog Initiativet til saadan Forholdsregel.

Jeg behøver ikke at minde Dem om, under hvilke truende Forhold *Lutin* — der kom hertil den 4de Marts, og som allerede den 20de s. M. gav Meddelelse om, at den vilde forlade Bangkok den 21de — blev beordret til at forblive her, og jeg tror, at den almindelige Opfattelse er, at hvis *Lutin* forlod Bangkok, vilde ingen af de øvrige Orlogsmænd forblive, og de forstyrrede Tilstande vilde forandre sig til fuldstændig Rolighed.

Jeg har den Ære etc. etc.

Devawongse Varoprakarn,
Udenrigsminister.

P. S. Dette Brev var skrevet, da jeg modtog Deres Skrivelse af D. D. Kl. 10, 30 Eftm., ifølge hvilken De underretter mig om, at *Inconstant* vil

ankomme til Barren den 13de Juli om Aftenen. Jeg føler mig forvisset om, at De ifølge ovenstaaende vil telegrafere til Admiralen og paavise, at de Grunde, der have været bestemmende for Skibets Afsendelse, vare fejlagtige.

Ligeledes maa jeg gjøre Indvending mod en Opfattelse af Traktaten, hvorefter denne giver enhver Magt absolut Rettighed til at sende saa mange Krigsskibe, som den lyster, ind i siamesiske Farvande. Traktatens Aand kan ikke være en saadan, at den skulde berøve Siam enhver Nations Ret til at forsvare sig selv, og den franske Regering vil lettelig kunne forstaa, at vi under de nuværende Forhold ikke kunne anerkjende en saadan Opfattelse uden at opgive vor Ret til at eksistere som uafhængig Stat.

Devawongse.

Nr. 4.

Monsieur Pavie til Prins Devawongse.

Ministre de la Republique Française à Bangkok, le 11 Juillet 1893.

Monsieur le Ministre.

J'ai l'honneur d'accuser à Votre Altesse la réception de la lettre en date d'hier, par laquelle elle répond aux deux lettres, que je lui ai adressées le même jour au sujet des deux bâtiments Français en route pour Bangkok.

Je n'ai pas manqué d'informer mon Gouvernement et l'Amiral des objections faites par le Gouvernement de Sa Majesté a leur entrée en rivière.

J'ai également fait connaître que j'insiste auprès de Votre Altesse, pour que l'Inconstant en attendant une réponse, mouille à Paknam conformément au traité.

Afin d'éviter toute méprise je prierai Votre Altesse de vouloir bien me recevoir demain à Son heure habituelle.

Veuillez agréer etc. etc.

A. Pavie.

Note Nr. 4.

(M. Pavie til Prins Devawongse.)

Herved har jeg den Ære at underrette D. Kgl. H. om Modtagelsen af Skrivelse af G. D. som Svar paa mine to Skrivelser af s. D. angaaende to transke Skibe, der ere undervejs til Bangkok.

Jeg har ikke undladt at underrette min Regering og Admiralen om de Protester, der ere fremkomne fra H. M.'s Regering imod, at Skibene passere Flodmundingen.

Jeg har ligeledes sendt Meddelelse om, at jeg for *Inconstants* Vedkommende ligeoverfor Deres Kgl. H. insisterer paa, at den ankrer ved Paknam — i Overensstemmelse med Traktaten — ventende paa Svar.

Endelig anmoder jeg Deres Kgl. H. for at undgaa enhver Misforstaaelse om at modtage mit Besøg imorgen til sædvanlig Tid.

Jeg har den Ære etc. etc.

A. Pavie.

Nr. 5.

Prins Devawongse til Monsieur Pavie.

Foreign Office, Bangkok, 11th July 1893.

Monsieur le Ministre.

I am in posession of your note¹ of to-day at 7 o'clock p. m. and will have the honour to receive you to-morrow at six o'clock in the afternoon.

I feel however obliged to state without any delay, and in order to avoid any misunderstanding, that my objections against l'Inconstant passing the bar are of a general nature, and apply to its anchoring at Paknam as well as its going up to Bangkok.

Indeed, as no English ship, besides the Swift, is staying in or expected to come into any part of the Menam, the main reason, which induced your Government to send the Inconstant and the Comète, is failing in the case of Paknam, as well as in that of Bangkok. And the reasonable interpretation which, I think, ought to be given to the treaty, as not depriving Siam of the essential right of any state to watch over its own safety and independence, is applicable to any part of our territorial waters.

Devawongse Varoprakarn.

Note Nr. 5.

(Prins Devawongse til M. Pavie.)

Jeg er i Besiddelse af Deres Skrivelse af D. D. Kl. 7 Eftm. og skal have den Ære at modtage Dem imorgen Eftm. Kl. 6.

Jeg skal dog ikke undlade at gjøre opmærksom paa, at min Protest imod, at *Inconstant* passerer Barren, indbefatter dens eventuelle Ankring ved Paknam, saa vel som at den skulde gaa til Bangkok.

Som Følge af at intet andet engelsk Skib end *Swift* forefindes paa eller ventes at komme til Menamfloden, bortfalde de Grunde, der kunde bevæge Deres Regering til at sende *Inconstant* og *Comète* enten til Paknam eller til Bangkok. Og jeg formener, at en fornuftig Udlægning af Traktaten ikke kan berøve Siam den Ret, der tilkommer enhver Stat, til at vaage over sin egen Sikkerhed og Uafhængighed i ethvert af Landets Farvande.

Devawongse Varoprakarn.

Nr. 6.

Prins Devawongse til Monsieur Pavie.

Foreign Office, Bangkok, 12th July 1893.

Monsieur le Ministre.

Notwithstanding your insistence, in our interview of to-day, on having the *Inconstant* and the *Comète* admitted to anchor at Paknam, it is my duty to maintain my peremptory objections, which I made in my preceding letter, against their entering the waters of the Menam, and to declare that, under present circumstances, the Government of His Majesty is unable to consent to the presence in this river of more than one war-vessel of any State. All necessary instructions to that effect have been given to our naval and military authorities.

As it is understood between us, a steamlaunch of our Navy will be to-morrow morning at the French Legation, to be put at your disposal for meeting the *Inconstant* and transmitting all information, which you will judge necessary.

Devawongse Varoprakarn.

Note Nr. 6.

(Prins Devawongse til M. Pavie.)

Tiltrods for at De under vor Samtale idag fastholdt Fordringen paa at lade *Inconstant* og *Comète* tage Ankerplads i Paknam, er det min Pligt paa det bestemteste at fastholde min Protest mod, at de sejle ind i Menamfloden, og at erklære, at under de for Haanden værende Omstændigheder er Hans Majestæts Regering ude af Stand til at indrømme nogen Magt Tilladelse til at have mere end et Krigsskib i denne Flod. De nødvendige Ordre desangaaende ere blevne udstedte til Marinebestyrelsen og vore militære Autoriteter.

Efter Aftale vil en Damper imorgen tidlig udfor den franske Legation blive stillet til Deres Disposition for at kunne sejle *Inconstant* imøde og overlevere den de Instruxer, som De vil finde fornødne.

Devawongse Varoprakarn.

Nr. 7.

Prins Devawongse til Prins Vadhana.

(Telegraphic.)

Bangkok, 11th July 1893, at 11.30 A. M.

Your telegram No. 35 received. The French Minister in Bangkok made another call yesterday evening, gave me two notes. It is announced that as Great Britain has sent gunboats to protect their subjects, so France, to follow by the initiative, intends to send two gunboats more on the 15th of July. French Minister in Bangkok informs me by letter, that they expect to be well supplied with a pilot and permit to come up to Bangkok according to the Treaty. We are compelled to refuse, as no more than one British gunboat is in the Menam, and to protest against such interpretation of the treaty as inconsistent with the integrity and independence of Siam. I maintain our right to disallow gunboats passage into our territorial water for menacing purpose. Represent the matter to the Minister for Foreign Affairs, and telegraph me the result.

Note Nr. 7.

(Prins Devawongse til Prins Vadhana, siamesisk Gesandt i Paris.)
(Telegram.)

Deres Telegram Nr. 35 modtaget. Den franske Minister i Bangkok besøgte mig atter igaar Aftes, gav mig to Skrivelser. Det meddeltes, at da Storbritannien har sendt Kanonbaade til Beskyttelse af Undersaatter, vil Frankrig for at følge Eksemplet sende to Kanonbaade hertil den 15de Juli. Fransk Minister i Bangkok tilskriver mig, at disse forventes at blive vel forsynede med Lods samt at erholde Tilladelse ifølge Traktat til at gaa til Bangkok. Vi ere nødsagede til at modsætte os dette, da kun én britisk Kanonbaad forefindes i Menam, og til at protestere mod en saadan Opfattelse, der gjør Skaar i Siams Integritet og Uafhængighed. Jeg fastholder vor Ret til at nægte Kanonbaade Passage i vore Farvande i truende Øjemed. Forestil Sagen for Udenrigsmisteren og telegrafer Resultatet.

Nr. 8.

Prins Vadhana til Prins Devawongse.
(Telegraphic.) (Received at 10.50 A. M. July 13.)

Paris, July 12th 1893, at 5.15 P. M.

Have informed the Minister for Foreign Affairs according to your telegram of the 11th instant, and the Minister assures me, that they have no intention to send gunboats to Bangkok for menacing purpose, but only to act the same as the British Government would do. The Minister for Foreign Affairs has told me, that in consequence of my representation he will telegraph immediately to countermand order with regard to gunboats, and His Excellency also assures me, that France had no intention to send troops or attack Siam in any manner. On the contrary they had an intention to send someone to Bangkok very soon in view of friendly arrangement, and the Minister for Foreign Affairs said: »I have every hope everything will be arranged satisfactorily very soon«. I have written a letter to His Excellency confirming this interview.

Note Nr. 8.

(Prins Vadhana til Prins Devawongse.)

(Telegram.)

I Overensstemmelse med Telegram af 11te ds. underrettet Udenrigsministeren. Denne forsikrer ikke at have til Hensigt at sende Kanonbaade til Bangkok i truende Øjemed, formenende kun at handle som den britiske Regering vilde gjøre. Udenrigsministeren har sagt mig, at ifølge min Forestilling vil han straks telegrafere og give Kontraordre med Hensyn til Kanonbaadene. Ligeledes forsikrer Hs. Excellence, at Frankrig ikke har til Hensigt at sende Tropper eller paa nogen Maade angribe Siam. Det er tværtimod Hensigten at sende En eller Anden til Bangkok meget snart for en fredelig Ordnings Skyld. Udenrigsministeren sagde: »Jeg har det bedste Haab, at alt vil blive tilfredsstillende ordnet.« Jeg har tilskrevet Hs. Excellence for at fastslaa Resultatet af denne Sammenkomst.

Af denne Noteudveksling synes klart at fremgaa, at de to Kanonbaade ikke vilde passere Barren. Gesandten i Bangkok lover at standse dem udenfor Fyrtaarnet, og den franske Udenrigsminister lover Siams Gesandt i Paris at give Ordre til at holde dem tilbage. Pavies Frygt for sine franske Undersaatter i Bangkok var aldeles ridicul. Kanonbaaden Lutin kunde magelig tage ti Gange saa mange Mennesker ombord, som der var franske Undersaatter i Bangkok, og de franske Handelsinteresser (Firmaet Malherbe & Roland samt Barberen) havde neppe meget at risikere.

Pavies Holdning under hele Konflikten syntes mig at tyde paa, at han stadig handlede efter Ordre og i fuld Forstaaelse med Lanessan, og at denne optraadte som egenmægtig Herre over Situationen, uafhængig ja endog i Modstrid med Regeringen i Paris.

SYTTENDE KAPITEL.

Affairen ved Paknam.

Den 12te Juli var en travl Dag. To Besøg antoges nær forestaaende, nemlig den østrigske Kronprins's og de franske Kanonbaades. Der er ingen Tvivl om, at de fleste tænkte mest paa Kronprinsens Komme, og der blev da ogsaa truffet alle Slags Foranstaltninger til at gjøre Modtagelsen saa festlig som mulig. Det havde først været Bestemmelsen, at jeg med Coronation skulde tage imod den høje Gjest og salutere Kejserflaget udenfor Barren. Jeg var i den Anledning udhalet med alle Slags gode Drikkevarer, for paa en for den siamesiske Marine værdig Maade at kunne traktere de østrigske Officerer, der maatte aflægge mig Visit i mit Skib.

Men i sidste Øjeblik blev dette Arrangement forandret, og Guldberg med Makut Rajakumar lagde sig udenfor Barren. Dette Skib var jo en Del mere præsentabelt, og jeg fik Tid til at arbejde med Minerne.

Westenholz, der havde stillet sig til Marinens Disposition og var bleven udnævnt til Kapitain, kom ned til Paknam og

hjalp trolig med til at faa Minestationerne i Orden. Rygtet om at to franske Kanonbaade vare afsejlede fra Saigon, var naaet os, men ingen vilde tro, at de kom i fjendtlig Hensigt, og navnlig kunde vi ikke tænke os, at man fra siamesisk Side for Alvor vilde gjøre Forsøg paa at nægte dem Passage.

Om Aftenen bragte den engelske Damper *Alboin* det saa længselsfuldt ventede Dynamit til Paknam. Jeg tog det dels ombord i Mineprammen, dels ud til Fortet.

Endelig oprandt den mindeværdige trettende Juli, og fra den tidlige Morgen arbejdede Westenholz og jeg med Minerne. Seksten fik vi lagt ud paa passende Steder i Floden; hver Mines Plads mærkedes med en Boje, og Kabelet blev ført ind til fire Stationer: en Vandpram, det lille Fyrskib, Mineprammen og et af de sænkede Skibe, hvis Dæk var oven Vande. Til hver Station havdes et Par elektriske Induktionsapparater, og Meningen var da, at Mandskabet, der skulde betjene disse Affyringsapparater, skulde beregne, over hvilken af de fire Miner det fjendtlige Skib vilde komme — dette kunde skjønnes ved Hjælp af Bojerne — og da sprænge Minerne paa passende Tidspunkt.

Som man ser, var det hele Apparat saare primitivt, men det var det eneste mulige med det for Haanden værende Materiei. Resultatet blev da heller ikke overvældende.

Samme Dags Eftermiddag Klokken fire fik vi Mandskab til Minestationerne. Dette Mandskab bestod af fire siamesiske Gentlemen fra Opmaalingsdepartementet i Bangkok, og de kjendte ikke mere til Torpedovæsen end til Oehlsenschlägers Tragedier.

Westenholz holdt fra 4—5 et Foredrag for disse frivillige Fædrelandsforsvarere om Betjeningen af Induktionsmaskiner etc., og med Undren hørte de skikkelige Fyre den nye Videnskab

men de bleve borte. Næste Dag blev den ene begravet og de tre andre som haardtsaarede bragte ind paa Sygehuset.

Hen paa Eftermiddagen signaliseredes fra Fortet, at franske Skibe var under Opsejling, og straks efter saas en Steamlaunch dampe ud af Floden; den skulde bringe Pavies Ordre til de franske Kanonbaade om ikke at avancere over Barren.

Klokken fire gaves Ordre til at lægge de siamesiske Skibe paa de Pladser, som ere angive paa vedføjede Skitse. Makut Rajakumar laa dengang endnu udenfor Barren for at tage imod den østrigske Kronprins, men henad Kl. 5 dampede den over Barren og lagde sig Norden for Fyrskibet.

Det var en varm solklar Eftermiddag, lette Fjerskyer svævede højt i Atmosfæren, af og til drev en langsom Byge forbi Flodens Munding. De grønne Flodbredder, de hvide Skibe og den blanke, gule Flod laa saa smukt og fredeligt, da Westenholz og jeg roede fra Minestationen paa Fyrskibet ind ad Coronation til.

Vi passiarede om Udsigterne til Krig, og Westenholz bemærkede, idet han pegede op i Luften:

»Hvis man var overtroisk, kunde det dér give En noget at tænke paa. Der flyver tretten Storke!«

Og virkelig fløj tretten store, langbenede Fugle lige over vore Hoveder. Vi talte dem igjen; var der tretten eller fjorten? Væk var de.

Min lille Dampbarkasse laa paa Siden af Coronation. Den var kommet med min Hustru, der fra Fortet havde bragt Middagsmad ombord til os, og da vi kom op paa Dækket, var Bordet allerede i Orden og stod helt indbydende paa Agterdækket.

Da prajede Udkig'en »Dampere paa Barren«, Signal fra Fortet fløj tilvejs: franske Skibe for Indgaaende, og dermed var der Ende paa Freden.

Westenholz sprang i Baaden og roede over til Fyrskibet for at lede Stationstjenesten, jeg bragte min Kone ned i Dampbarkassen og lod den dampe ind til Fortet; Fartøjerne firedes i Vandet — de maatte slæbes agter, da de ellers generede Skydningen, Kanonerne bleve ladede, Krudt og Kugler bragte op, og jeg gav Ordre til at lette.

Jeg stod paa Komandobroen og saa ud over Barren. Tre Skibe passerede netop Fyrtaarnet langt ude. Det ene var sort, de to andre hvidmalede. De to hvide Skibe havde strøget Stængerne, saa kun Masterne og de svære Krigsmers ragede op; det maatte være *Inconstant* og *Comète*; det blev neppe Lojer at komme i Kast med dem. Jeg saa ud over den siamesiske Forsvarslinie, og den saa sørgelig ud.

Fire kostbare Maaneders Respit havde Frankrig tilstaaet Siam, inden den afgjørende Dag kom, og fire Maaneder er en lang Tid for et Land, der for Alvor vil sætte noget ind paa sit Forsvar. Og her laa altsaa Resultatet: Et halvfærdigt Fort, slet anlagt og slet betjent. Nogle faa Skud havde man i Ny og Næ ladet affyre med de store Kanoner for at more Kongen og Prinserne. Ikke en Artillerist var bleven uddannet.

Dér laa Minespærringen. Seksten Miner ialt, og heraf vare de fjorten omdannede Oliedunke.

Og endelig de siamesiske Krigsskibe. Ikke et af dem var ordentlig armeret, og ikke en Mand paa dem alle havde nogensinde skudt til Skive med en Kanon. Jo, de fire Maaneder vare blevne godt benyttede.

Og dette Sammensurium af umulige Skibe, ubrugelige Kanoner og udueligt Mandskab, kommanderet af Mænd, der,

hvor brave og dygtige de end kunde være paa andre Omraader, næsten alle vare ukjendte med Krigshaandværk — fik den Opgave, at nægte de franske Krigsskibe Passage med Magt. Inconstant og Comète, en første Klasses Avisodamper og en stor Kanonbaad, begge bevæbnede med Nutidens bedste Skyts, med Mersene spækkede med Revolver- og Gatlingkanoner og med stærke Vædderstævne, dygtige routinerede Chefer og Officerer og over to hundrede Mand vel uddannede Søfolk og Artillerister.

Den Ordre der i Kongen af Siams Navn den 11te Juli var udstedt til Skibs- og Fortcheferne var affattet af Prins Kachon og lød paa sit noget naive Engelsk saaledes:

Dear Sir.

By the order of His Majesty the King, that the River mouth must be strongly guarded and prepared for action at any time, and you must not let any French ship of war pass up River mouth, and should they determined to pass or commence action, you need not wait for any further orders, but to fire at them with all haste and acuteness which may lay in your power, both with the torpedo and guns, and you also must not in any respect give way or let them pass you, and further if any man disobey your order, punishment must be made according to law.

Kachon.

(Fri Oversættelse.)

Min Herre.

Efter Hans Majestæts Kongens Ordre skal Flodmundingen være strengt bevogtet, og De maa være forberedt paa Kamp til enhver Tid. De maa ikke tillade nogetsomhelst fransk Krigsskib at passere Flodmundingen. Hvis franske Krigsskibe forsøge at passere Dem eller begynde en Kamp, behøver De ikke at vente paa nærmere Ordre, men aabne Ilden og beskyde dem efter bedste Evne baade med Torpedoer og Kanoner; og De maa ikke under

nogen Omstændighed opgive Kampen eller lade de fjendtlige Skibe passere. Hvis nogen Mand nægter at adlyde Deres Ordre, skal han straffes efter Loven.

Kachon.

Denne — efter Forholdene — noget strixe Ordre modtog jeg dog først efter Affairen.

»Makut Rajakumar« havde ligesom »Coronation« lettet, hvorimod »Han Hak Sakru«, Lieutenant Schmiegelow og »Nirben«, en siamesisk Skipper, laa tilankers under Affairen.

Et Kvarter før sex faldt det første Kanonskud fra Fortet »Chula Chom Klao«, et til og nok et. Det var de tre skarpe Varselskud, og Projektilerne vandede langt fra de franske Skibe. Saa kom det fjerde Skud og i samme Nu fløj Tricoloren tilvejs paa de fjendtlige Krigsskibes Mastetoppe, et Blink og et Knald, Inconstant havde besvaret Fortets Ild, og Affairen var begyndt.

De franske Skibe styrede nu ret Kurs efter Fyrskibet. Først kom den lille Fragtdamper »Jean Baptiste Say«, tæt efter den »Inconstant« og i betydelig Afstand derfra »Comète«.

Jeg stod ved min 6 Tommers Forladekanon forude og holdt Sigtet. Afstanden til Inconstant var vel 4000 Yards, da Fortets fjerde Skud faldt, og jeg fyrede da. Projektilet vandede Øst for Skibene, og jeg skyndte mig op paa Broen for at holde Skibet i rigtig Retning. I det samme sendte Inconstant sin første Melinitgranat efter os. Den sprang foran Coronation med et vældigt Brag, og Jernstumperne for hvinende over Skibet, slog lange Flænger i Solsejlene og rev Foden af en Mand forude.

Nu skød Makut og Sakru, og Fortet hundrede løs. Det knaldede og bragede, hvislede og peb, Ildblink og Krudtrøg fløj ud fra Skibenes Sider.

Bag nogle rosenrøde Skyer gik Solen langsomt ned, og den Tanke foer mig gennem Hovedet: den kjære Sol er det vist sidste Gang, Du faar at se! Den kastede sine sidste Straaler paa de franske Orlogsmænds hvide Skibssider, de lyste som Sne. Stolte saa de ud med de mange trefarvede Flag vajende for den lette Brise, med Røg og Ild buldrende ud fra Dæk og Mers, slyngende dødbringende Jern- og Blyprojektiler mod de siamesiske Skibe og mod Fortet.

Min store Kanon var atter ladt, og jeg maatte ned og fyre den af. J. B. Say var lige foran Inconstant, da jeg fyrede. Skuddet ramte i den førstes Boug i Vandlinien og tvang Skibet til synkefærdigt at sætte paa Land.

Ved dette Skud rykkedes Kanonens Affutage ud af Skinnerne i Dækket, og det var mig umuligt at baxe den. Jeg var altsaa nødsaget til at tage Sigte med selve Skibet og maatte sørge for stadigt at holde Styrbords Side til Fjenden.

Da Inconstant passerede Løbet ved Fyrskibet, havde den nær gaaet samme Vej som J. B. Say. Kapitain Westenholz lod en Torpedo springe i saa kort Afstand fra det franske Skib, at det fik en mægtig Rystelse. Havde Minen været af sædvanlig Størrelse — til 100 eller 150 Pd. Bomuldskrudt, istedetfor at den kun kunde tage 35 Pd. — var Inconstant gaaet tilbunds med Mand og Mus.

Westenholz, der fra sin Station, Fyrskibet, med største Koldblodighed midt under den voldsomste Kanonade baade fra fransk og siamesisk Side, beregnede de fjendtlige Krigsskibes Passage og Kurs for derefter at affyre sine Torpedoe, er et smukt Eksempel paa, hvor vidt en Mand kan drive det i selvfornægtende Opofrelse, naar han mener, at Pligten kalder. Westenholz forlod sin gode Stilling i Bangkok for frivilligt at udsætte sit Liv paa den mest fremskudte Post i

den siamesiske Forsvarslinie, for at forsvare det Land, han havde valgt at leve i.

Men Opofrelse og Mod er ikke nok, Krigsmateriellet maa være i Orden, og som det var, led Inconstant ingen Skade. Den passerede Lobet og styrede over mellem »Thoon Kramom« og Landet, som Skitsen viser. Coronation fulgte efter bakkende fuld Kraft, og jeg fik Lejlighed til at affyre endnu tre Skud med min 6" F. K. Da brækkede Kanonen ned, Bolten i Affutagens Forende reves ud af Forboltningerne, og Dæksplankerne splintredes. Samtidigt laa de fire Messingkanoner agter væltede paa Dækket med sprængte Broge; jeg havde nu kun en Hotchkiss Revolverkanon oppe paa Bakken tilbage, og den var til ingen Nytte, da den havde »forkilet« sig. Mandskabet kjendte kun lidet til Brugen af den, da jeg først fik den ombord den 11te Juli.

Jeg satte Telegrafan på »fuld Kraft frem« og gav Ordre til, at Mandskabet skulde forlade Kanonerne og dække sig forude under Bakken — det var paa høje Tid. Inconstant drejede lige ned mod os og vilde vædre. Heldigvis havde jeg allerede lidt Fart paa Coronation, og Roret var lagt haardt Bagbord.

Det franske Krigsskib brasede ned mod os, spyende Jern og Bly ud over det ulykkelige gamle Skib. Det var en sand Helvedeslarm af Granater, der sprang, og Kugler der borede sig ned i Dækket, slog mod Jern, flaaede Solsejl og Takkelage. Jeg dækkede mig bag Skorstenen, men tre Granater fra Revolverkanoner fløj gennem den, saa det sang i mine Øren.

Jeg lagde mig da fladt ned paa Broen og holdt med Hænderne fast paa Rattets Knager — mine Rorgængere vare forlængst forsvundne.

Og saaledes saa jeg Inconstant passere som et hvidt Fantom i det sidste Dagskjær. Jeg saa de franske Matroser i Mersene dreje Svinglerne til Kanonerne og vidste, at Mundingerne pegede mod mit Skib, udover Lønningerne og fra Fartøjerne ragede Riffelløb, og jeg hørte Kommandoen fra de franske Officerer.

Situationen var just ikke behagelig, og jeg ærgrede mig over ikke en Gang at kunne svare paa al den Kanonade med min Revolver; den havde jeg lagt fra mig paa Dækket.

Vædderangrebet mislykkedes, men Inconstant kom dog saa nær, at den masede mine Fartøjer, knækkede mit Flagspil, Gaffel og Bom og fejede alle Solsejlstøtterne væk agter.

Da svandt det sidste Dagskjær, Inconstant dampede videre op ad Floden, og da Comète passerede os, var det aldeles mørkt. Dens Ild, der neppe blev besvaret, gjorde kun liden Virkning.

Jeg ankrede Coronation omtrent paa dens tidligere Ankerplads midt i Floden.

Ombord paa Makut Rajakumar havde Bataillen ogsaa været varm. Kapitain Guldberg holdt sig paa den vestlige Side af Løbet og brugte sine Kanoner af bedste Evne. Han sloges overordentlig tappert; snart var han paa Broen for at manøvrere sit Skib, snart nede paa Dækket, hvor han indstillede og fyrede løs med Revolverkanonerne. Inconstants Ild gjorde megen Skade paa Makut. En Kanon demonteredes, Dampspillet ødelagdes, Telegrafan paa Broen blev skudt over. Skrog, Skorsten og Opstaaende blev skudt fuldt af Huller. Som ved et Vidunder slap Guldberg fra

det med Livet. Mange af hans Folk laa saarede og dræbte, og Dækket flød med Blod. Skibets Maskinmester blev under hele Affairen paa Dækket og betjente en Revolverkanon. Ogsaa han var nær bleven dræbt. Midt under Bataillen faldt en Bom ned fra Masten og kastede ham overbord, men det lykkedes ham mærkeligt nok at komme ombord igjen, hvor- efter han fyrede videre med sin Revolverkanon med største Koldblodighed.

Kapitain Guldbergs Optræden ved denne Lejlighed fortjener den allerhøjeste Grad af Beundring og Anerkjendelse,

»Inconstant«.

»Comète«.

»Lutine«.

ikke alene for hans overordentlige Mod og Aandsnærværelse, men ogsaa fordi han, der jo aldeles ikke var oplært til Søkrigshaandværket, i det afgjørende Øjeblik viste sig Situationen fuldt saa voxen som mangen en rutineret Kriger.

Da de franske Skibe havde passeret, ankrede Guldberg tæt ved Spærringen.

Med *Han Hak Sakrus* store Kanon blev kun affyret to Skud. Da dette var besorget, sprang en Melinitgranat med megen Effekt i Sakrus umiddelbare Nærhed. En

Mand mistede Hovedet, fire andre bleve saarede, Træ- og Jernsplinter floj omkring og ødelagde Kommandobro og meget af det Opstaaende. Mandskabet blev derved saa demoraliseret, at det ikke var muligt for Schmiegelow, trods al anvendt Energi, atter at drive Folkene til Kanonen.

Den lille Yacht *Nirben* knaldede lystigt væk med sine uskyldige Messingkarronnader. Kuglerne, saa store som Appelsiner, plaskede om i Floden. Den eneste Træffer, jeg kan notere for dette Skibs Vedkommende, var i Makuts Skibsside, hvor den slog en Bule i Guldbergs Kahyt, og hvorved et dyrebart Fotografi blev ødelagt.

Paa Fortet Chula Chom Klao havde Kommandør Richelieu taget Kommando og ledede herfra Ilden. Der blev afgivet adskillige Skud baade med Fortets seks Tommere og med Feltkanonerne, men Skydningen var kun af ringe Virkning. Dels var der ingen dygtige Artillerister tilstede, dels gjorde de franske Skibes store Fart og det snart indtrædende Mørke al Skydning vanskelig.

*

*

*

Det var bælgmørk Nat, da jeg ankrede, og jeg forefandt ved nærmere Inspektion mit Skib i den sørgeligste Forfatning. Hist og her laa Saarede i Blodpøle og jamrede sig, Kanonerne vare alle tilhobe demonterede, Dæk og Solsejl vare gennemhullede, Solsejlstøtterne brækkede, Fartøjerne knuste, Rigningen overskudt mange Steder, og hvad der var det værste, Vandet i Lasten steg i en foruroligende Grad. Jeg maatte have faaet et Skud i Vandgangen og fandt ogsaa snart Stedet.

Min siamesiske Oppasser meldte mig, at det var helt galt fat nede i Kahytten, og da jeg kom derned, saa jeg det blanke Vand og Stjernerne skinne ind til mig gennem Skibssiden. En Melinitgranat var sprungen i Bagbords Side, hvor jeg havde mit »Pantry«. Mindst to Kvadratalen af Skibets Side var sprængt væk, Koojet lå sammenrullet som en Proptrækker paa Døken; Skodder, Skillerum og Døre vare sprængte fra hinanden, og Indholdet af Pantry'et var som pulveriseret. Af alle mine Kopper, Glas, Tallerkener, Terriner, Øl- og Vinflasker var der ikke et Stykke saa stort som en Tokrone.

Vandet strømmede rigeligt ind, og jeg fik i en Fart Mandskabet til Pumperne, slæbte Kanonerne over om Styrbord og gik i Gang med at tømme de Bagbords Kulkasser. Det hjalp heldigvis.

Westenholz fra Fyrskibet og Schmiegelow fra Han Hak Sakru kom nu ombord. Den første var ærgerlig over det tarvelige Udfald af Affairen, den sidste bandede, fordi Franskmændene havde slaaet hans Flaskefoder itu. Det var ligesaa hos mig. Heldigvis kom min flinke Maskinmester Candutti tilsyne med Favnen fuld af Flasker.

Vi vare alle dygtig sultne og tørstige, og vi stak paa den kolde Høne, Kartoffelsalaten og de andre gode Sager, der endnu stode paa Bordet agter fra før Affairen.

En Baad kom paa Siden, og snart fremviste Lieutenant Peter Hald sit smilende Ansigt. Peter Hald havde været i en højst ubehagelig Situation under Affairen. Ombord paa en lille Dampet havde han efter Ordre foretaget en Rekognoscering over Barren for at holde sig à jour med de franske Kanonbaades Bevægelser. Han blev hurtigt paa det rene med disse Bevægelsers Retning, for da han kom midt

paa Barren, mødte han de fjendtlige Krigsskibe for Indgaaende.

Nu pilede han afsted saa hurtigt, det var den gamle Steamlaunch muligt og naaede akkurat at komme forbi Spærringen samtidig med Inconstant. Dette havde igjen haft til Følge, at Lieutenant Hald med sit lille Mandskab var kommet under en dobbelt Ild af en saadan Styrke, at, som Peter smilende udtrykte sig, et Søndagsfyrværkeri i Tivoli i Sammenligning dermed var det bare Sprut.

Efter at have drukket et Bæger paa: ned med Franzosen! forsvandt Peter Halts evigglade Ansigt atter i Mørket; han skulde bringe Rapport til Kommandør Richelieu om Skibenes Tilstand.

Kommandøren selv kom kort Tid efter ombord, og vi bleve da enige om, at Coronation, Makut Rajakumar og Han Hak Sakru skulde samles ved Paknam og derfra gaa til Bangkok.

Jeg lettede strax og indtog min nye Ankerplads ved Paknam, hvorefter jeg lod mig ro til Fortet Phi Sua Samut, medtagende mine Saarede, som jeg ikke havde Lyst til at beholde ombord under en ny Affaire.

Fortet havde lidt meget ved de forbigasserende franske Orlogsmænds Ild. Jorden var opløjet af Granaterne, store Stykker Murværk revet ud, Træer væltede, atten Mand døde og saarede. Min Hustru og Datter, som havde opholdt sig i Kommandantboligen under Skydningen, vare heldigvis slupne uskadte derfra og vare blevne færgede over til Paknam By. Huset selv var gjennemskudt af de fjendtlige Projektiler, Møblementet i de Værelser, hvori vi plejede at opholde os, var delvis ødelagt, Sengene ramte; i en Bunke »Nationaltidender« var en fransk Granat slaact ned og havde

sprængt Avisstumperne omkring i hele Værelset, som havde der været Snevejr.

Jeg traf Kapitain Göttsche, der med stor Koldblodighed og Mod havde kommanderet Fortet under Bataillen. Han havde intet kunnet udrette, havde knap faaet et Par Kanoner ladte, da Ordren om at slaas først var naaet ham altfor sent.

Omtrent halv 9 vare de ovenomtalte Skibe samlede ved Paknam. Vi tre Skibshefer fik Ordre til, saa hurtigt som muligt at dampe op til Bangkok og dér forsøge at vædre de franske Krigsskibe. Vi lettede og stod Nord paa op ad Floden, medens Richelieu satte sig i et Extratog og rullede til Bangkok, dels for at indhente Kongens Tilladelse til at angribe de franske Skibe i selve Hovedstaden, dels for at tage Kommandoen over Mahachakri og med dette deltage i Angrebet.

Det var en uhyggelig Tur den Nat op ad Floden. Himmelen var begsort og overtrukken, kun Ildfluerne langs Flodbredderne lyste op. Jeg sad sammen med Kapitain Westenholz og min Maskinmester paa Broen. Vi vare alle vel bevæbnede, for Mandskabet var ikke til at lide paa. Siameserne mente, som rimeligt var, at vi havde haft nok at gjøre med Franskmændene, og at vi burde holde op nu, da alle Kanoner vare ubrugelige. De vidste, at jeg havde i Sinde at bringe dem i Ilden igjen. Et Par Gange forsøgte de at stimle sammen paa Broen for at bede mig lade være, de bleve mere og mere urolige og vilde aabenbart gjøre Mytteri, hvilket ikke var nogen behagelig Udsigt, da Folkene endnu havde Rifler og Patroner, og fra det mørke Dæk

hurtigt med en Salve kunde have gjort det af med os tre Europæere paa Broen.

Jeg bad derfor Westenholz paa sit flydende Siamesisk at underrette Mandskabet om, at jeg inden næste Affaires Begyndelse tillod enhver, der ikke vilde forblive paa Skibet, at springe overbord og svømme i Land. Dette iøvrigt temmelig overflødige Løfte beroligede Sindene, og snart var alt stille ombord i Skibet.

Sejladsen op til Bangkok varede over tre Timer, for vi havde nu Strømmen imod. Vi vare i en meget ophidset Stemning og besjælede af et rasende Had til Franskmændene, der havde forvoldt os et ydmygende Nederlag. Samtidigt maa jeg dog sige, at vi trods Hadet følte en høj Grad af Beundring for de franske Chefer, der ufortrødent og med største Aplomp vare brasede paa Torpedoer, Miner, fjendtlige Skibe og Forter; og om de end kjendte adskilligt til Forholdene i den siamesiske Marine gennem deres Spioner i Bangkok, kunde de umuligt tro, at Forholdene vare saa slette, som Tilfældet var.

Jeg, der har beundret den franske Nation, ja næsten elsket den, var dengang ogfyldt af et saa glødende Had, at jeg med største Glæde vilde gaa den sikre Død imøde i det Haab at dræbe nogle Franskmænd. »Dyret« var aabenbart rigtig oppe i mig dengang.

Den første Timestid havde Westenholz og jeg meget at tale om sammen. Det Foretagende vi nu indlod os paa: at angribe de franske Krigsskibe ved et Vædderangreb med den gamle Coronation, der havde Yacht-Stævn, var af den Natur, at vi maatte være paa det rene med, at vi ikke kom fra det med Livet. Naar man kun har et Par Timer at leve i, er der jo gjerne et og andet, man har at betro en

Kammerat; men snart gjorde Trætheden sig gjældende, og vi skiftedes til at faa et Blund de sidste to Timer.

Med ét bleve vi alle purrede ud ved nogle gennemtrængende Hvin fra en Dampflojte. Jeg stoppede Farten og en lille Dampbarkas løb os paa Siden. Det var Kommandør Richelieu, der bragte Ordre fra Kongen om at afholde os fra Angreb paa de franske Skibe.

Alle tre Skibe ankrede straks omtrent en halv Mil søndenfor Bangkok.

ATTENDE KAPITEL.

Situationen i Bangkok. — Kongens Proklamation. — Erobringen af »Jean Baptiste Say«. — Ultimatum. — Blokade. — Fjendtlighedernes Afslutning.

Da Efterretningerne om, at de franske Skibe havde passeret Indløbet af Menam og vare paa Vejen til Bangkok, naaede Paladset, opstod der en ubeskrivelig Forvirring. Kongen og hele Hoffet troede, at et Bombardement af Byen og særlig Paladset var uundgaaeligt, og alle Slags Planer til Forsvar og Flugt bleve udkastede. For Kongen kom Begivenheden ved Paknam saa uventet som et Jordskjælv; han havde haft den mest klippefast Tro til sine Forter og Skibe og havde været sikker paa de franske Vaabens Nederlag. Han troede nu, at alt var tabt.

Alle mandlige Individer i Paladset, Hoffolk, Pager og Slaver fik udleveret Vaaben — Manlicherrifler — og da Inconstant og Cométe ankrede udfor det franske Konsulat Kl. 9 $\frac{1}{2}$ om Aftenen, stod Tjenerskabet og indøvede Geværgeb.

Kongens Yacht Mahachakri havde hele Tiden ligget ved sin Bøje udenfor Paladset med Dampen oppe. Lieutenant Blechingberg, Skibets flinke Næstkommanderende, havde gjort alt klart til Kamp, Mandskabet stod ved Kanonerne,

alle overflødige Lys vare slukkede, og de elektriske Projektorer — Søgelys — bleve drejede mod den Kant, hvorfra man ventede, at Franskmændene vilde komme. Den gamle

Det Indre af Paladset.

Prins Kachon, Flaadens siamesiske Overhoved, roede uafbrudt mellem Paladset og Værftet, rædselsslagen og forfjamsket af Frygt for et muligt Angreb af de franske Skibe. Omtrent Kl. 10 kom han farende op ad Mahachakris Faldrebstrappe,

skjældte og smældte og gav Blechingberg Ordre til straks at tænde det elektriske Lys over hele Skibet. Et Øjeblik efter straaledede Yachten i pragtfuld Illumination — ikke en eneste fransk Kugle kunde tage fejl af denne Skive, medens al Skydning fra Skibet i den mørke Nat umuliggjordes.

I den franske Legation foregik imidlertid en bevæget Scene. Cheferne for Lutin, Inconstant og Comète forlangte at forfølge Sejren videre; de vilde gaa op til Paladset, bombardere dette samt ødelægge Marinens Værft og Skibene. Men Pavie tiggede og bad dem om at lade være (man paastaar endog paa sine Knæ). Havde de franske Skibshefer tvunget deres Mening igjennem, havde Siam nu rimeligvis været en fransk Koloni som Tonkin; men heldigvis var Pavie en frygtagtig Mand, der gyste tilbage for Ansvarret for en Kamp midt i den menneskeoverfyldte By. Skibene forbleve, hvor de vare, og den hvide Elefant paa den røde Grund vajer endnu over Kongeriget.

Om Natten underskrev Hans Majestæt følgende Proklamation til sit Folk:

By his Majesty's Ordre.

When the dispute regarding the frontier between the French possessions and Siam commenced, the French send one man-of-war to guard the interests of persons under their jurisdiction. They did this for a long time, and now, alleging that an English man-of-war has come to protect English interests, they have asked, that two other men-of-war should be allowed to enter the river for this object. The French Minister in Bangkok asked for permission, that the two boats

might enter the river; but it being our opinion that the present time was not opportune to have more than one man-of-war of each nation anchored in the river, we consulted with him, and a telegram was sent to the French Government in Paris, and a reply was received that they would not insist on sending more men-of-war into the river. On his side, the French Minister in this capital agreed, that the vessels should be informed of our objections and required not to come up. He asked for a steamer for an officer to go out and inform the vessels of this state of things. The two vessels however proceeded up to Paknam at the Chula Chom Klao Fort. The officers in charge fired a blank shot in the usual way. The two vessels took no notice but returned the fire, and proceeded up the river and anchored at the French Legation.

There is every reason to hope, that a mere misunderstanding has occurred, as the telegram from Paris clearly states, that the Foreign Minister would avoid everything calculated to give offence to His Majesty the King. Let the people therefore not be alarmed, or fear that a state of war will arise in Bangkok. There are now three French men-of-war in the river, and we feel assured, that they will not try to take advantage of any harm, which they may inflict upon us. We cannot suppose, that the 300 men in their boats will undertake to land and attack the numerous soldiers, who have to defend our populous city. But it appears, that the fear of the people is aroused by the fact, that they do not know all particulars. Under these circumstances His Majesty has been pleased to order the Local Government Department to take the necessary measures to have private and public protected against evil characters. His Majesty has himself inspected the troops, and was

greatly pleased to notice, that al measure, has been taken to protect His loyal and honest subjects. Regarding the whole question conferences still take place between His Majesty's Government and the Government of the French Republic both in Bangkok and in Paris, as may be seen from the diplomatic correspondance relating to this subject. Therefore let all people remain quiet and live in peace among themselves and with those foreigners of all nationalities, who are living amongst us under His Majesty's protection.

Oversættelse af Proklamationen.

Efter Hans Majestæts Ordre.

Da Uenigheden angaaende Grænsen mellem de franske Besiddelser og Siam begyndte, sendte Frankrig en Orlogsmand for at beskytte dets Undersaatters Interesse. Dette have de gjort i lang Tid, og nu da et engelsk Krigsskib er ankommet for at varetage engelske Interesser, have de forlangt, at to andre Krigsskibe skulde have Lov til at gaa op ad Floden med samme Formaal for Øje. Den franske Minister i Bangkok bad om Tilladelse til, at de to Skibe maatte gaa op ad Floden; men da det var vor Mening, at det for Tiden ikke var belejligt at have mere end én Orlogsmand af hver Nation opankret i Floden, have vi konfereret med ham (M. Pavie); et Telegram blev sendt til den franske Regering i Paris, og et Svar herpaa modtaget, efter hvilket den ikke vilde insistere paa at sende flere Krigsskibe ind i Floden. Den franske Minister indvilligede i, at Skibene skulde blive underrettede om vore Indvendinger og beordre til ikke at komme hertil. Han bad om en Dampers for at kunne sende en Officer ud til Skibene og bringe Underretning om Tingenes Tilstand. Ikke desto mindre passerede de to Skibe Chula Chom Klao Fortet op til Paknam. Fortchefen affyrede paa sædvanlig Maade et løst Skud. De to Skibe toge ingen Notits heraf, men besvarede Ilden, dampede op ad Floden og ankrede udfør det franske Konsulat.

Vi nære Haab om, at det hele er en slet og ret Misforstaaelse, da Telegrammet fra Paris tydeligt viser, at Udenrigsministeren har villet undgaa enhver Ting, der kunde være beregnet paa at fornærme Hans Majestæt Kongen. Derfor maa Folket ikke forurolige sig og frygte for en Krigstilstand i Bangkok. Der er nu tre franske Krigsskibe paa Floden, men vi føle os forvissede om, at de ikke ville benytte sig af nogen os paaført Fortræd. Vi kunne ikke tro, at tre hundrede Mand i Baade ville forsøge at lande og angribe de talrige Soldater, der forsvare denne folkerige By. Men det synes, som om Folkets Frygt er opstaaet, fordi det ikke er kjendt med Enkelthederne. Under disse Forhold har det behaget at give det lokale

Regeringsdepartement Ordre til at tage de fornødne Forholdsregler for at kunne beskytte privat og offentlig Ejendom mod Misdædere. Hans Majestæt har selv inspiceret Tropperne og var særdeles tilfreds over at se, at der var taget alle Forholdsregler til at beskytte Hans loyale og ærlige Undersaatter. Med Hensyn til hele Spørgsmaalet vil der finde Konferencer Sted mellem Hans Majestæts Regering og den franske Republiks, baade i Bangkok og i Paris, som den diplomatiske Korrespondance med Hensyn til dette Punkt udviser. Lad derfor Folket forholde sig roligt og leve i Fred indbyrdes og med de Udlændinge, der staa under Hans Majestæts Protektion.

Hvormange Saarede de Franske havde efter Affairen, fik man aldrig at vide. Tre sorte Kors i Haven bag Konsulatet viste Antallet af deres Døde.

Paa siamesisk Side vare 8 dræbte, 41 saarede og 2 savnede. Den dygtige amerikanske Læge, Doktor *Hays*, tog sig med stor Samvittighedsfuldhed af de saarede Siamesere og lod dem alle bringe til det Hospital, han var Forstander for. Hans Hustru, en danskfødt Dame, hjalp ham med beundringsværdig Ro og Udholdenhed ved det anstrengende Arbejde at forbinde og pleje den store Mængde Saarede. Dr. *Cox*, Læge paa den engelske Kanonbaad *Swift*, var til udmærket Assistance ved det kirurgiske Arbejde; velstaaende siamesiske Damer og Herrer strømmede til Hospitalet og overvældede de saarede Fædrelandsforsvarere med allehaande Gaver.

Den siamesiske Befolkning i Bangkok opfattede ikke Paknamaffairen som et Nederlag for de siamesiske Vaaben. Ganske vist havde de to Skibe passeret Forterne, men det tredie Skib J. B. *Say* var sunket, — medens alle deres egne Skibe endnu flød paa Vandet! Men mellem de højere-staaende Siamesere var Stemningen meget nedslaaet ved det for Marinen saa uheldige Udfald af Affairen. Der blev sat allehaande Rygter i Omlob om Forræderi fra »Farangernes« (Europæernes) Side. Ingen franske Officerer vare blevne

dræbte og ingen af de europæiske Chefer paa Forter og Skibe. Dette forklaredes derhen, at den ene Europæer ikke vilde skyde den anden, men kun de stakkels Siamesere. Da disse Rygter kom Kongen for Øre, sendte han Prins Kachon følgende Skrivelse:

Royal Palace, 29th July 1893.

To Phra Ong Chao Kachon.

With regard to the circumstances which caused the fighting at Paknam on the 13th Inst: Our Government and the French Government are now negotiating, and we hope that it can be satisfactorily arranged, and that it can be prevented that similar circumstances will accure in the future.

But there are a number of stupid people who speak all kind of nonsense, and with this we are very much displeased.

We have closely inquired into all the circumstances connected with the Naval Departments defence of Paknam, and our Cabinet has agreed with us, that the Forts and ships the Officers and men, one and all have tried to do their utmost to the very best of their ability and with the greatest faithfulness, which every sensible person can see and must be thankful for.

I ask you to express our own thanks and those of our Government to all the Officers and men, who have acted under these circumstances; and we wish you to let them know, that when all those troubles are over, we will consider suitable to reward those, who have served us well.

(Signed) Sajahmin (The King).

Oversættelse.

Til Prins Kachon.

Med Hensyn til de Forhold, der foraarsagede Kampen ved Paknam d. 13de Juli, ligger vor Regering i Underhandling med den franske Regering, og Vi haabe, at alt vil blive tilfredsstillende ordnet, og at lignende Tildragelser villé blive undgaaede i Fremtiden.

Men der er adskillige dumme Mennesker, der sige alle Slags Taabeligheder, og med dette ere vi meget misfornøjede.

Vi have nøje undersøgt alle Omstændigheder i Forbindelse med Marinedepartementets Forsvar af Paknam, og Vort Kabinet er enigt med Os i, at Forter og Skibe, Officerer og Mandskab alle som en have forsøgt at handle efter bedste Evne og med største Troskab, hvilket enhver fornuftig Mand kan se og bør være taknemlig for.

Vi bede Dem udtrykke Vor egen og Vor Regerings Tak til alle de Officerer og Menige, som havde handlet under ovennævnte Forhold, og det er Vort Ønske, at De lader dem vide, at, naar alle Vanskelighederne ere overstaaede, ville Vi vide at belønne dem, der have tjent Os vel.

(Sign.) Sajahmin (Kongen).

Den 14de Juli om Morgenhen hændte en Begivenhed ved Paknam, der ligesom kaster en Gnist af Munterhed ind i denne for Siam saa sørgelige Periode. Jeg sigter til »Erob-
ringen« af Fragtdamperen Jean Baptiste Say.

Man vil erindre, hvorledes denne Damper ledede de to franske Orlogsmænd over Barren, blev skudt isænk og maatte sættes paa Land indenfor Spærringen. Udenfor Barren var Kapitainen paa dette Skib gaaet ombord i Inconstant og havde overgivet Kommandoen til Styrmanden. En af Bangkok-Lodserne, Englænderen *Jackson*, havde været gemen nok til at tage J. B. Say over Barren, idet han saaledes optraadte som Fjende mod det Land, der havde givet ham Brodet i snart 40 Aar.

Efter Affairen var der naturligvis ingen af Marinens Skibe, der tænkte paa at molestere den lille Fragtdamper, hvis hele Besætning bestod af Kinesere; men næste Morgen da Chefen for Chula Chom Klao Fortet lod sit spejdende Blik glide rundt paa Omgivelserne, fæstede det sig paa J. B. Say, der stadig laa med det franske Flag under Gaffelen. Hallo! tænkte han, endnu en Fjende! Det er Forræderskibet Jean Baptiste Say — en god Prise!

Flux sætter han sig ned og tilskriver den fjendtlige Chef en Opfordring til at »kapitulere«. Den drabelige Skrivelse lyder saaledes:

July 14th 1893.

Sir. — I request that you surrender the steamer to me, and that you come yourself to the fort. If this is not immediately done, I shall at once open fire upon you.

H.,

Commander, Paknam Fort.

Oversættelse.

Min Herre. — Jeg opfordrer Dem til at overgive Damperen til mig og til selv at begive Dem til Fortet. Hvis dette ikke straks udføres, aabner jeg øjeblikkelig Ilden mod Dem.

H.

Lieutenant Rosenstand blev sendt ombord med denne Skrivelse. Paa Damperen havde man med stort Besvær faaet Hullet i Bougen saa meget stoppet, at den kunde pumpes læns, og da Kapitainen modtog Brevet fra Fortchefen, var han just i Gang med at bakke Skibet fri af Grunden for derefter at gaa op til Bangkok og dokke. Chefen paa J. B. Say blev yderst forbauset over denne Opfordring til at kapitulere og ved Tanken om, at nogen kunde falde paa at »aabne Ilden« mod en værgeløs Fragtdamper med Kineserbesætning. Han havde den — temmelig almindelige — Opfattelse, at de franske Skibe vare gaaede sejrige ud af Affairen, og han havde Vanskelighed ved at sætte sig ind i den Tanke, at hans Skib kunde være »god Prise«.

Men her hjalp ingen Udflugter, Chefen for Jean Baptiste Say maatte overgive sig.

Han, Lods Jackson og hele Mandskabet bleve bragte iland og bagbundne, med Bind for Øjnene førte ind i Fortet og der indespærrede. Senere bleve de transporterede

til Bangkok som Krigsfanger til de siamesiske Autoriteters store Forbauselse, og bleve selvfølgelig øjeblikkeligt satte paa fri Fod med mange Undskyldninger.

Det med saa stor Besvær stoppede Hul i Bougen af Damperen blev atter aabnet, og Skibet sank ned i Flodens Dynd.

Tilslidst blev der givet Ordre til under Gaflen at hejse det siamesiske Flag over det franske ombord paa Prisen — nøjagtigt efter P. P.'s Roman-Recepter.

Udenfor Barren laa det franske Panserskib »Triomphante«, og da dettes Chef samme Dag kom forbi det sænkede Skib i sin Dampbarkas, saa han med Undren Tricoloren hejst under den siamesiske hvide Elefant. Han beordrede straks et Par Mand op paa J. B. Says Dæk og lod Flagene hale ned; men den altid aarvaagne Chef paa Fortet afsendte øjeblikkelig en væbnet Styrke i en lille Damper under Kommando af Lieutenant Ravn mod Fjenden. Den franske Chef, som ikke havde anset det nødvendigt at medtage Vaaben til sin Ekspedition, blev ubehageligt overrasket ved befinde sig Ansigt til Ansigt med en Skare bevæbnede Siamesere, kommanderet af et »blegt Ansigt«. Som klog General indlod han sig i Underhandlinger med Overmagten, og det kom til en mindelig Overenskomst, hvorefter det siamesiske Flag alene skulde forblive hejst under J. B. Says Gaffel.

Denne Episode med den franske Fragtdampers Erobring var ikke alene ganske latterlig, men skadede i høj Grad de Underhandlinger, der alt førtes mellem det siamesiske Udenrigsministerium og den franske Gesandt, gav atter Pariserbladene Anledning til at skribe op om »barbarisk Krigsforsel« og Traktatbrud og bragte de fremmede Officerer i siamesisk Tjeneste i Miskredit.

Der var nu Stilstand, medens Underhandlingerne førtes. De franske Skibe Inconstant, Comète og Lutin laa stadig klare til Bataille, og ved Værftet arbejdedes der paa at reparere de Skibe, der havde lidt Skade. Overalt langs Flodens Bredder inde i Byen bleve Skanser og Løbegrave opkastede; paa den ene Side stode Arméens Soldater med Kanoner og Rifler, lige overfor laa Marinesoldaterne bevæbnede til Tænderne. Dette Arrangement var beregnet til Ødelæggelse for Franskmændene, hvis disse havde vovet at gaa op ad Floden, men jeg tror rigtignok, at Resultatet var blevet, at Siameserne havde skudt paa hverandre indbyrdes, thi fra begge Sider pegede Kanoner og Geværløb mod hverandre.

Da Underhandlingerne den 19de Juli endnu ikke havde fort til noget tilfredsstillende Resultat, sendte Pavie Frankrigs Ultimatum til Siam. Efter dette fordrede Frankrig:

1. Anerkjendelse af Annams og Cambodias Fordring paa hele den venstre Bred af Mekongfloden samt Øerne i Floden.
2. Bortfjernelse af alle dér posterede Tropper.
3. Satisfaktion for alle Overgreb mod franske Undersaatter i Siam og mod franske Skibe og Matroser i Menamfloden.
4. De Skyldiges Afstraffelse og Erstatning til »Ofrenes« Familie.
5. Udbetaling af en Skadeserstatning paa 2 Millioner Francs for den Skade, franske Undersaatters Interesse havde lidt.
6. Et Depositum af 3 Millioner Francs som Garanti for de ovennævnte Erstatningskrav eller (i Mangel af Penge) Sikkerhed i Provinserne Angkor og Battambongs Toldkasse.

Tidsfristen for Ultimatumets Udlob var to Gange 24 Timer, efter hvilken Tid Pavie vilde forlade Bangkok, hvis den siamesiske Regering ikke vilde gaa ind paa Frankrigs Fordringer.

I de næste to Dage gjordes Forberedelser til Kamp. Alt, hvad der vare i Bangkok af siamesiske Krigsskibe, blev ankret i Linie nedenfor Værftet, og paa begge Sider at Floden stode allerede Feltkanonerne og Mitrailleurerne ladte.

Endog ombord i ubevæbnede Skibe som Yachterne og en af Marinens Fragtdampere blev der sendt adskillige hundrede Mand, bevæbnede med Rifler.

Vi vare alle overbeviste om, at de franske Krigsskibe ved Ultimatum's Udlob vilde gribe Offensiven, gaa opad Floden, tilintetgjøre den siamesiske Marine og udfor Paladset tvinge Kongen til at underskrive Ultimatum'et.

Vi skulde altsaa atter til at slaas og vidste, at det blev en morderisk Kamp i den snævre Flod med Mulighed for Entring og Vædderangreb. Vi fik en Del Marinesoldater ombord, bevæbnede med Rifler, og jeg tror, det var blevet en varm Dag for Franskmændene, om de havde angrebet.

Som jeg før har omtalt, var Coronations Stævn ikke indrettet til Vædderangreb, men jeg fandt ved denne Lejlighed paa et Arrangement, ved hvilket selv det svageste Skib kan udføre et effektivt Vædderangreb. Fra Nokken af Coronations Bugspyd og Slæberbomme — der bleve halede skons forefter — hængte jeg tre Miner lige i Vandlinien. Kablerne fra disse Bomuldskrudtminer førtes langs Solsejlet hen til Kommandobroen, og der sattes de i Forbindelse med elektriske Induktionsapparater. Naar jeg da kunde naa at berøre en fjendtlig Skibsside, vilde et Tryk paa Affyringsapparaterne bringe Minerne til at springe og sikkert afstedkomme megen Skade paa det fjendtlige Skib.

Der var naturligvis den Gène forbunden med dette Arrangement, at mit eget Skib rimeligvis ogsaa var blevet ødelagt, dog spillede dette kun ringe Rolle, da Coronation næsten var værdiløst.

Samtidigt havde Westenholz fundet paa at fastgjøre en Del Torpedoer langs en svær Ende Toug. Dettens ene Ende havde han fastgjort ved den venstre Flodbred nedenfor de siamesiske Skibe. Det var hans Mening med en Dampbarkasse at føre den anden Ende af Touget tværs over Floden, naar de franske Skibe nærmede sig og saaledes danne en Spærring af flydende Torpedoer, der fra Land kunde affyres ved Induktionsapparater.

Eksperimentet, der vel kunde have haft sin Interesse, blev ikke udført, da de franske Skibe ikke foretog noget Angreb og ikke gik højere op ad Floden end til det franske Konsulat.

Svaret paa Ultimatum'et var, at Siam gik ind paa alle de Fordringer, Frankrig stipulerede, kun kunde man ikke anerkjende, at Annam eller Cambodia havde nogensomhelst *Ret* til den venstre Mekongbred. Siam var villigt til at afstaa Landet Øst for Mekong, men kun til den 18de nordlige Bredegrad.

Dette Svar betragtede Pavie som en Forkastelse af det franske Ultimatum; han lod sit Flag nedhale fra Konsulatet og forlod Bangkok med alle tre Skibe.

Den 26de Juli erklæredes Blokade i Siambugten. Den officielle Deklaration lyder i Oversættelse saaledes:

Krydseren »Forfait«, den 26de Juli 1893.

Undertegnede Capitaine de vaisseau, ældste Officer paa de i Siambugten stationerede Krigsskibe og Øverstbefalende

over den »østlige Eskadre« bekendtgjor herved, at fra den 26de Juli 1893 Kl. 5 Eftm. ere alle Havne og Ankerpladser paa siamesisk Kyst og Øer, mellem *Point Chulai* og *Point Lem Kra Bang* og nordefter, effektivt blokerede af Krigsskibe under min Kommando; neutrale Magters Skibe ville have tre Dages Frist til at forlade de blokerede Havne.

Forholdsregler efter internationale Love og bestaaende Traktater ville blive trufne mod alle Skibe, der søge at bryde Blokaden.

Givet ombord paa Krydseren »Forfait« udenfor Bangkok Barre.

A. Riculoux.

Meningen imed at etablere denne Blokade var i Begyndelsen ikke ret klar, thi den siamesiske Regering havde gjort saa store Indrømmelser til Frankrig, at den paa utvetydigste Maade havde vist, hvor meget den ønskede Fred. Senere Begivenheder viste, at Lanessan og hans Parti i det franske Deputeretkammer vare højst utilfredse med Indholdet af Ultimatum'et, og at Blokaden skulde tjene som Paaskud til Tilføjelsen af nye Paragraffer.

Under Blokaden besatte Franskmændene Øen Koh-Si-Chang og Byen Chantaboon uden Modstand fra siamesisk Side. En den siamesiske Regering tilhørende Damper »*Asdong*« blev taget og senere brugt som fransk Transportskib.

Den franske Styrke udenfor Menamflodens Munding bestod nu af:

1. — Armeret Krydser *La Triomphante* 4,700 Tons, 2,400 H. Kr., 15 sværere Kanoner foruden et stort Antal Gatling og Hotchkiss Revolverkanoner, 150 Mands Besætning.

2. — Krydseren *Forfait* 2,300 Tons, 2,900 H. Kr., 15 sværere Kanoner samt Revolverkanoner. 275 Mands Besætning.

3. — Krydseren *Inconstant* 800 Tons, 850 H. Kr., 5 sværere Kanoner og 6 Revolverkanoner. 200 Mands Besætning.

4. — Krydseren *Papin*. Samme Størrelse og Armering som *Inconstant*.

5—10. — Kanonbaadene *Comète*, *Lutin*, *Lion*, *Vipère*, *Aspic* og *Alouette*.

Desuden Torpedobaadene Nr. 43 og 50.

Tilsammen 12 Skibe, 1,600 Mand, 64 sværere Kanoner og henved 100 Gatling og Hotchkiss Revolverkanoner.

Siams Styrke var naturligvis den samme som under Paknam-Affairen, og efter de Erfaringer, som Regeringen havde høstet ved Paknam-Affairen, var det klart, at der intet var at stille op mod den tiddobbelte franske Styrke. Dog vilde man forberede sig paa alt og hellere slaas til sidste Mand end modtage et fransk Protektorat.

Besætningen i Forterne forøgedes, nogle Baglade-Feltkanoner bleve anbragte i et Par af Skibene istedetfor de tidligere glatløbede Messingkanoner, og paa Skibenes Kommandobroer opsattes Jernskærme, saa at Cheferne og Rorgængerne kunde staa nogenlunde dækkede.

Heldigvis blev det ikke til noget med Fjendtlighedernes Fortsættelse, thi af mange Grunde var det lidet tiltalende for os Danske at slaas under de forhaanden værende Omstændigheder. Vi vare paa Forhaand sikre paa at faa Prygl, da det siamesiske Marinemateriel var det franske saa uendeligt underlegent. Faldt vi i Hænderne paa Franskmændene, vare vi uden Naade og Barmhjærtighed blevne hængte. Dette havde de franske Officerer aabenlyst erklæret. Dertil kom, at det

danske Udenrigsministerium gennem Konsul Leckie havde ladet os vide, at hvis vi deltog i videre Fjendtligheder, vilde vi miste vor Ret til Danmarks Beskyttelse. Vi sad altsaa net i det.

Heldigvis for Siam havde den kloge Udenrigsminister Prins Devawongse fast Greb om Regeringens Tøjler og forhindrede, at Siam blev styrtet i en Krig, der kun kunde have endt med hele Landets Erobring.

Den siamesiske Regering gik ind paa alle Ultimatum's Fordringer. Blokaden blev ophævet, og den 8de August kom Pavie tilbage til Bangkok, og det franske Flag vajede atter fra Gesandtskabshotellet.

Underhandlingerne skrede nu jevnt fremad, og i Bangkok nærede man den Tro, at alt var i skønneste Orden, og at alle Stridsspørgsmaal mellem Frankrig og Siam vare udjævnede. De tre Millioner vare straks blevne betalte, og Kanonbaaden Lutin var afsejlet med Pengene til Saigon; men pludselig erklærede Pavie, at Frankrig maatte have Garantier for Siams Opfyldelse af Ultimatum's Fordringer. Disse Garantier skulde bestaa i:

1. Frankrigs Besættelse af *Chantaboon*, indtil den venstre Mekongbred var rømmet.
2. Ingen siamesiske Tropper maatte opholde sig indenfor 25 Kilometer fra Flodens højre Bred.
3. Siam maatte ikke holde Krigsskibe paa »*Great Lake*« (i Mekongdalen).
4. Frankrig skulde have Ret til at oprette et Konsulat i *Korat*.

Dette »andet Ultimatum« skulde tjene til at opirre Siameserne til atter at gøre Modstand, hvilket kunde føre til yderligere Erobring fra det betrængte Land.

Som Franskmændene siger: »L'appetit vient en mangeant,« og Lanessans Appetit kunde nu neppe tilfredsstilles med en mindre Bid end hele Siam.

Jeg skal ikke trætte Læserne med en detailleret Udvikling af de Underhandlinger, der i de næste to Maaneder førtes mellem Frankrig og Siam, mellem Overvinderen og den Overvundne. Monsieur *le Myre de Vilers* blev som extraordinær Gesandt sendt til Bangkok, og han tog ikke blidt paa det værgeløse Land. Med en Brutalitet, der er den chevalereske franske Nation lidet værdig, tvang han den syge siamesiske Konge til at rejse fra sit Lystslot »Bang-pa-in« til Bangkok, da den franske Gesandt nægtede at begive sig til Kongen for at overlevere ham sit Akkreditiv. Endvidere nægtede de Vilers at have noget at gøre med den europæiske Raadgiver, Rolin-Jacquemin; denne maatte end ikke være tilstede ved Konferencerne i det siamesiske Udenrigsministerium.

Et Par Uger stode Underhandlingerne ganske stille, da Prins Devawongse blev syg. Det overvældende Arbejde havde i høj Grad svækket den energiske Minister.

Kongen af Siam holdt med den ham egne Loyalitet og Trofasthed bestemt paa, at de europæiske Officerer, der i Farens Stund havde kæmpet for hans Land, ikke skulde afskediges af hans Tjeneste. Denne Fordring, der er bleven almindelig fordømt af den europæiske Presse, blev tilsidst strøgen af Traktaten. Man fortæller, at Frankrigs Ven, den russiske Czar, lagde sit mægtige Ord i Vægtskaalen til Fordel for de stakkels Officerer.

Den 1ste Oktober underskrev den siamesiske Udenrigsminister den definitive Fredslutningstraktat mellem Siam og Frankrig samt en dertil føjet »Konvention«.

Traktaten lyder saaledes:

Artikel 1. Den siamesiske Regering giver Afkald paa enhver Fordring paa hele Territoriet langs Mekongflodens venstre Bred samt paa Øerne i Floden.

Artikel 2. Den siamesiske Regering lover ikke at holde eller benytte sig af armerede Skibe eller Baade hverken paa *Tone-Sap* (Great Lake) eller paa Mekongfloden eller paa dens Bifloder, der gennemløbe det i næste Artikel omhandlede Territorium.

Artikel 3. Den siamesiske Regering forpligter sig til ikke at bygge Fæstninger eller Forskanser i Provinserne *Battambang*, *Siem-Rap* eller indenfor en Afstand af 25 Kilometer fra Mekongs højre Bred.

Artikel 4. Indenfor det i Artikel 3 nævnte Territorium vil Polititjenesten blive udført af de lokale Autoriteter og kun med det højst nødvendige Mandskab. Ingen væbnet Styrke maa ellers holdes dér.

Artikel 5. Den siamesiske Regering lover at indlade sig i Underhandlinger med den franske Regering inden sex Maaneder fra Traktatens Vedtagelse angaaende Reguleringen af Toldvæsenet indenfor det i Artikel 3 omtalte Territoriums Grænser. Ligeledes angaaende en Revision af Traktaten af 1856. Indtil disse Underhandlinger ere tilendebragte, maa ingen Told opkræves i det i Artikel 3 omtalte Territorium. Den franske Regering lover ligeledes ikke at kræve Told af dette Territoriums Produkter.

Artikel 6. Udviklingen af Skibsfarten paa Mekongfloden kan nødvendiggjøre visse Arbejder paa Flodens højre Bred, Indstilling af Lossepladser for Lægtre o. lign., Oprettelse af Brænde- og Kuloplag. Den siamesiske Regering lover at give al ønskelig Hjælp til saadanne Foretagender.

Artikel 7. Franske Undersaatter og andre under fransk Protektorat staaende Personer have Lov til frit at bevæge sig og drive Handel paa det i Artikel 3 nævnte Territorium, hvis de ere forsynede med Pas fra den franske Øvrighed. Samme Ret tilstaas Indbyggerne i det omtalte Territorium.

Artikel 8. Den franske Regering har Ret til at oprette Konsulater, overalt hvor den anser det fordelagtigt, særligt i *Korat* og *Muang-Nan*. Den siamesiske Regering vil overlade Frankrig den nødvendige Grund til de omtalte Konsulatsbygninger.

Artikel 9. I Tilfælde af Misforstaaelser skal alene den franske Tekst til denne Traktat være gyldig.

Artikel 10. Denne Traktat skal være ratificeret inden fire Maaneder fra den Dag, den underskrives.

Konventionen lyder saaledes:

De siamesiske Militærposter ved Mekongs højre Bred skulle være rømmede inden en Maaned fra denne Konventions Underskrifts Dato. De (Militærposter), der ere oprettede i Battambang, Angkor og i det Territorium, der ligger 25 Kilometer fjernet fra Mekongs højre Bred, skulle være rømmede indenfor samme Tidsfrist, og alle Fæstninger være raserede.

De Personer, der have været Skyld i Begivenhederne ved *Thong-Kieng-Khan* og *Cammon* (Kapitain Thoreux's Tilfangetagelse og Inspektør Grosguerins Drab) skulle dømmes af siamesiske Autoriteter; en Repræsentant for Frankrig vil være tilstede ved Retsforhandlingerne og være Vidne til

Dommens Udførelse. Den franske Regering forbeholder sig Ret til at forkaste Dommen, og hvis den anser det nødvendigt, forlange en ny Undersøgelse af det passerede for en blandet Domstol, hvis Sammensætning den selv vil bestemme.

Den siamesiske Regering vil udlevere til den franske Minister i Bangkok eller til de franske Grænseautoriteter alle franske Undersaatter, Annamiter, Cambodianere eller Laotianere fra Mekongs venstre Bred, som nu under et eller andet Paaskud holdes tilbage; den siamesiske Regering vil forpligte sig til ikke at lægge Hindringer i Vejen for tidligere Beboeres Tilbagevenden til Mekongflodens venstre Bred.

Bang-Bien og hans Følge fra »Thong-Kieng-Khan« vil blive bragt til den franske Legation saavel som de Vaaben og de franske Flag, der ere blevne tagne af siamesiske Autoriteter.

Den franske Regering vil vedblive at holde Chantaboon besat, indtil de forskjellige Paragrafer i denne Konvention ere bragte til Fuldførelse, særlig indtil en fuldstændig og fredelig Inddragelse har fundet Sted af de siamesiske Poster, der ere etablerede ved Mekongflodens venstre Bred, paa Øerne i Floden, Battambang, Siem-Rap og i det 25 Kilometer brede Territorium langs Mekongs højre Bred.

Denne Traktat og Konventionen bleve senere ratificerede i Paris og danner i det mindste foreløbig Afslutning paa Sammenstødet mellem Frankrig og Siam.

Skjæbnens tunge Haand havde ramt det østasiatiske Kongerige haardt, og Ansvar et herfor hviler paa det Krigsparti, der lokkede den siamesiske Regering ind paa de krigerske Æventyrs Vej, og ganske særlig paa de Personer, der direkte eller indirekte fremkaldte Sammenstødet ved Paknam.

Hs. Kgl. H. Prins Chira Pravati Varadej.
Lieutenant i det danske Feltartilleri.

NITTENDE KAPITEL.

Bang-pa-in. — Europæisk Husholdning i Bangkok. — Siamesisk Theater.
— Elefanter.

Endnu medens de præliminære Underhandlinger stode paa, blev Kongen alvorlig syg og drog til sit Lystslot *Bang-pa-in*, der ligger ved en af Menams Bifloder, en halv Snes engelske Mile Nord for Bangkok. Herhen fulgtes han af hele Hoffet, Herrer og Damer, af de fleste Ministre og Prinser samt af et betydeligt Antal Soldater. Næsten alle Marinens Skibe bleve benyttede til denne Flytning, og de vendte ikke tilbage til Hovedstaden, før Kongen returnerede til Bangkok.

Lystslottet Bang-pa-in er ikke en enkelt Bygning, men snarere en hel lille By. Det meste af det byggedes af den østrigske Arkitekt *Grassi*. Terrainet, hvorpaa Bang-pa-in anlagdes, bestaar af en Samling Øer, hvorimellem talrige Flodarme sno sig, og dette Forhold har givet den fantasirige Bygmester frit Spillerum til at rejse de smukke kongelige Slotte imellem de mest henrivende, maleriske Haveanlæg med skyggefulde Kanaler, spejlblanke Damme, hvor allehaande sjældne Fisk boltre sig, med kinesiske Lysthuse og siamesiske

Pavilloner, liggende halvskjulte i Smaaoernes pragtfulde orientalske Blomsterflor.

Paa dette Sted nyder Siams Konge en velgjørende Hvile og Ro langt fra Hovedstadens Larm og Tummel, og de smaa Prinser og Prinsesser løbe ugenert omkring i de store Haver eller plaske om i Kanalerne. Megen af den i Bangkok

Parti af Bang-pa-in.

saa generende Hofetikette falder bort — selv Hoffets Damer føre her en forholdsvis fri Tilværelse.

Skjønt Bang-pa-in ser temmelig omfangsrigt ud, er der dog kneben Plads til den talrige Skare af siamesiske Under-saatter, som altid følge Kongen paa hans Udflugter. Mange af Landets Stormænd have bygget sig Huse i Omegnen, men de fleste foretrække at bo i lange Baade, paa hvilke

der er bygget Huse. Baadene slæbes op og ned ad Floden af Dampere, eller de roes af en Snes Mænd; der er ikke megen Plads i et saadant flydende Hus, men det gjør jo mindre til Sagen. Det vigtigste er at være i Kongens

Parti af Bang-pa-in.

Nærhed for at kunne være tilstede, hver Gang der er en Mulighed for, at der kan falde noget af i Retning af Titler, Ordener, Embeder eller lignende kongelige Gunstbevisninger. Thi i Siam, ligesom hos os, anses Jagten efter Kongegunst

for den ædleste Sport — vel at mærke ikke ved som i gamle Dage at vove Liv og Lemmer i Leding eller ved vovelige Ekspeditioner, thi dette tyder nutildags kun paa simpel Smag og er uværdigt for enhver Mand, der vil undgaa Betegnelsen »Avanturier«, — men ved en loyal og og hæderlig Stræben efter at gjøre sig bemærket, ved en ihærdig Udstillen af sin Person ved alle officielle Festanledninger, og navnlig ved en ikke altfor diskret Spendabilitet ved alle finere Godgjørenhedsfester.

Begyndelsen af Hoffets Ophold i Bang-pa-in var meget ensformig, thi Kongens Helbred var ganske nedbrudt, og under saadanne Omstændigheder maatte alle Tanker om Fester banlyses. Men efterhaanden som Helbredelsen skred frem, kom der Liv i Hoffet.

Snart begyndte de sædvanlige Ekspeditioner op ad Floden; Kongen drager da i Spidsen for en hel Flotille af Baade og Smaadampere til et fjernt liggende buddhaistisk Tempel, hvor han forretter sin Andagt. Eller der afholdes natlige Fester i Haven, som ved saadanne Lejligheder oplyses med Tusinder af kulorte Lamper. En saadan Haveillumination gjør et vidunderligt Indtryk. Paa Buske og Træer, i Baade og Havepavilloner tændes de kinesiske Papirslygter i smagfulde Farvegrupperinger, der spejle sig i det blanke, rindende Flodvand og i de stille mørke Damme, hvis Overflade intet Vindpust kruser. Natteluften er hed og opfyldt med en gjennemtrængende Blomsterduft; det er, som befandt man sig i et stærkt parfumeret tyrkisk Badekammer. Maanens straalende Sølvskive kaster et magisk Skjær ned over Haver og Slotte, over et Mylr af Hoffolk klædte i Guldbrokade og straalende Silkedragter, over de hvidklædte Kongeborn, fra hvis Hoved, Hals, Arme og Ankler svære Juvelkranses

Diamanter, Smaragder, Rubiner og Topaser lyne og blinke ved hver Bevægelse, Børnene foretage i deres muntre Leg.

Som et Aladdins Æventyr staar en saadan Havefest for Erindringen.

Ofte blev der afholdt Kaproninger og Styrkeprøver mellem Baadsmandskaberne, idet et Toug fastgjordes i to Baades Agterender, hvorpaa Besætningerne roede hver sin Vej og søgte at slæbe Modstandernes Baad med sig. Hoffet morede sig kostelig over den Slags Løjer. En yndet Sport var, at lade de barbenede siamesiske Matroser entre ud ad en lang tynd Planke, til hvis ene Ende var fastgjort en levende Gris. Planken var indsmurt med Sæbe og ragede ud over Vandet, og de fleste Forsøg paa at hente Grisen endte med et Plask ned i Vandet.

*

*

*

Medens Hoffet opholdt sig i Bang-pa-in og morede sig efter bedste Evne, vendte alt i Bangkok tilbage til de rolige Tilstande, der vare blevne afbrudte ved Affairen den 13de Juli, den efterfølgende Blokade og øvrige krigerske Tilstand.

De frygtssomme Kinesere, der i Tusindvis havde forladt Byen af Frygt for Krigens Rædsler, vendte efterhaanden tilbage, da de saa, at det ikke blev til Alvor — til stor Lise for de europæiske Familier, hvoraf mange vare blevne helt blottede for Tjenestefolk, der jo næsten alle ere Kinesere.

For rigtig at kunne forstaa den Rolle, Kineserne spille i det daglige Liv for Europæerne i Østen, maa man vide, at Kineserne have erobret det hele Tjenestetyende-Marked.

Til en almindelig lille Husstand hører en Kok, en Boy (Tjener) og en Kuli; alle tre ere Kinesere.

Kokken er den fornemste af disse, og man er egentlig i Kost hos ham. Han faar halvanden à to Dollars om Dagen efter Familiens Størrelse, og for den Betaling maa han da sørge for Mad til Morgen-, Frokost- og Middagsmaaltidet.

Iført sin sribede Bluse med vide Ærmer, Pludderbukser og de bare Fødder stukket i kinesiske Snabelsko marscherer han afsted tidlig om Morgenens med et tyndt Bambusaag over Skulderen med vedhængende tomme Kurve. Han gaar til Fiskemarkedet, køber et Par Stykker »Platou« (Saltvandsfisk, der ligner Silden), lidt Rejer eller Krabber, derfra maa han til Grønt-, Frugt- og Kjødmarkedet og vender henad Kl. 11 tilbage til Huset, belæsset med en Mængde mer eller mindre lækkert udseende Fødemidler.

I Kjøkkenet, der altid ligger fjærnet fra Huset, er han Eneherre. Han ruller Pisen sammen oppe paa Issen, smoger de vide Ærmer op over Albuerne og lægger Ild under et Utal af smaa Gryder, Pander og Kasseroller. Hans hele Beholdning af Kogerekvisiter og Værktøj er primitiv nok, men Resultatet af hans Kogekunst er forbausende. Med et Par kortskafede Skeer og nogle Træpinde manøvrerer han som en Taskenspiller; dypper lidt hist, rører om lidt her, slaar Æg op, pisker Hviderne, plukker en And, river Kokusnød, skræller Kartofler, alt tilsyneladende paa en Gang. Det syder, braser, hvisler og koger, og Dampen staar ud af Kjøkkendoren, medens Kokken derinde farer om som et Fantom.

En Time eller halvanden vare disse mærkelige Kjøkken-evolutioner; saa er Frokosten, Tiffin kaldes den i Østen, fiks og færdig. Hver Ret bliver smagfuldt anrettet og smager delikat. Der er stegte Fisk, garnerede med friske grønne Blade, en Krabbemayonnaise med Rand af Agurkeskiver, stegte Nyrrer trukne paa lange Pinde med en Blomst

Tropiske Frugter.

i den ene Ende, stegt And farceret med smaahakkede Løg, Kartofler og Æbler og endelig Carry'en, den uundværlige Slutningsret til ethvert Frokost- og Middagsmaaltid. At lave god Carry og at kunne variere denne Ret i det uendelige, er en Kineserkoks fineste Kunst.

Til denne Ret fordres, foruden friske smaa Carrybær, uvægerlig Kokusolie, som presses ud af de gamle Kokusnoddens hvide Indmad. Denne Olie faar i Carry'en en brandgul Farve og smager fortræffeligt. I den tykke, stærke Sauce koges dernæst den Ingrediens, der skal give Retten sit Præg. Det kan være Svinekjød i smaa Tærninger, haardkogte Æg, Rejer, Duer og mange andre Sager.

En Carryanretning er ikke Hvermands Sag; den fordrer et stort Apparat: en Skaal til selve Carry'en, en anden til den dampende, koghede Ris, Smaaskaale til stegte Løg, Chutney, tørret saltet Fisk, røde Macassarfisk, alle Slags Kryderier og meget mere, naar det skal være rigtig flot. Alt dette mikses sammen efter Smag og Behag og spises saa hedt som muligt. For at opnaa den høje Varmegrad spises Carryen af Tallerkener med dobbelt Bund, der fyldes med kogende Vand.

Det er Kokkens Ambition, at hans Herre nyder af alle Retterne og med god Appetit; han holder Krydsforhør over Boyen« efter hvert Maaltids Slutning, og gaar alt vel, kan man høre ham nynne en eller anden Kineservise, hvis melankolske Melodi dækker over et lystigt Indhold, alt medens han aftørre og pudser sine Gryder og Pander, til de skinne som det blanke Guld.

Naar dette er besorget, tager han sig et forfriskende Bad i den nærmeste Kanals lunkne Muddervand, hvorpaa han sætter sig i Døren til Kjøkkenet, og med et tilfreds Udtryk i det grimme Kineserfjæs smøger han sig en Snadde

Opium, inden han hengiver sig til en velfortjent Slummers søde Drømmerier.

Det er ikke alle Kokke, der er Mestre i deres Fag, og har man endelig fundet et godt Eksempplar, bør man gjøre alt for at kunne beholde det. Man kan banke sin Boy og sparke sin Kuli, om man har Lyst, det er sans conséquence, men med Kokken bør man fare med Læmpe. For det første ere alle Kineserkokkene i Bangkok Medlemmer af en eneste stor Fagforening, og bliver en Europæer af denne sat paa den sorte Tavle, er der ikke en Kok i den hele By, der vil tjene hos ham; han er boycottet og maa i Fremtiden nøjes med at faa sin Mad kogt af en Siameser eller Malayer, og det er en skrækkelig Skjæbne. For det andet er det slet ikke ufarligt at lægge sig ud med sin Kok. Thi denne er nøje kjendt med Tilberedelsen af alleslags Giftblandinger, baade de, der virke øjeblikkeligt og som et Kølleslag dræbe en Mand, og de der virke langsomt, snigende og dræbende Mennesket Tomme for Tomme, til det efter et halvt eller helt Aar dør som en afkræftet Tæringspatient. — Mangfoldige Europæere ere blevne dræbte af deres Kineserkokke.

Den kinesiske Tjener, Boy'en kaldet, er en særdeles vigtig Faktor i Livet i Orienten. En dygtig Boy er en ubetalelig Skat. I en sirlig, funklende hvid Dragt lister han lydløst om i Huset, lægger alt tilrette for sin Herre, hvis Vaner han aflurer indtil de mindste Detailler. Om Morgenens ved Toilettet pusler han stilfærdigt om, altid ved Haanden med de rigtige Klædningsstykker til rette Tid, aldrig mangler der en Knap i Tøjet, aldrig er der Hul paa Strømperne. Thi Boy'en fører en haardnakket Krig med »Doby«, Vaske- manden, der gjerne vil knibe lidt af Vasketojet. »Him bad chinaman, Master, very bad,« erklærer Boyen, naar jeg paa- taler et noget for højroestet Skænderi i den fredhellige Hville-

tid midt paa Dagen. Kineserne skjændes næsten altid. Kokken og Boyen leve paa Krigsfod, den sidste kritiserer Maden og holder af at optræde som Hushovmester og Overintendant, og gjør sig vigtig af sin intime Omgang med Herskabet; men Kokken lader sig ikke gaa paa, han har seks Dollars mere om Maaneden, er en udlært Kunstner og dobbelt saa gammel som den Hvalp, Boy'en!

Kuli'en er den sidste i Rækken og den laveste i Rang. Han besorger alt det grove Arbejde, bærer Vand, holder Huset rent, vasker op efter Maaltiderne, børster Støvler og haler i Punka'en, der hænger over Spisebordet, ofte i Timevis. Kuli'en bliver hundset af Kokken og Boy'en, der føle sig saa overlegne, at de ikke engang gide nedlade sig til at skjændes med ham. Han arbejder haardere end nogen anden i Huset og faar en ussel Lon.

Man bliver meget forvænt i Østen med de gode kinesiske Tjenestefolk. Har man haft dem nogle Uger, behøver man næsten ikke at aabne Munden for at give Ordre, alt gaar af sig selv. Mest forvænt blive de europæiske Damer, der ere vante til som Husmodre at »gaa med i Huset«. De opdage snart det umulige i at blande sig i Husholdningen, og saa henfalde de til Lediggang Dag ud og Dag ind.

Der er iøvrigt noget, der kan holde en Dame i Aande i Bangkok, og det er en siamesisk Barne pige. Vi havde engang et typisk Eksempel paa en »Menom«, hvilket egentlig betyder Amme. Hun hed Meloj, var 20 Aar gammel og gift for tredie Gang, Den tredie Mand bankede hende, og derfor løb hun fra ham og lod sig engagere som Menom. Hun var — for at bruge et maritimt Underofficérsudtryk — værre at passe paa end en Hat fuld af Lopper. Barnet, hun skulde vaage over, lod hun skotte sig selv. Om Aftenen

listede hun sig ud og morede sig, saa hun hele næste Formiddag laa i en Krog og snorkede. Hun stjal som en Skade, pantsatte alle mulige Ting, brugte sin Frues Linned og Toiletgjenstande. Hun var saa graadig, at hun aad store Klumper Smør, som hun fiskede op af Smørkrukken med Fingrene, tømte Sukkerskaalen, drak Vinsjatter og Eau de Cologne og bragte Splid mellem Kokken og Boy'en, ved samtidig at være Kjæreste med begge disse gifte Herrer; hun nedlod sig endog til Kulien, og en skønne Nat forsvandt hun for stedse med en kæmpemæssig, kulsort »Klingmand«, der plejede at bringe Mælk til Huset. Hun medtog foruden sit eget Tøj en hel Del af sit Herskabs og efterlod 32 Laanesedler, altsammen paa Sager hun havde stjaalet.

Det er nok lidt overdrevent at paastaa, at Meloj var en absolut Type paa en Siameserbarne pige, men slemme ere de virkelig.

*

*

*

Livet i Bangkok er ensformigt. Klokken seks om Morgenen skinner Solen ind ad Vinduerne til En og jager Søvnens væk. Man søger dog at trodse Solskinnet og den tiltagende Varme, men længere end til Klokken syv eller halv otte kan man sjældent holde det ud. Fra Sengen gaar Vejen uvægerlig til Badeværelset, hvor nogle store Lerkrukker staa opmarcherede, fyldte den foregaaende Dag med Vand, der, afkølet gennem det porøse Ler den hele Nat, synes iskoldt ved den første Douche.

Paaklædningen er hurtigt besørget: hvide Sko, Stromper, hvide Benklæder og en Trøje knappet helt op i Halsen, det

er den daglige Dragt. Visitter maa gjøres i sort Frakke — en afskyelig Skik, som snobbede Englændere have indført.

Maaltiderne ere Frokost Kl. 8, Tiffin Kl. 1 og Middag Kl. 8.

Damerne optræde i Morgenkjoler fra den tidlige Morgen til Kl. 4, saa begynder Paaklædningen. Visitter for den Tid anses for utilladelige. Kl. fem holder den lille »dog-cart« forspændt. Herren kører selv og Fruen sidder ved hans Side, medens »Sejsen«, Kusken, springer op bag paa og holder en uhyre udspændt kinesisk Solskærm over begges Hoveder. Den dværgagtige, mishandlede og udsultede Ponnyhest for Vognen lanceres i skarpt Trav, og afsted gaar det op ad den støvede »Newroad«, gennem Sampengkvarteret, hvor det vrimler med Kinesere og »Ritschaws«, ind gennem den høje, smukke City-Port henimod Paladset. Her kan man da aande frit, og Øjet hviler med Velbehag paa de store grønne Plæner og Haveanlæg.

Foran Officersskolen spiller det siamesiske Militærorchester flotte europæiske Operaouverturer; det lyder slet ikke saa ilde.

Efterhaanden samles Beaumonden tilvogns og tilfods: Der er Mrs. *French*, den engelske Konsuls Hustru, med sine flotte Ponnyer; gamle Kapitain *Jones*, den engelske Gesandt, hvis rynkede, skjæggede Piratansigt og onskabsfulde Bemærkninger ere lige frygtede af Siamesere og Europæere; Kronprinsens Gouvernor *Morant*, der ligger henslængt i en elegant Phaëton med et tungsindigt Udtryk i det glatragede Digteransigt; der kommer et Par elegante danske Ingeniører ivrigt konverserende to fikse engelske Guvernantemisser, der nylig ere blevne importerede for at sætte europæisk Pli paa nogle siamesiske Prinseborn. Hele det »gode Selskab« strømmer til — vel halvtreds i Tallet — og foretage den daglige Promenade, medens stedligt Nyt, den sidste Europa-

post og lidt cronique scandaleuse de Bangkok drøftes med stor Grundighed. Kl. 6 pakker Musikken sammen, Vognlygterne tændes, og det gaar hjemad igjennem Gaderne i halsbrækkende Fart, Smelden med Piske, Raaben fra Kuskene og Hyl fra Kinesere og Hunde, der rædselslagne fare ind i Husene for at undgaa at blive kjørte over.

Fruen kjøres hjem og afsted gaar det igjen, denne Gang er Maalet Klubben, hvor iskold Whisky-Soda, Sherry-Bitters og Billardspil nydes i rigelig Mængde, indtil Klokken bliver otte; saa maa man hjem og spise Middag.

*

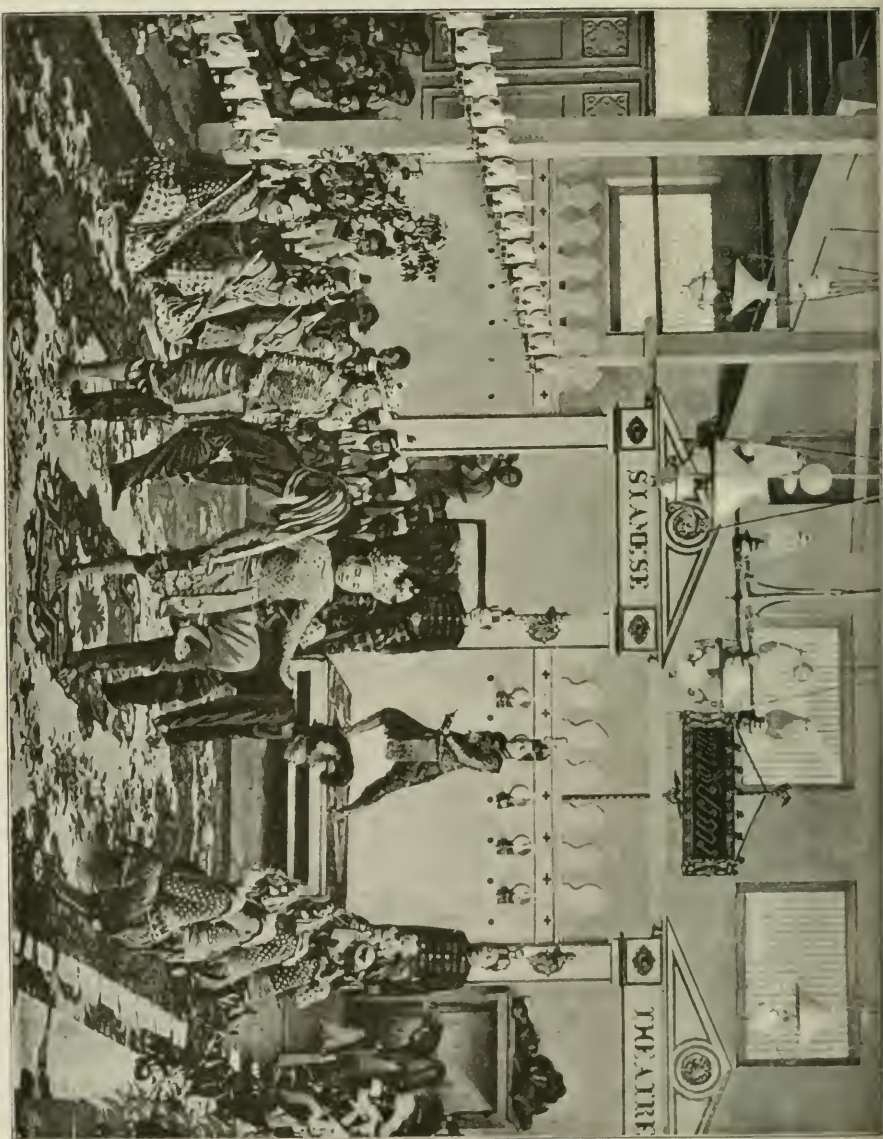
*

*

Som jeg før har bemærket, Livet i Bangkok frembyder ikke stor Afveksling. Den ene Dag gaar som den anden, og den, der rejser til Siams Hovedstad for at more sig, pakker hurtigt sin Kuffert og drager bort igjen.

Af og til giver en omrejsende Pianist eller Taskenspiller en »Soirée« i Oriental Hotels store Sal, og her møder alt, hvad der henregner sig til Beaumonden i Bangkok, og afleverer pligtskyldigst sin Dollars eller halvanden for en Kunstnydelse, som i en europæisk Hovedstad vilde blive takseret til højst 25 Øre.

I Byens eneste Theater spilles kun paa siamesisk og af siamesiske Skuespillere — mandlige og kvindelige — og en Forestilling af den Slags, den saakaldte *Lakon*, bør enhver Tilrejsende se. Theatret selv er en temmelig stor Bygning i to Etager og kan vel rumme henved seks Hundrede Tilskuere, der dels have Pladser paa Gulvet, dels i første Etages brede Logerækker. Selve Scenen strækker sig som en Forhøjning fra den ene Væg helt ud i Salen. Dekora-

Scene fra det siamesiske Lakon-Theater i Bangkok.

tionerne ere tarvelige og varieres ikke ud over et Skovparti og et Haremsinteriør. Derimod udfoldes stor Pragt og Luksus i de Agerendes Dragter. Guld- og Sølvbrokade, Silke- og Kniplingsdragter og et Utal af Ædelstene anvendes i overdreven Grad til Prydelser for Stykkets Helte og Heltinder, Djævla, Engle, Prinser og Prinsesser, der altid bevæge sig i en Slags Dansetrin, samtidig med at de vride Arme, Ben, Hoved og Krop paa en højst mærkelig Maade, der dog langtfra er ugratiøs.

Lakonforestillinger gives kun i Tiden omkring Fuldmaane og ere stærkt besøgte af Siameserne, der med ubegribelig Taalmodighed følge Stykkets Gang fra Begyndelsen til Enden, hvilket vil sige det samme som fra Solnedgang og det meste af Natten igjennem.

Det er gjerne Heltedramaer, der serveres Publikum, eller indviklede Kjærlighedskomedier med rigelig Anvendelse af Djævla og Engle til Assistance for de Elskende. Stykkerne ere fulde af erotiske Momenter, der virke i høj Grad pirrende og oplivende paa Tilskuerne ved særdeles grove og realistiske Midler.

Jeg har kun en Gang overværet en Lakonforestilling, det vil sige en mindre Portion af den, og har moret mig godt derved, skjønt jeg ikke forstod et Muk af, hvad der blev sagt paa Scenen. Saa vidt jeg kunde forstaa, var Gangen i Skuespillet følgende:

En dejlig Prinsesse blev sendt til en gammel Konges Harem som Foræring fra hendes Fader — en anden gammel Konge. Men Prinsessen elsker en smuk Prins og flygter bort med denne. Paa en eller anden Maade skilles de to Elskende, og Prinsessen foretager — ledet af en Djævel — en lang Vandring gjennem en Skov og oplever de mærkeligste Ting undervejs. Hun møder en Drage, der vil æde

hende, og Røvere, der ville stjæle hende; men Djævelen trækker dog stadig af med Prinsessen til Trods for Forhindringerne. Parret kommer endelig til et Hav — dette illustreres ved nogle blaa Smaadrenge, der hoppe omkring paa Scenen forestillende Bølger. Ud paa Havet sejler Prinsessen ombord paa et Skib. Dette Befordringsmiddel arrangeres ved Hjælp af en Mand, der holder et Sejl i den ene Haand og et Flag i den anden, bagpaa Fyren er der bundet et Ror. Dette flot udstyrede Skib sejler derpaa af med Prinsessen, medens den mindre sostærke Djævel lades tilbage paa Scenen, hvor han udfører en Kombination af Slange- og Mavedans, der paa den klareste Maade udtrykker hans Sorg over at blive snydt for sin Prinsesse.

Nu foregaar dér et *Changement de coulisse*, idet der i Stedet for et Par Baggrundstræer bliver anbragt en Sofa, og det er da strax klart for Tilskuerne, at man nu befinder sig i et Harem. Ganske rigtigt, ind mylrer en gammel hvidskjægget Konge med et meget betydeligt Antal Haremskvinder, som straks give sig til at pine og plage deres Herre og Mester paa en Maade, der vistnok er i Overensstemmelse med Virkeligheden, men som just ikke frister en fredelig Monogamist til at ønske sig over i Polygamiet.

Lidt efter arriverer den dejlige Prinsesse, som vi sidst forlod ombord i sit Skib. Kongen optændes øjeblikkeligt af en glødende Kjærlighed til hende, medens hele Haremspersonalet geraader i hæftig Jalousi. Et Haandgemæng mellem Kongen og hans Damer paafølger, og det lykkes kun med stort Besvær at faa disse sidste smidt ud. Kongen og hans nye Haremsstjerne anbringe sig derefter paa den dekorative Sofa, og nu begynder til Tilskuernes Henrykkelse en Forførelsesscene efter alle Kunstens Regler. Desværre blev vort Selskab paa dette Tidspunkt nødsaget til at

trække sig tilbage og forlade Theatret, da vi havde Damer med, og Optrinet ikke ganske var i Overensstemmelse med de europæiske Begreber om Anstændighed; jeg kan saaledes ikke berette mere om Prinsessens Hændelser. Der er dog næppe nogen Tvivl om, at det endte i Fryd og Gammen, og at hun fik sin Prins til Trods for det noget kompromitterende Ophold i Majestætens Harem.

Denne Slags Lakonkomedie er en underlig Blanding af Drama, Opera, Ballet og Farce. Af og til reciterer Skuespilleren med højtidelige Fagter og forklarer Stykkets Gang; lige med Et kan Musiken falde ind som Akkompagnement til en Duet, til Tider ses et halvt Hundrede unge Piger danse rundt paa Scenen, medens Stykkets vittige Hoved afleverer saftige Brandere, der faar Tilskuerne til at vride sig af Latter.

Det er ikke alene paa det store, lukkede Theater i Bangkok, at der gives Lakonforestillinger. Paa nationale Festdage, Kongens Fødselsdage og lignende opslaas der Theatre paa de aabne Pladser i Byen, og under Tilstromning af Tilskuere gives gratis Forestillinger. Kineserne have deres specielle Theatre, hvor dog kun mandlige Skuespillere optræde, men de ligne iøvrigt temmelig meget de siamesiske.

*

*

*

Siam er Elefanternes Land. De findes, navnlig udenfor Bangkok, i stor Mængde, baade i tam og vild Tilstand, de anvendes til Ridebrug, som Lastdyr, for Plougen, til Transport af Tømmer og til mange andre nyttige Øjemed. Tidligere spillede de en stor Rolle i de siamesiske Krige, hvor mange Tusinder af dem ofte anvendtes til samlet Angreb mod

Fjenden. Endnu den Dag idag haves i Bangkok et Elefant-Feltbatteri, men det bevares vel nærmest som en Kuriositet.

Det er forbudt at dræbe de vilde Elefanter i Siam, de tilhøre alle Kongen. Næsten hvert Aar afholdes Jagt paa de store Flokke vilde Elefanter, der særlig holde til i Egnene omkring den gamle Hovedstad *Ajuthia*. Saadanne Jagter anstilles især, naar meget fornemme Gjæster besøge Kongen af Siam. En af de mest inponerende blev afholdt, da den russiske Storfyrsttronfølger for et Par Aar siden gjæstede Bangkok.

En saadan Jagt maa forberedes flere Uger i Forvejen. En hel Hær af siamesiske Bønder spreder sig i de uhyre Skovstrækninger og driver langsomt Elefantflokken henimod en stor tragtformet Palissadebygning udenfor *Ajuthia*. Efter at have naaet denne Tragt presses Flokken ind mod Snævringen, hvor en lille Aabning kun tillader Elefanterne at passere enkeltvis. Indenfor Palissaderækken findes en lukket Indhegning, og naar et passende Antal Dyr er kommet herind, lukkes for den snævre Indgang med en forsvarlig Dør. Resten af Flokken faar Lov til atter at flygte tilbage til Skovene, de kom fra.

De fangne Elefanter i Indelukket løbe som rasende omkring i deres Fængsel, udstodende høje Brøl gennem de mægtige Snabler og borende Stødtænderne ind i Indelukkets alentykke Planker. I to Dage faa de hverken Spise eller Drikke. Trediedagen ere de saa afkræftede af Sult og Tørst, at de næppe kunne røre sig længere. Da smutte behændige Siamesere ind i Indelukket og søge at binde svære Touge om de store Dyrs Bagben. Det er en farlig Forretning, og sjældent løber den af uden Tab af Menneskeliv. Ere Elefanterne først forsvarligt bundne, fodres de med Sukkerrør og andre lækre Sager, og nu begynder Dressuren. Hver

vild Elefant tages i Lære af to tamme, der tvinge Eleven til at gaa imellem sig og paa det ubarmhærtigste traktere den med Stød og Slag, saasnart den viser Tegn til at lade Naturen tage Overhaand.

Men disse Kæmpedyr ere lette at tæmme, og Dressuren tager sjældent mere end et Par Uger.

Alle hvidfødte Dyr — Albinos — ere i Siam Gjenstand for stor Ærefrygt, særligt de hvide Elefanter. De formenes at huse Sjæle af særlig fremragende, udmærkede Mænd, og deres Tilsynekomst antages at være et lykkeligt Tegn for Landet. Tilfangetagelsen af en hvid Elefant bringer Glæde over det hele Land, og den Gouvernør, i hvis Provins det sker, er sikker paa store Naadesbevisninger fra Kongen.

I den kongelige Paladsby har hver hvid Elefant sin særlige Stald og Tjenerpersonale, og selv om de ikke behandles saa overordentlig fint, som flere Rejsebeskrivere have fortalt — med Ædekar af Guld og en opslaaet Parasol over Hovedet, naar de skulle ned til Floden og drikke — føre de dog en behagelig Tilværelse og kunne glæde sig ved høje Titler som Phra, Phya etc.

En amerikansk Missionærdame, Mrs. *House*, har givet en Skildring af den Modtagelse, der blev tildelt en hvid Elefant, som for en halv Snes Aar siden holdt sit Indtog i Bangkok. Hun fortæller følgende: For et Par Aar siden (rimeligvis i 1882) beordrede Gouvernøren over en af de nordlige Provinser to Bønder til at lede efter en hvid Elefant. Astrologerne havde profeteret, at den nærværende Tidsperiode var lykkelig, og at der vilde blive fanget flere Albinos-Elefanter. Derfor holdt alle Gouvernørerne hele

Landet over Jægere ude i Skovene, og udlovede store Summer til den, der kunde indfange et af de sjældne Dyr.

Vore to Bønder forlode deres Hjem og vandrede omkring i de sumpede Skove, snigende sig op og ned langs Floder

En hvid Elefant.

og Vandløb, gennem Jungel og Buskads, ernærende sig kummerligt af Frugter og Fisk, sovende under aaben Himmel, og i stadig Kamp med vilde Dyr, Slinger og Moskittoer. Dagene bleve til Uger og Ugerne til Maaneder, Hundreder af Elefanter saa de paa deres Vej, men af hvide var der

ingen. Endelig opgave de den haablose Jagt og styrede atter Kursen mod Hjemmet, da de pludselig fik Øje paa en lille, men vidunderlig skjønt formet Elefant, der stod ved en Kilde og drak. Den var saa fuld af Mudder og Snavs, at den saa endnu mørkere ud end almindelige Elefanter. Men der var dog noget ved Huden, der vakte Jægenes Haab. »Lad os krybe nærmere og fange den,« hviskede de til hinanden. Dette var en let Opgave for et Par dygtige Elefantjægere. Øjets Regnbuehinde, der er et af de vigtigste Tegn paa en hvid Elefant, viste sig at være lysegul, og Jægenes Haab steg.

En af dem sagde: »Lad os tage den hjem og give den en grundig Vask.« Dette gjorde de, og opdagede til deres store Glæde, at Dyrets Hud i Virkeligheden var lyserød og at der paa dets Ryg forefandtes helt hvide Haar. Ingen Tvivl var længere mulig, de havde fanget en af de verdensberømte hvide Elefanter; Kjendere erklærede den for at være det smukkeste Eksempplar, der var fundet i mange Generationer: Øren og Hale vare fuldenst skønne; Haarene, Hovene, Øjnene, alt tydede paa den allerfineste Afstamning.

Befolkningen i Siam blev ellevild af Henrykkelse, da Nyheden om den glædelige Begivenhed udsprede sig. Hurtige Stafetter ilede hele Landet over med Budskabet: »En hvid Elefant er funden;« Alle jubled.

Da Gouvernørens Sendebud naaede Kongen, overlæssede denne ham med Gaver. Enhver Person, som paa nogen Maade havde Del i Fangsten, blev belønnet. Gouvernøren selv blev udnævnt til »Phya«; de to fattige Bønder bleve overvældede med Gaver og Æresbevisninger, de fik øjeblikkelig tildelt fornemme Titler og fik store Jordejendomme forærende. En Skare af fornemme Mænd drog ud for at tage sig af Elefanten.

Den 27de Juni blev af Astrologerne bestemt som den bedste Dag til at tage imod den sjældne Gjæst i Bangkok. Et Par Dage i Forvejen drog Hans Majestæt Kongen med hele sin Hofetat tredsindstyve (eng.) Mil op ad Floden til Ajuthia, for der at møde den hvide Fange, der betragtedes som hele Landets Skytshelgen. I pragtfuldt udstyrede Baade roedes Elefanten og den glimrende Eskorte ned ad Floden.

Tidligt om Morgenens paa den Dag, den hvide Elefant ankom til Bangkok, var hele Byen i Bevægelse. Indbyggerne vare grebne af en umaadelig Begejstring, og Alle strømmede ned til Floden i Festklæder. Rundt om den kongelige Landing var der stuvende fuldt af Baade, lange snablede Processionsfartøjer med spraglet Maling og Forgyldning, Flag og Vimpler, Side om Side med Husbaade og Smaadampere, alle overfyldte med Tilskuere.

Da Tiden for Processionens Komme nærmede sig, var der megen Travlhed omkring Paladset. Officerer til Hest galopperede frem og tilbage, Soldater og Matroser i europæiske Uniformer marscherede op paa begge Sider af Vejen med Flag og Standarter. Nærmest Flodbredden stod en Flok Præster i gule Dragter og med afragede Hoveder. Prinser i Gallauniformer kom i Bærestole, omgivne af Tjenere og Slaver, der bare Insignierne paa deres Herres høje Rang: Stokke, Segl, uhyre forgyldte Parasoller, Betelæsker, Thepotter, Vandgobletter og lignende.

Et stort Musikkorps intonerede Nationalhymnen, og Kongen blev baaren ud af Paladset siddende paa en pragtfuldt udstyret Bærestol med den kongelige Solskærm over Hovedet. Kongen bar en hvid Solhjælm, og hans Bryst var prydet med utallige funklende Ordener. De største Dignitarer i Landet omgave ham.

Tæt udenfor Paladset var oprejst en temporær Stald for den berømte hvide Elefant. Selv stod den paa en Forhøjning med det ene Bagben fastbundet til en hvid Pæl. Her blev den vasket med vellugtende Tamarindevand og sluttelig døbt og tildelt en høj Titel. En højtstaaende Præst gav den et Stykke Sukkerrør at æde, hvorpaa var indridset dens nye Navn: Phra Sawet Lakoula Warophat. Sluttelig blev Elefanten ledet ind i selve Paladsgaarden, hvor en Stald og et talrigt Tjenerpersonale blev stillet til dens Disposition.

TYVENDE KAPITEL.

Siamesisk Tidsregning. — Nationale Festdage. -- Montsystem m. m. (efter »the Directory for Bangkok and Siam«).

Siameserne regne med to Slags Aar — borgerligt og kirkeligt — og med to Tidsregninger, den ene med Perioder paa tolv Aar, den anden paa ti. Efter den førstnævnte Tidsregning har Aarene Navn af Rotte, Ko, Tiger, Hare, store Drage, lille Drage, Hest, Ged, Abe, Hane, Hund og Svin. Titalsperiodens Aar have derimod kun Nummere. — Den kirkelige Tidsregning begynder med Buddhas Død, og i 1894 vil man derfor ved Fuldmaane i Maj skrive Aar 2438. Buddha døde nemlig 544 Aar før Kristus. Denne Tidsregning bruges dog kun af Præsterne.

Den borgerlige Tidsregning skriver sig fra den Dag, Bangkok blev valgt til Hovedstad, hvilket er 112 Aar siden. Kirkeaaet begynder ved Fuldmaane i December Maaned; medens Nytaar efter borgerlig Tid er den første April. Maanen spiller den største Rolle i Siamesernes Kalender, og Hviledagene i Maaneden ere den første, ottende, femtende og to og tyvende Dag efter Maanen. Disse Dage kaldes »Guds-dage«.

Den gamle siamesiske Tidsregning var yderst indviklet og næsten umulig for Udlændinge at finde Rede i. Regeringen i Bangkok indsaa da ogsaa det upraktiske i at vedligeholde en fra den øvrige Verden saa forskjellig Tidsinddeling, hvorfor den blev opgiven og en mere moderne indført. Tidligere hed:

Et Aar: Pee.

En Maaned: D'uan.

En Dag: Wan.

En Time: Mong.

En Tiendedel af en Time: Baht.

Et Minut: Nahtee.

6 Nahtee udgjorde 1 Baht.

6 Baht udgjorde 1 Mong.

12 Mong udgjorde 1 Wan.

29 eller 30 Wan udgjorde 1 D'uan.

12 eller 13 D'uan udgjorde 1 Pee.

Siameserne dele Døgnet i tre Dele: fra Solopgang til Middag seks Timer, fra Middag til Solnedgang andre seks Timer. Nattens Timer kaldes »Tum« og regnes fra Solens Nedgang til dens Opgang, ialt tolv Timer. Natten inddeles atter i fire »Vagter«, de saakaldte »Yahm«.

Dagene i Ugen have Navn efter Planeter.

Mandag: Wan chan.

Tirsdag: Wan angkahn.

Onsdag: Wan put.

Torsdag: Wan prahat.

Fredag: Wan suk.

Lørdag: Wan sow.

Søndag: Wan atiht.

Som ovenfor omtalt begynder det siamesiske Nytaar den 1ste April.

April svarer til Mesayon og indeholder 30 Dage.

Maj svarer til Prisarpakom og indeholder 30 Dage.

Juni svarer til Metonayon og indeholder 30 Dage.

Juli svarer til Karakadhakhom og indeholder 31 Dage.

August svarer til Singhakhom og indeholder 31 Dage.

September svarer til Kanjayon og indeholder 30 Dage.

Oktober svarer til Tulakhom og indeholder 31 Dage.

November svarer til Prutchikoyon og indeholder 30 Dage.

December svarer til Tonwarkhom og indeholder 31 Dage.

Januar svarer til M'krakhom og indeholder 31 Dage.

Februar svarer til Kumpaphan og indeholder 28 Dage.

Marts svarer til Menakhom og indeholder 31 Dage.

Alle Maaneder hvis Navn ende paa »khom« have 31 Dage, medens de med Endelsen »yon« kun indeholde 30. Til Maaneden Kumpaphans 28 Dage lægges en ekstra Dag hvert Skudaar.

Aaret deles i tre Saisoners hver paa fire Maaneder:

Den hede Saison: Radu raun.

Den regnfulde Saison: Radu fon.

Den kolde Saison: Radu na-ow.

*

*

*

Den siamesiske Kalender opviser en Mængde Helligdage, hvoraf flere strække sig ud over et længere Tidsrum, og Siameserne, som af Naturen kun ere lidet arbejdslystne, overholde samvittighedsfuldt dem alle.

I Begyndelsen af Januar Maaned fejres en Fest, der kaldes *Tip Ching Cha* og varer to Dage. En stor Procession med Agerdykningsministeren i Spidsen drager med Pomp og Pragt hen til en Plads i Byen kaldet *Souching Ha* eller Gyngelpladsen. Her er oprejst en Murstens Platform, smykket

med Tæpper og Maatter, og paa Toppen af denne stiller Hs. Excellence Ministeren sig paa ét Ben. Han er understøttet i denne trættende Stilling af fire brahminske Præster og maa blive staaende, til »Gyngelegene« ere forbi. Sætter han den hævede Fod ned paa Platformen før Tiden, bliver han Gjenstand for den dybeste Foragt.

Legen bestaar i, at en Siameser sætter sig op i en Gynge og svinger denne frem og tilbage, indtil han med sin Mund kan snappe et Pengestykke, der er fastgjort til en høj Pæl. Gyngelegene vare omtrent to Timer, og naar de ere afsluttede, kan Ministeren atter støtte paa begge sine Fødder, hvorefter de brahminske Præster bestænke de Tilstedeværende med indviet Vand. Denne Tip Ching Cha er en Agerdyrkningsfest, og i de store Processioner, der indlede den, og hvori en stor Mængde Prinser og Embedsmænd deltage, bæres Bøffelhorn, Agerdyrkningsredskaber, Kurve med Ris og lignende Symboler paa Festens Karakter.

Kruth Chin er egentlig det kinesiske Nytaar, men der har i umindelige Tider været saa mange Kinesere bosatte i Siam, at denne Fest ogsaa er bleven indlemmet i den siamesiske Helligdagsliste. *Kruth Chin* varer tre Dage og udmærker sig ved, at Regeringen i dette Tidsrum tillader Hasardspil over hele Riget uden Indskrænkning. Den øvrige Del af Aaret er Hasardspil kun tilladt under Regeringens Kontrol, og Tilladelsen til at holde Spillehuse gives i Forpagtning til enkelte Personer. Men saalænge kinesisk Nytaarsfest celebreres, kunne Alle og Enhver spille, hvor som helst det behager dem.

Phrabat-Festen fejres i Midten af Februar. Paa denne Tid drage lange Pilgrimstog af rettroende Buddhaister til en

Klippe, der ligger omtrent 100 engelske Mil Nordost for Bangkok. Klippen er hellig, thi Buddha har her efterladt et tydeligt Aftryk af sin Fod til evigt Minde om, at han virkelig har levet og virket i Siam som den alvidende Læremester, — saaledes benævnes han i de hellige buddhaistiske Bøger. En saadan Pilgrimsfart skal være en af de skønneste Udflugter, man kan foretage i Siam. Aarstiden er kolig og tør, Sejladsen op ad Floderne særdeles malerisk, og den hellige Klippe selv ligger i de mest romantiske Omgivelser med Smaaøer, rislende Bække, Skove, Enge og Haver og til Baggrund en Række imponerende Bjerge, Begyndelsen af Siams nordlige Højland.

Krut Thai, Siamesernes Nytaar begynder den 27de Marts og varer tre Dage, hvoraf de første helliges Tempelbesøg og Ofringer til Præsterne af Frugter, Kager, Klædningsstykker og Blomster; den sidste Dag derimod til Fornøjelser. Saa længe *Krut Thai* varer, er Hasardspil ogsaa tilladt, og Mænd, Kvinder og Born hengive sig frit til denne deres Yndlingsfornøjelse.

Kongen af Siam overholder Nytaarsfesterne med megen Ceremoni og deltager i alle Tempelhøjtidelighederne. Skarer af Præster fordeles rundt om hele Byen paa City-Murene og afsynge religiøse Sange. Den sidste Nat i det gamle Aar affyres fra Toppen af Murene Kanoner og Geværer med bestemte Mellemrum. Skuddene og Præstesangen jage alle onde Aander ud af Byen, saa at det nye Aar kan begyndes i en, aandelig talt, desinficeret By.

To Gange om Aaret holdes *Tu Nam*, og paa disse Dage forny Prinser, Embedsmænd og hele Folket deres Troskabsed til Kongen. Udenfor det største Wat i Paladset

samles en uoverskuelig Skare Mennesker: Hver Minister med sit Embedspersonale, hele Kongens Hofetat, Soldater, Matroser, Officerer og Civile. Efter en højtidelig Tempelgudstjeneste defilere Alle gennem Templet, hvor Kongen sidder paa en Tronstol. En uhyre Kumme Vand indvies til Edsaflæggelsen, ved at en Sværdodd dyppes deri. Enhver drikker af Vandet, bestænker sin Pande dermed, bøjer sig dybt for Kongen og gaar ud.

Sværdets Berøring med Vandet symboliserer den Hævn, som vil ramme Enhver, der bryder Troskabseden. Kun Præsterne ere fritagne for denne Ceremoni.

I Siamesernes sjette Maaned fejres Aarsdagen for Buddhas Fødsel, Inspiration og Død, alle tre Begivenheder falde paa samme Dag i Aaret og højtideligholdes ved tre Dages Fester. I Templerne holdes stor Gudstjeneste, Almisser til Fattige uddeles, og Kongen besøger Watterne med stort Følge. Særlig den anden Dag fejres med stor Veneration til Erin- dring om Buddhas hellige Inspiration, hvorved han fik den Gave at være alvidende.

Raanka-Festen betegner Rissaaningens Begyndelse hele Landet over. Astrologerne udregne for hvert Aar, hvilken Dag der vil være heldigst til Afholdelsen af denne Fest, men den falder almindeligvis omkring den første Halvdel af Maj.

Paa den bestemte Dag drager Ministeren for Agerdyr- ning i stor Procession gennem Byen ud mod Rismarkerne. Overalt hvor han kommer frem, maa Butikkerne lukkes; overholdes dette ikke, risikerer vedkommende Ejer, at hans Bod bliver plyndret af Følget. Paa en Mark udenfor Byen er rejst et Telt, hvori findes to Okser og en Plov. Herhen begiver Ministeren sig. Præster indvi Okserne

og Ploven og pryde dem med Blomster. Derefter spændes Okserne for, og Ministeren pløjer egenhændig et Stykke af Marken. Fire ældre Kvinder fra det kongelige Palads gaa derefter hen over det oppløjede Land og saa Ris af de forskjellige Slags, der dyrkes i Landet. Skaale med Ris blive stillede hen til Okserne, som faa Lov til at æde, hvad de ville. Æde de meget af en bestemt Sort, anses dette for et Tegn paa, at den Slags Ris vil give daarlig Afgrøde til den kommende Høst.

Medens Excellencen pløjer, lægges nøje Mærke til hans Bukser, Panum'en. Hvis hans Panum nemlig glider ned, saa den kommer tæt til Anklerne, er dette Tegn paa, at der kun vil falde saa lidt Regn, at man kan vade over Rismarkerne uden at smøge Panum'en op. Hvis Ministerens Unævnelige derimod under Pløjningen kiltre sig højt op, blive Markerne helt oversvømmede, saa at Risen »drukner«. Da begge disse Eventualiteter frygtes i lige høj Grad, er det af største Vigtighed, at Panum'en holder sig i den rette Højde, nemlig halvvejs mellem Knæ og Ankel.

Kouwasa er den buddhaistiske Fastetid og varer fra 8de Juli til 4de Oktober. Den vedrører kun Præsterne, og selv for disse er Fasten en ganske frivillig Sag. Den eneste Bestemmelse som *skal* overholdes er, at Præsterne ved Morgengry aldrig maa findes udenfor Watternes Mure. Men for en ivrig Præst er Kouwasa en streng Tid. Ofte tilbringes Nætterne under aaben Himmel mellem Gravene, medens den fastende udelukkende beskæftiger sine Tanker med Døden; mange Præster sidde hele Natten under et Træ eller i en Hule, nægtende sig selv den sædvanlige Hvilestilling. Andre sulte eller spise kun et let Maaltid en Gang i Døgnet. Blive Præsterne trætte af disse Selvplagerier, er

der intet, der forhindrer dem i at holde op; kun forskjertse de derved den Fortjeneste, de vilde have indlagt sig, hvis de havde kunnet holde ud til Enden.

Kongens Fødselsdag, den 21de September, fejres i tre Dage, og de kongelige Fester, der gives i denne Anledning, hore til de mest pragtfulde hele Aaret rundt. Tre Dage i Træk smykkes med Flag og Blomster, tre Nætter illumineres Floden, Gaderne og Kanalerne, Fyrværkeri afbrændes, og Theaterforestillinger gives gratis hele Bangkok over. Ministre, Konsuler og hele Eliten af Hovedstadens Befolkning strømmer til Paladset og overbringer Majestæten Gratulationer og Gaver. Den sidste Dags Aften giver Udenrigsministeren et stort Bal for samtlige Honoratiores, siamesiske som europæiske; ved Midnatstid viser Kongen sig og giver Cour.

Loi Katong kaldes en Række Fester, der i Begyndelsen af Oktober og November Maaned gives til Ære for Flod-aanderne. Saasnart Mørket falder paa, sendes al Slags flydende Illumination ned ad Floden, der især omkring Paladset straalende som et Ildhav. Smaa Træpaladser paa Pramme, Bambusflaader, Miniaturskibe og Baade svømme paa Vandet straalende af Lys, Blus og Lygter. Alle flyde de ned ad Menam, bærende Offergaver af Frugter, Betel-nødder, Ris, Sukker og Blomster til Flodens Aander, »Vandenes Moder« anraabes om Hjælp til den kommende Høst og om Beskyttelse mod Oversvømmelser.

Fra den kongelige Landing sendes pragtfulde Illuminationer ned ad Floden: Dragelignende Uhyrer og store svømmende Lotusblomster, besatte med Hundreder af Lys.

Taut Katin-Festerne begynde den 4de Oktober og vare en Maaned. De højtideligholdes med store Processioner til Lands og ned ad Floden. Kongen besøger næsten alle Watterne og bringer Gaver til Præsterne.

En Flodprocession er noget af det ejendommeligste og skjønneste, man kan se. Udfor Paladset langs Flodbredden ligger en Række lange og smalle Baade, udhugne af en eneste mægtig Stamme; de ere fra 150 til 180 Fod lange og fra 6 til 8 Fod brede. Hele Hoffet tager Plads i Baadene, Majestæterne i Spidsen, og afsted glider den lange Baade-procession straalende af Guld, Flag og Uniformer, en spraglet Farvepragt, som ingen Maler kunde gjengive. Taktfast bevæge de korte rødmaalede Pagaiaarer sig i Vandet, og de lange snablede Baade skyde rask hen over Floden, lignende uhyre Tusindben. De fleste Watter besøges helt ned til Paknam, hvor Processionen ender. Storartede Kaproninger, som overværes af Tusinder af Tilskuere, nautiske Kampe og Lege danne Afslutning paa *Taut Katin*-Festen.

Følgende gamle Beskrivelse af denne Tempelfest giver et godt Begreb om dens Oprindelse og Art:

»Alle Templerne i Bangkok og Omegn, som protegeres af Kongen, vente hans aarlige Besøg mellem den ellefte og tolvte Maane. Denne Tid af Aaret har fra gammel Tid været helliget til Præsternes Anskaffelse af Klæder til det kommende Aar. I Overensstemmelse med denne Skik medtager Kongen paa sine Besøg i Watterne store Gaver af Præstedragter.

Ceremonien kaldes »*Taut Katin*«, hvilket egentlig vil sige en Skrædermodel til en Dragt, der bestaar af Lapper og Klude. I gamle Dage gik Buddhas Præster paa denne Dag ud for at samle Klude sammen og deraf sy sig en Dragt eller rettere de syv Klædningsstykker, hvoraf en

Præstedragt bestaar. Men efterhaanden have Præsterne opgivet at sy deres Tøj selv; de foretrække at faa det fiks og færdigt til Givende. Flere Maaneder før Taut Katin ere alle de Bangkok Skrædere beskæftigede med at sy Præstedragter, og mange Tusinder foræres til Templerne paa den ene Dag.

Endskjønt der er saa mange Watter i Siam, besøges de dog alle paa denne Dag, og hvad Kongen ikke selv kan naa, besorger hans Afsendinge i hans Navn, og alle bringe de Gaver.

Kongen benytter til Tempelbesøg sine smukke Processionsbaade. Fra Stævnen for og agter hænge to store Kvaster lavede af Kashmir Gedehaar, og imellem disse bølger et gyldent Banner. Omtrent midt i Baaden rejser sig en prægtig Tronhimmel, tolv Fod lang. For og agter dække Guldbrokades Tæpper for dette Rum, som indeholder en pragtfuldt udstyret Tronstol.

Paa nogle af disse kongelige Baade ere Stævnene omdannede til skrækkeligt udseende Dragehoveder med skinnende Øjne og store Tænder og Horn. Hele Baaden er udskaaret med stor Kunst og undertiden indlagt med Perlemoder og andet kostbart Materiale. Naar Kongen vil vise sig for Folket i al sin Pragt, sætter han sig i en saadan Tronbaad med Kronprinsen ved sin Side. Undertiden følge de øvrige kongelige Børn i flere lignende Baade. Kongen selv er ved saadanne Lejligheder klædt i Hofdragt: Guldbroderet Frakke og Panum samt Guldtofler. I hans Baad findes den kongelige Parasol med hvide og gule Farver og den uhyre juvelbesatte Vifte.

I Processionen sejler foran Kongens Baad et halvt Hundrede Eskortebaade to og to sammen. De ere 100 Fod lange, fem à seks Fod brede. De ligne ganske de kongelige

Baade, men ere mindre rigt udstyrede, ligesom Kuplen i Midten kun bestaar af palmelignende Blade, der ere syede sammen og pyntede med højrødt Klæde.

Bagefter Kongen og hans Følge komme Prinsernes, Adelens og Rigmændenes Baade i alle mulige Façoners og Udstyrelse lige ned til den enaarede Pram med sin halvnøgne Rorskarl.

Foran alle de Flydehuse, Processionen passerer, er der arrangeret smaa Altre, paa hvilke Frugter, Blomster og Vokslys ere udstillede til Ære for Landets Konge. I gamle Dage maatte Ingen se paa Kongen undtagen i Skjul fra det Indre af Husene. Nu ere alle saadanne Indskrænkninger ophævede, og Landets Børn kunne frit nyde Synet af deres Hersker og tage Del i den almindelige Glæde.

Naar den kongelige Baad lægger til Landingen udfor Wattet, og Kongen gaar i Land, staa Soldaterne paa to Geledder helt op til Tempeldøren, medens et stort Militærorchester spiller Nationalhymnen. Foran Kongen bæres Præstedragterne, som han egenhændig lægger paa et Bord indenfor Tempeldøren. Paa dette Bord er anbragt fem gyldne Blomstervaser, fem gyldne Skaale med Ris, fem Guldlysestager og fem lignende Stager til Røgelse. Kongen forretter nu sin Andagt foran Buddhas Helgenskrin, de hellige Bøger og hele Præsteforsamlingen. Han underretter derpaa Ypperstepræsten om sit Ønske at fornye sit Løfte: at overholde de fem Bud i den buddhaistiske Religion. Disse ere:

1. At han ikke vil berøve noget Menneske eller anden levende Skabning Livet.
2. At han ikke vil undertrykke noget Menneske.
3. At han ikke vil tage nogen anden Mands Hustru tilægte, hvis et saadant Foretagende møder den mindste

Modstand enten fra hende selv eller fra hendes Forældres eller Værges Side.

4. At han hverken vil lyve, være falsk eller bruge Skjældsord.

5. At han ikke vil nyde berusende Drikke.

Hvis Kongen tilfældigvis besøger Wattet paa en af de fire højeste Helligdage, maa han end ydermere føje tre ekstra Løfter til de fem her nævnte, nemlig:

1. At han ikke vil tage Føde til sig fra Middag til næste Dag gry paa nogen hellig Dag.

2. At han ikke paa nogen hellig Dag vil forlyste sig med Theaterforestillinger og heller ikke paa nogen saadan Dag parfumere sig.

3. At han ikke paa nogen hellig Dag vil sove i en Seng, der er hævet mere end ti Tommer fra Gulvet, ejheller benytte sig af nogen Madrats.

Hvis Kongen mener at have gjort sig skyldig i nogen Overtrædelse af disse Løfter siden hans sidste Fornyelse af dem, bør han skrifte sine Synder foran Buddhas Statue og højtideligt love ikke oftere at overtræde de Løfter, han aflægger i det hellige Wat.

Naar Kongen har fuldendt sin Andagt, frembæres de Klæder, som han har i Sinde at forære Præsterne. Kongen ledsager Gaven med nogle faa Ord, hvortil Præsterne udraabe: »Satu! Satu!« (det er godt!) Ypperstepræsten tager derpaa Ordet og siger: »Disse Gaver har Hans Majestæt vor allernaadigste Konge i sin overordentlige Godhed og Retfærdighed ladet komme hid. Disse Klædninger ere bestemte for denne her tilstedeværende Forsamling af Buddhas Præster, uden at der er taget nogen Bestemmelse om, hvilke særlige Personer der skal bære Dragterne.« Disse uddeles derefter,

hvorpaa Præsterne bøje sig dybt og opsende Bønner til Buddha i Palisproget.

Naar Kongen derpaa forlader Templet, nedbede Præsterne Velsignelsen over ham, og han gaar atter ombord i sin kongelige Baad under samme Ceremonier, som da han steg i Land.

En overordentlig legemlig Anstrængelse maa det i Sandhed være.

Saadan en Præstedragt, som Kongen under Taut Katin-Festen bortgiver, har en Værdi af omtrent ti Dollars, og den samlede Sum af alle hans Gaver overskrider langt 10,000 Dollars.«

*

*

*

Det siamesiske Møntsystem er temmelig indviklet, og sætter ofte den Fremmede i stor Forlegenhed ved hans Ankomst til Siam.

Til Forstaaelse af nedenanførte Tabel over de forskellige Møntsorter skal kun bemærkes, at *Salot*, *Att*, *Seco* og *Seck* ere Kobbermonter; *Fuang*, *Salung* og *Baht* (Tical) ere Sølvmonter.

2 Salot	udgjøre	1 Att.
2 Att	—	1 Pai.
2 Pais	—	1 Seek.
2 Seek	—	1 Fuang.
2 Fuang	—	1 Salung.
4 Salung	—	1 Baht (Tical).
4 Bath	—	1 Tambung.
20 Tambung	—	1 Chang.
50 Chang	—	1 Haph.
100 Haph	—	1 Parah.

Undertiden træffer man nogle af disse Monter i Guld; deres Værd er da 16 Gange den almindelige Værdi Sølv. Monternes Betegnelse efter »Baht« udtrykker en Vægt. En »Chang« f. Eks. er det samme som to kinesiske »Catties« eller omtrent $2\frac{1}{2}$ danske Pund.

Den siamesiske Regering har først i den nyeste Tid brugt Sølv, taget fra de siamesiske Sølvminer, til Prægning af Monter. Tidligere købte den altid fremmede Sølvmonter, især meksikanske Dollars, omsmeltede dem og lavede deraf siamesiske Ticaler, Salung og Fuang. For nogle Aar siden bestemte Kongen af Siam, at fem Ticaler fremtidigt skulde have en Værdi af tre meksikanske Dollars. Ticalen bliver saaledes tresindstyve Cents værd, en Salung femten og en Fuang syv og en halv. En »Tambung« er altsaa 240, en »Chang« 4,800, en »Hahp« 340,000 og en »Parah« 24,000,000 Dollars værd.

I gamle Dage var den mindste Mønt i Landet en lille Muslingeskal, den saakaldte *Biah*, der overalt blev modtagen som gyldigt Betalingsmiddel. Men hvormange af disse Skaller, der gik paa en Mønt, afgang af Skallernes øjeblikkelige Mængde paa Markedet. Der kunde til Tider gaa op til 1,500 »Biah« paa en »Fuang« eller $\frac{1}{8}$ Tical. For at undgaa Muslingeskallernes Prisstigning eller Fald fastslog Regeringen, at en Fuang skulde gjælde det samme som 800 Biahs, men det varede ikke længe, inden de helt bleve afskaffede og erstattede af en Blymønt. Denne eksisterer imidlertid heller ikke mere.

Indtil Midten af dette Aarhundrede vare alle siamesiske Monter af Form omtrent som en Kugle, og mange af disse Pengestykker ere endnu i Omløb. Nu præges kun flade Pengestykker af europæisk Form, smykkede med Kongen af Siams Billede.

Der findes adskillige Guldminer i Siam, hvor meget Guld udvindes. Det bruges næsten aldrig til Fabrikation af Monter, men til Forarbejdelse af Vaser, Vandkummer, Thepotter, Cigaræsker, Etuier og andre kostbare Luksusartikler, som Kongen af Siam plejer at skjænke sine højtstaaende Undersaatter som Tegn paa særlig Naade. Det siamesiske Guld er rødt af Farve, meget rent og blødt. Siameserne foragte vore europæiske Guldlegeringer, og anse navnlig Anvendelsen af Messing for det rene Falskneri.

Som jeg før har omtalt, er Ticalens Værdi afhængig af den mexikanske Dollar, og svinger altsaa med Solvets Pris. Som Følge heraf have de sidste fire à fem Aar været meget uheldige for Kjøbmændene i Østen.

Dollaren er langsomt falden fra fire Shilling til omtrent det Halve, og har endnu ikke hævet sig. Naar man ved, at Kjøbmænd næsten altid købe de europæiske og amerikanske Varer mod halvårlige Veksler, og da Dollaren i Tiden fra Varernes Afsendelse til Vekslens Indfrielse undertiden er falden mellem syv og otte Pence, kan det Tab, Kjøbmanden lider ved en Omsætning af 100,000 Dollars, paa et halvt Aar blive over 50,000 Kroner Netto, og saadanne Tab kan næppe nogen Forretning i Længden bære. Mange ansete Firmaer har Solvets Fald ruineret, og flere trues med Fallit. Endnu noteres i Bangkok 100 mexikanske Dollars = 51 amerikanske (à Kr. 3.75). For de europæiske Embedsmænd i siamesisk Tjeneste er Tabet meget føleligt, da de faa Gagerne udbetalte i Solv.

*

*

*

I Bangkok udkomme fire Dagblade, hvoraf kun det ene helt er trykt med siamesiske Bogstaver. De tre andre ere helt eller delvis engelske og bære Navnene: *Bangkok Times*, *Siam Free Press* og *Siam Observer*.

Bangkok Times er Regeringsbladet, specielt Udenrigsministeriets Organ og redigeres af Mr. *Thorne*, en dygtig Journalist, der to Gange om Ugen forsyner Europæerne i Bangkok med et Resumé af Nyheder fra hele Kloden samt en Lovprisning af den siamesiske Regerings Foranstaltninger. Da Bangkok Times pekuniært støttes af Regeringen, kan Mr. Thorne lede sit Bladforetagende med den Sindsro og Overlegenhed, som en sikret Fremtid og et rigeligt Udkomme ere Kilderne til, og kun sjældent indlader han sig i Polemik med sine to Kolleger, Redaktorerne af Siam Free Press og Siam Observer.

Den første af disse Mr. *Lillie*, almindelig kaldet »Rene-gaten«, er en lidet tiltalende Personlighed. Han er Irlænder af Fødsel, har indtaget forskellige Livsstillinger — bl. a. har han optraadt som Skolelærer — og er nu Ejer og Redaktør af det regeringsfjendske Blad Siam Free Press. Lillie er i Besiddelse af en vis journalistisk Dygtighed, som han desværre kun udnytter i hadefulde og ofte løgnagtige Angreb, dels paa den siamesiske Regering og dels paa Englænderne. Jeg tror dog ikke, at disse af den Grund vilde have slaaet Haanden af ham; men da han engang selv anden lod sig gennemprygge af to unge Siamesere paa aaben Gade og sluttelig tog Flugten ind i en Port af Frygt for de siamesiske Ridepiske, blev han opgivet af sine Landsmænd, og for Fremtiden overgivet til Latter og Foragt. Fejghed er den af alle Laster, som Englænderne have størst Modbydelighed for, og fra nu af blev deres soit disant compatriote, Irlænderen, strøget af Listen over det gode Selskab. Saa gik han lige

over i Fjendens Lejr og gjorde sit Blad til specielt Organ for franske Interesser i Siam. Der er næppe Tvivl om, at Lillie ved denne Manøvre undgik en økonomisk Ruin, hvilket maaske ogsaa var det, han eftertragtede.

Mr. *Ward* er Redaktør af Siam Observer, og han startede med stor Dristighed dette Blad under den paa Nyheder mest fattige Periode, som Bangkok har at opvise, nemlig under den franske Blokade. I Modsætning til de to ovennævnte, der udkomme to Gange om Ugen, er »Observeren« et virkeligt Dagblad. Indholdet er dels trykt paa Siamesisk dels paa Engelsk. Ward havde hverken megen Driftskapital eller Assistance. Han var Ejer, Redaktør, Reporter, Interviewer og Redaktionssekretær paa en Gang, og førte i Begyndelsen en haard Kamp for sit lille Blad. Men hans Klogskab, Energi og flotte Journalistik skaffede ham hurtigt Abonnenter i Massevis, og »Observeren« er nu det mest udbredte Blad i Bangkok.

ENOGTYVENDE KAPITEL.

Siamesiske Begravelsesceremonier. — En Fattigbegravelse. — En kongelig Ligbrændigsfest.

Siameserne have ganske aparte Begravelsesceremonier. De synes ikke at nære den samme Veneration for et afsjælet Legeme som de Kristne, og de behandle navnlig Ligene af fattige Folk med ligefrem Raahed.

Grunden er rimeligvis den, at de ere paa det Rene med, at det menneskelige Legeme kun har Værdi som Hylster for den menneskelige Sjæl, og at denne efter Døden intet mere faar at gjøre med det i Jorden liggende, raadnende Kadaver, i Modsætning til de Kristne, der stadig holde fast ved de Dødes Opstandelse fra Gravene paa Dommens Dag.

I Siam kan et Menneske sjældent opnaa at faa en rolig Død; thi naar det ligger paa Dødslejet, møder Præsten med indviet Vand, som han fra Tid til anden bestænker den Døende med, samtidig med at han oplæser Bønner og afbrænder Røgelse. Hele den talrige sørgende Familie samler sig om Sengen, medens den græder og udstøder høje Klageraab.

Efterat Døden er indtraadt, ligger Liget flere Dage i Huset, medens Forberedelserne til Ligbrændingen finde Sted. En høj Baldakin bygges paa den aabne Plads i det nærmeste Wat, dekoreres med hvidt Klæde og Papir. I Midten rejses Baalet af Brændestykker. Ligkisten forfærdiges af Bambus og hvidt Papir — saa let som muligt, for det skal jo brænde altsammen.

Siamesisk Tempelhave.

Liget lægges i Kisten, og denne bringes ud af Huset, men ikke gennem Døren, derimod gennem et Hul, der brydes gennem Væggen. Liget bæres derefter tre Gange rundt om Huset, inden det føres til Krematoriet. Disse Foranstaltninger tages, for at gjøre det umuligt for den Afdøde at finde tilbage til sit Hjem, hvor han kunde være til Gêne ved at »gaa igjen«.

Paa Ligbrændingsstedet samles imidlertid Familien, der til Tegn paa Sorg er klædt i hvidt og har ladet Hovederne glat rage. Desuden møder en talrig Skare af Slægt og Venner samt Præsterne. Alle lejre sig paa Grønsværet og der trakteres med The, Kager, Frugter, Tobak og Betel. Alle se tilfredse og glade ud, sludre og le. Præsterne, som jo overalt paa Jorden vide at lukrere paa Sorgens og Glædens Festdage, faa ved denne Lejlighed Gaver, navnlig Klæder.

Endelig kommer Liget. Det bæres tre Gange rundt om Baldakinen og sættes dernæst ovenpaa Brændestabelen, der antændes. Den lette Papirskiste brænder straks og Liget ligger noget paa Baalet. Præsterne synge, Musiken spiller, Liget steges og ristes, saa Lemmerne vride sig, og Ansigtet fortrækkes, alt medens den brankede Stank af brændt Kjød spreder sig ud over Sørgekaren.

*

*

*

Men ikke Alle have Raad til at traktere deres Afdøde med en saa fin Begravelse som den her beskrevne.

Fattigfolks og Forbrydernes Ligbrændingsplads ligger ved *Wat Sikhet*, og her udføres det meste af Ceremoniellet af Aadselgribbe og Hunde.

Jeg overværede en Dag en saadan Begravelse.

Fire Straffefanger med Lænker om Benene bare et Knippe Bambusrør ind gennem Porten til Begravelsespladsen. Jeg fulgte med, og en raaden Stank slog mig imøde. Pladsen er temmelig stor, og tre—fire Steder staa murede Smaa-platformer, plettede af Blod og med forkullede Rester af

Menneskeben og Træaske. I Nærheden af en saadan Forhojning smed de fire Straffefanger det tunge Knippe, hvorefter de satte sig paa Hug paa Jorden, tændte Cigaretter, spyttede og saa sløvt hen for sig.

Ogsaa jeg tændte en Cigaret, for den hæslige Liglugt blev ganske ulidelig.

Mæskede gule Pariahunde laa omkring i Skyggen af Murene og dasede, paa de omgivende Tage og Træer sade Skarer af hæslige sorte Aadselgribbe med halvtudspilede Vinger ubevægelige, som vare de udstoppede.

En Præst kom langsomt hen imod os og satte sig ned mellem Fangerne. Solen brændte, og ingen syntes at have travlt. Jeg var lige ved at opgive den Begravelse, som skulde gaa for sig — for inden i Bambusknippet laa et Lig — da endelig Manden for det hele kom. Det var Graveren, Slagteren, Bøddelen, eller hvad man nu vil kalde ham. En grim, gammel, rynket Siameser var det, med en lang Kniv i den ene Haand og en lille Bunke Pindebrænde under Armen.

Saasnart han viste sig paa Scenen, blev der Liv overalt. Fangerne løste op for Bambusknippet og aabenbarede Indholdet: et noget Lig af en ung Pige. Øjnene vare endnu aabne, og paa Anklerne saas store Saar, som Lænkerne havde gnavet, da hun endnu var i Live. Hundene rejste sig og luskede nærmere til Liget, Gribbene baskede med Vingerne og lod sig en efter en dumpe ned paa Jorden, hvor de efterhaanden dannede en stor Kreds omkring os.

Manden med Kniven lagde Brændet fra sig, samlede omhyggeligt Bambusrørene sammen og bar dem ind i et Skur. Derefter anbragte han Liget i ret Stilling: paa Ryggen og med Arme og Ben spredte fra Kroppen. Medens

han havde det Arbejde for, lagde jeg Mærke til, at han holdt Kniven i Munden.

Imidlertid havde de fire Fanger fjernet sig noget, og ved Liget blev kun Præsten og Graveren. Udenom dem stod en tæt Kreds af graadige Gribbe med baskende Vinger og trippende Ben, sultne efter Kjød. Rundt om dem igjen stode Hundene med fremstrakte Snuder, udstødende langtrukne Hyl.

Præsten fremmumlede nogle Bønner, hvorefter Graveren satte sig paa Hug og jog Kniven ned i Ligets Mave, som han med stor Slagterfærdighed sprættede op paa Kryds og Tværs. Derefter skar han Brystet op, og gav nogle raske Snit tværs over Arme og Ben. Saa rejste han sig op, Præsten bad endnu en Bøn, og begge trak sig et Par Skridt tilbage.

I samme Nu foer Gribbene frem, og man saa ikke andet end en stor Skare Fugle, der hakkede og sled, slog med Vingerne og skreg. Saasnart en af dem havde faaet en god Bid, fløj den op paa en Tagryg for at æde i Ro og Mag. Men pludselig trak Aadselgribbene sig helt bort fra Liget, der nu mærkeligt nok laa med Ryggen i Vejret — denne Vending maa Fuglene selv have besørget. Atter traadte Manden med Kniven til og flængede Ryggen itu. Gribbene styrtede sig igjen over Liget, men efterhaanden bleve de mætte og trak sig tilbage. Saa kom Turen til Hundene, som flaaede det sidste Kjød af Benene og fraadsede i Indvoldene.

Da dette uhyggelige Maaltid var bragt til Ende, lagdes Liget eller rettere det blodige Skelet op paa Forhøjningen, og et magert Baal blev antændt af de medbragte Pinde. De letbrankede Rester af den unge Kvinde bleve sluttelig anbragte i en Kurv.

Aldrig har jeg oplevet en saa uhyggelig »Begravelse« som denne, og den er typisk, ikke for Forbrydere alene, men for hele den fattige Befolkning i Bangkok.

*

*

*

En kongelig Begravelse er derimod en noget mere vidtløftig Historie, og det vilde være uretfærdigt at beskyldte Siameserne for Mangel paa Respekt for en Konges eller en Dronnings afsjælede Legeme.

Mrs *Cori* har givet følgende Beskrivelse af den Ligbrænding, der fandt Sted, da den nuværende Konge af Siams første Dronning døde. — Hun og hendes spæde Barn, en Prinsesse, druknede, som bekjendt, i Floden paa en Rejse fra Bangkok til Bang-pa-in i Maj Maaned 1880.

Dronningens og Prinsessens Lig blev balsamerede og anbragte i siddende Stilling i store dobbelte Urner, den yderste af Guld, den inderste af Kobber. Ved Anvendelsen af Kviksølv, som man med visse Mellemrum lader strømme gennem Legemerne, hindres al Forraadnelse, og Ligene henhættedes saa fuldstændigt, at de kunne holde sig, udsatte for Luftens Paavirkning, i lange Tider. I dette Tilfælde varede det ti Maaneder, inden Ligbrændingen foregik.

Hele denne lange Tid sad de kongelige Lig i deres Urner, som foreløbig blev anbragte i Templet *Wat Po*. Hver Dag i disse ti Maaneder var denne lit de parade omringet af Kvinder fra Paladset, der skiftedes til at synge Klagesange og Hymner for de Afdøde; hver Dag prædikede buddhaistiske Præster og sang Salmer i Palisproget.

Hele Kongeriget over havde man travlt med Forberedelserne til Ligbrændingen. Gouvernoren i Provinserne,

Prinserne og Rigmændene vilde alle bidrage til Festens Glans og Storhed. Selv fra Europa blev der bestilt kostbare Sager til den pragtfulde Ligbegængelse, som da ogsaa kostede over en halv Million Dollars.

Det drejede sig nemlig om intet mindre end at bygge et helt Palads med mægtige Sale og Pagoder, ganske vist af let Materiale, da det kun skulde anvendes ved denne ene Lejlighed, men af uhyre Udstrækning og Størrelse. Et

Have ved Bangkok med »Victoria Regia«.

saadant Ligbrændingspalads kaldes *Pramane*. Bangkok Aviser fra den Tid beskrive det omtrent saaledes:

»Pramanen« blev opført paa en stor aaben Plads udenfor Paladset. Langs den ene Side af Paladset byggedes tolv store og tolv smaa Taarne, fra hvilke der skulde afbrændes Fyrværkeri. Indenfor Taarnrækken rejstes der Telte af Bambus og Palmeblade, hvor laverestaaende Siamesere paa Festdagene bleve beværtede med The og andre Forfriskninger. Langs en anden Side af den store Plads byggedes

finere Telte, hvor Prinserne, de højerestillede Embedsmænd og Udlændingene trakteredes, alt paa Kongens Regning. Det ene lange Bord var her opstillet ved Siden af det andet, og der serveredes med Suppe, Fisk, Kjød, Grøntsager og alle mulige Delikatesser, saasom Frugt, Kage, Iscream, Limonade og Vin.

Paa den anden Side af disse Telte og nærmere Pladsens Centrum blev der bygget en elegant Pavillon, omgivet af høje Piller og smykket med højrødt Klæde, Forgyltning og kostbare Tæpper. Herhen kom Kongen hver Eftermiddag, saa længe Festlighederne stode paa, og underholdt sig med de forsamlede Hoffolk, medens Linedansere, Jonglører og lignende fremviste deres Kunster paa den aabne Plads mellem Pavillonen og Teltene.

Det egentlige Pramane-Palads blev bygget midt paa Pladsen i Form af et uhyre Kors med fire lige store Floje. Denne Bygning var hævet 16 Trin over Grunden. Hvert Trin var belagt med Maatter, og paa hvert af dem stod to Vaser, fyldte med de mest udsøgte Blomster. Hver Floj dannede en mægtig Hal med smukt dekorerede Lofter, oplyst af talrige Lysekroner.

I Midterhallen var oprejst et imponerende Alter, paa hvilket talrige Guld- og Solvstatuer af Buddha og forskellige Gjenstande, som havde tilhørt de Afdøde, stode opstillede. Altret var omgivet af Lamper, Lys og store femdobbelte gyldne Solskjærme. Øverst oppe paa det høje Alter stod to forgyltde Opstandere, hvorpaa de kongelige Lig skulde anbringes, naar Brændingen fandt Sted. Over dem hang to store syvdobbelte hvide Solskjærme, som kun maa anvendes af kongelige Personer eller over Buddhas Statuer. Loftet over Alteret var malet højrødt med rige Guldornamenter, og hele dette Midterparti kunde lukkes ved

at trække nogle uhyre lange Guldbrokades Tæpper rundt om Altret.

Den midterste Hals Vægge, saavel som Pillerne, der bare Loftet, vare dækkede med Tapeter. Mange Steder saas silkebroderede Mottoer og Tankesprog indrammede og op-hængte rundt om paa Væggene. Mange af dem vare smukke og aandrige. Et lød saaledes:

Tre Ting skal Du beundre: Intelligents, Værdighed og Munterhed.

Tre Ting skal Du være forberedt paa: Forandring, Forfald og Død.

Tre Ting skal Du hade: Grusomhed, Uvidenhed og Utaknemlighed.

Gulvet i Pramanen var dækket af Brysseler Tæpper. En Del af Bygningen var reserveret de kongelige Apartementer. Her fandtes Kongens private Wat, hvori stod tre Altre: det ene til Relikvier af hans Forfædre, det andet til Buddha-Statuer, medens det tredje var bestemt til en højtstaaende Præst, der skulde foretage forskellige religiøse Ceremonier. Endvidere fandtes Spisesale, Audiensværelser, Sovegemakker samt en stor Hal fyldt med de Gaver, som Kongen paa Ligbrændingsdagen vilde uddele. Alle disse Rum vare udstyrede med kongelig Pragt; Drapperierne paa Dørene vare af sort Klæde, kantede med Hvidt.

Rummet nedenunder det store Palads var inddelt i talrige Værelser; i Bygningens fire Hjørner laa store Haller fulde af Blomster, kunstige Fontæner og Statuer, medens tallose Spejle fra Lofter og Vægge syntes at give Rummene utrolige Dimensioner.

Da Pramanen langt om længe var bygget færdigt, skulde Ligene af Dronningen og Prinsessen i pragtfuld Procession føres fra Wat Po dertil og anbringes paa Altret i den store

Midtersal. En uhyre Menneskemasse strømmede til Stedet; ikke alene fra Byen, men fra hele Landet drog Folk til Begravelsespladsen for at beundre den pragtfulde Pramane og den storartede Ligbrænding.

Elleve Dage varede de indledende Festligheder, og tre Dage i Træk drog Processioner fra Paladset til Pramanen.

Den sidste Dag Klokken ti om Morgenen begyndte den afsluttende Fest. Ud af Paladsporten marscherede først nogle Kompagnier Soldater med opplantede Bajonnetter, derefter kom Mænd med Knipper og Stokke, efter dem Spyddragere, bærende Spydskafterne opefter med Odden bagud og ned mod Jorden; dernæst kom Sværdbevæbnede, med Sværdene i Skederne. Endelig viste Kongen sig i Sorgedragt, siddende i en gylden Bærestol, og efter ham, under en stor forgyldt Baldakin, blev en Gruppe Prinser og Prinsesser samt de kongelige Børn baarne ud af tolv Mænd. Processionen endte med et Regiment af Paladsgarden i røde Uniformer og med opplantede Bajonnetter. Kongen steg af af ved Pavillonen udenfor Pramanen, hvor han tog Plads med sit Følge.

Nu passerede alle Regimenterne i Bangkok Revu forbi Kongen. Musikkorpset spillede Sorgemarsch; alle Soldater vare klædte i Sørgefarver, Sort og Hvidt. Over en halv Time varede denne Defilé. Den næste Procession bestod af Prinserne, Statens Embedsmænd, Afsendinge fra alle Landets Provinser og fra de under Siams Protektion staaende Sultanater.

Atter hørtes Klang af siamesiske Musikinstrumenter, og et mægtigt Tog nærmede sig. I Spidsen bares en uhyre kunstig Rhinoceros, derefter et Antal »Tawadahs«, eller buddhaistiske Engle med ejendommelige spidse Hovedbeklædninger og forsynede med lange Horn i Panden lige-

som Eenhjørningen. Rhinoceros'en og Englene bleve baarne i forgyldte Bure, som vare fulde af Presenter til Præsterne. Et Mylr af fantastisk udklædte Mennesker fulgte Processionen, som bestod af henved ti Tusinde Personer.

Nu drøede Minutskuddene fra Skibene paa Floden til Tegn paa, at Ligoget, der bragte den afdøde Dronnings og Prinsesses jordiske Levninger fra Wat Po, nærmede sig. Det var et Syn saa imponerende og pragtfuldt, at dets Lige aldrig har været set i Siam. I en Strækning af over en halv Mil strakte denne Procession sig. I Spidsen bares utallige rigt udsmykkede Baarer med høje Stabler gule og hvide Præstedragter og andre Gaver til Præsterne, derefter kom alle Slags mærkelige Fantasideyr med uhyggelige Former og grelt malede Hoveder, Djævlø og Engle. Efter dem fulgte store Skarer Musikanter med Trommer, Gongoner, Piber og Klokkespil udførende uhyggelige og monotone Sørge-melodier.

Endelig saas en Række Vogne, eller rettere Karrer, trukne af Heste og Mennesker. I den første sad Ypperstepræsten. Hans Vogn var rigt forgyldt og prydet med Guldhorn. Ud af Vinduer og Døre hang Guldbrokades Tæpper. Ypperstepræsten, Kongens Onkel, sad midt i Vognen i fuldeste Puds dækket af gyldne Solskjærme og med den hellige Bog opslaaet paa sit Skjød. En talrig Sørgekare, klædt i Hvidt, fulgte hans Vogn.

Den næste Karre blev trukken af seks Heste og fyrretyve Mand. Omkring den gik Banner- og Solskjærmførere, klædte i Grønt. En af den afdøde Dronnings nærmeste Slægtninge sad i denne Vogn. I den tredje sad hendes yngste Broder. Disse tre Vogne vare ganske ens udstyrede.

Nummer fire tiltrak sig almindelig Opmærksomhed; i Skønhed og Kostbarhed overgik den alle de andre. Den

var overalt belagt med det pure Guld og oversaaet med Ædelstene. Den indeholdt den store juvelbesatte Guldurne, hvori den afdøde Prinsesse *Chowfah Kanabhorns* Lig havde været opbevaret i ti Maaneder. Karren var bygget i seks Etager; paa Toppen stod Urnen dækket af gyldne Skjærme. Den femte Vogn var næsten ligesaa smuk som den sidst beskrevne og indeholdt Liget af Dronningen.

Disse Vogne bleve fulgte af Dronningens efterlevende Brødre, Søstre og Tjenestefolk. Alle vare de klædte i Hvidt og havde glatragede Hoveder. Processionen sluttede med en lang Række af Præster, Skjærbærere, Vogne med kunstige Lover, Tigre, Elefanter og lignende Dyr samt en Uendelighed af Gaver til Præsterne.

Efter mange Ceremonier, som det her vil blive for trættende at opamse, bragtes Urnerne ind i Pramanens Allerhelligste, Midterhallen. Altret blev ryddet for alle Kostbarheder for nu at bruges som Baal. De inderste Kobberurner med Ligene løftedes op paa de to Platforme over Altret, og da alt var klart, antændte Kongen egenhændig Baalet, og Flammerne fortærede Ligene.

Asken fordeltes i smaa Guldurner og anbragtes i det kongelige Palads ved Siden af Hundreder lignende Vaser. Den store kongelige Ligbrænding var dermed tilendebragt. Det pragtfulde Slot, Pramanen, som det tog saa lang Tid at opføre, og som kostede over en halv Million Dollars, reves ned. Det maatte ikke mere benyttes, og efter et Par Ugers Forløb vare alle Spor af den ødsle og overdaadige Begravelse udslettet.

SLUTNING.

I de sidste Par Maaneder af mit Ophold i Bangkok levede Siameserne i en fortsat Festrus. Det skjæbnesvangre Sammenstød med Franskmændene var overstaaet; vel holdt Landets Fjender endnu Chantaboon besat, men Siameserne vare overbeviste om, »at den kloge Prins«, Kongens Broder Prins *Swasti* — som var bleven sendt til Europa — nok skulde ordne, hvad Mellemværende Siam endnu kunde have med Frankrig. Indbyggerne i Bangkok hengav sig med Liv og Sjæl til de store Festligheder, der fandt Sted i Anledning af Kongens fyrretyveaarige Fødselsdag, den 21de September, og navnlig ved Hans Majestæts femogtyveaarige Regerings-jubilæum den 1ste Oktober.

Kongen var endnu syg, da Festlighederne skulde begynde, og de bleve derfor udsatte noget, men endelig blev Hans Majestæt saa rask, at Hoffet kunde forlægge Residensen til Bangkok. Byen smykkede sig som aldrig før. Den ene Fest fulgte efter den anden; Flag, Blomster og Guirlander vimlede frem overalt fra Husenes Tage og Vinduer og tværs over Gaderne. Om Nætterne straaled hele Byen i

Illumination af Millioner af Lys og kulorte Lamper. Om Dagen dundrede Kanonsalutter ude fra de flagsmykkede Skibe paa Floden, og om Natten afbrændtes Fyrværkerier; pragtfulde Processioner bevægede sig gennem Gaderne; i Templerne afholdtes Takkegudstjeneste; der var Troppe-

Hindufamilie fra Bangkok.

revuer og Masseuddeling af Almisser til de Fattige rundt om i Byen.

I Paladsbyens største Tempel gav Kongen Audiens flere Dage i Rad. Omgiven af sine Brødre og Sønner samt af Rigets højeste Dignitarer, sad Kongen paa sin Tronstol med

Sværd, Krone og de øvrige kongelige Insignier liggende paa et Bord ved sin Side. I en uhyre tætpakket Kreds omkring dette Centrum stode Landets højeste Embedsmænd og Officerer. Ogsaa de af Europæerne, der havde deltaget i Paknamaffæren, vare tilsagte for at modtage Belønninger for deres Optræden under de urolige Tider.

*

*

*

Jeg har tidligere kun kortelig omtalt Kong Chulalongkorns Liv, og det vil være paa sin Plads her at give en noget fyldigere Levnetsbeskrivelse af Siams nuværende Hersker.

Et Mindeblad, der i Anledning af Kongens Fødselsdag udkom i Bangkok, beretter herom:

For fyrretyve Aar siden paa den ellefte Dag i den ellefte Maaned af Koens Aar fødtes Kong *Prabath Sombetch Prà Paramindr Maha Chula Long Korn Pra Chula Chom Clao Chao Ju Hua* etc. etc., Konge over Nord- og Syd-Siam, Hersker over Laos Chieng, Laos Koa, Malacca etc. etc. i den Del af Storpalaadset, der kaldes »Rosenhaven« (Suan Gularb). Han var niende Søn af den da regerende Konge, og hans Moder var Dronning *Krom Sombetch Phra Tep See*.

I en Alder af ni Aar blev der gjort Forberedelser til Prinsens Anerkjendelse som Tronarving. Store Festligheder afholdtes tre Dage i Træk i Palaadset, og han fik ved kongelig Proklamation tildelt den saakaldte »*Sakna Grad*« paa 40,000 »Rai« (en Rai er 120 □ Fod). Ligeledes blev der tildelt ham alle en Tronarvings Insignier.

Fire Aar senere fandt »*Sokan*« eller Haarklipningsceremonien Sted med stor Pragt. Midt i Palaadsgaarden blev

et Miniaturbjærg bygget af Træ; rundt om dette reciterede tresindstyve Præster Bønner tre Dage i Rad. Den fjerde Dag blev den unge Kronprins af sin Fader fort op til Toppen af Bjærget og der officielt fremstillet for Hoffet som Tronarving.

Det følgende Aar indtraadte Prinsen i Præsteskabet. Pragtfulde Cereemonier fandt atter Sted, heriblandt en mægtig Procession rundt om Byens Mure. Dernæst blev Kronprinsen fort til det Tempel, hvor »Smaragd Buddha'en« findes. Her affortes han sine fyrstelige Klæder og ikklædtes den gule Præstedragt. Kronprinsen var nu Præst i nogle Maaneder i *Wat Bowaranivwet*, hvorefter han atter indsattes i Tronarving-Værdigheden.

Den 13de Oktober 1868 døde Kong *Maha Mongkut*, efter at have regeret i sytten Aar. Hans Son, den nuværende Konge, blev sat paa Tronen. Han var dengang svagelig af Helbred, og altfor ung til at kunne regere, hvorfor hans Onkel *Somdetch Chao Phya Prom Maha See Suryathawongse*, der dengang var Konseilspræsident og Krigsminister, udnævntes til Regent.

Da Kong Chulalongkorn fyldte sit 21de Aar, overtog han selv Regeringen, og hans første Regeringshandling var Udstedelsen af en Lov, hvorefter alle de af hans Undersaatter, der fødtes i Slaveri efter den Dag, skulde være fri. En smukkere Maade at tiltræde en Regering paa kan næppe nogen anden Hersker i Historien opvise Mage til. Og som Begyndelsen var, saaledes blev det ved. Mange ere de gode Love og Foranstaltninger, som Kong Chulalongkorn har iværksat; altid har hans Regering været præget af en Liberalitet og en Humanitet, der er saare sjælden i Østen — og i Vesten med for den Sags Skyld.

Nedenstaaende Fragmenter af Kongens Instrukser til fire af hans Sønner, Prinserne *Kitiakara*, *Rabi*, *Provitir Wadharwa* og *Chira*, da de bleve sendte til Europa, give et interessant Indblik i den siamesiske Eneherskers Karakter og Tænkemaade.

»Jeg har anset det for rigtigst at anvende en Sum af min private Formue til Eders Opdragelse og ikke, som jeg hidtil har gjort, af Statens Midler. Den Gave jeg saaledes giver Eder: en god Opdragelse, er mere værd end Penge; thi Opdragelsen har en vedvarende personlig Værd, og den kan ikke senere berøves Eder. — — —

Glemmer ikke, at skjønt I ere fødte Prinser og have Rang og Værdighed som saadanne, er det ikke sikkert, at fremtidige Konger over Siam ville give Eder saadan Position og Beskjæftigelse, som passer til Eders Stilling. Af Historien kunne I lære, at der gives fødte Prinser mindre Lejlighed til indflydelsesrige Stillinger end andre af Landets Undersaatter, thi hine, som ved Fødslen have Rang og Værdighed, kunne ikke begynde deres Karrière paa et lavere Trin og derfra arbejde sig op gennem forskellige Grader, hvorved der høstes Erfaring og Dygtighed. En Prins maa derfor have nydt en saadan Opdragelse, at han, hvis han skulde blive udnævnt til at beklæde en Stilling, der svarer til hans Rang, da straks kan tiltræde den fuldt udstyret med de nødvendige Kundskaber. Derfor maa I gaa til Eders Studeringer med den største Alvor og Samvittighedsfuldhed, for at I en Gang i Fremtiden kunne yde noget, der vil være til Fordel for Eders Land og for hele Verden. Hvis en Prins vil tage Anledning af sin Stilling til at leve uvirksomt og kun spekulere over, hvordan han skal nyde Livet, er han ikke stort bedre end et hvilket som helst Dyr, der fødes, æder, sover og dør. Men nogle Dyr ere nyttige i

levende Live, andre efterlade ved Døden Hud, Horn og Ben, som kunne være til Nytte for Mennesker; men Mennesker, der leve et uvirksomt, dyrisk Liv, ere endog til mindre Nytte end saadanne Dyr. Søg derfor at erhverve Kundskaber og en Opdragelse, der kan hæve Eder højt over Dyrene og de uvirksomme Mennesker, og Eders Fader vil da føle sig belønnet for, hvad han har gjort for Eder.

— — — — Eders aarlige Underhold faar I fra Eders Fader, og de Penge, som han kan disponere over, faar han fra Landet som dettes Konge og Hærskers. Men disse Penge maa ikke anvendes til unyttige eller skadelige Udgifter, men bør altid anvendes til Formaal, der ere til virkelig Nytte for Landet. Og dette vilde være en daarlig Anvendelse af Landets Penge, hvis jeg brugte dem til at betale Gjæld, som mine Born havde stiftet i forlystelsessyge Ojemed. Jeg vil derfor raade Eder til ikke at stifte Gjæld; thi hvis jeg bliver nødt til at betale saadan, ville I ikke undgaa Straf derfor.

— — — — Det er mit Ønske, at I i Europa skulle lægge Hovedvægten paa sproglig og mathematisk Uddannelse. Jeg ønsker, at I skulle tilegne Eder det franske, engelske og tyske Sprog eller i det mindste to af disse. Desuden skulle I gjøre Eder bekendte med europæisk Kunst og Videnskab. Men Kjendskab til Sprogene er Grundlaget. I Siam findes der kun faa Boger, og Grunden hertil er, at Landet har haft saa lidt Berøring med andre Lande. I Europa derimod er det modsatte Tilfældet, idet de forskjellige Landes Beboere stadig komme i Berøring med hverandre, hvorved Anskuelser og Ideer udvikles og udveksles.« — — — —

Man maa i Sandhed forundres over at høre en østasiatisk Enkersker udtale sig saaledes til sine bortdragende Sønner.

Hans Ord vidne om en sjælden klar og uhildet Opfattelse af Forholdene i Livet. Alle, der have været i Berøring med Kongen af Siam, ere da ogsaa enige om at berømme ham som en yderst intelligent og human Personlighed; alle der have Interesse i Siams Fremtid, maa ønske, at Landets nuværende Konge i mange Aar maa forblive paa sin Trone, og at de fremtidige Herskere maa ligne den nuværende i Karakter.

At slutte en Bog er nok saa vanskeligt som at begynde den, navnlig naar Bogen drejer sig om et saa interessant Emne som Siam. Jeg har allerede langt overskredet de Grænser, jeg satte mig, da jeg — paa Hjemrejsen fra Bangkok — begyndte Skildringen af »Et Aar i Siam«. Det var blandt andet min Mening helt at undgaa Andenhaands-Beretninger, men det er ikke lykkedes mig.

Om Siam kunde der skrives mange tykke Bind, uden at Stoffet derfor blev udtømt. Den siamesiske Literatur, baade i det gamle Palisprog og i det moderne siamesiske, Religion, Kunst, Administration og Rettergang, Handel og Agerbrug, Kvægavl og Fiskeri, alt det maa jeg tildels lade ligge og overlade andre mere kompetente Forfattere at behandle.

Det havde oprindelig været min Hensigt at give en Skildring af de sidste Par Maaneder, jeg opholdt mig i Bangkok, de glimrende Fester i Anledning af Kongen af Siams Regeringsjubilæum, Afslutningen af den fransk-siamesiske Konflikt, Processen angaaende den franske Inspektør Grosguerins Drab — hvorledes den ulykkelige

Phra Fot blev dømt til tyve Aars Tvangsarbejde, fordi han havde forsvaret sit Fædreland, en Domfældelse der blev fremtvungen af den franske Minister i Bangkok og stik imod den siamesiske Domstols egen Kjendelse — og endelig af min egen Hjemkaldelse og Modtagelse i det kjære Fædreland, hvor Belønning i saa rigt Maal blev mig til Del for min Færd i det fjærne Siam — men disse Skildringer maa jeg udelade eller dog opsætte.

Et Aar er kun en ringe Tid til at samle Stof til Beskrivelse af et Land, men enhver har jo Lov til yde sin lille Skjærv til Oplysningens Fremme, og Siam er et Land, der alt i mange Aar har haft Interesse for Danske, mere end andre asiatiske Riger. Mange af vore Landsmænd leve og have levet i dette Land, og Siam er vel endnu det Sted i Østen, hvor Danske optræde i størst Mængde og nyde størst Anseelse; desuden hører det Aar, jeg har beskrevet, til de mest bevægede i Landets Historie, og flere af de Begivenheder, der i dette Tidsrum hændte, ville sætte Spor langt ud i Fremtiden.

Siam er Fremtidens Land; det er saa rigt udstyret af Naturen som faa og fortrinligt egnet til Udvikling. Det har en vidunderlig skjon Natur og et godt Klima; frugtbar Jord i mange Gange Danmarks Udstrækning ligger ubenyttet hen; rige Miner, ulhyre Skovstrækninger, folkerige Egne — der er Tumbleplads nok for virkelystne Mænd.

Sandt nok, at Siam i mange Retninger trænger til Reformer: Retssikkerheden maa forbedres, Kommunikationsmidlerne ere endnu kun primitive, Forsvarsvæsenet bør udvikles. Der er sikkerligt langt igjen, inden de ideelle Tilstande naaes. Men det er ligesaa sikkert, at Landets Ud-

vikling — navnlig siden den nuværende Konges Regerings-tiltrædelse — er skredet mægtigt frem. Den eneste Fare, der endnu truer, er forstyrrende Indblandinger fra overmægtige Naboers Side.

Regeringen i Bangkok har ingenlunde nogen nem Stilling. De europæiske Ministre og Konsuler, der som uafhængige Smaafyrster regere over deres lille Trop Landsmænd, ere altid rede til at besvære sig over et og andet i det siamesiske Udenrigsministerium, altid villige til at indsende Klager til deres respektive Regeringer over Regeringen i Bangkok. Europæerne selv ere aldrig tilfredse trods deres virkelige meget begunstigede Stilling i Siam: de ere fritagne for at betale Skatter, deres private Forbrugsgjenstande indføres toldfrit, de nyde den mest udstrakte personlige Frihed, og de dømmes kun af deres egne Konsuler. Men de ere overordentlig fordringsfulde. Alle ville de have Koncessioner og Begunstigelser. En vil have Lov til at udnytte et Skovdistrikt, en anden et Perlefiskeri, en tredie vil anlægge en Jernbane, en fjerde en Sporvognsline og saa videre i det uendelige. Og alle disse Koncessions-Ansøgere rase, naar de ikke øjeblikkelig faa, hvad de forlange.

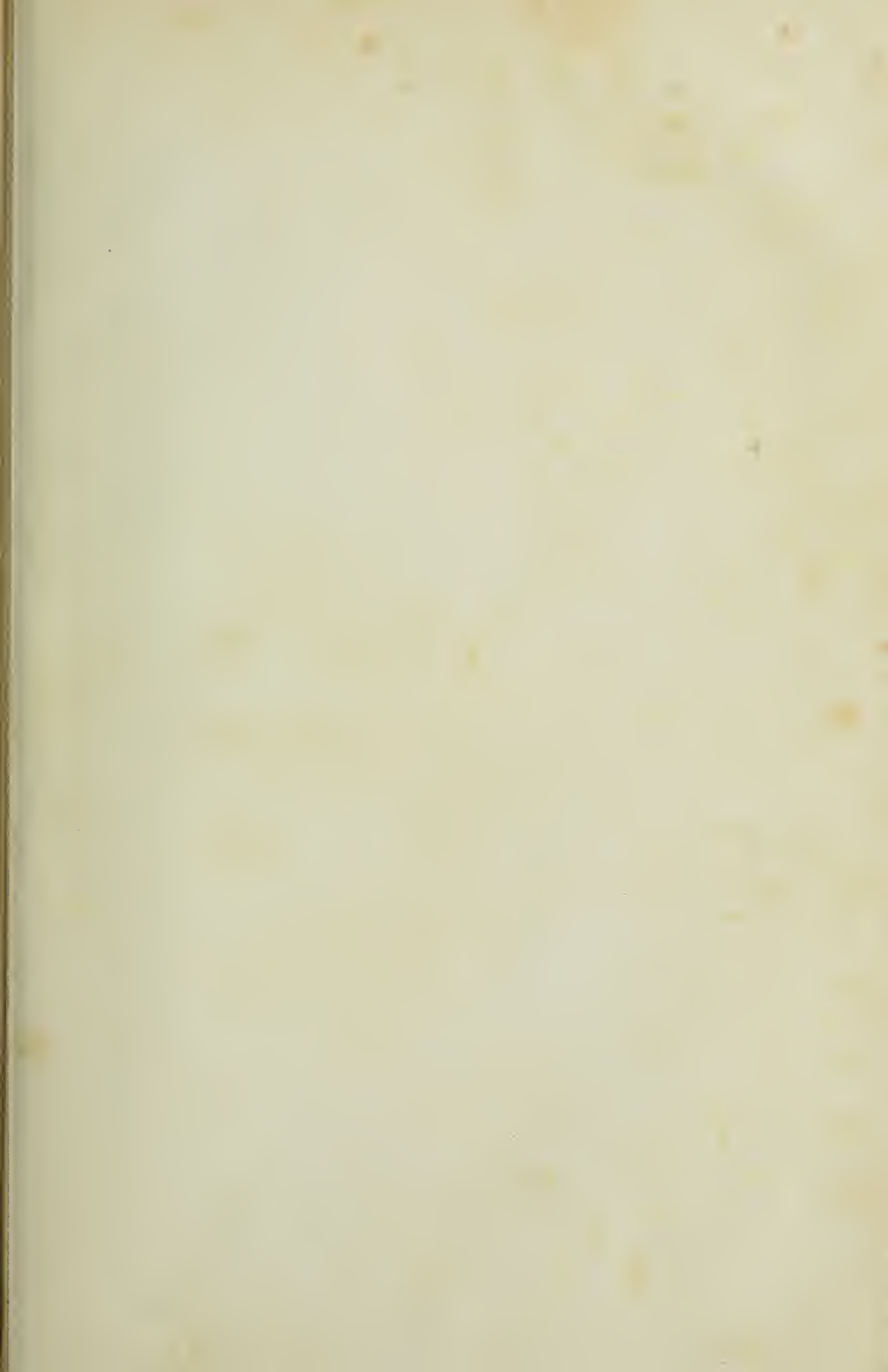
Ikke saa underligt, at et stort Parti i Siam er led og kjed af Europæerne og skriver paa sin Fane: Siam for Siameserne. Og paavirket i saa forskellige Retninger skal Regeringen manøvrere. Det europæiske Parti vil have Fremskridt og Forbedringer, og det reaktionære Parti strider for at bevare det fra Forfædrene nedarvede.

Men Kongen af Siams Regering gaar roligt videre, uanfægtet af europæisk Kritik eller gammel-siamesisk Reaktion mod det Maal, den har sat sig: Siams Konsolidering og Udvikling. Uden Kamp og Gjenvordigheder gaar det vel

næppe, mange Trængsler kan Fremtiden maaske endnu gjemme i sit Skjød, men Landet er før gaaet sejrrigt ud af vanskelige Tider, — lad os haabe, at alle Uvejrsskyer maa sprede sig, og at Siam endnu i lange Tider maa bevare den Plads mellem Østens uafhængige Stater, der tilkommer det stolte, gamle Kongerige.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DS
565
C47

Christmas, Walter
Et aar i Siam

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 07 11 01 022 4